

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BİLİM DALI

OSMANLI ADLİYE TEŞKİLATI: 1239 NO'LU
EDREMİT ŞER'İYE SİCİLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sinan AKBABA

İstanbul
Ocak-2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BİLİM DALI

OSMANLI ADLİYE TEŞKİLATI: 1239 NO'LU EDREMİT
ŞER'İYE SİCİL'İ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sinan AKBABA

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ziya KAZICI

İkinci Tez Danışmanı

Prof. Dr. Recep CİCİ

İstanbul
Ocak-2020

ÖNSÖZ

Özellikle mahalli araştırmalar için ana kaynak olarak araştırmacılara zengin ve önemli bilgiler sunan şer'î ye sicilleri, Osmanlı Devleti'nin, siyasî, iktisadî, içtimaî, hukukî ve kültürel tarihi hakkında önemli bilgiler vermektedir. şer'îye sicil'leri göz önüne alınmadan Osmanlı Devleti hakkında yapılacak herhangi bir çalışmada yapılacak olan değerlendirmelerin eksik kalacağına kanaat getirmekteyiz. şer'î ye sicilleri Osmanlı Devleti'nin sadece siyasî hayatına değil aynı zamanda toplumsal yaşamının her alanına ışık tutmaktadır. Dolayısıyla yapılacak olan herhangi bir araştırmanın bu siciller olmadan tam manasıyla istenilen neticeye varılması beklenemez. Bu bakımdan bu defterler için çok yönlü bilgi sağlayan kaynaklar tabiri kullansak yanlış söylemiş olmayız.

Osmanlı Devleti, farklı din, dil, mezhep ve ırktan insanları içine alan bir devlettir. Dolayısıyla sahip olduğu hukuk yapısı itibarıyla da çeşitlilik arz etmekteydi. İşte bu farklı yapıdaki insanların, kendi aralarındaki davaları nasıl ve ne şekilde çözüme kavuşturulduğu bu defterler sayesinde anlayabiliriz.

Aynı şekilde bu defterlerin ihtiva etmiş oldukları belge türleri açısından çok zengin bir malzemeye sahip olduğu da inkâr edilemez bir gerçektir. Çalışmamızın konusu olan Edremit'e ait 1239 No'lu defterde bu tür belgeler bolca bulunmaktadır. Defterin içermiş olduğu belgeler sadece bölge insanların kendi aralarında meydana gelen olaylarla ilgili olmayıp aynı zamanda merkezden taşraya yoğun bir haberleşmenin de olduğunu gözler önüne sermektedir.

Tanzimat ile birlikte meydana gelen siyasî, hukukî ve toplumsal değişmelerin merkezden taşraya ne şekilde yansıdığı da açık bir şekilde görülebilmektedir. Bu dönemde yeni toplumsal ve hukukî değişmelerin meydana geldiği, buna bağlı olarak merkezden bölge müdürlerine, naiplerine ve kadıları ile sair yöneticilerine hitaben yazılmış birçok ferman, buyruldu, mektup ve layihayı tespit edebilmekteyiz.

Yine terekelerden elde edilen kitapların türü, cinsi ve miktarı doğrultusunda o günkü toplumun eğitim seviyeleri hakkında yorum ve değerlendirme yapabilmekteyiz. Bütün bunların en önemlisi de günün toplumunda meydana gelen suç unsuru ve oranını tespit etme imkânına sahip olmaktayız. Bu açıdan, çalışmamızın Osmanlı

taşra çalışmaları üzerine araştırma yapacak ilim adamlarına önemli faydalar sağlayacağına inanıyoruz.

Böyle bir çalışmanın tek başına yardım almaksızın yapılması çok zordur. Bundan dolayı bu süreç boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, bu çalışmayı seçmemde bana yardımcı olan ve derin ilim ve bilgisiyle bana farklı bakış açıları kazandıran danışmanım Prof. Dr. Ziya Kazıcı'ya, İslam Hukuku ile ilgili konularda bana yardımcı olan Prof. Dr. Receb Cici hocama teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca gerek çalışmanın gözden geçirilmesi gerekse Osmanlıca transkripsiyon noktasında yardımcı olan arkadaşlarıma ve bu süreçte hep yanımda olan benden desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Sinan AKBABA

İstanbul-2020

ÖZET

OSMANLI ADLİYE TEŞKİLATI: 1239 NO'LU EDREMIT ŞER'İYE SİCİLİ ÖRNEĞİ

Sinan AKBABA

Yüksek Lisans, Temel İslam Bilimleri

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ziya KAZICI

İkinci Tez Danışmanı: Prof. Dr. Recep CİCİ

Ocak-2020, 337+XIII Sayfa

Altı asır üç kıtada hüküm sürmüş olan Osmanlı Devleti'nin genel bir tarihini yazmak için yine onlar tarafından tutulmuş olan arşivlerden faydalanmadan yazmanın mümkün olmadığını söylemekte bir bahis görmüyoruz. Bu arşivler arasında özellikle şer'îye sicilleri de ihtiva etmiş olduğu çeşitli bilgi ve malumatla dönemine ışık tutmaktadır. Bu minval üzere Araştırmamızın konusu olan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicili, yerelde Edremit genelinde ise Osmanlı Devleti'nin toplumsal yaşam ve idarî yapısı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmamızın konusu olan mezkûr defter, ihtiva etmiş olduğu veriler açısından önemli malumatlar sunmaktadır.

Edremit'in H. 1265-1266 /M. 1849-1850 tarihleri arasında meydana gelen siyasî, hukukî, içtimai ve toplumsal olaylar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle Tanzimat sonrası bir defter olmasıyla Tanzimat fermanın getirmiş olduğu yenilik ve değişimlerin taşraya yansımalarını açık bir şekilde göz önüne sermesi cihetiyle araştırmacılar için ayrıca bir önem taşımaktadır.

Ayrıca çalışmamızı dört bölüme ayırdık. Ana başlık ve birinci bölümde; Genel Bilgiler, Osmanlı Devleti'nde Adli Teşkilat Oluşumu, İslâm Yargı Sisteminde Kadıların Yardımcıları. İkinci bölümde; Karesi Sancağının Edremit Kazası ve Şer'îye Sicil'leri. Üçüncü bölümde; 1239 No'lu Edremit Şer'îye Defterinin değerlendirilmesi. Dördüncü bölümde; (Hicri 1265-66 Miladi 1849-50) 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicilinin transkribi ile ilgili çalışma yaparak tamamladık.

Defterde elde edilen bilgiler, ilgili konularda yazılmış olan çalışmalarla desteklenerek zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edremit, Şer'îye Sicil'i, Toplum, Gayrimüslim, Tereke

ABSTRACT

OTTOMAN JUSTICE SYSTEM: THE EXAMPLE OF 1239 NUMBERED EDREMİT SHER'İ REGISTER

Sinan AKBABA

Master, Basic Islamic Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Ziya KAZICI

Second Thesis Advisor: Prof. Dr. Recep CİCİ

January-2020, 337+XIII Pages

In order to write a general history of the Ottoman Empire, which ruled over six centuries and three continents, it is not possible to write without using the archives held by them. Among these archives, especially the sheri'yya registers shed light on that day with various information. In this respect, the Edremit Sher'iyye Registry Numbered 1239, which is the subject of our research, provides important information about Ottoman social life and administrative structure in the local area. The mentioned book, which is the subject of our study, provides important knowledges in term of the information it contains.

In the Edremit provides important information about political, legal, social, and social events that took place between 1849-1850. Espacially since it is a post-Tanzimat book, we believe that it has a special importance fort he researchers because it clearly reflects the reflections of the changes and innovations brought by the Tanzimat decree to provides.

The information obtained in the book has been tried to be enriched by supporting the studies written on related subjects.

Key Words: Edremit, Sharia Register, Society, non-Muslim, Tereke

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii

BİRİNCİ BÖLÜM1

GİRİŞ	1
1.1. Genel Bilgiler	1
1.1.1. Araştırmanın Konusu, Seçimi ve Kapsamı	1
1.1.2. Konunun Önemi	3
1.1.3. Kaynaklar	4
1.2. Osmanlı Devleti'nde Adli Teşkilat Oluşumu.....	5
1.2.1. Osmanlı Adli Teşkilatı	5
1.2.1.1. Osmanlı Yargı Sistemi	5
1.2.1.2. Osmanlı Yargısında Kadı.....	6
1.2.1.3. Kadının Görevleri.....	8
1.2.2. İslâm Yargı Sisteminde Kadıların Yardımcıları.....	9
1.2.2.1. Müfti.....	9
1.2.2.2. Naib	9
1.2.2.3. Kâssâm	10
1.2.2.4. Şühûdü'l-Hal	11
1.2.2.5. Kâtip.....	12
1.2.2.6. Muhzır	12
1.2.2.7. Subaşı	13
1.2.2.8. Çavuş.....	13
1.2.2.9. Mübaşir	14
1.2.2.10. Müşavir	14

İKİNCİ BÖLÜM

KARESİ SANCAĞININ EDREMİT KAZASI VE ŞER'İYE SİCİLLERİ..... 15

2.1. Karesi Sancağının Tarihçesi.....	15
2.1.1. Türklerden Önce Karesi.....	15
2.1.2. Edremit'in Tarihçesi ve Türklerin Bölgeye Hâkim Olması	16
2.1.3. Edremit'in Osmanlı Hâkimiyetine Girmesi.....	19
2.1.4. Edremit Kazası	22
2.1.5. Edremit'in Coğrafi Yapısı	22
2.2. Osmanlı Devleti'nde Şer'îye Sicil'leri ve Edremit	23
2.2.1. Şer'îye Sicil'lerinin Kapsamı Ve Tarih Açısından Önemi.....	25
2.2.2. Osmanlı Dönemine Ait Şer'îye Sicil'leri İçindeki Kayıt Türleri	27
2.2.2.1. Ferman	27
2.2.2.2. Berat	28
2.2.2.3. Buyruldu.....	28
2.2.2.4. İ'lâm	28
2.2.2.5. Hücet	30
2.2.2.6. Tereke.....	31
2.2.2.7. Vakfiyeler.....	31
2.2.2.8. Ma'ruzlar.....	32
2.2.2.9. Müraseleler.....	32
2.2.2.10. Tezkire ve Temessük.....	32
2.3. Osmanlı Araştırmalarında Kaynak Olarak Şer'îye Sicil'lerinin Kullanılması ...	33
2.4. 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i (H.13 Cemaziyülevvel 1265 M. Nisan 1849 Ve Şevval 1266 Ağustos 1850).....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1239 NO'LU EDREMİT ŞER'İYE DEFTERİNİN

DEĞERLENDİRİLMESİ 37

3.1. Osmanlı Devleti'nde İdarî Taksimat.....	37
3.1.1. Osmanlı İdarî Birimlerinden Eyalet ve Sancak	37
3.1.1.1. Eyalet.....	37
3.1.1.2. Sancak	41
3.1.1.3. Kaza.....	42

3.1.1.4. Defterde Geçen Kazalar	43
3.1.1.5. Osmanlı Devleti'nin İdari Yapısında Şehir.....	45
3.1.1.6. Osmanlı Devleti'nde Mahalle Teşekkülü	46
3.1.1.7. 1239 No'lu Deftere Göre Edremit'in Mahalleleri.....	47
3.2. Osmanlı Devleti'nde Köy Teşekkülü ve 1239 No'lu Deftere Göre Edremit'in Köyleri	53
3.2.1. İslâm'a Göre Müslim-Gayrimüslim İlişkileri.....	57
3.2.2. 1239 No'lu Deftere Göre Müslim-Gayrimüslim İlişkileri ve Sosyal Hayat.....	59
3.2.3. 1239 No'lu Defterde Kâssâmlar, Tereke Tespit ve Taksimi	61
3.2.4. Vasi ve Kayyum Nasbı	65
3.2.5. Nikâh ve Evlilik.....	65
3.3. Osmanlı Devleti'nde Suçlar	69
3.3.1. İslâm Hukukunda Suç ve Ceza	69
3.3.2. Reâyanın İşlemiş Olduğu Suçlar	70
3.3.3. Devlet Memurlarının Karıştığı Suçlar ve Çeşitleri.....	73
3.4. Sosyal Kurumlar, Defterde Geçen Belgeler Ve Vergiler.....	75
3.4.1. İslamiyet'te ve Osmanlı Devleti'nde Vakıflar.....	75
3.4.2. İbadethaneler ve Halk	80
3.4.3. 1239 No'lu Defterde Geçen Belge Türleri.....	82
3.4.4. İdari Nitelikli Belgeler.....	83
3.4.5. Ticari Nitelikli Belgeler.....	85
3.4.6. Vergiye DaİR Belgeler.....	86
3.4.7. Hukukî ve Siyasî Nitelikli Belgeler.....	90
3.4.8. Cizye	94
3.4.9. Aşar Vergisi.....	955
3.4.10. Mal Vergisi	966
3.4.11. Kazanın Yıllık Toplam Vergi Geliri.....	977
3.5. 1239 No'lu Şer'îye Sicil'inde Mevcut Terekede Çıkan Emval Ve Eşya.....	999
3.5.1. Günlük Ev Malzemeleri.....	999
3.5.2. Günlük Kullanılan Kişisel Malzemeler	102
3.5.3. Mutfak Malzemeleri	103
3.5.4. Gıda Maddeleri	1055

3.5.5. Tarım ve Çeşitli Malzemeler	1055
3.5.6. Hayvan Çeşitleri	1066
3.5.7. Delici Kesici ve Savaş Malzemeleri	1066
3.5.8. Takı ve Süs Malzemeleri	1077
3.5.9. Kitaplar	1088

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HİCRİ 1265-66 MİLLADİ 1849-50 1239 NO'LU EDREMIT ŞER'İYE

SİCİLİNİN TRANSKRİBİ.....	109
----------------------------------	------------

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	309
-------------------------------------	------------

KAYNAKÇA	312
-----------------------	------------

EKLER.....	322
-------------------	------------

EK 1: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Emlak Alışverişi.....	322
---	-----

EK 2: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Terekeye Daîr Belgeler	323
--	-----

EK 3: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Vergiye Daîr Belgeler	324
---	-----

EK 4: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Terekenin Beytülmale Teslimine Daîr Belgeler	325
---	-----

EK 5: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Vakfa Daîr Belgeler	326
---	-----

EK 6: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Ta'yin ve Atamaya Daîr Belgeler	327
--	-----

EK 7: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Nikâh ve Evliliğe Daîr Belgeler	328
--	-----

EK 8: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Cürüm-Cinayete Daîr Belgeler	329
---	-----

EK 9: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen İcar, Mürur Tezkiresi ve Kontratoya Daîr Belgeler	330
--	-----

EK 10: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Borca Daîr Belgeler.....	331
---	-----

EK 11: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sici'inde Geçen Toplumsal Davalara Daîr Belgeler	332
---	-----

EK 12: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Siyasî Davalara Daîr Belgeler	333
---	-----

EK 13: Sicil Defterlerinden Örnek Sayfalar	334
--	-----

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: 1239 No'lu Defterde Geçen Kazaların İsimleri.....	43
Tablo 3.2: 1239 No'lu Defterde Geçen Mahalle İsimleri	522
Tablo 3.3: 1239 No'lu Defterde Geçen Köy İsimleri	577
Tablo 3.4: Edremit Kazası 61 Senesi Paçahane İşletmelerinde Alınan Vergi Miktarı.....	888
Tablo 3.5: Edremit Kazası 61 Senesi Çeşitli işletmelerden alınan İcar Miktarları....	89
Tablo 3.6: Edremit Kazası 56, 57, 60, 61 ve 65 Senelerine Ait Yıllık Gelir Miktarları.....	999
Tablo 3.7: Defterde Geçen Günlük Ev Malzemeleri	100
Tablo 3.8: Günlük Kullanılan Kişisel Malzemeler	102
Tablo 3.9: Mutfak Malzemeleri	1033
Tablo 3.10: Gıda Maddeleri	1055
Tablo 3.11: Defterde Geçen Tarım ve Çeşitli Malzemeler	1055
Tablo 3.12: Defterde Geçen Hayvan Çeşitleri	1066
Tablo 3.13: Delici Kesici ve Savaş Malzemeleri	1066
Tablo 3.14: Takı ve Süs Malzemeleri	1077
Tablo 3.15: Defterde Geçen Kitaplar	1088

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
A.Ş.S.	: Ankara Şer'îye Sicil'i
Bs.	: Baskı
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviri
Der.	: Derleyen
DİA	: Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
E.Ş.S.	: Edremit Şer'îye Sicil'i
Ed.	: Editör
H.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
İ.A	: İslâm Ansiklopedisi
İRCİCA	: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
İSÂM	: İslâm Araştırma Merkezi
M.	: Miladi
M.Ü. İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
MAD.	: Malîyeden Müdevver Defteri
OSAMER	: Osmanlı Araştırma Merkezi
OSAV	: Osmanlı Araştırmaları Vakfı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
TDAV	: Türk Dünyası Araştırma Vakfı

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TVYY : Tarih Vakfı Yurt Yayınları
Vd. : Ve diğeri
YTY : Yeni Türkiye Yayınları
yy. : Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Genel Bilgiler

1.1.1. Araştırmanın Konusu, Seçimi ve Kapsamı

Tezin gayesi, 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i doğrultusunda bölgedeki Müslüman-zimmî ve defterin içinde geçen sosyo-İktisadî, siyasî ve hukukî olayları İslâm hukuku açısından tahlil ve değerlendirmeye tabi tutmaktır. Osmanlı yargı sisteminin başında kadı gelirdi. Kadının bölge yöneticisine karşı herhangi bir sorumluluğu yoktu dolayısıyla işlerinde merkeze karşı sorumlu olup bu da işlerinde bağımsız hareket etmesini sağlamıştır.¹ Osmanlı Devleti'nde meydana gelen her türlü olay ya da diğer bir adıyla mahkemeye intikal etmiş olan davalar mutlaka kadı tarafındankayda tutulurdu.² Bu kayıtlar günün toplumsal olaylarını ve o günün en çok meydana gelen olaylarını öğrenmemiz için önemli bilgiler sağlamaktadırlar. Osmanlı Devleti'nin ihtiva etmiş olduğu farklı ırk, din ve mezhepteki toplumları nasıl yönettiğine daîr bize önemli bilgiler sağlayacağı şüphesizdir. Günümüz toplumların en fazla çatışma konusu olan ırk, mezhep ve dini olaylar olduğu aşikârdır. Bugün büyük bir problem olarak karşımızda duran bu olaylara Osmanlı yönetiminin nasıl bir yaklaşımla uzun süre barındırmış olduğu bu kozmopolit yapıyı memnun etmiş ve neredeyse hiçbiri uzun süre boyunca Osmanlı Devleti'nden ayrılma çabası içinde olmamıştır. İşte bütün bunları ortaya çıkarmak için sadece Osmanlı siyasî hayatını değil belki de en önemli birimi olan yargı sistemi hakkında

---

¹ Zeynel Özlü, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Adlî Mekanizmanın Analizi Bolu-Göynük Örneği*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2007), 7.

² A.g.e., 7.

önemli malûmat sağlayan şer'îye sicil'lerinin iyi bir şekilde tetkik etmek gerekmektedir.³

şer'îye sicil'leri Osmanlı araştırmalarında önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inin transkribe edilmesi ve değerlendirilmesi adlı çalışmaya başladık. Bizi böyle bir araştırmaya sevk eden iki ana sebep bulunmaktadır. Birinci amacımız, Çalışmamızın ana konusu olan Edremit'e ait 1239 No'lu sicil defterinin Latin harflerine transkribe edilerek ilgili araştırmacılara kazandırmaktır. Yukarıda da izah edilmeye çalışıldığı gibi şer'îye sicil'leri sadece Osmanlı Devletinin belli bir bölümü hakkında bilgi vermemektedir. Birincisi bu defterler her türlü davaları ihtiva etmektedir. Dolayısıyla bu siciller bize Osmanlı Devleti'nin toplum yapısı, siyasî, askeri, hukukî ve İktisadî gibi her alanında önemli bilgiler sunmaktadır.⁴ Osmanlı yargısı karşılaşmış olduğu davaları nasıl, ne şekilde hangi hukukî prensiplere dayanarak çözdüğü günümüz olaylara bakış açımıza zenginlik katması bakımından önemli olduğunu tahmin etmekteyiz. İkincisi ise, Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu halkları hem şer'î hem de örfi hukuk sistemiyle yönettiği bilinmektedir.⁵ Dolayısıyla şer'î hukuk alanlarının ya da örfi hukuk kapsamının ne olduğu Osmanlı Devleti hakkında çalışma yapan araştırmacılar için önemli bir meseledir. Nitekim çalışmamızın konusu olun mezkûr defterde bu tür hukukî meselelere daîr birçok belge mevcuttur. Gerek şer'î hukuka daîr gerekse örfi hukuka daîr meselelerin çözüme kavuşturmaya yönelik uygulamalarla karşılaşmak mümkündür.⁶ Elimizdeki defterin Devletin uygulamaya koyduğu Tanzimat-ı Hayriye'nin akabinde tutulmuş olması bakımından başka bir hususiyet kesp etmektedir.

---

³ Hasan Moğol, *Teke Sancağı Şer'î ye Sicili*, (Ankara: Mehter Yayınları, 1996), 7.

⁴ Mehmet Âkif Aydın, *İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi Nr. 32, (H. 1015-1016/M. 1606-1607)*, (İstanbul, İSAM, 2012), 9.

⁵ Zeynel Özlü, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Adli Mekanizmanın Analizi*, 14-19.

⁶ Mehmet Âkif Aydın, "Osmanlı Araştırmalarında Hukukun ve Şer'î ye Sicillerinin Yeri", *Osmanlı Devleti'nde Fıkıh ve Hukuk*, ed. Süleyman Kaya ve Haşim Şahin, (İstanbul: Osamer, 2017), 15-26.

1.1.2. Konunun Önemi

Tanzimat dönemi Osmanlı Devleti için batılılaşma sürecinin en önemli evrelerinden biridir. Devletin içinde bulunmuş olduğu siyasî, İktisadî, toplumsal ve hukukî problemlerin yanı sıra batılı Hıristiyan devletlerin Osmanlı Devleti'ne uygulamış oldukları baskılar neticesinde ‘‘Tanzimat-ı Hayriye’’ adı altında yeni bir hukuk anlaşması imzalama yoluna gidilmiştir.⁷ Fakat gerek müslim halk ve gerekse gayrimüslim halk bu durumdan pek memnun olduğu ileri sürülemez.⁸ İşte böyle bir süreçte Devletin imzalamış olduğu bu hukukî belgenin veya sözleşmenin taşra bölgelerinde uygulamaya çalıştığı görülmektedir. Bundan dolayı adı geçen sicil defterinin bu tarz uygulamalarının taşraya nasıl ve ne şekilde tatbik edilmeye çalışıldığı hakkında önemli bilgiler vermesi bakımından çok daha büyük önem arz ettiği söylenebilir. Bu süreçte batılı devletlere tanınan ticaret yapma serbestisi Osmanlı toplumunun batı toplumunu ve mallarını çok daha yakında tanıma fırsatı verirken aynı zamanda müslim ve gayrimüslim halkın arasındaki ilişkileri daha da artırmıştır.

Edremit bölgesi Osmanlılardan önce de Müslüman bir beyliğin hükmettiği yer olması hasebiyle İslâmi uygulamaya yabancı olmayan bir bölgeydi. Bu bakımdan bakıldığı zaman şer’î hukuk’un uygulama alanı içerisinde olsa bile zaman içerisinde insanların yaşamlarına, örf ve adetlerine İslâmi olmayan fakat İslâmi bir kimlik gibi görünerek halk arasında meşruiyet kesp ettiği yine defterde ortaya çıkan diğer önemli bir husustur. Bu tür uygulamaların geniş bir alana yayılmamış olsa bile insanları zor durumda bıraktığı ve bundan dolayı halkın memnuniyetsizliğine sebep olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde İslâm hukuk’u çerçevesinde meydana gelen evliliklerin mahkemede kadı huzurunda yapıldığı ve bunun neticesinde şer’î olarak erkek tarafının vermekle yükümlü olduğu mehir paralarının miktarları göze çarpmaktadır. Mehr-i müeccel ve mehr-i muaccel olmak üzere iki kısma ayrılan bu uygulama, miktar olarak kesin bir yekûnun varlığından bahsetmek imkânsız gibi görünmektedir. İslâm hukuk’u bu miktarı kişilerin maddi güç ve kudretlerine bıraktığı anlaşılmaktadır.

---

⁷ Ekrem Buğra Ekinci, *İslâm Hukuku Tarihi*, (İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2006), 230-232.

⁸ Zeki Eraslan, *Şûrâ-yı Devletten Danıştaya Yapısal ve Fonksiyonel Dönüşüm (1868-1922)*, (Ankara: TTK, 2018), 14-19.

Yine diğer önemli olaylardan biri de müslim ve gayrimüslim davalarının durumudur. Osmanlı Devleti'nin hüccet sürmüş olduğu Anadolu coğrafyası inanç ve kültür bakımından kozmopolit bir yerdir. Dolayısıyla gerek Osmanlı merkezinde olsun gerekse taşra bölgelerinde olsun müslim ve gayrimüslim halk bir arada yaşamıştır. İslâm dini, ehli kitaptan kabul etmiş olduğu dinlere mensup insanların dinlerine karşı hoşgörü ile yaklaşmıştır. Bazı dönemlerde kişilerden dolayı meydana gelmiş olan rahatsızlıklar olmuş olsa da esasında Müslümanlar veya Müslüman devlerinin topraklarında yaşamış olan gayrimüslim topluluklar genellikle rahatlık içinde yaşamışlardır. Müslümanlar hiçbir zaman onları din değiştirme noktasında zorlamamış ve onlara karşı dinlerinden dolayı şiddet uygulama yoluna gitmemişlerdir. Bu durum Osmanlı toplumunun ayrışmasına sebep bir durum teşkil etmemiştir. Bazen farklı mahalle ve köylere sahip olsalar da bunların birlikte yaşamadıkları ya da birlikte alışveriş ve ortaklık tesis etmedikleri anlamına gelmemeli. Dolayısıyla gerek müslim gerekse gayrimüslim halkın birbirlerinden borç, emlak alışverişi ve toplumsal konularda birlikte hareket ettikleri çok defa vaki olmuştur.

1.1.3. Kaynaklar

Tezin genel kaynakları sadece mezkûr sicil defterinin transkript edilmesinden ibaret değildir. Osmanlı Devleti hakkında sayısız çalışma bulunmaktadır. Özellikle Osmanlı müesseseleri, toplumu, İktisadî yapısı, siyasî ve hukukî yapısı üzerinde yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Dolayısıyla tez çalışmamız süresince mümkün mertebe bu kaynaklardan faydalanılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaların başında özellikle Osmanlı müesseseleri ve toplumu üzerinde birçok çalışma ortaya koymuş olan Prof. Dr. Ziya Kazıcı gelmektedir. Başta İslâm Müesseseleri Tarihi, İslâmî ve Sosyal Açıdan Vakıflar, Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı, Osmanlı Vakıf Medeniyeti ve Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi gibi birçok çalışmasına başvurulmuştur. Bunların yanı sıra İslam Yargılama Hukuk'unun Esasları çalışmasıyla Prof. Dr. Fahrettin Atar ve Türk Hukuk Tarihi çalışmalarıyla ilim dünyasına çok büyük katkılar sağlayan prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın ve Ekrem Buğra Ekinci gibi ilim adamlarının çalışmalarından mümkün mertebe faydalanılmaya çalışılmıştır. Yine aynı şekilde Osmanlı siyasî ve askeri alanlarda sayısız çalışmalara imza atmış prof. Dr. Halil İnalçık ve İlber Ortaylı'nın çalışmaları kullanılmaya çalışılmıştır. Elbette ki çalışma sadece bu çalışmalarla desteklenmemiş

olup bunların yanı sıra ismini zikredemeyeceğimiz birçok eser ve makale gibi farklı çalışmalardan faydalanarak alt başlıklara göre gerekli kaynaklar ve çalışmalardan iktibas etmek ya da kaynak göstermek suretiyle çalışma zenginleştirilmeye gayret gösterilmiştir.

1.2. Osmanlı Devleti'nde Adli Teşkilat Oluşumu

1.2.1. Osmanlı Adli Teşkilatı

1.2.1.1. Osmanlı Yargı Sistemi

Dünya kurulduğundan beri insanlar sürekli olarak kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için belli hukuk sistemlerini tesis etmiş ve bunları ikmal etme yolunda çabalar sarf etmişlerdir.⁹ Beşeri sistemde böyle çalışmalar olduğu gibi Allah(c.c) tarafından gönderilmiş olan peygamberler eliyle de insanların kendi aralarındaki her türlü ilişkilerden meydana gelecek olan anlaşmazlıkları ne şekilde çözeceklerine dair çeşitli hüccetler ve kanunlar göndermiştir.¹⁰ Bütün dinlerin yapısında bu tür uygulamalar mevcuttur. Dolayısıyla son din olan İslâm peygamberi Hz. Mehemmed (sav)'de kendi döneminde ashabı arasında, iletişime geçtiği ülkeler ve birlikte yaşamak zorunda kalmış olduğu toplumların daha seviyeli ve sağlıklı bir hayat yaşamaları için kanunlar ve hüccetler icra etmiştir.¹¹ Bununla birlikte bu yargı sistemi İslâm dininin yayılmasına paralel olarak meydana gelen problemlerin çözüme kavuşturulması için sürekli bir gelişme içerisinde olmuştur.¹² İslâm yargı sisteminin kemale erdiği Osmanlı yargı sistemi bütün Müslüman dönemlerinin içinde en büyük gelişmeyi göstermiştir.¹³

---

⁹ Ziya Kazıcı, *İslamMedeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, (İstanbul: İFAV, 2014).

¹⁰ Ali Fuad Başgil, *Hukukun Ana Mesele ve Müesseseleri*, (İstanbul: HAK Kitabevi, 1946), 13.

¹¹ Kâşif Hamdi Okur, *İslâm Hukukunda Sosyal Sorumluluk-Âkile Örneği*, (İstanbul: İSAM, 2017), 45-47.

¹² Abdullah Demir, *Mecelle ve Küllî Kâideler*, (İzmir: Işık Akademi Yayınları, 2011), 99-118.

¹³ Ali Fuad Başgil, *Hukukun Ana Mesele ve Müesseseleri*, 17-34.

1.2.1.2. Osmanlı Yargısında Kadı

Kadı, fıkıh terimi olarak insanların aralarındaki anlaşmazlıklardan dolayı vuku bulan olayları şer'î hukuka göre çözüme kavuşturan¹⁴ yetkili makamlarca görevlendirilmesi sağlanan kişiyi ifade etmektedir.¹⁵ Kadılar, sadece onların sahip oldukları ilim değil aynı zamanda sahip oldukları karakterleri de onların bu göreve getirilmeleri noktasında ehemmiyet kesp etmektedir.¹⁶ İslâm hukuk'una göre bir insanın kadı olabilmeleri için bazı önemli özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bunları belli başlı özellikleri; akıllı olmak, doğru ve yanlış birbirinden ayır edebilecek ergenliğe sahip olmak, Müslüman olmak, ilim sahibi, hür ve adâlet gibi özelliklere sahip olması iktiza etmektedir.¹⁷

Osmanlı Devleti'nde kadı dendiği zaman akla sadece yargı işleri değil aynı zamanda idarî ve hukukî olarak bütün mevzuatın uygulayıcısı ve aynı zamanda merkezden gelen hüccet ve emirlerin uygulayan kurum olarak ta karşımıza çıkmaktadır.¹⁸ Kadının, hüccetleri icra etmiş olduğu makam meclis-i şer' olarak adlandırılırdı.¹⁹ Her ne kadar mahkeme kelimesi Arapça olarak hüccet verilen yer manasını ihtiva etmiş olsa bile bunun genel anlamda kullanılmaya başlanması Osmanlı Devleti'nin son devrine rast geldiği kabul edilmektedir.²⁰ Osmanlı Devleti'nde kadı ataması çok önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹ Çünkü devlet otoritesinin yegâne

---

¹⁴ Fahrettin Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 3. Bs. (İstanbul: İFAV, 2019), 23.

¹⁵ A. Refik Gür, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadılık Müessesesi*, (İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2015), 49.

¹⁶ Fahrettin Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 113-114.

¹⁷ A.g.e., 113.

¹⁸ A. Refik Gür, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadılık Müessesesi*, 49.

¹⁹ Ümit Güler, '17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer'î ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri ve İslâm Hukuku Açısından Tahlili', (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 17.

²⁰ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku-Adalet ve Mülk*, (İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2008), 369.

²¹ A. Refik Gür, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadılık Müessesesi*, 121.

nişanesi olarak kabul edilmekteydi. Bundan dolayı bir yer feth ya da ilhak edildiğinde hemen bölgeye bir kadı ataması yapılmaktaydı.²²

Kadınların atandığı mahal, kaza olarak geçmekteydi. Kadının hükmü görevlendirilmiş olduğu mahalle sınırlı olup görev alanının dışında meydana gelen davalara bakma hakkı olmadığı gibi vermiş olduğu hüccet de geçersiz sayılmaktaydı.²³ Yine aynı şekilde başka bir kadının bulunduğu bölgeye müdahale etme hakkına sahip değildi.²⁴ Böyle durumlardan şiddetle men edilmiştir.

Kadı görevli bulunduğu mahaldeki devlet görevlilerine karşı sorumlu olmayıp adaletin daha iyi sağlanması için doğrudan doğruya merkeze karşı sorumlu bulunmaktaydı.²⁵ Fakat zaman içerisinde kadınların da bölge yöneticileri ve mültezimleriyle birlikte hareket edip halkı mağdur ettikleri yine kaynaklarda anlaşılmaktadır.²⁶ Her kadı görevlendirilmiş olduğu bölgedeki adli işlerinin yanı sıra idarî, ilmi ve hatta askeri işlerden de sorumlu olduğu kabul edilmektedir.²⁷

Osmanlı kadınları hüccetdar tarafından verilen beratla atanmalarına rağmen padişahların atamış oldukları bu kadınların işlerine müdahalede bulunma hakkına sahip değillerdi.²⁸ Kadınlar hüccetlerini görevlendirilmiş oldukları mezhebin prensiplerine göre vermek durumundaydılar. Bununla birlikte Devletin kuruluşundan 16. Yüzyıla kadar yani Osmanlı hukuk kurumunun tam yerleşmesine kadar ki süreçte diğer mezheplerin isti'mal edilmesine müsaade ettiği görülmektedir. Anadolu ve Rumeli bölgesinde halkının ekseriyeti Hanefî mezhebine bağlı olmalarından dolayı bu mezhebin bu bölgelerde cari olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde diğer mezheplerin yoğunlukta olduğu Mekke, Medine, Halep, Kudüs, Kahire gibi

---

²² A.g.e., 369.

²³ H. Necâti Demirtaş, *Açıklamalı Osmanlı Fetvâları II*, (İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2012), 535.

²⁴ Cahit Kayra, *Osmanlı Devleti'nde Fetvalar ve Günlük Yaşam*, (İstanbul: Boyut Yayınları, 2008), 17.

²⁵ İlber Ortaylı, *Osmanlı Devleti'nde Kadı*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1994), 18-19.

²⁶ A.g.e., 18

²⁷ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, 202.

²⁸ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku*, 371-372.

bölgelerde ise Hanefî fihhına mensup bir kadının başkanlığında sair mezheplerden bir naip görev yapmaktaydı²⁹.

1.2.1.3. Kadının Görevleri

İslâmî hukuk literatüründe mahkemenin mutlak başkanı kadıdır.³⁰ Şer'î hukukta tek hâkimli prensip olarak kabul görmüştür. Fakat aynı zamanda davanın önem ve durumuna göre birden fazla hâkim de davada görevlendirilebilirdi.³¹ Kadıların bulunmuş oldukları bölgede asli görevleri olan hukukî vazifelerinin yanı sıra, idarî açıdan da birçok önemli vazifeleri de birlikte yürütmekteydiler.³² Yine aynı şekilde beledi, eğitim ve sair toplumsal işlerden de sorumlu oldukları görülmektedir. Kadılık makamı bugünkü manada noterlik görevini de icra etmekteydi. Belediye başkanlığı görevini yerine getirmek yine onun görevlerinden yalnızca bir tanesiydi. Şehirde meydana gelecek fiyat değişikliği yani narhın tanzimi yine onun önderliğinde gerçekleşmekteydi. Narh, Osmanlıda meydana gelen iktisadi değişimlere bağlı olarak mallarda meydana gelen değişikliklerin neticesinde malların gerek üreticiye gelişini gerekse üreticiden tüketiciye ulaşımı sırasında malın gerçek değerini belirleme işlemi yani fiyat tespit etme sistemiydi.³³ Osmanlılar egemenliği altında bulunan halkın refahına büyük önem vermeye çalışmışlardır. Bundan dolayı gerek malın kalitesini daima sağlamak gerekse bu malların tüketiciye uygun bir fiyata ulaşmasını sağlamak için belli uygulamalar meydana getirmiştir.³⁴ Kısaca izah etmek gerekirse reaya haksızlık yapılmadan piyasanın bu malları fahiş fiyata halka ulaştırmasına engel olmak için piyasa denetimine büyük önem vermiştir.³⁵ Kadının diğer görevlerinden biri de şüphesiz eğitimidir. Bunların yanı sıra ordunun geçeceği yerlerdeki menzil denetlemesinin yapılması, iaşenin temini, vergilerin icra edilmesi, kefalet işlemleri,

²⁹ M. Âkif Aydın, *Kadı Sicillerinde İstanbul*, (İstanbul, İSAM, 2010), 34-36.

³⁰ Fahrettin Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 109.

³¹ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku*, 373.

³² Fahrettin Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 124.

³³ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlılarda Narh Müessesesi*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1983), 3.

³⁴ A.g.e., 4.

³⁵ A.g.e., 5.

kayım atama, asker toplanılması, tescil işlemleri, cami ve mescitlere imam, hatip ve görevli tayini kadının görevleri arasındadır.³⁶ Yine vakıf kurumlarının denetlenmesi, mütevellî nasbı ve taşra ile merkez arasında ki iletişimi sağlamakta ana merci konumundaydı.³⁷

1.2.2. İslâm Yargı Sisteminde Kaduların Yardımcıları

1.2.2.1. Müfti

Yukarıda izah edilmeye çalışıldığı gibi Osmanlı Yargı sisteminde kadının görevli bulunmuş olduğu bölgede siyasî, iktisadi ve toplumsal birçok görevi birlikte icra ettiği anlaşılmaktadır. Bütün bu geniş vazifeleri tek başına yürütmesi şüphesiz ki imkansız bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı İslâmî yargı sisteminin mutlak reisi kadı olmakla birlikte onun bu görevlerini zamanında, yerinde ve eksiksiz icra etmesi için çeşitli yardımcıları bulunmaktaydı.³⁸ Bu yardımcılardan biri müftü olarak karşımıza çıkmaktadır. Müfti, kelime olarak ‘‘yiğit, delikanlı’’ manasına gelen bu kelime genel manada ise, meydana gelen herhangi bir problem ya da müşkülata İslâm hukuk’u çerçevesinde çözüm ve cevap veren kimsedir.³⁹ Yani fetva kapısıdır.⁴⁰ Taraflar kadıya gitmeksizin problemlerini müftiden almış oldukları fetvayla halledebildikleri gibi aynı şekilde müftiden almış oldukları vesikayı kadıya da ibraz etme hakkına da sahiptiler.⁴¹

1.2.2.2. Naib

Naib, Osmanlı hukuk sisteminin başında bulunan kadı ile birlikte onun görevlerinin yerine daha iyi getirmesi için yine kadı tarafından yargı ve sair işlerinde yardımcı

---

³⁶ Fahrettin Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 124.

³⁷ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku*, 373-375.

³⁸ Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti’nde Kadı*, (İstanbul: Kronik, 2017),48.

³⁹ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku*, 376.

⁴⁰ Sadık Eraslan, *Meşihat-ı İslâmiyye ve Ceride-i İlmiyye-Osmanlılarda Fetva Makamı ve Yayın Organı*, (Ankara: DİB Yayınları, 2009), 19, 31.

⁴¹ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku*, 376.

olması için görevlendirilen kişidir.⁴² Her kadı, sancak ve kaza gibi merkezlere görevlendirildi. Böyle geniş bir alana bakması şüphesiz kadı için kolay olmasa gerek, bundan dolayı kadı tarafındavalara bakması için yardımcı olarak naibler görevlendirilirdi.⁴³ Örneğin İstanbul kadılıkları, sahip oldukları nüfus itibariyle bütün bu yargı ve diğer işleri tek başlarına yerine getirmeleri imkânsız olduğu için onların yerine yargılama yapabilecek bab naibi adı altında naibler görevlendirmişleridir.⁴⁴ Bu kişiler kadının emrinde çalışırlardı. Hiyerarşik olarak da kadının altında bulunmaktaydılar. Naib aynı zamanda kadının yardımcısı yine aynı zamanda onun olmadığı yerlerde ve hallerde görevini icra eden memurdur.⁴⁵ Naibler kadı tarafından atanır yine aynı şekilde onun tarafından azledilirdi.⁴⁶

1.2.2.3. Kâssâm

Kâssâm, mana olarak kısmet mastarında teşekkül edip taksim etmek, parçalara ayırmak, bölen anlamlarını ihtiva etmektedir. İslâm hukuk'unda terim manası; veraset olaylarında *mahal-i verasete* bizatihi gidip ihtiyaç duyulan incelemeyi yapıp niza' ve anlaşmazlıkları haklıdan yana karara bağlayan, taşınabilir ve taşınamayan malları varisler beyninde taksim eden kişi olarak tanımlanır.⁴⁷ Kâssâmlar adli görevlere sahip olup hâkimin muavini görevini ifa eder.⁴⁸ Kâssâmlar tarafından terekelerin tutulduğu defterlere de "*Kâssâm Defterleri*" denir. Kâssâmlar, Şer'îye ve askeri mahkemeleri kâssâmları olmak üzere iki sınıfa ayrılırdı. Askeri kâssâmlara kazasker kâssâmları da denirdi. Bunlar askeri silkten olanların

---

⁴² Coşkun Üçok, Ahmet Mumcu ve Gülnihal Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2016), 278-279.

⁴³ Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, 44.

⁴⁴ Abdullah Demir, *Medeni Yargılama Hukuku Osmanlı Mahkemesi*, (İzmir: Yitik Hazine Yayınları, 2000), 46.

⁴⁵ Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 134.

⁴⁶ Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, 82.

⁴⁷ Said Öztürk, *Askeri Kâssâma Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-İktisadîk Tahlil)*, (İstanbul: OSAV, 1995), 64.

⁴⁸ Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 138.

terekelerini taksim etmekle mükellef görevlilerdir.⁴⁹ Askeri grubun dışında kalanların terakelerinden sorumlu olanlar ise şer'îye kâssâmlarıdır. Kâssâmlar icra etmiş oldukları bu görev için terakelerden belli miktarda bir harç tanzim ederlerdi.⁵⁰

1.2.2.4. Şühûdü'l-Hal

Muhakeme esnasında yargının işine karışmaksızın sadece yargılamanın adaletle sağlanması için gözlemci olarak bulunan şahitlere “şühûdü'l-hâl” denir.⁵¹ Bu usûl daha ilk devirlerden itibaren görülmektedir. Kadıların yargılama işini istişare etmek için yanlarında ilim erbabı kimseleri bulundurmuşlardır.⁵²

Osmanlı Şer'îye sicil'leri incelendiğinde her mahkemede şuhudü'l hal diye bir tanımın ya da kavramın varlığına rastlarız. Aslında bu kişiler mahkemenin her hangi bir üyesi değil mahkeme kararlarına müdahale veya engelleme gibi bir yetkileri olmayıp tamamen varlıklarıyla alınan kararlara şahitlik ederlerdi. Bu kişiler mahkemenin sürekli görevlileri olmayıp her mahkemede değişebilmekteydi. Üzerinde çalışmış olduğumuz 1239 No'lu Şer'îye sici'linde Havran-ı Kebîr köysine ait artarda gelen üç adet davanın her birinin şuhudü'l hal grupları farklı olduğu görülmektedir. Bu da bize şuhud'ül hal kişilerinin sabit olmadığı değişken olduğunu teyit etmektedir.⁵³ Aynı şekilde bu kişiler bir olayın keşfine çıktıkları zaman da kadı ve naibin yanında hazır bulunurlardı. Bu kişiler bölgenin ileri gelenleri güvenilir ve sevilir kişileri olması bakımında önem arz etmektedir.

---

⁴⁹ Demir, *Medeni Yargılama Hukuku Osmanlı Mahkemesi*, 63.

⁵⁰ Güler, *17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer'îye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri*, 23.

⁵¹ Ekinci, *Osmanlı Hukuku.*, 377.

⁵² Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 139.

⁵³ EŞS, hüccet, 145, Koca Ali Oğlu Hâcî Ahmet, Molla Hüseyin Oğlu Bakkal Mustafa, Receb Hâfız Efendi, Bölükbaş Oğlu Hasan Ağa, Zerbali Zâde Hâcî İsmail ve gayruhum...; hüccet, 146, Kadı'asker Zâde Ahmed Efendi, Mescid İmamı Kürd Mustafa Efendi, Şamzâde Hâfız Osman Efendi, .. Oğlu Ahmed Ağa ve gayruhum...; hüccet, 147, Cansız Zâde Hâcî Ali Ağa, Koca Ali Oğlu Hâcî Mehmed, sarıncalı Oğlu Ahmed ve gayruhum.

1.2.2.5. Kâtip

Mahkemenin kadıdan sonraki en önemli görevlisi olan kâtip, mahkeme boyunca yargıcın önemli bir muavinidir. Bunların dava sahiplerinden hediye alma gibi bir durumları kesinlikle yasak olup böyle bir olayın yaşanmaması için kadı kâtibi münasip bir yerde konumlandırılırdı.⁵⁴ Kâtibin en mühim vazifesi elbette ki tarafların beyanını doğru ve düzgün bir şekilde kayıt altına almaktır.⁵⁵ Yine aynı şekilde kadının vermiş olduğu kararları usulüne uygun bir şekilde tutarak ve aynı tür davaları bir şekil üzere yazarak belgelerde bir bütünlüğün meydana gelmesini sağlamışlardır.⁵⁶ Zaman içerisinde mahkemede bulunan kâtip sayısı değişiklik göstermiştir. Örneğin 1331/1913 tarihinde çıkan yeni kanunla her mahkemede bir başkâtip olmak üzere yeteri sayıda kâtip bulundurmak mecburiyeti getirilmiştir.⁵⁷

1.2.2.6. Muhzır

Muhzır, lügatte “huzura getiren, hazır bulunduran” manasına gelmektedir. İstilahî manada ise “zaruret durumunda kişilerin kadı huzuruna çıkarma, yani kişi veya kişileri mahkemeye gelmelerini zorla da olsa getirme görevini icra eden görevlidir.⁵⁸ Kadının dava ilgili mahkemede hazır bulunmasını istediği kişi için celb vesikası (mürâsele) tanzim edilir ve muhzır bu vesika ile ilgili kişiyi kadı huzuruna çıkarır.⁵⁹ Muhzırlar, sıradan biri olarak seçilmezdi. Bu kişiler mahkemenin bulunduğu bölgeden daha önce bu görevi ifa etmiş olan biri ya da bir şekilde daha önce devlet görevinde bulunmuş (asker) birilerinden seçilirdi. Bunların işe alınması ya da bu görevden el çektirilmesi kadının vesayetindeydi.⁶⁰ Muhzır sayıları ise bağlı buldukları kadılıklara bağlı olarak değişkenlik arz etmekteydi. Kadılık bölgesinin

⁵⁴ Güler, *17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer’î ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri*, 24.

⁵⁵ Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 153.

⁵⁶ Halil Cin, Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, (Konya, Sayram Yayınları, 2003), 160.

⁵⁷ Ekrem Tak, XVI- XVII. Yüzyıl Üsküdar Şer’î ye Sicilleri, Ankara, TTK, 2019, 58-59

⁵⁸ A.g.e., 161; Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 136-137.

⁵⁹ Güler, *17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer’î ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri*, 24.

⁶⁰ Receb Ahışhalı, “Muhzır” *DİA*, (İstanbul: 2006), 85.

büyüklüğüne paralel olarak sayısı birden fazla olmakla birlikte muhız başı da bulundurulurdu.⁶¹

1.2.2.7. Subaşı

Subaşı kelimesi eski Türkçede “asker-ordu” manasını ihtiva etmekte olup, çeribaşı veya ordubaşı anlamlarına gelmektedir.⁶² Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde şehri muhafaza etmekle görevliydi. Bir yerin fethinden sonra oraya atanan kadı ve dizdarın yanına verilirdi. Bu görevli daha ziyade asayişten sorumlu biri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶³ Osmanlı Devleti’nde kadının vermiş olduğu kararların tatbiki yine onların görevleri içerisindeydi. Bu görevin icra edilmesi merkezde çavuşlar tarafından yapılırken, sancak, nahiye ve köyler (köyler)’de ise merkez tarafından görevlendirilmiş subaşılar tatbik ederlerdi.⁶⁴ Şer’î mahkemede karara bağlanan, suçları sabit olmuş olanların infazı, hapse gönderilen kişilerin nezareti ve onların hapse atılması işlemi de subaşının görevleri arasındadır. Yine aynı şekilde cezaî müeyyideye maruz kalmış olanların cezasını ve tazminatların tanzim etme işlemi de yine subaşı tarafından ifa edilirdi. Bütün bu güvenlik görevlerine ek olarak, bugün zabıta memurlarının denetiminde olan görevler ve yine belediyenin denetiminde olan birçok görevin de subaşılar tarafından icra edilirdi.⁶⁵ Devletin kurum ve müesseseleri modernleştirme sürecinde XIX. yüzyılda bu kurumun da tedrici olarak ortadan kaldırılmıştır.⁶⁶

1.2.2.8. Çavuş

Yukarıda değinildiği gibi taşrada görevli olan subaşının bütün görevlerini merkezde çavuş teşkilatı tarafından icra edilirdi. Hülasa olarak bu vazifeler şöyle özetlenebilir: kadı tarafından çıkarılan i’lamların gereğinin yerine getirilmesi, borçlu kişilerin sahip oldukları malları satılıp borcunun tazmini, gerek duyulduğu zaman hapis cezasının

---

⁶¹ Güler, 17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer’î ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri, 24.

⁶² Mücteba İlgürel, “Subaşı”, *DİA*, C. XXXVII (İstanbul, TDV,2009), 447.

⁶³ A.g.m., 447.

⁶⁴ Güler, 17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer’î ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri, 25.

⁶⁵ İlgürel, “Subaşı”, 448.

⁶⁶ A.g.m., 448.

tatbiki ya da neticeye bağlanmış olan nakdi ve bedeni mücazatin infazıdır.⁶⁷ Bahsi geçen çavuş teşkilatı, bugün icra memurlarının yapmış oldukları görevlerin tümünü; emniyet teşkilatının ve savcılarının ise belli bir kısmını yerine getirmekteydi.⁶⁸

1.2.2.9. Mübaşir

Lügat olarak bir işe mübaşeret etme manasını içeren mübaşir kelimesinin Osmanlı yargı teşkilatında iki farklı manayı ihtiva etmektedir.⁶⁹ Birinci manası, kadı tarafından istenilen kişinin mahkemeye celb ettirilmesi ki bu yönüyle muhızır ile aynı anlamı ihtiva eder.⁷⁰ İkincisi ise devlet tarafından gördürülmesi, tatbik edilmesi ve bir işin tetkik edilmesi için görevlendirilen memur anlamına gelmektedir.⁷¹

1.2.2.10. Müşavir

Lügat manada istişarede bulunan, danışılan kimse demek olup, ıstılahî olarak şer'î olayların çözüme kavuşturmada danışılan, istişarede bulunulan kişi, manasına gelmektedir.⁷² Bunlar aynı zamanda şer'î hukuk'u iyi bilen fetva verebilecek bilgiye sahip kadı ve müftülerdir. Bu kişiler aynı zamanda vermiş oldukları fetvalarla da birçok meselenin çözülmesinde merci olmuş ve böylelikle kadıların iş yüklerini hafifletmişlerdir.⁷³ Bunlar gerek duyulduğu zaman yargılama sırasında da mahkemede hazır bulundurulabilirdi.⁷⁴

⁶⁷ Güler, 17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer'î'ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri, 25.

⁶⁸ Halil Cin ve Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, C. I, (İstanbul: OSAV, 1995), 276.

⁶⁹ Güler, 17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer'î'ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri, 26.

⁷⁰ Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 136.

⁷¹ Cin ve Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, C.I, 277.

⁷² Demir, *Medeni Yargılama Hukuku Osmanlı Mahkemesi*, 59.

⁷³ A.g.e., 59.

⁷⁴ Güler, 17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer'î'ye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri, 26.

İKİNCİ BÖLÜM

KARESİ SANCAĞININ EDREMİT KAZASI VE ŞER'İYE SİCİLLERİ

2.1. Karesi Sancağının Tarihçesi

2.1.1. Türklerden Önce Karesi

Bulunmuş olduğu coğrafi konum itibarıyla çok önemli bir noktada konumlanmış olmasından dolayı bölge Türklerden önceki dönemlerde de çok önemli bir yerleşim yerlerinden biri olduğu görülmektedir.⁷⁵ Vilayeti kronolojik bir sıralamaya tabi tutarsak Türklerden önce ve sonra diye ikiye ayırmak mümkündür.

Yukarıda değinildiği üzere bölge Türklerin eline geçmeden önceki dönemlerde de konumu itibarıyla önemli bir yerleşim yerlerinden birdir. Geniş ticari imkânlarla sahip olmasının yanı sıra uygun iklim şartları, sahip olduğu verimli topraklar, hem Marmara hem de Ege denizine olan kıyı ve limanlarıyla tarihi boyunca önemli bir yer edinmiştir. Anadolu'nun güney batı kıyısında ve Küçük Asya diye tabir edilen yörenin bu taraf-ında eski çağlarda, garp kısmında yani şimdiki Balıkesir ve etrafında Misya'lılar cenub ve şark-i cenub bölgelerinde ise Frikler hüccet sürmüşlerdir.⁷⁶

Bugün Balıkesir olarak adlandırdığımız yer, bütünüyle Küçük Asya'nın Misya olarak isimlendirilen yerleşkesiydi. Zaman içerisinde birçok değişime maruz kalmış olan Misya, etrafını Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı, Ege Denizi, Atranos Çayı ve Lidya tarafından çevrilmişti. Keşiş dağından başlayarak Marmara Denizi boyunca Çanakkale Boğazına değin Küçük Misya diğer bölgelere ise Büyük Misya denilmekteydi. Eskiden beri Misya'nın bir parçası olarak görülen "Truvada" bölgesi ilk dönemlerde çok önemli bir nama sahip olan şehirdi.

---

⁷⁵ Abdülmecit Mutfak, *Salnâmelerde Karesi Sancağı, (1847-1922)*, (Balıkesir: Özel Baskı, 1997), 1.

⁷⁶ A.g.e., 1.

Bağımsız olarak bir devlet kurma gücüne erişemeyen Mısya; Hitit, Frig, Pers, Makedonyalı İskender ve Bergama krallıklarının egemenliğinde hayatlarını idame ettirmeye çalışmışlardır. Truva egemenliğinin bitmesi üzerine sırasıyla; Lidya, Persler, Makedonyalı İskender, Galyalılar, Bergama Krallığı egemenliklerine maruz kalmışlardır. En parlak ve müreffeh dönemlerini Bergama Krallığı döneminde yaşamışlardır. Daha sonra Roma İmparatorluğunun egemenliğine giren bölge bu imparatorluğun M.S. 395 yılında ikiye ayrılması üzerine Bizans İmparatorluğuna bağlı olarak ayakta durmaya çabalamıştır. İslâmiyet'in doğuşundan kısa bir süre sonra İslâm orduları Anadolu coğrafyasında görülmeye başlamıştır. İstanbul kapılarına dayanan İslâm orduları bölgeyi 670-678 yılları arasında yönetmişlerdir. Bu süreç içerisinde aralıksız olarak 5 defa İstanbul şehrini kuşatma altında tutan İslâm orduları bir neticeye ulaşamayınca bölgeyi peyderpey terk etmişlerdir. İslâm ordularının geri çekilmesi üzerine bölgeye yeniden sahip olan Bizanslılar, iyice zayıflamış ve içten çürümeye yüz tutmuştur. Bu süreç içerisinde Anadolu'ya 1015 yılında gelmeye başlayan Türk akınları tedrici olarak Batı Anadolu'ya doğru yayılmaya başlamışlardır. Bizans ile Selçuklular arasında 1071 tarihinde meydana gelen Malazgirt savaşından sonra Türkler gruplar halinde Anadolu'ya gelmeye başlamışlardır.

Konumuz itibarıyla üzerinde yoğun olarak duracağımız kısım, başta Türklerin bölgeye yerleşmeleri olmak üzere hususen yörenin Osmanlılar tarafından alınması ve son döneme kadarki bölgenin durumu olacaktır. Bundan dolayı Türklerden önceki dönemle ilgili mücmel bir hülâsa şeklinde bilgi verilmekle yetinilecektir.

2.1.2. Edremit'in Tarihçesi ve Türklerin Bölgeye Hâkim Olması

Anadolu geçmişte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bunlardan birisi de eski bir yerleşim yeri olan Edremit'tir. Bu bölgenin eski kaynaklara baktığımızda birçok adının olduğunu görebiliriz. Tarih boyunca "Atramytteion", "Adramyttium", Adramiti", "Adramition", "Adrammyttium" ve "Adramyti" gibi farklı isimler kullanılmıştır. Adramytteion isminin aslı "Adramut" kelimesinden gelerek "Adra-Vadisi" anlamında kullanıldığı görülmektedir.⁷⁷ Yine Edremit isminin kaynağı ile ilgili başka bir görüş de Lidya Kralı Kroisos'un bölgeyi ele geçirdikten sonra kardeşi

---

⁷⁷ Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, (İstanbul: İnkılâp Kitapevi, 1993), 20.

“Adramis”in şehri yeniden imar ederek şehre kendi adını vermiş olduğu yönündedir⁷⁸.

Eski çağlara dayanan Edremit şehri bugünkü Burhaniye ilçesinin iki kilometre kadar batısındaki iskelenin yanında bulunan “Karataş” mevkiinde “Ören Tepe’yi de içine alan geniş bir alan içerisinde kurulmuştur⁷⁹.

Tarih boyunca çeşitli işgallere sahne olan Anadolu, Büyük Selçuklu Devleti döneminde de, Türk boylarının batıya yönelmesiyle Anadolu’yu yurt edinmek isteyen Türklerin akınlarıyla darbe alan Bizans’ın 1071 yılına kadar Anadolu’da zayıflamasına neden olmuştur. Türk ve Dünya tarihinin dönüm noktalarından biri olan Malazgirt Zaferinin sonunda Bizans’ın direnci kırılmış, Türkler artık Anadolu’ya yerleşmeye başlamışlardır.⁸⁰ Savaşın ardından artık Anadolu’nun etnik yapısı da değişime uğramıştır. Türk akınları ve göçleri sonucunda Anadolu’da ilk sırayı Rumlar almak üzere onları takip eden Gürcü ile Ermeni nüfusunun Türk Nüfusunun yoğunluğuna oranla azınlık duruma düşmüştür. Fetihlerin Batı Anadolu bölgesine doğru genişlemesi ile birlikte İzmir Beyi Çaka Bey, 1092 yılında karadan hareket ederek Edremit’i fethetmiştir.⁸¹

Anadolu Selçukluları ve Türk Beylerinin Bizans’a yönelik fetih hareketleri I. Haçlı Seferi nedeniyle duraklamıştır. Hatta Selçuklu başkenti İznik’in düşmesinden sonra Bizans İmparatoru Alexis Komnenos (1081–1118) Anadolu topraklarını Türklerden geri almak için harekete geçmiştir. Çaka Beyliği üzerine gönderilen Bizans donanması İzmir’i almış ve Türkler Batı Anadolu’dan çekilmeye başlamışlardır⁸². Haçlı seferleri ile kaybettikleri toprakları geri almaya çalışan Selçuklular, Batı Anadolu üzerine yeniden seferlere başladılar. Emir Monoluğ ve Mehmet Bey

---

⁷⁸ Tahir Harimi Balcıoğlu, *Tarihte Edremit Şehri*, (Balıkesir: Balıkesir Vilayet Matbaası, 1937), 25.

⁷⁹ Gıyas Yetkin, *Yurdun Güzel Bir Köşesi Edremit*, (Balıkesir: Türk Pazarı Basımevi, 1947), 7.

⁸⁰ Mustafa Eravcı ve Mustafa Korkmaz, *Saruhanogulları ve Osmanlı Klâsik Döneminde Manisa’da Yaşayan Kültürel İzleri*, (Manisa: Manisa Valiliği Yayını, 1999), 1-2.

⁸¹ Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2002), 95.

⁸² A.g.e., 96.

Komutasındaki Türk kuvvetleri 1113 yılında Edremit ve KırkAğaç'ı yeniden ele geçirmiş ve Çanakkale Boğazı'na doğru ilerlemişlerdir⁸³.

Danışment beyliği Türkiye Selçuklu Devleti tarafından yıkılınca bu aileye mensup olanlar, Selçuklu Devleti hizmetine girmiş ve bu Devletin ileri gelen emirleri arasında yer almışlardır. Bizans sınırlarını oluşturan uç bölgelerinde önemli hizmetler yapmışlardır⁸⁴.

Edremit, 1305 yılında Karesi Beyliği hâkimiyetine girmiştir. Mysia bölgesi üzerinde egemenliklerini kısa surede güçlendirmişler ve bölgenin Türkleşmesinde çok önemli bir rol oynamışlardır. Özellikle denizlerdeki güçleri, Anadolu'daki Türk egemenliğinin sigortası olmuştur. Karesi Bey'in ölümü üzerine beyliğin başına Demirhan Bey geçti. Demirhan Bey'in hal ve hareketlerinden memnun olmayan memleket ileri gelenleri, Osmanlı hüccetdarı Orhan Gazi'yi ve yanında bulunan Karesi hanedanından Dursun Bey'i Balıkesir'e davet ettiler. Karesi halkının bu daveti üzerine yardım için Orhan Gazi'ye müracaat eden Dursun Bey ona "Edincik, Manyas, Balıkesir, Bergama ile Edremit" taraflarını vermeyi teklif etti. Orhan Gazi kendisine sunulan bu teklifi kabul etti ardından yanına Dursun Bey'i de ordusuna katarak Balıkesir'e doğru yola çıktı. Ulubat ırmağını geçtikten sonra Mihaliç (Karacabey) ve Kirmastı (Kemal Pasa) vilayetlerine girildi. Bu iki vilayet Orhan Gaziye bağlılıklarını bildirdi. Orhan Gazi'nin geldiği haberi üzerine Demirhan Bey, Bergama kalesine kaçtığı için Balıkesir'de Orhan Gazi'yi, Hacı İlbey, Evrenos, Ece Halil ve Gazi Fazıl Beyler karşıladı. Orhan Gazi, Bergama önlerine geldiği sırada kaleden atılan bir ok Dursun Bey'in ölümüne neden oldu. Şehrin kuşatılmasıyla teslim olan Demirhan Bey, Bursa'ya gönderildi⁸⁵. 1345 yılında Karesi Beyliği'nin Osmanlı hâkimiyetine girmesi ile birlikte Edremit'te Osmanlı Devleti sınırları içinde yerini almıştır.

---

⁸³ A.g.e., 156.

⁸⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, (Ankara: TTK, 2000), 70.

⁸⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Karesi Vilayeti Tarihçesi*, (Balıkesir: ZAğanos Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2000), 99-109.

2.1.3. Edremit'in Osmanlı Hâkimiyetine Girmesi

Daha kuruluş sürecinde olan Osmanlı Devleti, denizci bir beylik olan Karesi Beyliği'nin kendilerine katılmasıyla önemli bir güce sahip olmuşlardır. Özellikle Karesinin önemli kumandanları olan Evrenos Bey, Hacı İlbey, Ece Halil ve Gazi Fazıl Bey'in Osmanlı kuvvetlerine katılmasıyla gerek bölgesel olarak gerekse genel olarak önemli bir güç kazanmışlardır. Bu beylerin Osmanlı askeri harekâtında önemli bir yere sahip oldukları inkar edilemez bir gerçektir. Osmanlının henüz denizlerle bağlantıları yok iken önemli bir deniz gücüne sahip olan böyle bir gücün Osmanlılara katılması özellikle Rumeli taraflarına başarılı akınların yapılmasına önemli katkılar sağlanmasına yardımcı olmuşlardır.⁸⁶ Kendi rızalarıyla Osmanlı beyliğine katılmış olan bu beylik sayesinde Osmanlılar, önemli bir Türk nüfusuna sahip olurlarken aynı zamanda büyük bir askeri ve İktisadîk güce de kavuşmuş oldular.

Karesi'yi merkeze bağlı bir sancak durumuna getiren Orhan Bey bölgenin adını değiştirmeden bu ismin günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Osmanlı yönetimine geçen bölgenin yönetimini Orhan Bey, oğlu Şehzade Süleyman'a tevzi' ederek bu şekilde Karesi hem sancak hem de Şehzâde Sancağı gibi önemli bir yer konumuna getirilmiştir.

Böyle önemli bir bölgenin elde tutulabilmesi için aynı şekilde Rumeli kıyılarında da bir gücün bulundurulması gereğine inanan Orhan Bey, bu şekilde karşı kıyılara da seferler düzenlemeye başladılar. Bu şekilde Evrenos, Fazıl, Hacı İlbeyi ve Yakup Ece gibi önemli komutanların komutasında Rumeli'ye yapılan saldırılar neticesinde Çimni (Çimpe) kalesi 1353 tarihinde feth edilerek bu vesileyle önemli bir üs elde edilmiş oldu. Sonraki süreçte (1354) Gelibolu ve çevresine yapılan akınlar neticesinde bölgeyle birlikte, Tekirdağ, Çorlu, Malkara yöresi de Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

XVI. yüzyılda Osmanlı topraklarında meydana gelen kargaşalardan Balıkesir ve yöresi de etkilenmiştir.⁸⁷ Sonraki asırda meydana gelen büyük kargaşalar ve göç dalgaları neticesinde XVII. asırda bölgeye çok sayıda Çepni, Yörük ve Türkmen göç

⁸⁶ Türkmen Parlak, *Ege Denizinde İlk Türk Derya Beyleri*, (İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Yayınları, 1979), 68-69.

⁸⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, *XVI. Asırda Tavas Kazasının Sosyal ve İktisadî Yapısı*, (İstanbul: Tavas Köy ve Belediyelere Hizmet Götürme Birliği Yayını, 2002), 25.

etmişlerdir. Sonraki süreçte devlet daha planlı bir göç siyaseti takip ederek bölgeye yeni sâkinler göçürülmüştür.

Osmanlı hâkimiyeti altında bölge; Devletin kuruluş ve yükselme dönemi refah ve zenginliğinden faydalandığı gibi bozulma dönemindeki fakirlik ve zorlukları da yaşamıştır. Klâsik dönem diye tabir edilen Osmanlı kuruluş döneminde Karesi yöresi Anadolu Eyaletinin bir sancağı olarak idarî yapı içerisinde yerini almıştır. Bu süreçte Osmanlı Devleti'nde uygulanmakta olan eyalet sistemi içerisinde en büyük yönetim birimi olarak başta eyalet olmak üzere eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere taksim edilmişti. Eyaletlerin başındaki yönetici vezir rütbesindeki beylerbeyi bulunmaktaydı. Bunlar idarî amirler olmalarının yanı sıra aynı zamanda askeri amir statüsündeydiler. Hukukî davaların dışında kalan her türlü durum ve meseleler yetki ve mesuliyetlerinde bulunmaktaydı. Mahkemeler ise tamamen bölge amirinden bağımsız ve hür olan ve doğrudan doğruya merkeze karşı sorumlu olan Kadı'nın sorumluluğundaydı. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarında sadece bir eyaletten ibaret olup topraklarının genişlemesine paralel olarak yeni eyaletler teşekkül edilmiştir. Osmanlı topraklarının en geniş olduğu süreçte 40 kadar eyalete sahip olmuştur.⁸⁸

Merkezi Kütahya olan Anadolu Eyaleti; kuruluştan beri Osmanlı için önemli merkezlerden biri olan Hüdavendigâr, Manisa'nın bulunmuş olduğu yer olan Saruhan, Menteşe, Aydın, önemli bir geçiş noktasında olan ve aynı zamanda Osmanlı tarihinde önemli bir yere sahip Ankara, Karahisar-ı Sahip olarak anılan Afyon, Çankırı, Isparta'nın eski adı olan Hamitoğulları merkezi olan Hamid, Teke, Kastamonu, Bolu, Sultanönü ve Karesi gibi sancaklar bu eyalete bağlı olan idarî birimlerdi.⁸⁹

Farklı kazaların teşekkülünden meydana gelen Karesi sancağının merkezi kazası ise Balıkesir'dir. Diğer başlıca kazalarını meydana getiren; Bigadiç, Kozak, Sındırgı, Manyas, İvrindi, Edremit, Kemer-i Edremit, Fırt Ma'a Şamlı, Ayazmend, Baş Gelenbe ve 18. Yüzyılın sonlarına doğru bu sancağa bağlanan Ayvalık'tır.⁹⁰

⁸⁸ Mutaf, *Salnâmelerde Karesi Sancağı*, 5-6.

⁸⁹ Hilal Ortaç, *Tapu Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Güzelhisar*, (Ankara: AliAğa Kent Kitaplığı, 2018), 26-27.

⁹⁰ Mutaf, *Salnâmelerde Karesi Sancağı*, 6.

1816 tarihine kadar Anadolu Eyaletine merbut olan Karesi sancağı bu dönemde teşekkül edilen yeni eyaletler olan Hüdavendigâr-Kocaeli ismiyle tesis edilmiş olan eyalete raptedilmiş ve mütesellimlerin yönetimine bırakılmıştır. Daha sonra 1841 yılında teşekküle tabi tutulan Hüdavendigâr Eyaletine bağlanıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1841 yılına kadar birçok farklı sancak ve eyalete tabi olmuş ve bu süreçte birçok bey bu yöreyi yönetmiştir.⁹¹

Kuruluştan yıkılışa kadar Karesi bölgesi sürekli bir değişim ve tagayyür içerisinde olmuştur. İlk dönemlerde farklı eyaletlere bağlı bir idarî birim olarak hayatını idame ettiren Karesi sancağı, Hüdavendigâr Eyaleti'nin tesisini üzerine Karesi liva olarak tesis edilmiş olup doğrudan merkeze bağlı idarî bir birim olarak 1864 tarihine kadar mutasarrıflıkla yönetilmiştir. Tanzimat-ı Hayriye'nin imzalanmasından sonraki süreçte bir ara Hüdavendigâr Eyaletinden ayrılarak Aydın'dan ayrılan Manisa ile birleşerek müstakil bir eyalet olmuş ise de bu fazla uzun sürmemiştir. Daha sonra yine aynı şekilde eski eyaletlere bağlanmak durumunda kalmışlardır.⁹²

Osmanlı idarî birimleri son dönemlerde farklı taksimata taksim edildiği görülmektedir. Önceleri eyalet, sancak, kaza ve nahiyelerden meydana gelen idarî yapı durumu sonraki süreçte irili ufaklı değişimlerin görüldüğü anlaşılmaktadır. Eyalet ya da sair sancakların sahip oldukları idarî birimlerde de zamanın ihtiyacına göre değişimlere maruz kaldığı yine çeşitli dönemlerde sahip oldukları sancak, liva ve kaza adetlerinde görülmektedir.

İlk başlarda Karesi Sancağına bağlı kaza sayısı 17 olmasına rağmen sonraki süreçlerde bu sayı 22'yi bulmuştur. Osmanlı Devleti Özellikle Tanzimat ve Islahat fermanlarıyla birlikte hızlı bir değişim içine girmiştir. Bu değişim sadece siyasî ve askeri cihette değil aynı şekilde hukukî, sosyal ve iktisadî alanlarda da kendini göstermiştir. Bu değişime bağlı olarak Osmanlı Devleti'nde 1864 tarihinde kabul edilen “Teşkil-i Vilâyet Nizamnâmesi” ile “eyaletler” lağvedilmiş bunun yerine “Vilâyet” sistemine geçiş yapıldığı görülmektedir. Kocaeli ile Bilecik'in Hüdavendigâr Vilâyetinden ayrılarak sadece Hüdavendigâr vilayeti olarak mutasarrıflıklar tarafından yönetilen sancaklara bölünmüş idarî bir yapı olarak

---

⁹¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Karesi Vilâyeti Tarihçesi*, (İstanbul: Hasan Tabi'at Matbaası, 1341), 126.

⁹² A.g.e., 125.

karşımıza çıkmaktadır. Daha önce 22 kazaya sahip olan Karesi Sancağı zaman içerisinde bir daralmaya giderek 7 adet kazaya kadar düştüğü anlaşılmaktadır.⁹³

2.1.4. Edremit Kazası

Karesi Sancağına bağlı olan Edremit kazası, bölgenin batı kısmında yer almaktadır. Kaza Ege Körfezi diye isimlendirilen körfezi görebilecek bir yerde kurulmuştur. Çok verimli arazilere sahip olan yörenin en önemli ürünü zeytin olarak kabul edilebilir. Bölge özellikle üzüm, zeytin ve incir Ağacı bakımından oldukça zengin olduğu çalışmamızın ana kaynağı olan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i Defterinde kendini açık bir şekilde göstermektedir.

Bunlardan elde edilen mahsulün zeytinyağı, sabun ve dışarıya satmak için de içki üretilmektedir. Önemli bir ticari meta olduğu yine aynı şekilde kaynaklarda görülmektedir. Bölgede, bu ürünlerin yanı sıra her türlü hububat yetiştirilmektedir.⁹⁴ Edremit kazası, Hüdavendigâr Eyaleti'nin Karesi Sancağına bağlı bir idarî birimdir. Kaza 1864'e kadar çeşitli isimlerle anılmıştır. Bu dönemde yapılan mahalli düzenlemelere göre Karesi Sancağına merbut bir kaza olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahalli yönetmeliklere göre kaymakamlıklar tarafından yönetilen kazanın kaymakamı olan Giridizâde Mehmet paşa, hicri 1264-1269 yılları arasında Karesi Sancağı kaymakamı olarak görev yapmıştır. Fakat o dönemki Edremit kaymakamı bilinmemekle birlikte Mevlana Mehmed Rıza Efendi adında bir görevlinin ise bölgenin mutasarrıflığına atandığı görülmektedir.⁹⁵

2.1.5. Edremit'in Coğrafi Yapısı

Edremit kazası, kuzeyden doğu-batı ekseninde uzanan Kazdağı (Kazdağı, Eybek dağı, Gürgen dağı) sırasının güney yamaçları ile güneyden Madra dağı'nın kuzey yamaçları içinde yer almaktadır. Kuzeydeki Kazdağı sırası ile güneydeki Madra dağı Havran'ın doğusunda birleşerek, Edremit ovasının doğu sınırını oluşturur. İşte

---

⁹³ Mutaf, *Salnâmelerde Karesi Sancağı*, 14.

⁹⁴ A.g.e., 86.

⁹⁵ Edremit Şer'î ye Sicili, nr. 1239, hüccet. 3.

Edremit kazası bu bahsettiğimiz coğrafi bölgede ve batısında Ege Denizi'nin yer aldığı verimli bir ovada yer alır.⁹⁶

Edremit, coğrafi koşullar nedeniyle herhangi bir yetki sahibinin görevini yapmakta sıkıntı yaşadığı, bunun sebebi olarak ta eşkıyanın çok olduğu bir kazadır.⁹⁷ Bugün Balıkesir iline bağlı bir ilçe olan Edremit, günümüzde olduğu gibi XVI. yüzyılda da Osmanlı Devleti'nin Anadolu eyaletine bağlı bulunan ve merkezi Balıkesir olup 8 kazadan oluşan Karesi sancağına bağlı kazalardan biri idi.⁹⁸ Edremit kazasının batısında bulunan Kızılca Tuzla kazası ile güneyinde bulunan Bergama ve Tarhala kazalarının, Karesi sancağı yerine Bursa merkezli Hüdavendigâr sancağına bağlı bulunması, idarî olarak bölgede bir kargaşaya sebep olmuş ve kadılar arasında yetki alanı çekişmesini ortaya çıkarmıştır.⁹⁹ Bahsi geçen bu sorunun çözümü için doğrudan doğruya asayişle ilgili olarak, Kazdağı bölgesinden sorumlu olan ve Hüdavendigâr sancağı beyine bağlı olarak görev yapan Kazdağı subaşılığı oluşturulmuştur.¹⁰⁰

2.2. Osmanlı Devleti'nde Şer'îye Sicil'leri ve Edremit

Osmanlı Devleti'nde davalara bakmak ve neticeye bağlamak kadının görevi içindeydi.¹⁰¹ Osmanlı hukuk tarihine bakıldığı zaman davaların görüldüğü resmi bir dairenin olmadığı anlaşılmaktadır. Görev yerlerine giden her kadı hukukî davaları genellikle kendi konağında yürütürdü. Davaların görülmesi için belli yer ve mekânın tahsis edilmediği ve böyle bir yerleşik kurumun meydana gelmesi zaman içerisinde şekillendiği kabul edilmektedir.¹⁰² Herhangi bir yerde ya da mahalle, cami ve mescitlerinde de bu tür davalara bakıldığı görülmektedir. Ama gerçek olan şudur ki

---

⁹⁶ Fikret Yılmaz, 'XVI. Yüzyılda Edremit Kazası' (Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1995), 17-18

⁹⁷ A.g.e., 11.

⁹⁸ A.g.e., 21.

⁹⁹ A.g.e., 25.

¹⁰⁰ A.g.e., 25.

¹⁰¹ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Eğitim Öğretim*, (İstanbul: Kayıhan Yayınları,2016), 201.

¹⁰² Ortaylı, *Osmanlı Devleti'nde Kadı*, 49-51.

davalar, davaların türleri ve neticeleri kadı kâtibi tarafından deftere geçirildiğidir. Osmanlıdan bize intikal etmiş olan bu sicil defterleri Osmanlı toplumu, sosyal hayatı, iktisadî yaşamı ve hukukî yapısı hakkında önemli bilgiler vermektedir.¹⁰³ Arap Alfabesiyle yazılmış olan bu defterlerin hala bütünüyle yeni harflere çevrilmemiş olması Osmanlı tarihi üzerine çalışma yapan araştırmacılar için büyük bir kaynak eksikliğidir. Yukarıda da söylenildiği üzere bu siciller Osmanlı toplum yaşamını bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermekte ve o günkü olaylara yaklaşma şekilleri ve bir olayın hangi minval üzere çözümlendiği hakkında yeterli bilgi içermektedir.

Elimizde çalışma konumuz olan Karesi sancağının Edremit kazasına ait 1239 No'lu şer'îye sicil'leri defteri ihtiva etmiş olduğu mevzular bakımında çok nadir bilgiler ihtiva ettiği söylenebilir. İçindeki bilgiler sadece mahkemeye intikal etmiş olduğu belgeler dışında içermiş olduğu çeşitli layihalar bakımından da önem arz etmektedir. Bilindiği üzere XIX. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren yani Tanzimat fermanının imzalanması ile birlikte zaten bir dönüşüm ve gelişim içerisinde olan Osmanlı Devleti, bu süreçte daha hızlı bir değişmeye girdiği görülmektedir.¹⁰⁴ Ve her yeni çıkan kanunlar gerekli merkezlere gönderilmiş, bu kanunların tatbik edilmesine ihtimam gösterilmesi istenilmiştir. Dolayısıyla elimizde mevcut olan mezkûr defterin ihtiva etmiş olduğu hüccetler açısından şehir, mahalle ya da köy davalarından ziyade ilgili kanun ve layihalara daîr bilgilere ulaşmak mümkündür. Gerek yönetimle ilgili çıkan yeni kanunların ihdas edilmeye çalışılması ve gerekse yargı, eğitim, sağlık ve personellere daîr çıkan yeni kanunların hemen zaman kaybetmeksizin vilayet, sancak ve kaza müdür ve görevlilerine gönderildiğini tespit edebilmekteyiz.

---

¹⁰³ Süleyman Kaya ve Haşim Şahin (Der.), *Osmanlı Devleti'nde Fıkıh ve Hukuk (Osmanlı Araştırmalarında Hukukun ve Şer'î ye Sicillerin Önemi)*, (İstanbul: Osamer, 2017), 15-16.

¹⁰⁴ Mustafa Şentop, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku, Kanunlar-Tadiller-Layihalar-Uygulama*, (İstanbul: Yayıncılık Matbaa, 2004), 9-10.

2.2.1. Şer'îye Sicil'lerinin Kapsamı Ve Tarih Açısından Önemi

Şer'îye Sicil'leri, mahkeme intikal etmiş olan olayların mahkemenin reisi olarak kabul edilen, kadı tarafındanzapta geçirilmiş olan her türlü hukukî davaların ve taşra ile merkez arasında meydana gelen muhaberelelerin ihtiva ettiği kadı defterleridir.¹⁰⁵

Şer'îye sicil'leri Osmanlı tarihi hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler için birinci merteye önemli kaynaklardır. Mahkemede kayıt altına alınan her türlü yazışmaları içeren bu siciller, sadece bölgede meydana gelen hukukî işlemler neticesinde tutulan dava tutanakları değil aynı zamanda merkez ile bölge yöneticileri arasında meydana gelen her türlü yazışmaları da içermektedir. Yine aynı şekilde merkez tarafındanbölge halkının herhangi konu hakkında bilgilendirilmesi için merkezden gönderilen ferman ve buyuruldu gibi üst düzey yazışmaların da içerdiği tutanakları barındırmaktadır. Bu kayıtlar bize başta bölgenin hukukî mevzuları olmak üzere sosyo-iktisat ve siyasî durumu hakkında önemli malumatlar vermeleri bakımından önem arz etmektedirler. Bu şer'îye sicil'leri hakkında bilgi sahibi olmadan, Osmanlı Devleti'nin hüccet sürmüştüğü 6 asırlık tarihini sadece mevcut kaynaklarla ortaya çıkarmak imkânsızdır.¹⁰⁶ Böyle bir olgunun meydana gelmesi için sahip olduğumuz arşiv kaynaklarının büyük bir çoğunluğunun günümüz ilim dünyasına ve araştırmacıların hizmetine sunulması gerekmektedir. İslâm tarihinde Emevi'lerden beri mahkemelerde verilen kararların şer'îye sicil'i adı verilen defterlere kaydedildiği kabul edilen bir gerçektir. Meydana çıkan bu kayıt usulü Emevi'lerden sonraki süreçte bütün İslâm devletlerinin istikrarlı bir şekilde takip etmiş oldukları görülmektedir. Şer'îye sicil'leri ihtiyaç duyulduğu takdirde daha önce meydana gelen dava ve usullerinden faydalanmakta oldukları kabul görülen bir yöntemdir. Dolayısıyla gerektiği zaman bir önceki dava hükmünün yanı sıra İslâm tarihi

---

¹⁰⁵ Bülent Özdemir, *Zübeyde Güneş Yağcı, Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyete Balıkesir*, (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2007), 48.

¹⁰⁶ Ali Bilgen, "11 No'lu Niğde Şer'î ye Sicili H.1299-1301 (M.1882-1884)", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003), 1.

boyunca meydana gelen olayların büyük oranda teamül şeklini almış olan uygulamaların kanıtlanması için kullanılmıştır¹⁰⁷.

Osmanlı Devleti'nde şer'î mahkemeler tarafından tutulan bu siciller araştırmacı için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Mevcut olan bu kaynakların araştırılmasında, Osmanlı hukuk yapısının İslâmi yargı sistemi olan şer'î hukuka ne mertebeye kadar isti'mal eylediklerini, sultanların ve ulu'l-emr olarak tabir edilen Osmanlı üst düzey yöneticilerinin ve devlet adamlarının yetki ve güçlerinin sınırları Kur'an ve peygamber sünnetine kesin bir şekilde zikre tabi tutulmayan ve içtihat yöntemiyle dönemin ulu'l-emrinin sınırlı yasama gücüne bırakılan örfi hukuk'un uygulama sahaları bütün berraklığıyla meydana çıkacaktır.¹⁰⁸ Bu siciller 15.yüzyılın sonlarından başlayarak 19.yüzyılın sonlarına kadar yaklaşık dört asırlık Türk tarihinin ilk elde edilen kaynakları niteliğindedir.¹⁰⁹ Şer'îye sicil'leri sosyal yönetsel iktisadî ticari beledi(yerel)askeri ve siyasal bakımlardan tarihimizin bilinmeyen yönlerine ve geçmiş devirlere bağlı bulunduğumuz yasama koşullarını doğru olarak aydınlatmak ve belgelendirmek olanaklarını veren değerli hazinelerdir.¹¹⁰

Sicil Defterlerinde mevcut kayıtlar iki temel grupta incelenebilir. Birincisi kadılar tarafından tanzim edilen kayıtlardır ki sicillerde yer alan kayıtların önemli bir kısmı bu gruba giren belgeleri teşkil eder. Bu belgeler hüccetler i'lamlar ma'ruzlar müraseler ve diğer kayıtlardır. İkincisi kadılar tarafından düzenlenmeyen onlara hitaben yazılan ve sicillere kaydedilen fermanlar tayin beratları buyruldu ve diğer hüccet çeşitleridir.¹¹¹ Osmanlı Devleti'nde tutulmuş olan şer'îye sicil'leri kapsam itibarıyla

---

¹⁰⁷ M. Akif Aydın, "Osmanlıda Hukuk", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, C. I, ed. Ekmelettin İhsanoğlu (İstanbul: İrcica, 1994), 418.

¹⁰⁸ Ahmet Ağündüz ve Said Öztürk, *Bilinmeyen Osmanlı*, (İstanbul: OSAV, 1999), 365.

¹⁰⁹ Ayhan Topuz, "32 No'lu Şer'î ye Siciline Göre Konya H.1609-1110 (M.1684-1699)", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001), 2.

¹¹⁰ Münir Atalar, "Şer'î ye Mahkemelerine Daîr Kısa Bir Tarihçe", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 4, (1980): 312.

¹¹¹ Naciye Subaşı, "422 No'lu Bitlis Şer'î ye Siciline Göre "Siirt" H. 1317- 1325 (M. 1899-1907)", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998), 3.

çok geniş olduğu kabul görmektedir. Osmanlı Devleti'nde merkez ile beylerbeyliğe, eyalet, sancak ile kazaya Devletin yetki sahibi organlarınca “hüccet” diye tabir edilen emirlerin gönderilmesi dışında bütünü, şer’î mahkemelerini temsilen bölge kadısına yazılırdı. Gönderilen ferman ve hüccet tutanaklarının mahkemece defterlere yazılıp kaydedilmesi bizatihi kanunnamelerde sarihen beyan edilmekteydi. Kadılar şer’î muamelatın yanı sıra taşrada Devletin yürütme filini de üstlenip ifa etmekteydi.¹¹²

2.2.2. Osmanlı Dönemine Ait Şer’îye Sicil’leri İçindeki Kayıt Türleri

2.2.2.1. Ferman

Osmanlı sicillerinde çokça rastladığımız en önemli belgeler arasında yer alan belge türlerinden biri şüphesiz fermanlardır. Ferman, buyruk, emir, padişah tarafından herhangi bir makama gönderilen yazılı emirdir. Bunlar şekil ve muhteva yönünde, emir, berat, buyuruldu olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹³ Fermandaki hitap ve yazım şekli muhatap olunan makama göre değişiklik arz etmektedir. Kadılık makamına giden fermanlar bölge kadısı tarafından deftere geçirilir ve bu şekilde fermanın hükmü ve icrası uygulamaya geçirilirdi. Yazı çeşidi olarak ekseriyetle divanî hat kullanılır ve bazen tezhip sanatıyla süslenerek gönderilirdi. Bu özellikle sanat tarihi çalışan araştırmacılar için önemli bir çalışma kaynağıdır. Yine aynı şekilde fermanın gideceği makama göre hitap ve muhtevasının farklılık gösterdiği görülmektedir.¹¹⁴ Hitap olarak en sık kullanılan “Mucibince amel oluna” ibaresi her zaman olmasa da genellikle padişahın el yazısıyla kendi tuğrasıyla yan yana bulunurdu.¹¹⁵

---

¹¹² Gülseren Erden, “1890 No’lu Trabzon şer’î ye Siciline Göre “Trabzon” H.1140-1141 (1727-1728)”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000), 1-2.

¹¹³ Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 260.

¹¹⁴ Selim Hilmi Özkan, *Osmanlı Devleti ve Diplomasi*, (İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2017), 125-127.

¹¹⁵ Ahmet Remzi Oran, “70 No’lu Kütahya Şer’î ye Sicili Transkribi ve Değerlendirmesi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), 8.

2.2.2.2. Berat

Nişan anlamına da gelen berat, üzerine yazı yazılmış kağıt anlamına gelmektedir. Osmanlı diplomatikasında padişahın isteği ve arzusu ile meydana gelen tayin işlemleri, yine padişah tarafından verilen isti'mal ve kullanma hakkı, bir işten muaf tutulduğuna daİR padişahın tuğrasını üzerinde bulunduran müsaade görmüş imyaz sahibi anlamına gelen bir vesika türüdür.¹¹⁶ Kazalara gönderilmiş olan bu vesikalar görevli tarafındansicile kaydedilir fakat sultanın tuğrasını içermezdi.

2.2.2.3. Buyruldu

Osmanlı diplomatik belgelerinde üst makamdaki görevlilerin alt makamdaki görevlilere göndermiş oldukları emir ve yaptırım gücüne sahip olan belgelere buyruldu denir. Bu belgelerin içeriği emir mahiyetinde olup belgenin son kısmında “eylesiz, yapasız, edesiz” gibi ibareler de yine aynı şekilde bu belgenin yaptırım gücünü göstermek açısından önemlidir.¹¹⁷

2.2.2.4. İ'lâm

İ'lâm, mana olarak lügatta bildirim, söyleme anlamını deruhte etmektedir.¹¹⁸ Terim manası ise meydana gelmiş bir olayın şer'î çerçevede yargılanıp hükme bağlanan, hükmün altında davayı neticeye bağlayan kadının işaretini taşıyan yazılı ve kayıtlı belge manasını ihtiva etmektedir.¹¹⁹ Diğer bir manayla, hukukî bir meselenin mahkemede nasıl bir neticeye bağlandığını ya da davanın mukadderatını beyan eden resmiyet özelliğini taşıyan vesika ve kayıtlara İ'lâm denir.¹²⁰ Mahkemeye başvurmuş olan müddeiyyunun iddiası eksiksiz bir şekilde vesikaya yani İ'lâm'a yazılması gerekmektedir. Yine aynı minval üzere davalının cevabı, reddiyesi, kararın sebepleri,

---

¹¹⁶ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1994), 124.

¹¹⁷ A.g.e., 197.

¹¹⁸ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 28. bs. (Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2011), 511.

¹¹⁹ Akgündüz, “İ'lâm”, *DİA*, C. XVIII, (İstanbul: TDV, 2000), 72-73.

¹²⁰ Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 511.

derç edildikten sonra İ'lâm vesikasının neticesinde ortaya çıkan karar beyan edilir.¹²¹ Davanın tarihi bazen Arapça yazıyla bazen de bugün isti'mal etmiş olduğumuz şekil üzere rakam ile yazılırdı. Bildirim ve söylemek manasını ihtiva eden İ'lâm, hukukî bir hükmün altına da karara bağlayan kadının mühür ve/veya işaretini gösterir yazılı ve kayıtlı belgeye denmektedir. Diğer bir söyleyişle mahkeme hâkiminin karar bilgilerini içeren her türlü yazılı, imzalı ve mühürlü belgeye i'lâmdır.

İ'lâm Belgelerinin Benzer Hususiyetleri; İ'lâmda müddeiyyunun sarîh adresi, ismi, pederinin ismi derç edilir. Davacı başka bir memlekette gelmiş ise asıl memleketi yazılmakla birlikte mevcut zamanda nerede mukim olduğu kayda geçirilir ve o an bulunmuş olduğu yere hangi amaç ile geldiği kaydedilirdi. Davaya maruz kalan davalının ise sadece varsa mahlas ya da lakabı ve pederinin ismi yazılırdı. Müştekinin iddiası her ne ise eksiksiz olarak yazılırdı. Davalının vereceği cevap ya da savunması her ne ise yazılıp kaydedilirdi. Davalının kendisine isnat edilmiş suçu reddetmesi durumunda i'lâmda “gıbbe's-sual ve akibe'l-inkâr” ve gibi alışık olan bir muhteva üzere belirtilir. Davalı kendisine isnat edilmiş olan durumun sadece belli bir kısmını kabul veya reddetmiş olabilir. Bu durum ise vesikada ekseriyetle “gıbbe's-sual mezkûr... cevabında... inkâr, ...inkâr edecek” kalıplaşmış bir ifade ile belirtilir. Isnat edilmiş olan durumun ispatına daîr karineler olması durumunda, bu vesikada ekseriyetle “gıbbe's-sual” ve “akibe'l-inkar müddei-i mezburdan müddeasına mutabık beyyine talep olundukda...” gibi artık yerleşmiş bir ifade ile yazılırdı. Bütün bu süreçten sonra mahkeme hâkimi, vesika belgesinin alt kısmına durumun ispatına daîr karineler doğrultusunda farklı kalıplaşmış beyanatlarla neticeyi beyan eder. Tarih atma usulünde ise belgelerde iki yol takip edilmiştir. Tarihlendirme ya Arapça yazı ile kaydedilirdi ya da günümüz tarihlendirme usulü üzere rakam ile belirtilirdi. Vesikada dava sırasında hazır bulunan “şuhûdü'l-hal” tabir edilen kişilerin isimlerinin verilme şart olmamakla birlikte vesikanın altında yani hükmün altında yazılırdı.¹²²

---

¹²¹ Işıl Yurtışıği, *979 No'lu Bolu Şer'i ye Sicilinin XIX. Yüzyıl Bolu Tarihine Katkıları (H. 1295-1296/ M. 1878-1879)*, (Bolu: BAMER, 2008), 49.

¹²² Nasi Aslan, *İslâm Yargılama Hukukunda “Şuhûdü'l-Hal” Jüri Osmanlı Devri Uygulaması*, (İstanbul: Beyan Yayınları, 1999), 14-18.

İ'lâm mevzuları şunlardan meydana gelmekteydi: Borcun belirtilmesine daîr, alacaklının ispatları ile ilgili, tarafların birbirlerine yemin tekliflerini içeren mevzular, alacaklının hakkını tehir edilmesine daîr, kefil gösterme gibi mahkeme intikal etmiş her türlü sosyal, iktisadî ve hukukî olaylardı.¹²³

2.2.2.5. Hücet

Hücet, şer'îye sicil'leri içerisinde geçen diğer belge türlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Lügat manası burhan, karine, senettir. Hücet sözlükte¹²⁴ Osmanlı hukuk literatüründe yani kadı sicillerinde ise hâkimin vermiş olduğu hükmü deruhte etmeyen mahkemeye intikal etmiş dava sahiplerinden birinin söylemini ve diğer bireyin söylemi kabul ve tasdikini ihtiva eden ve vesikanın üst kısmında kadıya ait sikke ya da işaretini bulunduran yazılı ve kayıtlı vesikaya denmektedir.¹²⁵ Hücet belgesinin üzerinde kadıya ait mühür ve imzası yer almaktadır.¹²⁶ Aslında bu belgeler bugünkü manada tasdik etme cihetiyle noter görevini gördüğünü söyleyebiliriz. Bir nevi onay ve garantörlük görevini icra etmişlerdir.

Hücetler içermiş oldukları mevzu ve konuları açısından çeşitlilik arz etmektedir.¹²⁷ Kişiler arasında yapılan anlaşmalar, ticari ilişkiler, emlak alım satımı gibi işlerde sonradan bir problem çıkmaması için hücet alma yoluna gidilmiştir. Yine aynı şekilde kişinin geçireceği önemli bir cerrahi operasyondan önce hastanın, daha sonra meydana gelecek olumsuz bir olay neticesinde şikayetçi olmaması için kadıdan hücet aldığı da kayıtlarda mevcuttur. Bunların yanı sıra hibe ve teslim, ibra ve iskat, borç, kefalet, vasi ve kayyum atamaları, mudarabe, ispat-ı rüş ve vakfiyelerle ilgili

---

¹²³ Nihat Değirmenci, “30 No’lu Kütahya Şer’î ye Sicili Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği”, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002), 7.

¹²⁴ Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 462.

¹²⁵ Mustafa Oğuz ve Ahmet Akgündüz, “Hücet”, DİA, C. XXII, (İstanbul: TDV, 1998), 447.

¹²⁶ Abdülaziz Bayındır, “Osmanlı Adli Teşkilatı”, *Yeni Türkiye Dergisi*, C. I, S. 31 (Ocak-Şubat 2001): 667.

¹²⁷ H. Halit Atlı, *Örnek Çözümlerle Osmanlıca Edebî Metinler ve Arşiv Belgeleri*, (İstanbul: Hayrât Neşriyat, 2013), 205.

hüccetler de mevcuttur.¹²⁸ Yine aynı şekilde devlet tarafından yapılan birçok atamalarda da hüccet verildiği görülmektedir.¹²⁹

2.2.2.6. Tereke

Terekenin lügat manası ölen bir kişinin arkasında bırakmış olduğu her türlü mal varlığıdır.¹³⁰ Ölen bireyin arkasında bırakmış olduğu veraseti varisleri arasında taksim edilirdi. Bunu kadı huzurunda yapmak zorunluluğu olmamasına rağmen yine teyit ve resmiyet kazandırmak açısından mahkeme önünde taksime tabi tutulduğu da görülmektedir. Kadı huzurunda paylaşma mecburiyeti olmamasına rağmen devlet düzeninin bozulduğu dönemlerde kadı ve naiblerin usul dışı taksimata tabi tutarak taksimat harcı aldığı da görülmektedir. Taksim edilen malların tümü kayıt altına alınırdı. Sahipsiz olan terekeler yani arkasında vasi bırakmadan ölen kişilerin terekeleri beytülmale teslim edilirdi.

2.2.2.7. Vakfiyeler

İçerik ve üslup olarak bakımından hüccetlerden ayrılan fakat yine de hüccet olarak kabul edilen bir diğer hüccet çeşidi de vakfiyelerdir. Arapça'dan Türkçeye geçmiş olan vakfiye ya da vâkıf kelimesi mana itibarıyla zapt etmek, alıkoymak ve durdurmaaktır.¹³¹ Vakıf insanların içinden gelen herhangi bir zorlamaya bağlı olmadan Allah'a yakın olmak ve Allah rızasını kazanmak için kişilerin mallarının bir bölümünü ya da bütünü Allah yolunda insanların faydalanması için bağışlamalarıdır. Vakfiye ise bağışlanan bu mal ya da mülkün bağışlandığına dair malın özellik ve niteliklerini belirten nasıl ve ne şekilde kullanılacağına dair kadı

---

¹²⁸ Ekrem Güngör, “1 No’lu Kütahya Şer’î ye Sicili Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), 19.

¹²⁹ Sevda Nur Yıldırım, “79 No’lu Kütahya Şer’î ye Sicili Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001), 12-13.

¹³⁰ Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 1302.

¹³¹ Hüseyin Uslu, *İslâm Müesseseleri Tarihi*, (İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1985), 258.

huzurunda ve yine onun tarafındandüzenlenen resmi belgedir.¹³² Osmanlı bir vakıf medeniyeti olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nde birçok farklı hizmetler sunan vakıflara rastlanmak mümkündür.¹³³

2.2.2.8. Ma'ruzlar

Ma'ruz lügatte geçen mana olarak; sunulan, ibraz edilen şey demektir. İki manayı ihtiva eder. Birinci mana, mahkeme ya da görevli kadının icra makamına idarî malumat beyan edip sunduğu kayıt altına alındığı zabıtlar veya reâyanın mahkeme başkanı olan kadıya ya da yaptırım makamına kaleme aldığı şikâyet tezkire ve dilekçelerdir.¹³⁴ Osmanlı Şer'îye Sicil'lerinde isti'mal edilen ma'ruzlar bu türe ait olan vesikalardır.

2.2.2.9. Müraseleler

Muhabere, yazışma ve kadılara ait nâmeler anlamına sahiptir.¹³⁵ Hukukî manada bir kadının kendi mertebesinde olan veya kendisinden daha aşağı rütbede ya da kişiye ibraz ettiği vesikaya denir.¹³⁶

2.2.2.10. Tezkire ve Temessük

Kadı defterlerinde bulunup fakat kadı dışındaki makam tarafındanyazılan diğer bir vesika türü de tezkire ve temessüklerdir. Osmanlı yazışmalarında genellikle üst makamdan alt makama ya da eşit rütbedeki devlet makamlarının mabeyinlerinde meydana gelen haberleşme türüne tezkire denilmektedir. Fakat yanı mahalde bulunan devlet makamlarının kendi aralarında meydana gelen yazışmalara tezkire, farklı mahallerde bulunan devlet makamları arasında meydana gelen yazışmalara tahrirat denilmiştir. Kadı defterlerinde mevcut olan ilk manadaki tezkire, ilk sırada sadrazam makamı olmak üzere üst mertebedeki devlet görevlilerinin hususi kalem müdürü

---

¹³² Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1994), 359.

¹³³ Ziya Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, (İstanbul: M.Ü. İFAV, 2014), 293.

¹³⁴ Mehmet Aykanat, *Osmanlı Hukukunda Dilekçe Hakkı*, (İstanbul: Adalet Yayınevi, 2019), 18-20.

¹³⁵ Develioglu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 732.

¹³⁶ Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, (İstanbul: TDAV, 1988), 21-29.

anlamına gelen tezkireci tarafından bizzat yazılırdı.¹³⁷ Lügat manası olarak Temessük, bir işe sımsıkı yapışmak denilse de terim olarak birçok manayı da ihtiva etmektedir. Kişiler arasında meydana gelen borçlanmayı gösteren senede Temessük denildiği gibi, barış ve ahit ve benzeri işlerde, devlet veya muahedeyi yapan gerçekleştiren şahısların vermiş oldukları mühürlü vesikalara da denmektedir. Şer'îye sicil'lerinde en çok bulunan belgelerin başında bu tür belgeler gelmektedir. Temessük, tasarruf etme hakkı demekle birlikte yine aynı şekilde devlet arazilerinin kullanma hakkına sahip olan kişilere devlet makamları tarafından verilen bir nevi' izin belgeleridir. Daha sonraki dönemlerde bu tapu kelimesiyle yer değiştirmiştir.¹³⁸

Yukarıda vermeye çalıştığımız belge ve vesika türleri Osmanlı diplomatikasında kullanılan başlıca vesika türleridir. Bunlar zaman ve döneme bağlı olarak bazı değişikliklere uğramış olsalar da genel tabir itibarıyla kabul görmüş bir yazışma türleri arasında yerlerini almışlardır. Kadı kayıt defterlerinde yani şer'îye sicil'lerinde bu tür yazışmaların her birinden örnekler görmek mümkündür. Kadı defterlerinde bütün sayılmış olan bu belgelerin her biri bulunacak diye bir şart olmamakla birlikte ekseriyetle bulunduğu görülmektedir. Bu tür belgelerin bir yörenin ya da bölgenin şer'îye sicil'leri içerisindeki yoğunluğu ne olduğu ise başlı başına külli bir çalışmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla bu tür belgelerin yoğunluk mertebesi bölge, zaman ve Devletin içinde bulunmuş olduğu şartlara göre değişiklik arz ettiği de göz ardı edilmeyecek bir gerçektir.

2.3. Osmanlı Araştırmalarında Kaynak Olarak Şer'îye Sicil'lerinin

Kullanılması

Şer'îye sicil'leri devlet tarafından görevlendirilmiş olan kadıların mahkemede görülen davaların kaleme alınmasıdır. Bununla birlikte kadıların sahip oldukları ya da yapmakla sorumlu oldukları görev genişliği sebebiyle merkezden gönderilen her türlü yazışmaların, ferman, i'lâm, berat ve benzeri hüccet bildiren vesikaların ve reâyanın kendilerine başvuruları üzerine meydana gelen davaların görülüp hükme

---

¹³⁷ Akgündüz, *Şer'îye Sicilleri*, 46.

¹³⁸ Ömer Demirel, Adnan Gürbüz ve Muhittin Tuş, "Osmanlılarda Ailenin Demografik Yapısı", *Sosyo-Kültür Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. I (Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1993), 101.

bağlanması neticesinde bu hüccetlerin tutulduğu deftere şer'îye sicil'i denmektedir.¹³⁹

Osmanlı toplumsal yaşamı hakkında yapılacak araştırmalarda şer'îye sicil'leri çok önemli bir yere sahiptir. Kadı defterleri, sadece Osmanlı sosyo-İktisadî tarihi için değil gerek siyasî gerek hukukî¹⁴⁰ ve gerekse sanat ve kültürel tarih araştırmalarında da çok önemli veriler sağlaması bakımından önem arz etmektedir.¹⁴¹ Bu sicillerin Osmanlı araştırmalarında kaynak olarak kullanılması çok eski dönemlere kadar gitmektedir. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Rusya'nın Kırım'da bulunan bu arşivler üzerinde araştırmalarda kullanılmış, yine aynı minval üzere Macaristan, Bulgaristan ve Bosna gibi Balkan ülkeleri üzerinde 1900'lerin başlarında yapmış olduğu araştırmalarda bu bölgedeki şer'îye sicil'lerini kullanmıştır. Maalesef Osmanlının bir bakiyesi olan Ülkemizde bu kaynakların araştırılmaya başlama tarihi ise ancak 1930'larda başlamıştır. İ. Hakkı Uzunçarşılı'nın 1935'te ve T. Mümtaz Yaman'ın 1938 tarihinde yapmış oldukları ilk çalışmaları Ülkü dergisinde "Şer'î Mahkeme Sicilleri" başlığı altında araştırmacıların hizmetine sunulmuş ilk çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şer'îye sicil'leri üzerine yapılan bu ilk çalışmaların amacı var olan sicillerin örneklerini ortaya çıkararak tarih araştırmalardaki önemine dikkatleri çekmek olmuştur. Dolayısıyla bu alanda yani tarih çalışmalarında kullanılması ilk olarak 1960 Halil İnalçık'ın "Bursa I: XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine DaİR Vesikalar" isimli çalışmasıyla İktisadî tarihi kurgusunda arşiv belgeleri ve sicillerin birlikte analize tabi tutup kullanılmasına iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Halil İnalçık'ın yanı sıra Mustafa Akdağ'ın kapsamlı bir çalışma olarak yazmış olduğu Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi (I-II, İstanbul 1961, 1974) adlı eserinde sicil kayıtlarından faydalanmıştır.

---

¹³⁹ Murat Hanilçe, *1812-1813 Tarihli (16 No'lu) Tokat Şer'îye Sicili*, (Ankara: TTK, 2013), 1-3.

¹⁴⁰ M. Âkif Aydın, *Osmanlı Devleti'nde Hukuk ve Adalet*, (İstanbul: Klâsik Yayınları, 2014), 124-130.

¹⁴¹ Aydın, *Kadı Sicillerinde İstanbul (XVI. ve XVII. Yüzyıl)*, bs. 2. (İstanbul: İSAM, 2011), 17.

Osmanlı Şer'îye Sicil'leri gerek yerel tarihçiler tarafından olsun gerekse farklı coğrafya ve ülkelerde bulunan araştırmacılar tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. İlk yapılan şer'îye sicil'lerinin Latin harflerine çevrilerek verildiği görülmektedir. Şer'îye sicil'lerinin kaynak olarak kullanılması noktasında M. ÇAğatay Uluçay bunların üzerinde durmuş ve dikkatleri bu kaynakların üzerine çekmeye çalışmıştır. Netice olarak günümüze kadar şer'îye sicil'leri sürekli olarak farklı alan ve perspektifte kullanılagelmiştir. Şimdi şer'îye sicil'leri doğrultusunda yapılan çalışmalara bakıldığında daha net görülecektir. Tıptan kültür tarihine, coğrafyadan etnik yapı çalışmalarına kadar çok farklı alanlarda sürekli olarak alanını genişleterek gelmiştir.¹⁴²

2.4. 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i (H.13 Cemaziyülevvel 1265 M. Nisan 1849 Ve Şevval 1266 Ağustos 1850)

Çalışmamızın ana konusu olan “1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i”, Devlet Arşivi Genel Müdürlüğünden temin edilmiştir. Edremit Şer'îye Sicil'i 1239 demirbaş No'lu, 5816 mikrofilm No'lu ve 1998 tarihinde dijital ortama aktarılmıştır. Defter mümkün mertebe bilimsel ölçüt ve uygunluk göz önünde tutularak transkribe edilmiştir. Defterin temin edilmesinden sonra Osmanlı Türkçesi transkripsiyon kurallarına bağlı kalınarak Latin harflerine aktarılması yapılmıştır. Akabinde transkribe edilmiş olan defterin içindeki malzemeler ilgili kitap ve makalelere dayanılarak zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Defterin okunması sırasında okunmakta zorluk çekilen kelime ya da yer isimleri sözlük ve değişik kaynaklardan faydalanarak mümkün mertebe doğru okunuşları bulunmaya azami gayret gösterilmiştir.

Defterin transkripti yapılırken, bugünkü Türkçede düzgün okunması için gerekli olan Transkript işaretlerine uyulmaya çalışılmıştır. Örneğin bugün dilimizde kullanılmayan ayın harfinin (‘)hemze (’) işaretleriyle gösterilmeye çalışılmış ve Arabi ve Farsi tamlamalara uyulmaya özen gösterilmiş aynı zamanda bu iki dilde dilimize aktarımında kullanılması gereken uzatmalar (^) işaretiyle gösterilerek yanlış anlaşılmaya sebep olacak durumlar düzeltilmeye çalışılmıştır.

---

¹⁴² A. Refik Gür, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadılık Müessesesi*, haz. M. Nihat Aryol, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2015), 119-122.

Çalışma konumuz olan ilgili defterin üzerinde Arapça rakam kullanılmış olup fakat zaman içerisinde tahribata uğramış olmasından dolayı tasnif aşamasında yeniden sayfa numarası verildiği tespit edilmiştir. Yeniden numaralandırılmış olan defterin varakları ayrı ayrı olarak değil iki varak için bir numara verildiği görülmektedir. Bizim tarafımızdan gerek ortaya çıkabilecek her hangi bir probleme mahal vermemek için gerekse bu çalışmamızdan yararlanacak olan araştırmacılara kolaylık sağlamak için çeviri esnasında sayfa numaraları a-b (1a-1b, 2a-2b) şeklinde yeniden numaralandırılmaya gidilmiştir. Bunun yanı sıra bazı mevzular ve hüccetler bir sayfadan daha fazla yer kapladığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı bu tür belgelerde ise metnin ağırlık taraf-ı hangi sayfadaysa o sayfanın numarası göz önünde tutularak verilmeye çalışılmıştır. Yine defterin içinde mevcut olan konular, mevzu ve hüccetlerin uzunluk ve kısalıklarına göre bazen iki sayfada bir hüccet, bazen 1 sayfada 2 veya daha fazla hükmün olduğu görülmüştür. Dolayısıyla gerek dipnotlarda vereceğimiz bilgilerde bir karışıklığa mahal vermemek için gerekse yine araştırmacıların çalışmalarında kolaylık sağlamak amacıyla her bir mevzu bir hüccet olarak kabul edilerek hüccet 1 hüccet 2 şeklinde hüccetler numaralandırılmaya tabi tutulmuştur. Defterde bu minval üzere çıkarılan hüccet sayısı 157 adettir.

Defter toplamda (60a+60b) 120 sayfa olarak tespit edilmiştir. Defterin 1a, 2a ve 2b sayfaları boş olarak görülmektedir. Bu sayfalar defter içerisinde 1a, 2a-2b boş olarak belirtilmiştir. Defterin yazıları bazı yerlerde ağır tahribata maruz kalmasından dolayı okunmakta zorluklarla karşılaşmıştır. Bu süreçte işin uzmanları tarafından yardım talep edilip mümkün mertebeye hatalar en asgari seviyeye çekilmeye çalışılmıştır. Yine aynı şekilde defter içerisinde okunamayan kelimeler mevcut olup bunlar ise üç nokta (...) ile gösterilmeye çalışılmıştır. Yine yukarıda zikredildiği gibi ağır hasar neticesinde silinmiş olan bazı kısım ve kelimeler parantez içerisinde (silik) ibaresi ile belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1239 NO'LU EDREMIT ŞER'İYE DEFTERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Osmanlı Devleti'nde İdarî Taksimat

3.1.1. Osmanlı İdarî Birimlerinden Eyalet ve Sancak

3.1.1.1. Eyalet

Küçük bir beylikten dünya hâkimiyetine yükselen Osmanlı Devleti, takip etmiş olduğu yöntem ve tesis eylemiş olduğu kendine has düzen ile uzun süre üç kıtada söz sahibi olmuştur.¹⁴³ İlim adamlarının ortaya koymuş oldukları bir gerçek var ki; o da Osmanlılar devamı oldukları İslâm Medeniyeti, İlhanlı ve kendilerinden önce hüccet sürmüş olan Türk İslâm devletlerinin tıpkı bir temsilcisi ve devamı niteliğinde olarak kabul etmişlerdir.¹⁴⁴ Şüphesiz ki bu, Osmanlıların sahip olmuş oldukları kurum, kuruluş ve sair müesseselerinde hiçbir değişikliğe gitmeden doğrudan doğruya kendisinden önceki düzeni aldıkları anlamına gelmez.¹⁴⁵ Gerek devletler gerekse devlet kurumları herhangi bir etkiden uzak olamazlar. Dolayısıyla kendinden önceki düzeni alır kendisine uygun bir şekle sokarak kendi düzenini meydana getirir. Osmanlı kurumları üzerine çalışma yapmış olan ilim adamları gerek İslâm gerekse kendisinden önceki Türk-İslâm Devletleri'nin teşkilat yapısının etkisini açık bir şekilde dile getirdikleri görülmektedir. Bu noktada Prof. Dr. Ziya Kazıcı'nın sarih bir şekilde "*Osmanlı müessesesi ve teşkilâtlarının nüvesini kendilerinden önceki*

---

¹⁴³ Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ*, çev. Ruşen Sezer, 14. bs. (İstanbul: YKY, 2010), 9.

¹⁴⁴ Ziya Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 5. bs. (İstanbul: M.Ü. İFAV, 2003), 77-78.

¹⁴⁵ Osmanlı'ya tevarüs eden kurum ve kuruluşların kökeni hakkında geniş bilgi için bkz; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, (Ankara: TTK, 1988).

Müslüman ve Müslüman-Türk devletlerinden alan Osmanlılar, vakıf konusunda da bu yolu takip etmişler.” Söyleyerek duruma izahat getirdiği görülmektedir.¹⁴⁶

Kuruluşunda sahip olduğu köyleri kendi bey ya da yoldaşları arasında taksim eden Osmanlılar, Devletin genişlemesine paralel olarak daha düzenli ve sistematik bir taksimata gittikleri görülmektedir.¹⁴⁷ Bursa şehrini ele geçirdikten sonra tedrici olarak kurumlaşmaya başlayan Osmanlılar, etrafındaki şehirleri aldıkça buna bağlı olarak düzeni sağlama yoluna gittikleri kabul edilen bir gerçektir.¹⁴⁸

Osmanlı Devleti'nin en önemli ve büyük idarî birimi eyalet olarak kabul edilmektedir. Bu idarî birim sırasıyla; beylerbeylik, sancak, kaza, köy olarak taksimata tabi tutulmuştur. Osmanlıda halk reâya olarak tabir edilir ve Devletin kendileri için belirlemiş olduğu görevleri yerine getirmekle mükelleftir. Reâya olarak tabir edilen köyler halkı dirlik, vakıf ile mülk reâyası olarak üç başlıca tasnife tabi tutulmuştur.

Kuruluş aşamasında bir adet olarak kaynaklarda geçen beylerbeylik, zaman içerisinde fetih ve Devletin genişlemesine paralel olarak başlangıçta, Anadolu ve Rumeli beylerbeyliğinden ibaret olan bu idarî statü zaman içerisinde daha da artmış görülmektedir. İlk dönemlerde padişahтан sonra en yetkili kişi durumunda olan beylerbeyi zaman içerisinde vezir-i azamlık kurumunun teşekkülü ile sadece kendi hüccet bölgesinde sorumlu tutulmuştur.¹⁴⁹ Beylerbeyi aynı zamanda vali olarak ta isimlendirildi. Bu tabir genellikle XVII. yüzyılda kullanılmaya başlanmış ve zaman içerisinde sık kullanılmaya başlanan ‘vali’ tabiri XIX. yüzyıldan itibaren artık bu tarzda isti'mal edilmiştir. Daha önce belgelerde ‘Ankara Beylerbegine, Anadolu Beylerbegine’ gibi tabirler yerini Tanzimat döneminde ardın sıra yapılan düzenlemeler ve değişiklikler neticesinde artık ‘Ankara valisine, Karesi valisine’

---

¹⁴⁶ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Vakıf Medeniyeti*, (İstanbul: Bilge Yayınları, 2003), 81

¹⁴⁷ Kunt, ‘‘Siyasal Tarih 1300-1600’’, 35.

¹⁴⁸ Osman Turan, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, (İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu, 1969), 10-24.

¹⁴⁹ Mehmet İpşirli, ‘‘Beylerbeyi’’, *DİA*, C. VI (İstanbul: TDV, 1992), 69.

olarak kullanıldığı görülmektedir. Zaman içerisinde değişime uğrayan idarî taksimat bazen genişlemiş bazen de daralma yoluna gidildiği de olmuştur.¹⁵⁰

Osmanlı idarî birim düzeni içerisinde en büyük idarî yapı olarak tanımlanan eyaletin bir altında tanımlanan sancakların, kaza, nahiye ve köyler misillü coğrafi yapısı ve idarî taksimatı belli olan yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı döneminde neredeyse Anadolu'daki sancak birimlerinin beylikler dönemindeki özelliklerini muhafaza etmiştir. Gelişen olaylar doğrultusunda 19. Yüzyılda özellikle Tanzimat döneminde merkezi yönetime güç kazandırma çabaları çerçevesinde idarî birimlerde değişmelere gidildiği görülmektedir. Meydana gelen bu değişiklikler sadece Anadolu'nun batısı ya da güneyi için değil neredeyse bütün memalîk-i âliye'de uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir.¹⁵¹ Eyaletlere bağlı olan sancak diye tabir edilen yönetim birimleri genellikle bir merkeze bağlı bulunmaktaydılar.

Osmanlının zayıflayıp gerilemeye başladığı dönemde merkez güç kaybına uğramış, dolayısıyla taşra merkezinde bulunan yerli ve zengin aileler, merkezi yönetim karşısında bir güç olarak ortaya çıkmaya başlamışlardır.¹⁵² Mültezim ve mutasarrıf olarak tanımlanan bu kişiler zaman içerisinde bulunmuş oldukları yerlerde halk ve devlet arasındaki iletişimi sağlayan bir birim olarak şekillenmeye başlamışlardır. Devletin temsilcisi olan eyalet ve sancak beylerinin bu ailelere karşı yetersiz kaldığı da aşikârdır.

XIX. yüzyılda Devletin sosyal, İktisadî ve siyasî değişmeye başlamasına paralel olarak güçlenen bu yerel beyler bulunmuş oldukları yerlerde bazen vali bazen de paşa unvanıyla devlet tarafındangörevlendirildikleri görülmektedir. Bununla birlikte bu ayanlar ilk dönemlerde yerel halkın seçimine bağlıydı ve halka zulmetmeleri durumunda şikâyetlere maruz kalabiliyorlardı. Hicri 1198 tarihli Ankara sancağına ait şer'îye sicil'inde buna daîr örnekler mevcuttur. Halka zulmeden yerel ayanın

---

¹⁵⁰ Mehmet Kaya, *Vilayet Hususi İdare Bütçeleri Aydın Örneği 1331Malî Yılı (1915-1916)*, (Konya: Kömen Yayınları, 2012), 13-19.

¹⁵¹ Namık Kemal Öztürk ve Pınar Bayram, "Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi İdari Reformlarının XIX. Yüzyıl Romanlarına Yansımaları", *Türk İdare Dergisi*, S. 480, (2015): 167.

¹⁵² Yaşar Yücel, "Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona (Âdem-i merkeziyet) Daîr Genel Gözlemler", *Belleten*, C. XXXVIII, S. 42, (1974): 695-697.

yönetiminden ve davranışlarından şikâyetçi olan sancakta bulunan köylüler kendi aralarında bir olup atanmış olan ayanı şikâyet ettikleri görülmektedir:

“...Ankara Sancağı’nda vâki’ Murtazabâd kazâsına tâbi’ İstanos köysi ahâlîsinden es-Seyyid Mehmed ibn-i es-Seyyid Süleyman ve es-Seyyid Ahmed ibn-i es-Seyyid Hüseyin ve zimmîyân taifesinden Mısırlı Ohannes...,’ ve ‘...kazâmızda bâ-hüccet-i şer’îye ayan olan Katib oğlu es-Seyyid Mehmed Ağa ve a’vanesi es-Seyyid Celil Ahmed Ağa umûr-ı kazâyı ru’yetde tekâsül ve cümle kendülerden mutazarrır...,’ ve ihtilâl-i kazâya (silik) olduklarına binâen mezbûrânı ba’de’l-yevm umûr-ı kazâya karışdırmamak üzere cümle ittifâk edüb böyle OyumAğaç köysinden bâlâda zikr olunan işbu Mehmed Ağa bin Ali beğ ile es-Seyyid Genç Ali ayan ve ihtiyâr olmak her vechile evla olmağla...,¹⁵³”

Şikâyetçi oldukları bu kişinin yerine yine aynı mahalden başka birinin ayan olmasını talep etmişlerdir. Yukarıda görüldüğü gibi Ankara sancağının Murtazabad kazasına bağlı olan birçok köyün temsilcileri mevcut ayanın hal hareketinden na memnun olup onun şekavetinden dolayı durumu yerel mahkemeye taşıyarak mevcut şahsın yerine daha iyi, adil, hakşinas ve adaletten ödün vermeyeceklerine inandıkları kişiyi onun yerine atamak için kadıya yazmış oldukları arzuhalde:

“işbu Mehmed Ağa bin Ali beğ ile es-Seyyid Genç Ali ayan ve ihtiyâr olmak her vechile evla olmağla fimâ ba’d mezbûrân Mehmed Ağa ve kazâyı sadâkat üzere ru’yet ve taraf-ı devlet-i ‘aliyyeden vâride olan umûr-ı (SİLİK) üzere hareket ve fukârânın vâki’ olan umûrlarında ve salyânelerinde şer’-i şerîfe muhâlif bir işde bulunmayub...,¹⁵⁴”

Hal ve fiiliyatından emin oldukları “Mehmed Ağa bin Ali beğ ile es-Seyyid Genç Ali” adındaki bu kişileri başlarına ayan olarak tayin edilmesini kadıdan talep etmektedirler. Fakat zaman içerisinde devlet içerisinde konumlarını güçlendiren bu ayan aileleri merkezi yönetime karşı bir denge unsuru olabilecek ve kendisini padişaha kabul ettirecek güce eriştiği de görülmektedir.¹⁵⁵ Burada ayanlık sisteminin

---

¹⁵³ AŞS, nr, 173, hüccet nr, 87.

¹⁵⁴ AŞS, nr, 173, hüccet nr, 87.

¹⁵⁵ Yücel, “Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona (Âdem-i merkeziyet) Daîr Genel Gözlemler”, 697.

üzerinde durulmayacak olup sadece konumuz çerçevesinde ihtiyaç duyulduğu takdirde gerekli bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

Çalışmamızın ana kaynağı olan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Edremit'in karesi sancağına bağlı olduğu görülmektedir. Balada zikir edildiği üzere idarî taksimatın bir ögesi olan kazalar tespit edilip hakkında malumat verilmeye çalışılacaktır. Edremit kazasına daîr olan elimizdeki defterde, birçok kaza ismine ve bu kazalardan kişilerin ya da olayların Edremit'e mahkeme için geldiği anlaşılmaktadır. Kazalar hakkında gerekli olan bilgiler verildikten sonra kaza ve/veya şehir biriminin en önemli unsuru olan mahalle hakkında bilgiler tespit edilip dermeyan edilecektir. Defterde önemli birimler olarak kazalar, şehir yani mahalleler ve köylere daîr bilgiler içermesi hasebiyle bunlar üzerinde durulacak olup mümkün mertebe ihtiyaç dışı bilgilerden uzak durulmaya ihtimam gösterilecektir.

3.1.1.2. Osmanlı Devleti'nde Sancak

Sancak, klâsik dönemde Osmanlı Devleti'nin temel idarî birimi¹⁵⁶ daha sonra idarî taksimatı içerisinde eyalet biriminin bir alt birimi olarak tanımlanmaktadır. Sancaklarda eyalet beylerinin altında sancak beyi diye bir yönetici tarafından idare edilmekteydi.¹⁵⁷ Elimizde mevcut 1239 No'lu Edremit Şer'îye defterine göre Edremit kazasının bağlı olduğu Karesi Sancağına bağlı kaza isimleri verilmeye çalışılacaktır. Defterde Karesi sancağına tabi olarak başta Edremit kazası olmak üzere Kemer-i Edremit, Eyverendi, Ayazmend, Emrutabad, Çandarlı, Kozak ve Örendi kazaları takip etmektedirler. Bu kazaların her biri defterde bazen aynı konular için bazen de konular hakkında zikredilmektedir. Defterde bu kazaların adları, kimisi doğrudan doğruya bir olayın vukuundan dolayı kimisi ise kendisine merbut bir mahalle ya da köynin mahkemeye gelmesinden mütevellit zikredilmiştir. Bahsi geçen kazalar içerisinde defterde en çok zikredilen kaza Edremit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu sebebi ise çalışma konumuz olan şer'îye sicili'nin Edremit kazasına ait olmasıdır. Kazaların bağlı oldukları sancak olarak '*Karesi sancağına*

---

¹⁵⁶ Mehmet İpşirli, "Klâsik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, ed. Ekmelettin İhsanoğlu (İstanbul: İrcica, 1994), 233.

¹⁵⁷ İlhan Şahin, "Sancak", *DİA*, C. XXXVI, (İstanbul: TDV, 2009), 98.

*merbut Edremit kazasının*¹⁵⁸ ve yine aynı şekilde *‘karesi sancağı dâhilinde kâin Emrudabad ve Günan ve Balıkesir vesâir ma'lûmü'l-isim kazâların*¹⁵⁹ gibi ibareler Karesinin sancak olduğunu bize teyit etmekle birlikte aynı zamanda bu sancağa bağlı kaza isimlerini dahi tespit etmemize yardımcı olmaktadır.

Karesi için sancak tabiri kullanılmakla birlikte aynı şekilde defterin farklı yerlerinde *‘liva-i karesiden işbu buyruları tahrîr ve istar ve taraflarınıza ba's ve tesyâr kılınmıştır*¹⁶⁰, gibi tabirler kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu şekilde livaya olarak yedi defa zikredildiği görülmektedir. Kaza görevlisi olarak görev alan kişinin aynı zamanda mutasarrıf olduğu anlaşılmaktadır. Kıdem olarak vezir konumunda olduğu kendisine gönderilmiş olan bir fermada açık bir şekilde *‘Vezirim*’ diye hitap edildiği görülmektedir. Bu hitap bize aynı şekilde sancak beylerinin *‘karesi sancağı valisi vezirim Mehmed paşa edamullahi te'âlâ iclalühü*¹⁶¹ paşa ve vezir rütbesiyle görevlendirildikleri göstermektedir.

Karesi sancağına merbut olduğu defterde anlaşılan mezkûr kazaların ekseriyetle kazada toplanılması gereken mal, aşar, cizye ve sair vergilerden dolayı mahkeme tutanaklarında yer aldığı tespit edilmiştir. Osmanlıda merkezden kazalara gönderilen her türlü belgelerin kadı sicillerine kaydedildiği anlaşılmaktadır. Kadı, vilayet merkezlerinde görevli olmakla birlikte onun temsilcisi olarak nâiblerin ise kazalarda görev yaptıkları görülmektedir. Burada naibler hakkında detaylı izah verilmeyecek olup naib ve kadı başlıkları altında gerekli izahat yapılmaya gayret edilecektir.

3.1.1.3. Osmanlı Devleti'nde Kaza

Osmanlı idarî birimlerden olan kaza, bugünkü manada ilçe manasına gelmektedir. Osmanlı Devleti'nde hem coğrafi yönetim birimi, hem de kadının idare mahallini belirtmek amacıyla kullanılan bir terim olarak dile getirilmekteydi.¹⁶² Osmanlı

---

¹⁵⁸ Edremit şer'î ye sicili dipnot gösterme bundan böyle bu şekilde kısaltılmış şekliyle verilecektir (EŞS). Edremit Şer'î ye Sicili, nr, 1239, hüccet nr, 72.

¹⁵⁹ EŞS, hüccet nr, 56.

¹⁶⁰ EŞS, hüccet nr, 4.

¹⁶¹ EŞS, hüccet no, 56.

¹⁶² Tuncer Baykara, *‘Kaza’*, *DİA*, C. XXV, (Ankara: TDV, 2002), 119.

Devleti'nin XV. yüzyıldan itibaren genişlemesine paralel olarak askeri özelliklere sahip olan sancak birimlerinde çoğalmalar meydana gelmiştir. Kadının bütün bir sancağa bakma işinde yetersiz kalması neticesinde kadı sayısında artışlara sebep olmuştur. Çok geniş sahalara sahip olan sancaklardan yeni kazalar türemiş ve bunun neticesinde XVI. yüzyıldan itibaren vilayetlerin hukukî işlemlerini yerine getirecek kadı sayısında artırılmaya gidilmiştir. Her ne kadar başlangıçta kaza, sancak beyine hukukî ve idarî olarak bağlı bir idarî birim olsa da zaman içerisinde sancak beyinden tamamen bağımsız ve merkezdeki kazaskere bağlı bir duruma geldiği görülmektedir. Tanzimat dönemiyle birlikte Osmanlı siyasî, iktisadî ve hukukî değişimlere bağlı olarak kazai düzenlemeler meydana gelmiştir.

3.1.1.4. 1239 No'lu Defterde Geçen Kazalar

Elimizde çalışma konumuz olan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i doğrultusunda Karesi sancağının sahip olduğu kazalar ve kaza isimlerinin mahkeme tutanaklarına neye mebni olarak işlendiği izah edilmeye çalışılacaktır. Mezkûr defterde başta Edremit olmak üzere Balıkesir, Kemer-i Edremit, Eyverendi, Ayazmend, Emrutabad, Çandarlı, Kozak, Örendi ve Günan kazaları zikredilmektedir. Kemer-i Edremit defterin birçok yerinde değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bazen sadece Kemer diye yazılırken bazen de Kemer-i Edremit olarak geçtiği tespit edilmiştir.¹⁶³ Fakat aynı hüccetde geçen ‘*Edremit kazâsı müdürü rifâtlü Ağa dâme mecduhu ile rü'yet meab kazâyı mezkûr ve kemer-i Edremit kazâları nâibleri faziletlü meveddetlü Efendiler zîde ilmühüma ve mefahir'ü-l emasil ve'l-akran kemer kazâsı*¹⁶⁴’ gibi tabirler yani hem Kemer-i Edremit hem de Kemer kazası diye farklı şekilde aynı hüccetde yer alması aklımıza farklı kazalar olduğu şüphesini getirmektedir.

Tablo 3.1: 1239 No'lu Defterde Geçen Kazaların İsimleri

Sancak adı	Kaza
Karesi	Edremit
Karesi	Kemer-i Edremit
Karesi	Ayazmend
Karesi	Kemer
Karesi	Eyverendi

¹⁶³ EŞS, hüccet nr, 2,4.

¹⁶⁴ EŞS, hüccet nr, 57.

Karesi	Emrutabad
Karesi	Çandarlı
Karesi	Kozak
Karesi	Örendi
Karesi	Balıkesir
Karesi	Günan

Tabloda yazıldığı üzere defterde eğer Kemer-i Edremit ile Edremit'i bir kaza olarak kabul edersek toplamda 10 adet kaza ismi karşımıza çıkmaktadır. Yine aynı şekilde eğer ismi geçen kaza ayrı ayrı olarak kabul edersek 11 adet kaza ismi tespit etmiş oluruz ki defterde geçen “*Edremit kazâsı müdürü rîfâtlü Ağa dâme mecduhu ile rü'yet meab kazâyı mezkûr ve kemer-i Edremit kazâları nâibleri faziletli meveddetli Efendiler zîde ilmühüma ve mefahir'ü-l emasil ve 'l-akran kemer kazâsı*¹⁶⁵” tabiri göz önüne alındığı zaman ayrı kazalar olarak kabul etmek durumundayız. Kabul etmiş olduğumuz şudur ki; eğer iki kaza bir ise neden aynı belge içerisinde ayrı kazalar gibi zikre tabi tutulmuştur?¹⁶⁶

Bahsi geçen kazalar yıllık vergilerin toplanması, veraset taksimi, emlak alışverişi, adam katletme gibi çeşitli suçlardan dolayı isimleri defterde geçmektedir. Defterin Edremit'e ait olması hasebiyle en fazla ismi geçen kaza olarak karşımıza çıkmaktadır. Edremit adı defterde 196, Kemer 53, Kemer-i Edremit 30 defa ile isimleri en fazla zikredilen kazaların başında geçmekte olup bunları Ayazmend ve Çandarlı kazaları 16 defa, Emrutabâd 10, Kozak ve Balıkesir 9'ar defa, Örendi 4, Ayverendi 3 ve Günan 1 defa zikredilmiştir.

¹⁶⁵ EŞS, hüccet nr, 57.

¹⁶⁶ Serdar Genç'e ait olan bir makalede incelemiş olduğu Burhaniye'ye ait 1095 No'lu şer'i ye sicilinde, Edremit'in bazen Kemer-i Edremit bazen de sadece Kemer olarak zikredildiği ve bu iki kazanın da aynı yer olduğunu dile getirmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz; Serdar Genç, “19. Yüzyıl Ortalarına Doğru Kemer Edremit Esnafı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. XIX, S. 36 (2016): 384.

3.1.1.5. Osmanlı Devleti'nin İdari Yapısında Şehir

Şehir olarak tanımlanan yerleşim birimi diğer yerleşim yerlerine göre kendi kendine yetmeyen ve sürekli bir yerden beslenmesi gereken yer olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁷ Şehir yapısı ve meslek kollarının gelişmesi kendi etrafında olan diğer yerleşim bölgelerinin sahip oldukları uğraş dallarına göre şekillendiği denilebilir.¹⁶⁸ Şehirlerin gelişmesi etrafındaki yerleşim birimlerinin uğraş ve tabiatına göre farklılık göstermektedir.¹⁶⁹ Şehir yapısı ve kuruluşu itibarıyla doğrudan doğruya tarıma bağlı olmayıp bundan ziyade zanaat ve ustalık isteyen meslek dallarına bağlı şekillenmiş bir nüfus yapısına sahiptir. Kırsal bölgelerden gelen ürünlerin denetiminde önemli rol oynadığı gibi aynı şekilde uzak yerlerden gelen yabancı malzemelerin kırsal alanlara yayılmasında önemli bir tabiata sahiptir.

Osmanlı şehir yapısı tabiatı itibarıyla kendisinden önceki umum geleneksel devletlerde olduğu üzere bir mabet etrafında şekillenerek¹⁷⁰ sair yönetici kadroların meskenleri etrafında yoğunlaşarak meydana gelmektedir.¹⁷¹ Zaman içerisinde farklı mesleki ve toplumsal statüye bağlı olarak genişleme ve ayrışma göstermeye yoluna gitmiştir.¹⁷² Bir şehirde kurulmuş olan mahalle isimleri incelendiğinde mevcut ayrışmanın ne şekilde meydana geldiği daha net görülebilir.¹⁷³ Osmanlı şehir yapısının en önemli özelliklerinden biri de kendisinden önceki İslâm şehirlerine

¹⁶⁷ İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 4. bs. (Ankara: Cedit Neşriyat 2012), 279.

¹⁶⁸ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, (İstanbul: Kayihan Yayınları, 2017), 81.

¹⁶⁹ Cengiz Orhonlu, “Şehir Mimarları”, *Türkler*, C. X, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 528.

¹⁷⁰ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, 82.

¹⁷¹ Jean-Louis Hout, Jean-Paul Thalmann & Dominique Valbelle, *Kentlerin Doğuşu*, çev. Ali Bektaş Girgin (Ankara: İmge Kitabevi 2000), 368-369.

¹⁷² Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 180.

¹⁷³ Şeyhmus Öyün tarafından Osmanlı'nın Anadolu'ya daîr tutmuş olduğu ilk tahrir defteri olan MAD, 241 No'lu defterde şimdiki Konya'nın ilçesi olan Akşehir'e ait olan kısmında mevcut mahalle isimleri şehir yapısının ihtiva etmiş olduğu özellikleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır; Şeyhmus Öyün, “241 No'lu Malîyeden Müdevver Defterinin Latin Harflerine Çevirisi ve Değerlendirilmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 16-20.

benzemiş olmasıdır.¹⁷⁴ Osmanlı nüfusu kırsal alanlara doğru genel bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Fakat XVI. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı şehirlerinde büyük bir nüfus artışı gözlemlenmektedir. Böyle aşırı bir nüfus artışı iki sebebe mebnidir. Birincisi bütün tarihçilerin kabul etmiş olduğu bu yüzyıl boyunca Akdeniz dünyasında sürekli olarak meydana gelen nüfus artışları¹⁷⁵ diğeri ise Osmanlı kırsal bölgelerinde meydana gelen toplumsal kargaşa neticesinde kır nüfusunun çareyi şehirlere sığınmakta aramasından ileri geldiğidir.¹⁷⁶

3.1.1.6. Osmanlı Devleti'nde Mahalle Teşekkülü

Osmanlı şehir yapısının en önemli unsuru mahalle kavramıdır. Osmanlı Devleti'nde mahallelerin teşekkülü XVIII. asırda, daha önceki dönemlerde olduğu gibi genellikle cami, mescit ve hastane gibi sosyal bir tesis etrafında şekillenmiş ya bir zanaat kolu etrafında teşekkül ederek o zanaat koluna nispet edilerek isim almıştır,¹⁷⁷ ya da devrin ileri gelen bir ilim adamının ismine ve sülale ismine,¹⁷⁸ ahalinin saygınlığını kazanmış bir Allah dostunun evinin ya da ikamet etmiş olduğu muhitte, zaman içerisinde farklı kişi ve grupların onun etrafına yerleşmesiyle büyüyerek mahalle özelliğini kazanırdı.¹⁷⁹

Mahallelerin teşekkülü bazen Devletin göndermiş olduğu bir görevlinin hanesi etrafına evlerin yapılanmasıyla da meydana gelebilmekteydi.¹⁸⁰ Osmanlıda şehirleşme ve mahalle teşekkülü her zaman doğal seyir içerisinde meydana gelmezdi.¹⁸¹ Bazen devlet taraf-ında da belli bir yeri nüfuslandırmak amacıyla belli

¹⁷⁴ Orhonlu, “Şehir Mimarları”, 258.

¹⁷⁵ M. Belin, *Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Tarihi*, (Ankara: Gündoğan,2010), 27-29.

¹⁷⁶ Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası (Celali İsyancıları)*, (İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1975), 455-463.

¹⁷⁷ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, 82.

¹⁷⁸ EŞS, nr, 1239, hüccet, 5,21,92,97.

¹⁷⁹ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, 85-86.

¹⁸⁰ Ali Murat Yel ve Mustafa Sabri Küçükaşçı, “Mahalle”, *DİA*, C. XXVII, (Ankara: TDV, 2003), 325-326.

¹⁸¹ Mehmet Karagöz, “Osmanlıda Şehir ve Şehirli Mekân-İnsan-Beşeri Münasebetler (XV-XVIII. Yüzyıl)”, *Osmanlı*, C. 4, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları 1999), 105.

kişi ya da zümreler desteklenme yoluyla da yeni yerleşim yerleri teşekkül edildiği görülmektedir.¹⁸² Mahalleler köylere nispeten daha kalabalık olmakla birlikte yoğunluk açısından da mahallelerin daha yoğun olduğu görülmektedir.¹⁸³

3.1.1.7. 1239 No'lu Deftere Göre Edremit'in Mahalleleri

Elimizde mevcut şer'îye sicil'inde çeşitli davalardan dolayı mahkemeye intikal etmiş 46 mahalle olayı görüldüğü tespit edilmiştir. Defterde geçen mahalle isimlerine bakıldığı zaman yukarıda izah edilmeye çalışıldığı gibi farklı isimlerden meydana gelen 14 adet farklı mahalle isimleri zikredildiği tespit edilmiştir. Burada Edremit'in sahip olduğu bütün mahallelerine daîr bilgi verilmeyecek olup sadece defterde bir vesileyle ismi geçmiş olan mahalleler hakkında defterden elde edilen bilgiler doğrultusunda malumat verilmeye çalışılacaktır.

Mahalle isimlerinde elde edilen veriler doğrultusunda önemli kişiler olduğu anlaşılan kişi isimlerine nispeten mahallelerin kurulduğu görülmektedir. Gazi Celal ve Gazi İlyas Mahalleleri isminden de anlaşılacağı üzere bu kişilerin önemli bir savaştan sonra gazi olup devlet (padişah) tarafından bulunmuş olduğu yerin kendilerine verildiği ve daha sonraki süreçte etrafına yoğunlaşan nüfus ile birlikte büyüyerek mahalle özelliğine kavuştukları tahmin edilmektedir.

Osmanlıda bazı aileler uğraş alanları doğrultusunda belli bir üne veya şöhrete kavuştukları bilinmektedir.¹⁸⁴ Mesela bugün İstanbul'un mahallelerine bakıldığı zaman o dönemde şöhretli olan kişilerin adına nispet edilerek kurulmuş birçok mahalle bulmamız zor değildir. Aynı minval üzere Edremit'e daîr elimizdeki defterde bu tarz kişi ya da aile ismine nispeten ihdas edilmiş mahalleler tespit edilmiştir. Defterde geçen Adilzâde, Hakimzâde ve Hekimzâde isimindeki bu mahallelerin bu tür meşhur aileler tarafından kurulmuş olduğu fikir edilmektedir.

Elimizde mevcut defterde geçen diğer mahalle isimlerine bakıldığı zaman yine aynı şekilde kişi isimleriyle kurulmuş olan mahallelere ulaşmaktayız. Bunlar da diğer mahalleler gibi çeşitli olaylardan dolayı mahkeme intikal etmiş oldukları davalar

---

¹⁸² Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, (Ankara: TTK,1995), 102-105.

¹⁸³ A.g.e., s. 3.

¹⁸⁴ Münir Aktepe, "Çandarlı", *DİA*, C. 8, (İstanbul: TDV, 1993), 210.

neticesinde isimleri zikredilmiştir. Hacı Tuğrul, Turhan Bey, Kapucubaşı gibi mahalleler bu kişiler tarafından kurulduğu ve geliştiği tahmin edilmektedir. Daha önce de değinildiği gibi Osmanlıda bir mabet etrafında yoğunlaşarak meydana gelen birçok mahalle olduğu belgelerde karşımıza çıkmaktadır.¹⁸⁵ Defterde yapılan incelemede bu şekilde kurulmuş olabileceği tahmin edilen ‘‘Cami-i Vasıt ve Cami-i Vusta’’ adında iki mahalle tespit edilmiştir. Yine aynı şekilde kişinin uğraş alanına göre kurulmuş Tuzcu Murat Mahallesi¹⁸⁶ ve bunun misali kurulmuş olduğu yerin eşçarına nispeten ihdas edilmiş Zeytinli Mahallesi¹⁸⁷ yer isimlerinin mevcudiyetine rastlanılmıştır. Bu isimlerden anlaşıldığı üzere önceleri birine tevdi edilmiş ve/veya önemli kişilerin meskenleri etrafına zaman içerisinde göçler ve yerleşimler meydana gelerek sonraki süreçlerde bu isimlere nispeten anılmaya başlandığı anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda ele almış olduğumuz defterde mahalleler ile ilgili 46 hüccet olduğu tespit edilmiştir. Bu mahalleler içerisinde Mahalle-i Hakemzâde, veraset ve boşanmadan dolayı,¹⁸⁸ vefat sonrası tereke taksimi ve vasi tayini,¹⁸⁹ emlak alışverişi,¹⁹⁰ vefat sonrası mahallinde mevcut olmayan birinin devlet tarafından terekesinin muhafaza altına alınması üzerine varisin ortaya çıkmasıyla birlikte terekesini alma talebinde bulunması¹⁹¹ üzerine zikredildiği görülmektedir. Yine aynı şekilde tereke sahibinin mevcut olmamasından dolayı ortada kalan verasetin zayi olmaması için devlet tarafından muhafaza altına alınırdı. Bazen de varis kişi kendisine miras kalan malı yönetecek yaşta ya da güçte olmadığı da oluyordu. Bu durumlarda ise malın dağılıp yok olmaması için terekeye kayyum ve vasi nasbı tayin edilirdi. Bu durumla ilgili kadı sicilinde birçok hüccet olduğu tespit edilmiştir.¹⁹²

---

¹⁸⁵ Öyün, 241 No’lu Maliyeden Müdevver Defteri, 65,75,79.

¹⁸⁶ EŞS, hüccet, 8,14,18,105.

¹⁸⁷ EŞS, hüccet, 101.

¹⁸⁸ EŞS, hüccet, 5.

¹⁸⁹ EŞS, hüccet, 23,92.

¹⁹⁰ EŞS, hüccet, 97,114.

¹⁹¹ EŞS, , hüccet, 115.

¹⁹² EŞS, hüccet, 123.

Hâkemzade mahallesi ile ilgili yukarıda zikredilen değişik olaylardan dolayı 7 defa mahkeme tutanaklarında adı geçtiği tespit edilmiştir. Tuzcu Murat mahallesine dair defterde 11 adet hüccet tespit edilmiştir. Hüccetlerin içermiş olduğu davalar çeşitlilik arz etmektedir. Defterde geçen bazı bilgiler bize önemli bilgiler sunmaktadırlar. Örneğin deftere göre; yapılan alışverişlerin, hususen emlak ile ilgili satışların tarafların kendi aralarında değil kadı huzurunda vesika karşılığında resmiyet kazandırılması istendiği tespit edilmiştir. Bölgedeki bazı kişilerin sadece kendi aralarında anlaşarak yapmış oldukları anlaşmalar daha sonradan ihtilafa sebep olmaları üzerine ve yine aynı şekilde vergiye tabi olan dükkân ve sair gelir getiren emlakların vesikasız olduklarından dolayı beytülmal zarara uğrarken aynı şekilde kişiler sadece kendi menfaatlerini düşünerek devlet malının zararına sebebiyet vermektedirler. Bundan dolayı yapılacak her türlü alım ve satım işlerinin kontrato nizamnamesine uygun olarak yapılması istenilmektedir:

“Dersaadette kain hâne ve dükkân ve hamam ve mAğaza ve han ve oda vesâir akarın hin-i isticarlarında ashâb-ı akardan ba’zıları menafi-i zatiyesini düşünüp ve nizâmât-i belediyeyi ihtilal edeceğini kayd etmeyüb bunların icâr ve isticârları hakkında ba-irâde-i seniyye karargir olan kontrato usulünün icrâsına riâyet etmeyerek ekser kefilsiz ve meçhulul ahval eşhas yani dilediklerini icâr etmekte ve dışarlarda dahi bu madde henüz bir nizâm ve rabt tahtında olmayarak gerek der saadette ve gerek dışarlarda bir takım uygunsuzluk vuku’ bulmakta...¹⁹³”

Ve yine aynı şekilde bu tür usulsüzlükler olduğu için kişiler arasında hem ihtilaf çıkabilmekte hem de kötü düşünceli kişiler devlet ve beytülmal aleyhinde münafi harekette bulunmalarından dolayı dersaadet’ten bölge görevlisine bundan sonra kanunda belirtildiği gibi davranılmasını emretmektedir. Nizamnamede belirtilenin dışında herhangi bir isim altında bir paranın alınmaması dile getirilmektedir:

“ashâb-ı hâne ve dükkân vesâireden ahzı gösterilen akçeden başka kaydiye ve feraz-ı ? avaidi namı ve nam-ı aherde zinhâr bir akçe alınmamak ve aldırılmamak üzere usulü mezkûrun devam ve istikrârına bizzat aleddevam takayyüd ve ihtimam olunması ve bu misüllü emlak ve muskazat-ı sâire ? senedâti bir minvâl muharrer evrak-ı sahîhaya yazılıp...¹⁹⁴”

¹⁹³ EŞS, hüccet, 76.

¹⁹⁴ EŞS, hüccet, 76.

Bu şekil üzere alınıp satılan her türlü emlak ve gelir getiren yerlerden mutlaka vesika alınarak ileride meydana gelebilecek olumsuz durumların önüne geçilmek istenildiği de beyan edilmektedir. Bundan dolayı bu tür alışverişlere daİR defterde birçok hüccet olduğu görölmektedir.

Tuzcu Murat mahallesine daİR defterde geçen 11 adet hükmün 4'ü emlak alışverişine daİR olduğu tespit edilmiştir.¹⁹⁵ Diğer hüccetlerden 2'si veraset taksimine daİR olan hüccetlerdir.¹⁹⁶ Yine veraset ile ilgili ilginç bir hüccet karşımıza çıkmaktadır. Tuzcu Murat Mahallesi sakinlerinden Saatçi es-Seyit Mustafa isimindeki bir şahıs sahip olduğu tüm mal varlığını eşine bırakmak istediğine daİR mahkemeye başvurduğu görölmektedir:

“...mahalle-i mezbûrede vâki' bir taraf-ı çördekçi oğlu Hâcı ahmed menzîl ve bir taraf-ı emir oğlu kerimesi müzeyyen ve bir taraf-ı hums oğlu Hâcı hafız nezir ve bir taraf-ı tarîk-i amm ile mülk derûnunda mevcûd olan bi'l-cümle emvâl ve eşya zevcem mezbûre ümmü gülsüm Hatunundur benim asla ve kata menzîl-i mahdut mezkûr ile derûnunda mevcûd eşyayı alaka ve müdahilim yoktur...”,¹⁹⁷

Bu şekilde eşine bıraktığı tüm emlak ve mal varlığını kadı yazdırarak resmileştirdiği anlamaktadır. Diğer hüccetler ise nikâh ve mehir,¹⁹⁸ alacak verecek meselesi,¹⁹⁹ önceden satılmış olan bir mülkün daha sonra yine başka birine satılması üzerine mahkemeye intikal etmiş olan bir davanın olduğu görölmektedir.²⁰⁰ Defterde de göröldüğu üzere Tuzcu Murat Mahallesi ahalilerince mahkeme intikal etmiş olan terekelerde yüz kızartıcı olaylara daİR herhangi bir dava emaresine ulaşılmamıştır.

Defterde geçen diğer mahalle ve dava çeşitleri sırasıyla; Hekimzâde Mahallesi, tereke taksimine daİR²⁰¹ ve emlak alışverişine daİR ise 2 hüccet olmak üzere 4 adet

---

¹⁹⁵ EŞS, hüccet, 14,16,92,148.

¹⁹⁶ EŞS, hüccet, 39,105.

¹⁹⁷ EŞS, hüccet, 80.

¹⁹⁸ EŞS, hüccet, 18

¹⁹⁹ EŞS, hüccet, 75.

²⁰⁰ EŞS, hüccet, 157.

²⁰¹ EŞS, hüccet, 27,36.

davanın mahkemeye intikal ettiği tespit edilmiştir. Kapucubaşı mahallesine daîr defterde mevcut 6 adet hüccet tespit edilmiştir. Bunlardan emlak alışverişine daîr 2 adet²⁰², kişiler arasında meydana gelen anlaşmazlığın giderildiğine daîr 1²⁰³, veraset taksimi 1²⁰⁴ ve Ümmü Gülsüm adındaki bir Hatunun kendisine ait olan bazı mülk ve Emlak'ını vakfettiğine daîr 2 adet hüccet olduğu tespit edilmiştir.²⁰⁵ Cami-i Vusta mahallesine ait tespit edilen 3 adet hükmün birisi verasete daîr olup ve veraset sahibinin askerde olması hasebiyle mezkûr şahsın askerden dönene kadar terekesinin beytülmale teslimine daîrdir.²⁰⁶ Bu mahalleyle ilgili diğer iki hüccet ise emlak alışverişine daîr hüccetler olduğu tespit edilmiştir.²⁰⁷

Gazi Celal Mahallesi ahalisinin mahkemeye, emlak alışverişi 1,²⁰⁸ tereke taksimi ve alışverişten dolayı meydana gelen anlaşmazlığı çözüme kavuşturmak için mahkeme tutanaklarında birer adet hüccet olduğu tespit edilmiştir.²⁰⁹ Soğanyemez Mahallesi ahalilerinden ‘‘vefât eden el-Hac Ali bin Abdullah²¹⁰’’adındaki şahsın vefatı üzerine görünürde varisinin olmamasından dolayı terekesinin beytülmale teslim edildiğine daîr 1 adet hüccet ve emlak alışverişine daîr de bir adet hüccet toplamda 2 adet hüccet tespit edilmiştir.²¹¹

Gazi İlyas Mahallesi sakinlerinden bir Hatunun uzun süre birinin yanında çalıştığı fakat herhangi bir hak verilmediği bundan dolayı mahkemeye başvurarak:

‘‘müvekkilim mezbûre ‘Aişe Hatun sinni sagîrinden 9 sene tamamen hizmetinde istihdam edüp ecr-i misli namıyla bir akçe vermemiş olduğundan beher sene 150 şer’

---

²⁰² EŞS, hüccet, 52,143.

²⁰³ EŞS, hüccet, 58.

²⁰⁴ EŞS, hüccet, 59.

²⁰⁵ EŞS, hüccet, 87-88.

²⁰⁶ EŞS, hüccet, 50.

²⁰⁷ EŞS, hüccet, 140,141.

²⁰⁸ EŞS, hüccet, 41.

²⁰⁹ EŞS, hüccet, 44,85.

²¹⁰ EŞS, hüccet, 51.

²¹¹ EŞS, hüccet, 139.

guruşdan cem'an 1350 guruş bundan akdem medîne-i mezbûr meclisinde münakid meclis-i şer'de da'va eylediğimde....,²¹²''

Diye beyanatta bulunarak hakkının verilmesi için suç duyurusunda bulunmuş ve davayı kazandığına daîr hüccet aldığı görülmüştür. Yine aynı mahallede vakfa vekil tayin edilmesi için arzuhal sunulduğu tespit edilmiştir.²¹³

Cami-i Vasıt Mahallesi sakinlerinden “*alika binti ‘Abdullah’*” ismindeki Hatunun vefatı üzerine sahipsiz kalan terekesi beytülmale teslim edildiği tespit edilen diğer bir hüccet olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹⁴ Zeytinli mahallesine ait olarak tespit edilmiş 2 adet hüccet olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri tereke taksimi diğeri de emlak alışverişine daîr hüccetler olduğu anlaşılmaktadır.²¹⁵ Adilzâde²¹⁶ ve Hacı Tuğrul²¹⁷ mahalleleri ile ilgili emlak alışverişine daîr birer adet hüccet tespit edilmiştir. Defterde tespit edilen diğer bir mahalle ise Turahan mahallesidir. Adı geçen mahallelere ait tereke taksimi ve emlak alışverişine daîr birer adet hüccet olduğu tespit edilmiştir.²¹⁸

Tablo 3.2: 1239 No’lu Defterde Geçen Mahalle İsimleri²¹⁹

Hakemzâde (7)	Tuzcu Murat (11)
Hekimzâde (4)	Kapucubaşı (6)
Cami-i Vusta (3)	Cami-i Vasıt
Gazi Celal (3)	Gazi İlyas (3)
Soğanyemez (2)	Zeytinli

²¹² EŞS, hüccet,26.

²¹³ EŞS, hüccet, 126.

²¹⁴ EŞS, hüccet, 64.

²¹⁵ EŞS, hüccet, 34, 101.

²¹⁶ EŞS, hüccet, 154.

²¹⁷ EŞS, hüccet, 149.

²¹⁸ EŞS, hüccet, 42,78.

²¹⁹Tablo II de görüldüğü üzere defterde geçen mahalle isimleri verilmiştir. Bazı mahalleler sadece bir defa zikredilirken bazıları ise birçok kez defterde geçmektedir. Burada toplam geçen mahalleler tek tek yazılmamıştır. Dolayısıyla birden fazla bahsi geçen mahalleler karşılarında parantez içerisinde kaç defa geçtiğine daîr rakam ile sayısı verilmiştir.

3.2. Osmanlı Devleti'nde Köy Teşekkülü ve 1239 No'lu Deftere Göre Edremit'in Köyleri

Osmanlı Devleti'nin en önemli unsurlardan biri de şüphesiz reâya diye tabir ettiğimiz gruptur.²²⁰ Osmanlı İktisadî yapısının bel kemiğini meydana getiren reaya; en geniş tabirle seyfiye, kalemiye ve ilmiyeden meydana gelen askeri grubun dışında kalan bütün kesimlerin meydana getirdiği topluluk olarak tanımlanabilir.²²¹ Dolayısıyla köylerde ikamet eden ve Osmanlı iktisadî yapısının bel kemiğini meydana getiren reâyanın en kalabalık kısmı kırsal kesimde ve köylerde yaşıyordu.²²² Osmanlı İktisadîsi, tarım ve toprağa dayalı bir yapıya sahipti.²²³ Dolayısıyla Osmanlı kırsal nüfusu şehir nüfusundan daha kalabalıktı.²²⁴ Osmanlı kuruluşunda nüfusun ekseriyeti köylerde meskûndü. Zamanla şehirlere doğru genişlemesi üzerine önemli mertebede bir şehir nüfusuna da kavuştuğu görülmektedir. Osmanlı köy yerleşmeleri kuruluşundan XVI. yüzyılın sonlarına kadar sürekli bir gelişme içinde olmuştur. Özellikle bu yüzyılda bütün Akdeniz dünyası gibi Osmanlı nüfusunda da büyük bir artışın meydana geldiği kabul görmektedir.²²⁵

Bu dönemde Osmanlı, toplumsal, siyasî ve İktisadî bir değişme içerisinde olmuş özellikle cephelerde meydana gelen bozulmalar toplumsal yapıya sirayet ederek büyük bir bozulmaya sebep vermiştir.²²⁶ Bu bozulma ve meydana gelen başıboşluk,

---

²²⁰ Mehmet Öz, "Reâyâ", *DİA*, C. XXXIV, (İstanbul: TDV, 2007), 490.

²²¹ A.g.m., 491.

²²² Mehmet Ali Ünal, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı*, (Ankara: TTK, 1989), 64.

²²³ Öz, "Reâyâ", 490-492.; Mehmet Ali Kılıçbay, *Feodalite ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı*, 2. bs. (Ankara: Teori Yayınları, 1985), 361-373.

²²⁴ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, 130-132.

²²⁵ Feridun Emecen, "Osmanlılar'da Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler", *Osmanlı*, C. IV, (Ankara: YTY, 1999), 94.

²²⁶ Rifa'at 'Ali Abou-El-Haj, *Modern Devletin Doğası 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Osmanlı İmparatorluğu*, çev. Oktay Özel ve Canay Şahin (Ankara: İmge Kitabevi, 2018), 56-59.

Osmanlı sultanının vilayet ve sancaklara göndermiş olduğu adaletnamelerde görmek mümkündür.²²⁷ Özellikle bu süreçte kırsal kesimde meydana gelen kargaşa ve baskılar, bu muhafazaya ve korunmaya muhtaç kesimin kalelere ya da şehir merkezlerine sığınmalarına sebep olmuştur.²²⁸ Bundan dolayı XVI. yüzyılın sonlarına doğru başlayan bu göçler köy ve kırsal nüfusta büyük bir azalmaya sebebiyet verirken aynı şekilde şehirlerde büyük nüfus yığılmalarına sebebiyet vermiştir.²²⁹ Özellikle devlet arazilerinin iltizama verilmesi, Osmanlı toprak sistemini derinden etkilemiştir. Köylüler mültezimlerin haksızlıklarına maruz kalmış ve Devletin artan harcamaları karşısında vergilerin gerek çeşitleri ve gerekse miktarları artırılma yoluna gitmesi üzerine, köylüler topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardır.²³⁰

Elimizde araştırmamızın ana kaynağı olan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde toplam 14 adet farklı köy isimleri tespit edilmiştir. Köylere daîr defterde mevcut 26 adet hüccet mevcuttur. Köylerden mahkemeye intikal etmiş olan davalar incelendiğinde 9 adet hüccetle defterde en fazla zikre tabi tutulan Havran-ı Kebîr köysi olduğu görülmektedir. Dava çeşitleri incelendiğinde emlak alışverişine daîr 7 hükme rastlanırken²³¹ diğer 2 hükmün ise tereke taksimine daîr olduğu tespit edilmiştir.²³² Mahkemeye intikal etmiş olan bu davalar içerisinde emlak alışverişine daîr iki adet davanın zimmi halka ait olduğu görülmektedir.²³³ Dava durumlarına göre 4 defa mahkeme kararlarında ismi geçen İbrahim köysi, 1 adet hükmün İbrahim köyü ahalisinden kocabaş oğlu Hacı İsmail'in kızını Himmet oğlu Hacı Hüseyin'in evlenecek yaşta olmayan küçük oğluna nikâh etmesi ile ilgili kadıdan almış olduğu

²²⁷ Halil İncalık, *Osmanlı İdare ve İktisadî Tarihi*, (İstanbul: İSÂM Yayınları, 2017), 16-18.

²²⁸ Suraya Faroqhi, *Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak*, (İstanbul: YKY, 2003), 295-296, 315-334.

²²⁹ Coşkun Çakır, "Osmanlı İktisadîk ve Sosyal Düzeninde Değişme: Nizam-Buhran-ıslahat", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 135 (2001): 9.

²³⁰ Yücel Özkaya, "XVIII. Yüzyılda Taşra Yönetimine Genel Bir Bakış", *Türkler*, C. 13 (Ankara: YTY, 2002), 705-707.

²³¹ EŞS, hüccet, 134, 142, 145, 146, 147, 151, 152.

²³² EŞS, hüccet, 137, 138.

²³³ EŞS, hüccet, 146-147.

izin belgesine daîrdir.²³⁴ Yine aynı kişilere ait davalardan Himmet oğlu Hüseyin'in evlendirilmiş olan bu kızının yaşı küçük olması hasebiyle mahkemeye çağrıldığı halde gelmemesinden dolayı onun zabıta zoruyla getirmesi ile ilgili yazılan bir tezkire olduğu tespit edilmiştir.²³⁵ Bu olaya daîr diğer hüccet ise hüccetden çıkarılabilecek sonuca göre küçük yaştaki kerimelerini zorla nikâhlamaya çalıştıkları ve bunun neticesinde bazı kişiler tarafından şikâyet edildiği ve bunun üzerine bölge kadısının ilk başta kızı daha sonrada ebeveynleri çağırıldığı görülmektedir. Yine aynı şekilde bunların mahkemeye gitmemelerinden dolayı resmi nikâhın vuku bulmadığı ve yerel mahkemenin bu davanın kız kaçırma davalarına giremeyeceğine daîr karar verdiği tespit edilmiştir. Mezkûr Hatunun bir buçuk seneden beri Hacı Hasan'ın oğluyla imam nikâhlı olarak yaşadığı anlaşılmaktadır. Yine bu iki kişinin birbirlerine denk ve kendi istek ve arzularıyla nikâh kıymak üzere geldikleri halde nikâh işleminin gerçekleşmediği görülmektedir. Buna rağmen kızın velisi olan Hacı Hüseyin ve kerimesi birçok defa mahkemeye çağrıldığı halde gelmeyeceklerini dile getirmişlerdir. Bunun üzerine bölge mahkemesinin de bundan dolayı her ne olursa olsun bu kişinin zorla mahkemeye getirilmesi daîr mahkeme tarafından verilen bir tezkireye olduğu tespit edilmiştir.²³⁶ Diğer hüccet ise emlak alışverişine daîr bir satış hücceti olduğu ortaya çıkarılmıştır.²³⁷

Defterde geçen Zeytinli köysi ile ilgili 3 adet dava olduğu ortaya çıkarılmıştır. Davalara bakılarak genel bir değerlendirme yapmak bizi yanıltabilmektedir. Fakat adı geçen Zeytinli köysinden mahkemeye intikal etmiş davalara bakıldığında var olan 3 davanın da zimmi halka yani Osmanlıların gayrimüslim tebaasına ait olduğu görülmektedir. Mahkeme intikal eden bu davalardan biri Midilli'den gelen bir kişiye ait tereke taksimi olduğu ortaya çıkarılmıştır.²³⁸ Bütün bunları göz önünde tutulduğu zaman ya bu köynin bütün halkı zimmidir ya da ekseriyet-i mutlakası zimmi oldukları düşüncesi akla getirmektedir.

---

²³⁴ EŞS, hüccet, 60.

²³⁵ EŞS, hüccet, 61.

²³⁶ EŞS, hüccet, 62.

²³⁷ EŞS, hüccet, 118.

²³⁸ EŞS, hüccet, 103.

Yukarıda da izah edilmeye çalışıldığı üzere böyle bir değerlendirme yapmak bizi yanıltabilir ama böyle bir olgunun da var olduğu ihtimalini de kabul etmek durumundayız. Elbette ki diğer köylerde de gayrimüslim halkın olduğunu tespit edebilmekteyiz ama mahkemeye intikal etmiş olan davalardan Müslim ve gayrimüslim olarak bir bütünlüğün varlığını tespit edebiliyoruz. Fakat bu köyde sadece gayrimüslim halka daîr davaların olması bizim böyle bir değerlendirme yapmamıza olanak vermektedir. Yine mezkûr köyde mevcut diğer iki hüccet ise emlak alışverişine daîr davalar olduğu tespit edilmiştir.²³⁹

Defterde adı geçen; Çıkrıkçı²⁴⁰, Eslem Tuba²⁴¹, Horan-ı kebîr²⁴², Hasucek?²⁴³, İstibse²⁴⁴ ve Taht²⁴⁵ köyleri veraset ile ilgili davalardan dolayı mevcut defterde isimleri geçtiği görülmektedir. Defterde geçen Yenice²⁴⁶, Esliha Topu²⁴⁷ ve Kızıklı köysi sakinlerine ait hüccetlerde ise emlak ve mesken alışverişine daîr mahkemeye gittikleri anlaşılmaktadır. Geriye kalan diğer iki köy olan Çorak köysinin ismi kendi ahali olmayan bir zimminin köy sınırları içerisinde geçerken Lazoğlu isminde bir eşkıya tarafından öldürülmesinden dolayı zikredildiği tespit edilmiştir.²⁴⁸ Yine aynı köye ait diğer davanın da bu maktul düşmüş kişinin katilinin bulunup yargılanmasına daîr bir belge olduğu görülmektedir.²⁴⁹ İsmi defterde geçen Dereli köyü ise davalarından biri aynı köyden olan Dereli Deli İsmail'in borcundan dolayı hapsedildiği ve bu duruma karşı onun Dersaadet'e yazmış olduğu arzuhaline karşılık

---

²³⁹ EŞS, hüccet, 72,101.

²⁴⁰ EŞS, hüccet, 17.

²⁴¹ EŞS, hüccet, 22.

²⁴² EŞS, hüccet, 27.

²⁴³ EŞS, hüccet, 32.

²⁴⁴ EŞS, hüccet, 100.

²⁴⁵ EŞS, hüccet, 84,

²⁴⁶ EŞS, hüccet, 24.

²⁴⁷ EŞS, hüccet, 28.

²⁴⁸ EŞS, hüccet, 1.

²⁴⁹ EŞS, hüccet, 2.

yöre mahkemesine gelen İ'lâm'a daîr bir hüccet olduğu tespit edilmiştir.²⁵⁰ Diğer dava ise emlak alışverişiyle ilgili bir hüccet olduğu bildirilmektedir.²⁵¹

Görüldüğü üzere defterde yöre köylerine ait mahkemede 14 farklı köy ismine ait toplamda 26 adet davanın olduğu tespit edilmiştir. Tespit edildiği üzere bu davalar; adam öldürme, tereke taksimi, emlak alışverişi, nikâh davaları ve borç meselelerine daîr hüccetler ihtiva ettiği ortaya çıkarılmıştır. Defterde görüldüğü gibi meydana gelen davaların Müslim ve gayrimüslim olarak karışık olduğu, bazı köylerin ise bütünüyle gayrimüslimlere ait davalar olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte davaların bütünü sadece yöre halkı ile ilgili olmadığı aynı şekilde farklı bölge ve yerlerden gelip orada emlak alışverişinde bulunduğu ve yine Edremit kazasında ölmeleri üzerine isim ve mahalleri defterde zikredilmiştir. Bölge mahkemesi tarafından bu kişilerin mal taksimi yapıldığı ve gerekenlerinin sahiplerine verilmesi, sahipsiz olan terekelerin ise beytülmale teslim edildiği tespit edilmiştir. Aşağıda defterde adı geçen köy isimleri tablo şeklinde verilecektir. Köylerin isimleri karşısında kaç defa geçtiğine daîr rakam ile yazılacaktır.

Tablo 3.3: 1239 No'lu Defterde Geçen Köy İsimleri

Aslen midilli Eslem Tuba	Çıkrıkçı
Çorak (2)	Dereli (2)
Esluha Topu	Hasucek?
Havran-ı kebir (9)	Horan-ı kebir
İbrahim (4)	İstibse
Kızıklı	Taht
Yenice	Zeytinli (3)

3.2.1. İslâm'a Göre Müslim-Gayrimüslim İlişkileri

14. asrın bidâyetinde, kurulan Osmanlı Devleti daha kuruluşunda Müslüman olmayan halklara hoşgörü politikası izlemişlerdir.²⁵² Osmanlıların uygulamış oldukları bu politika sayesinde egemenlikleri altına almış oldukları yerlerdeki halkın

²⁵⁰ EŞS, hüccet, 108.

²⁵¹ EŞS, hüccet, 14.

²⁵² Murat Bebiroğlu, *Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslim Nizamnameleri*, (İstanbul: Akademi Matbaası, 2008), 12.

onları kabul etmesine vesile olmuştur. Osmanlının sahip olduğu dini anlayış olan islâm onların gayrimüslim halka karşı merhametli olmalarını sağlamıştır. Dinde zorlama yoktur anlayışını benimsemiş,²⁵³ ve kur’andaki ‘‘Dinde zorlama yoktur’’²⁵⁴ düstur-u kutsiyesine uyararak egemenliği altındaki gayrimüslim tebaaya hoşgörü ile yaklaşmış din değiştirmeye zorlamamışlardır.²⁵⁵ İşte bundan dolayıdır ki hüccet sürmüş olduğu Hristiyan coğrafyasında uzun bir süre hâkimiyetini sürdürmüştür.

Osmanlı egemenliği altına almış olduğu halkların din, dil, kültür, gelenek ve göreneklerine müdahale etmemiş ve Osmanlı barışını asırlarca sürdürmüştür. Osmanlı Devleti bir Müslüman Devletiydi. Bu yapısı Devletin yıkılışına kadar devam etmiştir. Her ne kadar böyle bir yapıya sahip olsa da egemenliği altında azımsanmayacak kadar yüksek bir gayrimüslüm nüfusuna sahipti. Bütün bu yüksek miktardaki nüfusun huzurunu temin edebilmesi içinde daha kapsamlı bir yönetim yapısına sahip olması gerekmektedir. İlber Ortaylı, ‘‘Osmanlı Devleti’nde Milletler ve Diplomasi’’ adlı çalışmasında detaylı bilgiler vermektedir.²⁵⁶

İslâm literatüründe dünya toplumları ikiye ayrılır: bunlar Müslüman olanlar ve Müslüman olmayanlar. Müslüman olmayanlarda kendi aralarında ehl-i kitâp olanlar ve müşrikler yani Allaha şirk koşanlar ortak koşanlar olarak kabul edilir.²⁵⁷ İslâm hukuk’unda gayrimüslim halk ‘‘ehl-i zimmet’’ olarak tabir edilmişlerdir. Bunlar zimmet ehlidirler dolayısıyla hâkim güç olan islâm Devletinin kudretini kabul edip vergilerini vermek şartıyla ırz, namus, can ve mal gibi her türlü hakları devlet tarafındangaranti altına alınmış kabul edilir. Bu vesileyle kendi dil, din, gelenek ve

---

²⁵³ Ziya Kazıcı, *Uçbeyliği’nden Devlet-i Aliyye’ye Osmanlı*, (İstanbul: Kayıhan Yayınevi, 2007), 89.

²⁵⁴ *Kur’an*, el-Bakara, 256.

²⁵⁵ Kazıcı, *Uçbeyliği’nden Devlet-i Aliyye’ye Osmanlı*, 90-91.

²⁵⁶ Ortaylı, *Osmanlı Devleti’nde Milletler ve Diplomasi* (İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008), 3-32.

²⁵⁷ Yavuz Ercan, *Osmanlı Yönetiminde Gayrimüslimler (Kuruluştan Tanzimat’a Kadar Sosyal, İktisadîk ve Hukukî Durumları)*, (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2001), 1-2.

göreneklerini yaşama hakkına sahip olmuşlardır. Yine aynı şekilde sahip oldukları her türlü mallarını evlatlarına miras bırakabilme hakkına sahipti.²⁵⁸

Müslim-gayrimüslim ilişkilerine bakıldığı zaman, tarihi seyir içerisinde çok büyük olarak nitelendirilecek olayların meydana gelmediği görülecektir. Gayrimüslim halk arasına yönetime başkaldırmış olsa da aslında bu tür olayların o anki devlet görevlisinin fiili duruşuna bağlı olarak bu tür olayların meydana geldiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde yaşayan gayrimüslim halk Avrupa'da meydana gelen ulusçuluk düşüncesine de çok sonraki dönemlerde Avrupalı devletlerin Osmanlı'nın iç işlerine müdahale etmek suretiyle yer edinmiştir. XV. asrın başlarından itibaren başlayan bu birlikte yaşama mücadelesi ancak XIX. yüzyılda bozulmaya başlamıştır.²⁵⁹

Osmanlı Devleti'nde müslim ve gayrimüslim vatandaşlar kendi aralarında her türlü ilişkiler tesis etmişlerdir. Birbirlerinden borç alıp verme ya da birlikte işletmeler kurma gibi sosyal ve iktisadi ilişkiler meydana getirdikleri belgeler açık bir şekilde kanıtlamaktadır. Aşağıda ele alacağımız 1239 No'lu defterin değerlendirme kısmında bu tür ilişkileri gösteren belgelerden iktibas edilerek örneklemeler verilmeye çalışılacaktır.

3.2.2. 1239 No'lu Deftere Göre Müslim-Gayrimüslim İlişkileri ve Sosyal Hayat

1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde mevcut olan 158 adet hüccet içerisinde 22 adet hükmün doğrudan doğruya gayrimüslim tebaanın mahkemeye intikal etmiş oldukları davaları ihtiva etmektedir. Bunların içinde bir adet davanın Osmanlı tebaasından olmayan yani müste'men olarak tabir edilen yabancı devlet tebasına ait olduğu tespit edilmiştir. Yorgi Batalya isimindeki bu müste'men yine Osmanlı'nın gayrimüslim tebası olan birinden emlak aldığı anlaşılmaktadır:

“...cezireli Yorgi batalya veled Nikola nam müste'man meclis-i şer'î şerif-i enverde midillü ceziresinde mevlüd kazâsı kuralarından esliha topu ? köysinden olup medîne-i Edremit kuralarından zeytinli köysinde lieclitticare mütemekkin olan

---

²⁵⁸ Ali İhsan Karataş, “Mahkeme Sicillerine Göre XVIII. Yüzyılda Bursa'da Gayrimüslimler”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005), 86.

²⁵⁹ Kazıcı, *Uçbeyliği'nden Devlet-i Aliyye'ye Osmanlı*, 142-143.

eprupa(Avrupa) tüccârranından estelyano velet Yorgi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp akd-i âtizzikrin suduruna deĝin...,’ ve ‘‘...acı Nikola zeytini ile mahdût 120 sâk zeytin ve 10 sâk perakendesiyile 130 sâk zeytin eşçârı 15000 guruşa cem’an 1412 sâk zeytin eşçârımı müştemil 5 kıt’a zeytin bahçelerimi tarafeynden îcâb ve kabulü hâvî şurut-ı müfsideden ari bey’-i batı sahih-i şer’le müşterâyı mersûm estelyanoya bir yük .. 4000 guruşa bey’ ve temellük ve teslîm eylediĝimde ol dahi ber vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblaĝ-ı mezbûru bir yük 24000 guruşu müşterâ mersûm estelyano yedinden bi’t-temâm ahz u kabz eyledim...,²⁶⁰’’

Esasında başka bir Devletin tebasından birinin Osmanlı tebaasından olan başka bir gayrimüslimden emlak alması gerçekten şayan-ı dikkattir. Normalde Osmanlının gayrimüslim tebaasının emlak alışverişi noktasında herhangi bir behis söz konu deĝil²⁶¹ fakat müste’menin emlak alışverişi yapması dikkat çeken bir husustur. Vârissiz ölen bir gayrimüslimin de Müslüman tebaa gibi işlem gördüğü görölmektedir.

Osmanlı hukuk’unda vârisiz ölen ya da arkasında terekeyi yönetemeyecek yaşta olan birinin malları beytülmale teslim edilmekteydi. Vârissiz olarak ölenlerin malları bütünüyle beytülmalde kalırdı. Fakat varisi ortaya çıkmayan mal, sahibi ortaya çıkması durumunda tekrar terekesini alma hakkına sahipti. Elimizde bulunan defterde buna daîr iki adet gayrimüslim terekelerinin canib-i beytülmale teslim edildiĝi fakat bunlardan birinin ‘‘*Nuradok veledi Kirkor nâm hâlikin zâhirde vâris-i ma’rûf ve ma’rûfesi olmayup terekesi cânib-i beytü’l-mâl âid ve raci’ bulunmuş ise de hâlik-i mersûmun duyûnu terekesinden ezid bulunmakla...,²⁶²’’* denilerek arkasından bırakmış olduğu terekenin borcunu bile karşılayamayacak kadar borcunun fazla olduğu beyan olunarak borçlarının ödenmesi için beytülmalden alındığı görölmektedir. Gayrimüslimlere ait diğer tereke hükmünde ise aslen Rumeli tarafındangelmiş Horan-ı Kebir köysinde hizmetçilik ederken ölen zimminin

---

²⁶⁰ EşS, hüccet,28.

²⁶¹ Orhan Çeker (Haz.), *Arazî Kanunnâmesi*, (İstanbul: Ebru Yayınları, 1985), 62-63.

²⁶² EşS, hüccet, 95.

görünürde bir varisi olmadığı için veraseti beytülmale teslim edildiği bildirilmektedir.²⁶³

Defterde zimmiler ile ilgili belgelere bakıldığında tereke taksimi, satış hücceti, şukka, 1 adet buyuruldu ve 2 adet te ferman olduğu tespit edilmiştir. Müslüm ve gayrimüslim arasında emlak alışverişi meydana geldiği görülmektedir. Gayrimüslim halktan birinin Müslim halktan birine emlak satışında bulunduğu²⁶⁴ gibi aynı şekilde Müslümanların da onlara emlak alışverişinde bulunduğu görülmektedir.²⁶⁵ Yine aynı şekilde bu aradaki ilişki sadece emlak alışverişine dayanmamakta olup borç alıverme işinde de yine bu iki tebaa birbirine borç verme yoluna gittikleri tespit edilmiştir. Gayrimüslimlere ait bir belgede hüccetde geçen “*Deyni müsbet Müfîtzâde Reşit Efendi 7547 guruş 25*” ibaresi ölen kişinin borç almış oldukları arasında bu isimde bir Müslümanın olduğunu bize teyit etmektedir.²⁶⁶ Görüldüğü üzere asırlarca aynı topraklarda birlikte paylaşan bu iki halkın birbirleriyle olan ilişkileri sürekli olarak gelişmiştir. Din mücadelesi içinde olmamışlardır. Osmanlı Devleti tesis etmiş olduğu düzen ile kendi tebaası olan bütün halkları barış ve huzur içerisinde yaşamaları için sosyal, iktisadi ve siyasî nizamnâmelerle garanti altına almıştır.²⁶⁷

3.2.3. 1239 No’lu Defterde Kâssâmlar, Tereke Tespit ve Taksimi

İslâm hukuk’una göre Müslüman bir Devletin tebaası olan gayrimüslim halk kendi mahkemelerinde davalarını gördürme hakkına sahip oldukları gibi aynı şekilde talepte bulunmaları durumunda Müslüman mahkemeleri onların davalarını da gördürme hakkına sahiptirler.²⁶⁸ Osmanlı arşivlerinde ve sicil defterlerinde bu tarz örneklerle dolu olduğu görülmektedir.²⁶⁹

---

²⁶³ EŞS, hüccet,29.

²⁶⁴ EŞS, hüccet,141.

²⁶⁵ EŞS, hüccet, 141, 146, 147.

²⁶⁶ EŞS, hüccet,95.

²⁶⁷ Murat Bebiroğlu, *Osmanlı Devleti’nde Gayrimüslim Nizamnameleri*, 14, 16, 31, 36.

²⁶⁸ Ziya Umur, *Türk Hukuk Tarihi Dersleri*, C. I, (İstanbul: Beta, 1987), 192-194.

²⁶⁹ Mehmet Akif Aydın, “Eski Hukukumuzda Gayrimüslimlerin Din ve Vicdan Hürriyeti”, *İslâm ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1995), 231-234.

Elimizde bulunan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil Defterinde birçok terekenin sonunda açık artırmayla satışı yapıldığına dair bilgilere ulaşmak mümkündür. Fakat bu satışlarda memurların her hangi bir şeyi almaları yasaktı. Her terekenin sonunda aynı zamanda tarih düşürüldüğüne de tanık olmaktayız. Tereke taksimatlarının yapılması sahiplerinin isteklerine bağlı olduğu kanunlarla sabittir. Fakat bu kanunların suiistimal edildiği de vaki olmuştur.²⁷⁰ Bu tarz olayların meydana gelmesinden dolayı kadı ve naiblere sık sık ferman ve buyurulduların gönderildiği görülmektedir. Defterde geçen taksimata dair her hükmün sonunda:

“...tahrîr ve bey’ ve beyne’l-guramâ ‘ale vech’i-l guramâ tevzi’ ve taksîm olunan tereke-i hâlik rusûm defteridir ki ber vech-i âtî zikr ü beyân olunur...²⁷¹’ ve ‘talep ve iltimâsla Medîne-i mezbûre tabi üçler köysi ve ... emlâk ve eşyâları bi’t-tahrîr ve terkîm olunan tereke-i hâlik-i mersûm defteridir ki ber kazîyye âtî zikr ü beyân olunur...²⁷²”

Defterlerin bir bütünlük içinde olduğu görülmektedir. Bunun gibi ibareler taksimatın geçtiği belgenin sonunda mutlaka yazılmaktaydı ki bu, terekenin taksim edildiğini göstermek bakımından önemlidir.²⁷³

Terekede çıkan malzemeler değişiklik göstermektedir. 1239 No'lu defterde çok zengin terekeler olduğu gibi çok düşük miktarda olan terekeler de mevcuttur. Mesela zengin tereke diye tabir etmiş olduğumuz terekeler arasında Tuzcu Murat Mahallesi sakinelerinden Fatma binti İsmail'in terekesinde 29329 kuruş,²⁷⁴ yine aslen Midillili olup Edremit'te bakkallık yaparken ölen Esteradi ismindeki zimminin terekesinde 51858 kuruş,²⁷⁵ Edremit'in Hakemzâde Mahallesinde mukim iken vefat eden Helvacı es-Seyit Mehemed Ağanın terekesinde 133354 kuruş terekesi olduğu tespit

---

²⁷⁰ Öztürk, *Askeri Kâssâma Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri*, 80-81.

²⁷¹ EŞS, nr, 1239, hüccet,95.

²⁷² EŞS, nr, 1239, hüccet,100.

²⁷³ Osman Keskiner, *Kadı Sicillerinde Samsun*, C.I, (Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları-27, 2013), 20-21.

²⁷⁴ EŞS, hüccet, 9.

²⁷⁵ EŞS, hüccet, 22.

edilmiştir.²⁷⁶ Bunlar gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Yine aynı şekilde bazen ölen kişinin arkasında bırakmış olduğu borç terekesinden daha ziyade olduğu durumlar da mevcuttur. Bu şahsın terekesinden çıkanlar hesaplandıktan sonra giderler yani memur giderlerinden sonra arta kalan kısım borçlulara dağıtılırdı. 1239 No'lu defterde buna daîr örnekler mevcuttur. Örneğin Edremit'in Hakemzâde Mahallesi sakinlerinden olan Mustafa Efendinin vefatı üzerine borcunun çok fazla olduğu görülmüştür: “...müteveffâyı merkûmun divân terekesinden ezid olup vereseşi terekeden keff-i yed müteveffâyı merkûmun tereke-i kasırasını kabz ve duyûn-u müsbetesini edâya...,²⁷⁷” bunun üzerine terekesi borcundan dolayı kabz edildiği görülmektedir. Yine başka bir hüccetde vârisiz ölen zimminin arkasında bırakmış olduğu borcunun fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunun üzerine beytülmale alınan terekesi yine borcunun fazla olmasından dolayı geri alındığı görülmektedir: “nuradok veled kirkor nâm hâlikin zâhirde vâris-i ma'rûf ve ma'rûfesi olmayup terekesi cânib-i beytü'l-mâle âid ve raci' bulunmuş ise de hâlik-i mersûmun duyûnu terekesinden ezid bulunmakla...,²⁷⁸” şunu belirtmek lazım gelirken ölen bir kişi eğer arkasında borç bırakmışsa onun borçları geride bırakmış olduğu borçluları arasında ‘bey’ ve beyne'l-guramâ ‘ale vech'i-l guramâ tevzi'...,” usulüyle taksim edildiği görülmekteydi.

Terekenin taksimi bütün varisler arasında kabul edecekleri şekilde pay edilirdi. Yoksa içlerinden birinin kabul etmemesi durumunda yeniden tereke sayımına gidilirdi. Yine elimizde bulunan defterde buna daîr çok zengin bir tereke üzerine varisleri olan hanımı Ümmühan Hatun, büyük kızı Âliye Hatun ve kardeşinin küçük oğlu olan el-Hac Hasan Efendi olarak görülmektedir. Müteveffanın terekesi olan zeytinlik ve diğer malların toplam miktarı olan zeytin Ağacı gelirleri olan borç senedi 43290 kuruş ve yine müteveffaya ait veresiye vermiş olduğu defterin içinde yazılı olan zimmam defterinin içinde bulunan 200000 akçe değerinde ki defter, bırakılmış bazı eşyalar, 200+1000 kuruş, 1500 adet zeytin Ağacı, 612 buçuk kese eski ve yeni altın akçeler gibi mal varlığı bulunmaktadır. Bunların üzerine çıkan

---

²⁷⁶ EŞS, hüccet, 23.

²⁷⁷ EŞS, hüccet, 5.

²⁷⁸ EŞS, hüccet, 95.

anlaşmazlık üzerine terekenin yeniden sayılıp taksim etmek istedikleri anlaşılmaktadır:

“...vekîl mümâ-ileyh El-Hac Mehemed Tahir Efendiden müvekkileleri mezbûretana dahi izafetle bir verase talep ederim takrîr-i meşrûha üzere tasaddi eylediği da'valarında evvela marrul beyân tereke-i müteveffâyı mumâliyhden hisse-i irsiyye-i ma'lûmesini bi't-erazi ahz ve istifayı hak eylediğün taraf-ı şer'den yedlerine i'tâ etmiş olduğu hüccet-i şer'îye-i merkûmenin mazmununu m'akarve mutasarrıf dönüp hisse-i mezkûremden gabni fahiş olmakla tereke-i mezbûre tekrar tahrîr ve taksîm olunsun...²⁷⁹”

Bunun üzerine tereke yeniden hesaplanıp hazır bulunan varisler ve/veya vasiler arasında taksim edilme yoluna gidilmekteydi. Bu şekilde kişiler arasında meydana gelebilecek anlaşmazlıklar çözülmüş olup ileride meydana gelebilecek nahş durumların önüne geçilmiş olunuyordu.

Arkasında varis bırakmaksızın ölen kişilerin terekeleri beytülmal emini vekilleri tarafından sayılarak müzayede ile satılıp elde edilen paralar beytülmale makbuz karşılığında teslim edilirdi. Taksim memurlarının bu müzayede malından almaları yasaktı. Aynı şekilde varisleri uzakta olanların terekeleri beytülmalde gözetim altına alındığı gibi yine varisi belli olmayıp daha sonra varis olduklarını iddia etmeleri üzerine bunu ispatlamaları şartıyla geri alma hakkına da sahiplerdi. Adı geçen defterde buna benzer örnekler mevcuttur. Aslen Yanyalı olup Edremit kazasında ölen Hiristo adında ki zimminin malları varis olarak belirtilmiş olan oğlu ve eşinin gelene kadar mallarının beytülmale teslim edilmesi istenmiştir.²⁸⁰

Görüldüğü üzere terekeler Kâssâmlar yoluyla taksim edilme yoluna gidilmiştir. Bazen tereke sahiplerinin olmadığı durumlarda terekeler devlet gözetimine alınmış ve sahiplerinin ortaya çıkması üzerine malların sahiplerine verildiği tespit edilmiştir. Yine aynı minval üzere tereke taksimatında problem çıkması durumunda ya da varislerden herhangi birinin şikâyetçi olması durumunda verasetin tekrar sayılma yoluna gidildiği anlaşılmaktadır. Sahipsiz olan terekelerin ister Müslüman olsun ister

---

²⁷⁹ EŞS, hüccet, 32.

²⁸⁰ EŞS, hüccet, 49.

gayrimüslim olsun hepsinin beytümale geçtiği tespit edilen diğer önemli bir husustur.

3.2.4. Vasi ve Kayyum Nasbı

İslâm veraset hukuk'unda malın muhafaza altına alınması için küçük yaşta olanlara ihtiyaç duyulması durumunda bir vasi tayin edilirdi.²⁸¹ Bu vasi herkes tarafından güvenilir ve hakka riayet edecek biri olunmasına çok dikkat edilirdi. Defterlerde bakıldığı zaman reşit yaşlarda olduğu halde genellikle Hatun kişilerin kendi terekeleri için vasi tayin ettikleri de görülmektedir.

Elimizdeki 1239 No'lu defterde doğrudan doğruya vasi nasbına daİR bir hüccet olmamakla birlikte daha önce ya da kendi aralarında vasi tayini yapıldığına daİR bilgilere ulaşabilmekteyiz. Ama defterde geçen hüccetlerde gerek kişilerin vasi olarak kabul etmiş oldukları gerekse meclis-i şer'î n atamış oldukları vasilere ait 11 adet farklı hükmün olduğu tespit edilmiştir. Defterde buna daİR geçen vesikalarda: *“kibel-i şer'den vasi-i rakim nasb olunan,²⁸² mezburların kibel-i şer'-i şeriften vasi nasp ta'yîn kılınan babaları,²⁸³ yetimlerinin vekilleriyle vasileri beynlerinde vâki' olan münâza'alarına mebni,²⁸⁴”* gibi ibareler her ne kadar belgenin doğrudan doğruya vasi tayinine daİR olmadığını gösterse de içermiş olduğu bilgi doğrultusunda şer'î olarak vasi' tayin edilmiş olduğu göstermek babında önem kesp etmektedir. Defterde kayyum atanmasına daİR her hangi bir bilgi ve malumat tespit edilememiştir.

3.2.5. Nikâh ve Evlilik

Bir insanın tek başına yaşayıp mutlu olma ve neslinin devamını sağlaması mümkün değildir. Bundan dolayı insanın gerek kendisini yalnızlıktan kurtaması gerekse yukarıda vermiş olduğumuz izahatın yerini bulması için karşı cinsten biriyle hayatını birleştirmesi gerekmektedir. Her dönemde evlilik belli amaçlar ve kurallar çerçevesinde yapılmıştır. Bu birlikteliğin toplum arasında benimsenmesi için gerek toplumsal normlar gerekse dini kaideler meydana getirilerek bunların çerçevesinde

²⁸¹ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 226-227.

²⁸² EŞS, hüccet, 5.

²⁸³ EŞS, hüccet, 8.

²⁸⁴ EŞS, hüccet, 11.

bu ilişkiye meşruiyyet sağlanmışır.²⁸⁵ İnsanlar bu evliliklerini genellikle dini prensipler çerçevesinde yapmışlardır. Ailenin meydana getirilmesi ve teşekkül edilecek olan yeni bir aile yapısının dini noromlara uygun olmasına çok dikkat etmişlerdir. Dinin izin vermediği evliliklerden kaçınmışlardır.²⁸⁶ Türklerde aile yapısı islâmiyetten önceki dönemlerde de önemli bir kurum olarak kabul edilip aynı zamanda toplum ve bireyin devamı için önemli bir yapı olarak kabul görmüştür. Türklerin islâmiyeti kabulüyle birlikte yapılan evlilikler bütünüyle değişmese bile belli düşünce yapısıyla artık islâmî bir çerçeveye bürünmüştür.²⁸⁷

İslâmiyet her alanda meydana getirmiş olduğu kanun ve normlar meydana getirmiştir. Aile ve evlilikle ilgili kanunlar doğrudan doğruya Kur'an-ı Kerimde geçmektedir. Ne şekilde evliliğin yapılması gerektiğini ve hangi şartların yerine getirilmesine kadar geniş bir şekilde evlilik ve nikâh hukuk'unu meydana getirmiştir.²⁸⁸ İslâm hukuk'una göre evliliğin kabulü için mehir denilen bir meblağın erkek tarafından olacak kişiye verilmesi iktiza eder.²⁸⁹ Mehir mehr-i müccel ve mehr-i mu'accel olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Verilecek olan bu mehrin miktarı noktasında kesin bir yekün belirtilmemiştir. Bu daha ziyade evlenecek olanların İktisadî durumlarına bağlı kılınmıştır. Ama en uygunu maddî durumuna uygun bir miktarın istenilmesi olarak kabul görülmüştür.²⁹⁰ Sicil defterlerinde mehir miktarlarına daîr çeşitli bilgiler elde edebilmekteyiz. Bununla ilgili defterden gerekli olan kısımlardan iktibas edilerek örnekler verilmeye çalışılacaktır.

İslâm hukuk'una göre evlenecek kişilerin işi bilen her hangi bir âlimin yanında dini nikâhını kıydırma hakkına sahipti. Bu noktada evlenecek kişilere her hangi bir engel

---

²⁸⁵ Asife Ünal, *Yahudilik'te, Hristiyanlık'ta ve İslâm'da Evlilik*, (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998), 1-2.

²⁸⁶ İsmail Doğan, *Osmanlı Ailesi-Sosyolojik Bir Yaklaşım*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2001), 19-20.

²⁸⁷ Doğan, *Osmanlı Ailesi*, 24.

²⁸⁸ Kur'an, Nur Suresi, 32; A'raf, 189; Rum, 21; Nahl, 72.

²⁸⁹ Kur'an, Nisa, 4,24.

²⁹⁰ Hayri Erten, *Osmanlı Aile Yapısı 18. Yüzyılda Konya Örneği*, (İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2017), 73-77.

koyulmamış ve buna daîr engelleyici bir durum söz konusu değildir. Fakat fukâha, evliliğin belge ile yazılı hale getirilmesinin sıhhat açısından uygun görmüşlerdir.²⁹¹

1239 No’lu defterde nikâh, evlilik ve bunlara daîr problemlerin geçtiği hüccet sayısı 6 adet olduğu tespit edilmiştir. Belgelerde mehir ile ilgili kısımlara bakıldığında tutarlı bir miktarın olmadığı görülmüştür. Mehir miktarı belgelerden anlaşıldığına göre kişilerin İktisadîk durumlarına göre değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Örneğin Tuzcu Murat mahallesinde ikamet eden kâtip Muhammet Emin isminde birinin Mustafa Ağa adındaki birinin kızını kendisine yüksek meblağlı bir mehir ile eş aldığı görülmektedir:

“...pederi onar kuruş rayiciyle 760 adet rubiyyeye altunu mihr-i muaccel makbuz ve 40 rubiyye altunu mihr-i müeccel sehmiyesiyle ledeşşuhud ve kızım sağıre-i mezbure Fatimatüzzehrayı mezbur Mustafa Ağa’ya bilvelaye akd-i nikah ve tezvic eyledin dedikte...²⁹²”

Böyle günün şartları düşünüldüğünde çok yüksek bir meblağ ile nikâhladığı görülmektedir. Yine başka belgelere bakıldığında ‘meh-i müeccel 200 kuruş²⁹³’ ve ‘meh-i zevce-i mezbûr 100 kuruş²⁹⁴’ ibareleri mehir meblağının sosyal statüye göre değişkenlik arz ettiğini göstermek bakımından ehemmiyet kesp etmektedir.

Nikâhla ilgili yine başka bir hüccetde kız çocuğunun küçük yaşta evlendirildiği için şikâyetin olduğu “...Kocabaş oğlu Hâcî İsmail nam kimesne kerimesini himmet oğlu Hâcî Hüseyinin oğluna akd ü nikâh etmek üzere bu tarafa getirmiş ve kerime-i merkûmenin ol tarafta mani-i şer’îyesi bulunarak...²⁹⁵” bundan dolayı şer’î olarak engellerin meydana çıkması üzerine kızın babasının kadı huzuruna çıktığı ve kızın evlenecek olgunlukta ve evliliklerine daîr kendi rızalarının olduğunu ileri sürerek “...bizler kendi rızamız ile Hâcî Hüseyin’in oğluna akd ü nikâh olunmasını murad ettik ve izinnâmesini itâ eden deyü takrîrine mebni izinnâmesi itâ ve .. saat akdemce

²⁹¹ Atar, “Nikâh”, *DİA*, C. 33, (İstanbul: TDV, 2007), 116.

²⁹² EŞS, hüccet,20.

²⁹³ EŞS, hüccet, 9.

²⁹⁴ EŞS, hüccet, 84.

²⁹⁵ EŞS, hüccet, 60.

akd ü nikâh olunmuştur...,²⁹⁶'' kızlarının gerek fiziki olarak evlenecek olgunlukta olması ve gerekse kızının da gönlü ve rızasının olması ileri sürülerek evliliğin gerçekleştiği görülmektedir.

Elimizdeki defterde evlilik ve nikâha daîr hüccetlerin olmasının yanı sıra bir de nişanlı olan genç kızların nişanlılarının askerlikten uzun süre dönmeleri üzerine başkalarıyla evlenmek istemelerine daîr hüccet olduğu tespit edilmiştir. İlgili hüccetde:

‘‘...sunuf-ı asakir-i hazreti şahânenin memleketlerinden bulunan nişanlılarının ahire verilmesi hakkında bazen işarat vuku’ bulunduğundan bu makule kızlar baba ve anaları tarafından ahire verilmek murad olunur veyahut kız kendisi başkasına akt olunmağı ister...’’,²⁹⁷''

Bazı kişilerin askere gitmeden önce nişan yaptıkları ve askerliklerinin uzun sürmesi üzerine bu genç kızların nişanlarını bozmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bundan dolayı yöre yöneticileri tarafından merkeze ibraz etmiş oldukları arzuhallerde *‘‘eğer merkezden izin gelirse ve nişanlı askerler de isterlerse’’* kendi memleketlerine belli süreliğine nişanlılarını görmeleri için izin istenildiği anlaşılmaktadır.

Elimizde bulunan defterde belki en dikkat çekici durum ise evlilikle ilgili merkezden kazaya evlilik usulüyle ilgili gönderilmiş olan bir layihanın varlığıdır. Bir durum hakkında malumat sahibi olmak için bir suçun doğrudan doğruya yazılmasına gerek yok suç ya da bir duruma daîr buyuruldu, ferman veya başka önemli bir belgenin varlığı günün yaşam şartları ve o dönemin evlenme, boşanma, suç veya başka bir olay hakkında önemli bilgiler elde etmemize yardımcı olabilmektedir. Dolayısıyla elimizde mevcut şer’îye sicil’inde o günkü evlenme şartlarına ışık tutacak önemli bir layiha bulunmaktadır. Bu layihada uyulması gereken bazı durumlardan bahsedilmiş ve o gün evlenen kişileri zor durumda bırakacak:

‘‘Evlenmek murat eden kimesne gelin için telli urbâ yamayub? nihayetül nihaye şam alacası ve çınarsı ve bunların emsâlleri elbise yapılmak ve düğüne da’vet olanlar asla hediye getirmeyecek ve alınmayacaktır ve güvey tarafından gelin tarafının akrabâ ve mute’allikâtlarına kat’a cüz’i ve külli hiçbirşey hediye verilmeyecektir

---

²⁹⁶ EŞS, hüccet, 60.

²⁹⁷ EŞS, hüccet, 69.

*evlenme haktır ve düğünde pehlivân güreştirilip masrûfundan çıkılmayacaktır ve gelin geldiği vakitte vesâir evkâta şenlik için tüfenk ve pişto atılmayacaktır.*²⁹⁸’’

Bu gibi durumlardan toplum menedilmiştir. Yine merkezden kazaya gönderilmiş başka bir buyurulduda, insanların nesillerinin devam ettirmeleri için peygamberin sünneti olan evliliğin yerine getirilmesi noktasında belli bir süredir insanların kendi aralarında hem ağır başlık parası almaları hem de gelenek ve görenek adı altında çok ağır şartlar toplum içinde dinin bir emriymiş gibi yer edindiğini beyan etmektedir. Dolayısıyla bu tarz adetlerin insanları dini usul ve kaidelerden uzaklaştırdığı ve gayr-ı meşru işlere sevk ettiğini söyleyerek yöre müdüründen bu türlü adetlerin her ne şekilde olursa olsun kaldırılmasını istemektedir. Belgede:

‘‘...işbu buyrulduunuz cümle muvâcehesinde feth ve kiraat ve sicilli mahfuza dahi sebt ve kayd-ı birle bade ezim emr-i nikâh husûsunda başlık ve Ağalık nam külliye ilga kılınarak ancak mihr-i müccel ve mihr-i muaccel maddelerinde ve velime husûsunda erbabı meclis ve muhtâran ve mahallat ve kura ve cemaat beyleri ve ihtiyârlarının tensibleri üzere bir radde-i makule bulunarak andan ziyâdeye tarafeynden tecavüz olunmaması...,²⁹⁹’’

Anlaşıldığına göre yöre halkı arasında meşruiyet kazanmış olan evliliği zorlaştıracak olan adetlerin dinin bir hükmüymüş gibi algılanmaya başlandığı görülmektedir. Ve bu durumun evlilik önünde büyük bir zorluk olarak çıktığı anlaşılması üzerine merkezden bu tür adetlerin her ne vichle olursa olsun yasaklanması talep edilmektedir. Bundan dolayı bundan sonra mehir paraları hariç diğer tür adetlerin ilgasını emretmiştir. Yine aynı şekilde bu buyruldu bize merkezin tebaasının hayatını kolaylaştırmak için insanlar arasına yer edinmiş olan ağır ve külfetli geleneklerin kaldırmak için çaba harcadıklarını göstermesi açısından önemlidir.

3.3. Osmanlı Devleti’nde Suçlar

3.3.1. İslâm Hukuk’unda Suç ve Ceza

İslâmî literatürde umumi bir tabirle ‘‘emir ve yasalara uymama’’ manasında olan suç için çeşitli kelimâtın kullanıldığı görülmektedir.³⁰⁰ Suç ile ilgili kavramlar İslâm

²⁹⁸ EŞS, hüccet, 122.

²⁹⁹ EŞS, hüccet, 71.

³⁰⁰ Hüseyin Esen, *İslâm’da Suç ve Ceza*, (İzmir: Yeni Akademi Yayınları, 2006), 19.

hukuk'unun temeli olan Kur'an-ı Kerimde birçok yerde geçmektedir. Misal olarak; cerîme,³⁰¹ Zenb,³⁰² ma'siyet³⁰³ gibi kelimeleri verebiliriz. Elbette ki bu tür örneklemeleri çoğaltmak mümkündür. Fakat burada İslâm'da suç konusuna fazla girilmeyecektir. İslâm dinine göre suç ve ceza anlayışı çok daha umumi olmakla birlikte dünya ve ahirete ait, cezai müeyyide olarak sarîh bir şekilde açıklanan ya da açıklanmayan ahlâki ve hukukî her nev'i iş, oluş ve eylemi deruhte eder niteliktedir.³⁰⁴

3.3.2. Reâyannın İşlemiş Olduğu Suçlar

Toplumun ya da toplumsal hareketin olduğu her yerde mutlaka suç ve suç unsurları mevcuttur. Fakat zaman, mekân ve toplumsal hareketler suç oranlarını etkilemektedirler. Kanun çerçevesinde daima harekete tabi olan birey ve grup zaman içerisinde gayr-i hukukî hareketlerde bulunabilir. Kanun devletlerinde veya toplumlarında her suçun karşılığı olan bir cezai müeyyide mevcuttur. Birey ya da toplumun işleyeceği suçların oranlarına bağlı olarak cezai yaptırımları dahi zaman içerisinde belli hukukî çerçevelere oturtturulur. Bundan mütevellit hukuk devletlerinin sahip olduğu anayasalarda hangi suçun hangi cezaya çarptırılacağına dair bilgiler ve yasalar mevcuttur³⁰⁵. Dolayısıyla İslâm'ın doğuşuyla birlikte şekillenmeye başlayan İslâmi hukuk yapısı sürekli bir gelişim göstererek Osmanlı Devleti'ne intikal etmiştir. Daha önceki bölümlerde izah edildiği üzere Osmanlı Devleti'nde uygulanan hukuk sistemi şer'î ve örfî hukuk olarak iki kısma ayrılmaktadır. Örfî hukuk her ne kadar sultanın emrine bağlı olarak meydana gelmiş olsa da hiçbir şekilde şer'î hukuka muhalif bir yol ve kaide izlememiştir. Dolayısıyla her iki hukuk sistemi de Müslümanlar arasında kabul görmüştür.³⁰⁶

³⁰¹ Mâide, 2; A'raf, 133; Hûd, 89; Mutaffifin, 29.

³⁰² Şu'ara, 14; Ankebût, 40.

³⁰³ Bakara, 85; Mücadele, 8-9.

³⁰⁴ Esen, *İslâm'da Suç ve Ceza*, 19.

³⁰⁵ Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*, 207-208.

³⁰⁶ Ahmet İnanır, *İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı Devleti'nde İslâm Hukuku*, (Ankara: Gece Kitaplığı, 2015), 15-17.

Her dönemde devletlerin maruz kalmış oldukları problemlere paralel olarak suç oranları değişiklik sergilemektedir. Genel itibarıyla ülkenin refah seviyesinin yüksek olduğu Devletin karşılaşmış olduğu iç ve dış baskılara nispi olarak artma ve azalma göstermektedir. Araştırmamızın konusu olan Osmanlı toplumunda da aynı durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Osmanlı toplumu da zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişim ve bu değişime bağlı olarak içeride meydana gelen tagayyurat toplumsal hareketlerde önemli bir etkiye sahip olmuştur.³⁰⁷

Elimizde mevcut 1239 No'lu defterde suç unsuru ya da doğrudan doğruya suç teşkil edecek değişik tarzda hüccetler tespit edilmiştir. Adam öldürme, alışverişlerde anlaşmazlık ve gönderilen mültezimi kabul etmeme gibi suçları toplumsal suçlar olarak örnek verebiliriz. Diğer taraftan devlet görevlilerinin işlemiş olduğu değişik tarzda suçları tespit edebilmekteyiz. Rüşvet, adam kayırma ve zimmete mal geçirme gibi adi suçlarda devlet memur ve görevlileri tarafından işlenmiş olan suçlara örnek teşkil etmektedir. Şüphesiz ki bir defterden hareketle bütün bir bölge hakkında genel bir yargıda bulunmak doğru ve geçerli bir kabul değildir. Fakat en azından o günkü toplumsal yaşam ve siyasal yönetim hakkında ipucu vermesi bakımında önem arz ettiğini tahmin etmekteyiz. Bunlar dışında bir de o dönemde Devletin yayınlamış olduğu fermanlar, buyurulduklar ve layihaların vermiş olduğu bilgiler genel manada bir öngöründe bulunmamıza yardımcı olabilir. Çalışma konumuz olan bu defterde buna daîr birçok layiha ile merkez ve taşra arası gidip gelen belgeler bulunmaktadır.

Adam öldürme davalarına daîr defterde 4 adet hüccet bulunmaktadır. defterin ilk sayfası ve ilk hüccetde gayrimüslim tebaadan birinin Kemer Kazasına giderken yolda Laz oğlu ismindeki bir eşkıyaya rast gelip bu kişi tarafından öldürüldüğü görülmektedir: “...Edremit'ten Kemer kazâsına gider iken Çorak köysi civârında Lâz oğlu komitacının kurşunuyla cerh ve mürd olmuş olduğunun beyânıyla icâb iden keşf ve muâyenesi Edremit Kazâsı'ndan lâzım geleceğine...”,³⁰⁸ vesikada ismi belirtilmemiş olan bu zimminin Çorak adındaki bir mahalde öldürüldüğünü açıklamaktadır. Bir önceki hüccet ise yine bu öldürülen müteveffaya daîr bir şukka olup olayın mahallinde keşfinin yapılmasını istenilme ile ilgili bir belgedir. Yine aynı şekilde yapılan keşif sonucunda suçlunun bulunamaması neticesinde merkeze

³⁰⁷ Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası*, 94-107.

³⁰⁸ EŞS, hüccet, 2.

gönderilen i'lâm üzerine olayın mutlaka ortaya çıkarılması ve şüphe edilen herhangi biri varsa onu dahi merkeze sorgu için gönderilmesi istenmektedir. Adam öldürme ile ilgili diğer dava ise Yunan gemi kaptanlarından olan Dimitri Konruyati ve maiyetindekilerin Gemlik limanında demirlenmiş oldukları esnada Arnavutluk halkından problemlı 3 nefer bunlara saldırarak bu kişiyi, mahiyetiyle birlikte katletmişlerdir. Bu öldürölme olayı üzerine Yunan konsolosluğu bu kişilerin araştırılması talebinde bulunduğu görölmektedir. Bu durum karşısında merkezden Gemlik görevlilerine bu kişilerin ortaya çıkarılması ve derdest edilmeleri istenmektedir.³⁰⁹

Öldürme ve katletme suçlarının dışında alışverişten tevellüt eden bir anlaşmazlığın meydana geldiği tespit edilmiştir. Gazi Celal Mahallesi sakinlerinden El-Hac Halil isminde bir şahsın Mihal isminde bir zimmiye, sahip olduğu zeytin bahçelerinin 4 senelik mahsulünü bey' etmiş olmasına rağmen daha sonra bazı durumlardan dolayı aralarında tartışmalar meydana gelmiş ve mahalle sakinlerinin araya girmesi üzerine aralarında anlaşıklarını beyan etmektedir.³¹⁰ Bunun dışında yine Gazi İlyas Mahallesi sakinlerinden Ayşe isminde bir Hatun küçük yaşından beri 9 yıl boyunca Hacı İbrahim isminde birinin yanında çalışıp fakat emeğinin karşılığını hiç alamamış bunun üzerine çıkan tartışmalar neticesinde araya vekiller ve aracılar girerek senelik 150 kuruş ve toplamda 1350 kuruş tutan hakkını aracılardan araya girmesiyle 900 kuruşa anlaştığı görölmektedir.³¹¹ Yine diğer dava ise içkili yer ve meyhane işletimine daİR meydana gelen anlaşmazlığın giderilmesiyle ilgilidir. Meyhane sahibi Corgi ile bazı kişiler arasında meyhanesinin camiye ve okula yakın olması hasebiyle tartışmalar çıkmış ve bu meyhanenin kapatılması istenilmiş. Fakat Corgi'nin bu duruma itiraz edip merkeze başvurması üzerine yapılan tahkikatta meyhanesinin bu yerlere yakın olmadığı yanı sıra meyhanesinin, sabunhane ve bazı dükkânlar arasında olduğu, bundan dolayı meyhaneyi kapattırarak her hangi bir nedenin olmadığı, eskisi gibi meyhanesini kendisine bir vesika verilmek ve

---

³⁰⁹ EŞS, hüccet, 124.

³¹⁰ EŞS, hüccet, 44.

³¹¹ EŞS, hüccet, 28.

meyhanenin vergisi verilmek şartıyla dükânını işletebileceğine daîr merkezden bölge müdürüne buyuruldu geldiği tespit edilmiştir³¹².

3.3.3. Devlet Memurlarının Karıştığı Suçlar ve Çeşitleri

Şimdiye kadar halkın kendi arasında meydana gelen olaylar üzerinde duruldu. Şimdi de devlet memurlarının işlemiş olduğu suçlar üzerinde durulmaya çalışılacaktır. 1239 No'lu defterde devlet memurlarının karışmış olduğu suçlara daîr çeşitli belge ve hüccetler tespit edilmiştir. Bunlar zimmete mal geçirme, usulsüz vergi alımı ve rüşvet gibi çeşitli suçların işlendiğini gösteren ve belgeleyen vesikalardır. Örneğin Osmanlı vergi sistemine göre damızlık olan arı kovanlarından öşür vergisi adı altında hiçbir şekilde para alınması söz konusu değilken bölgenin mültezimi tarafındankanuna muhalif olarak vergi alındığı beyan edilmektedir, “...*bura mültezimler taraflarından hilâf-ı kanûn-u şerîf ve mugâyir-i emri münife ‘öşür ahz ve tahsîl olunmakta olduğu beyân ile men’i husûsu...*”³¹³ bu tür damızlık arılardan dahi vergi talep etmiş olup bunun üzerine taşradan merkeze eskiden böyle bir adetin olmadığı ve dolayısıyla bu tür yeni alınan verginin haksız bir şekilde alındığı ve bunun menedilmesi istenilmektedir.

Bilindiği üzere 1840 yılları Osmanlı için pekte iyi olmayan yıllar olup sürekli savaşlarla uğraşmak durumunda kalmıştır. Bundan dolayı sürekli asker ihtiyacı olmuştur. Bu durum Osmanlı ordusunun asker ihtiyacını artırmıştır. Dolayısıyla bu eksikliğin giderilmesi için bölgelere asker alımı için emirler gönderilmiş ve bu emirler doğrultusunda asker celbi talep edilmiştir. Fakat bölge görevlileri bu emri suiistimal etmiş, adamı olanlar bu gibi durumlardan faydalanarak kendi yerlerine zayıf, çocuk ve kimsesizleri gönderme yoluna girmişleridir:

“... ‘askere yazdırılmak ve ismine kurâ isabet edip, nizâmı vecihle 20 gün müdde-i mühle ile hânelerden gidüb gelmek mezun olanların avdetlerinde birazı alıkonulup yerlerine 13 15 yaşlarında çocuklar sokuşturulmak misillü müdürî ve muhtârlar taraflarından türlü türlü hilekarlık ve uygunsuzluk vukû’a gelmekte olduğu...’”³¹⁴

---

³¹² EŞS, hüccet, 55.

³¹³ EŞS, hüccet, 125.

³¹⁴ EŞS, hüccet, 156.

Askerlik için seçilen kişiler genel hazırlık yapmaları için evlerine gönderilirken o arada askere gitmesi gerekenlerin yerine, sahipsiz hamisiz gariban kimseler ve yaşı küçük olanlar askere yazdırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu tür olayların ortadan kaldırılması için ve böyle olayların meydana gelmesi durumunda sorumlu olan bölge müdür, naib ve kadılarının sorumlu tutulacağı, “... Mahalle-i mezkûr ile hânelerine gitmek me’zûn olanların ‘avdetlerinde çocuk makûleleri sokuşturulduğu tebeyyün eylediği takdîrde hasbelme’mûrine memleket meclisleri mes’ul ve mu’âteb tutulması...³¹⁵” bu tür nahoş olayların meydana gelmesi durumunda buna sebebiyet verenlerin sert bir şekilde cezai müeyyideye tabi tutulacağı bildirilmiştir.

Yine merkezden taşraya gönderilmiş bir buyurulduda görevlilerin kendi sorumluluklarında olan beytûmalîn hukuk’una riayet edilmeyip artırılması gereken yerde beytûmalîn sürekli açık verildiği dile getirilmiştir:

“...kazâlarınızda vuku’ bulan beytü’l-mal artılmayıp şunun bunun zimmetinde ihtifa olunmakta olduğu sahihan istihbar kılınmış ve beyânı hacet olmadığı üzre işbu beytü’l-mal akçesi vâridât-ı hazîne-i celileden olup bu makûle emval-i ha’zâin-i şahanenin urfesi ? aranılmayarak şunun bunun zimmetinde ketm ve ihfâ ettirilmesi bil vucuh hasar-ı hazîne-i mucip olacağı...³¹⁶”

Dolayısıyla sorumlu olan kişilerin beytûmale sahip çıkmadıkları söylenerek beytûmalîn sürekli açık verdiği hiç artırılmadığı paraların onun bunun zimmetine geçirildiği ve gizlendiği beyan etmekte olup bir kuruluşun dahi alınmaması ve zayi edilmemesi emredilmektedir. Defterde görüldüğü gibi gerek reâyaya gerekse devlet görevlilerinin karışmış olduğu suç unsurları tespit edilmiştir. Bu suçların neler olduğu ve sebepleri araştırılarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Defterde adı geçen kaza, mahalle ve köy sayı ve isimleri göz önüne alındığında reâyanın işlemiş olduğu suçların çok az olduğu görülmektedir. Devlet memurlarının işlemiş oldukları suç ve suç türlerine bakıldığı zaman önem arz edecek suçların işlendiği söylenebilir.

Yine görüldüğü üzere 1239 No’lu defterde, gerek reâyanın gerekse memurların işlemiş oldukları suçlara daîr önemli olabilecek malumatın olduğu tespit edilmiştir. Özellikle devlet memurlarının işlemiş oldukları suçlara daîr merkeze gönderilmiş

---

³¹⁵ EŞS, hüccet, 156.

³¹⁶ EŞS, hüccet, 19.

olan arzuhallerden dolayı merkezden kaza ve sancak, müdür, kadı ve naiblerine böyle haksızlıkların önüne geçilmesi için ferman ve buyruldu gönderildiği görülmektedir. Özellikle Osmanlı Devleti ve toplumunun dönüşüm aşamasında olduğu bu tarihlerde siyasî, iktisadî ve hukukî alanlarda meydana getirilen yeni düzenlemeler neticesinde toplum ve devlet kurumlarında vuku bulan problemlerin nasıl ve ne şekilde çözüme kavuşturulacağına daîr taşraya gönderilmiş olan yeni hüccetler, işlerin şekillenmesinde önemli bir görev üstlendiği görülmektedir. Bu yeni kanunnameler ve hüccetler hakkında detaylı bilgiler gerekli başlık altında verilmeye çalışılacaktır.

3.4. Sosyal Kurumlar, Defterde Geçen Belgeler Ve Vergiler

3.4.1. İslamiyet'te ve Osmanlı Devleti'nde Vakıflar

Vakıf, toplumun yararı amacıyla bir malın üzerindeki mülkiyet hakkının kaldırılıp Allah için toplum yararına arz edilmesidir.³¹⁷ Vakıf kurumunun milattan önceye kadar yani ilk çağlardan beri var olduğu kabul edilmektedir.³¹⁸

Vakıf, mana itibarıyla birçok tanımı ihtiva etmekte olsa bile genel anlamda hemen hemen aynı amaç ve gayeye hizmet etmektedirler. İçermiş oldukları mana hemen hemen birbirine benzemektedirler.³¹⁹ İslâmiyet sosyal yardımlaşmaya çok ehemmiyet vermiştir. Müslüman toplularında yönetim yani devlet, halkını gözetip muhafaza etmek ve giydirip yedirmekle mükelleftir. Buna da sosyal devlet anlayışı denmektedir. Dolayısıyla böyle bir düşünce yapısının ürünü olarak vakıf diye tabir etmiş olduğumuz müesseseler meydana gelmiştir.³²⁰ Vakıf demek, kişinin sahip olduğu herhangi bir ürün, mal, taşınabilir ya da taşınamaz her türlü metanın sırf Allah rızası için ibadullahın hizmetine geçici ya da sürekli olarak bağışlamaktır. Bu

---

³¹⁷ İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, (O-Z), C. 3, (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2005), 3291.

³¹⁸ Rifat Özdemir, *Osmanlı Vakıflarının Kurulması ve Yaşatılmasında Devlet Kurumlarının İşleyişi*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yay. No. 4, 2005), 3.

³¹⁹ Ziya Kazıcı, *İslâmî ve Sosyal Açıdan Vakıflar*, (İstanbul: Marifet Yayınları, 1985), 27.

³²⁰ Mehmet Şeker, *İslâm'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1984), 32-38.

belli bir kısmı olabildiği gibi bütünü de kapsaya bilmektedir. Vakıf kurumları işleyişlerine göre zaman içerisinde çeşitlilik kazanmıştır.³²¹ Vakıf kurumları devlet ile toplum arasında bir bağ tesis ederken aynı şekilde toplumun ileri gelenleri ile fakir ve düşkünlere arasındaki düşmanlığın da bertaraf olması için bir vesile olmuştur.³²²

Osmanlı Devleti kendisinden önceki İslâm devletlerinden almış olduğu vakıf kurma düşüncesini daha da ileriye götürerek adeta Osmanlı Devletini bir vakıf Devleti durumuna getirmiştir.³²³ Öyle ki; Osmanlı toplumu her alanda vakıf kurma yoluna gitmiştir. Kendisinden önceki devletlerde var olmayan yeni tür vakıfların varlığına tanık olmaktayız.³²⁴ Vakıflar padişah, padişah ailesi, vüzerâ, devlet erkânı ve toplumun ileri gelenleri tarafından yapılmıştır.³²⁵ Vakıflar daima bir yönetici kadroya sahip olup başında vâkıf diye biri ve vekili bulunmaktaydı.³²⁶ Bunların atanması padişahın berat almalarına bağlıydı. Bir de vakıf mütevellî heyeti olup vâkıf ile birlikte vakfın sorunsuz bir şekilde devamını sağlamaktaydılar.³²⁷ İhdas edilmiş olan bu vakıfların hayatlarını devam ettirmeleri amacıyla birçok farklı bölgelerde bu vakıflar için vakıf toprakları ya da gelir getiren sistemler meydana getirilmiştir.³²⁸

Elimizde bulunan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde vakıflara daîr çeşitli durumlardan dolayı yazılmış 7 adet hüccet tespiti yapılmıştır. Defterde II. Mehmet, Sultan II. Mahmut, Âlemizâde Vakfı ve Valide Sultan vakıflarının isimleri tespit edilmiştir.

---

³²¹ Kazıcı, *İslâmî ve Sosyal Açıdan Vakıflar*, 79-80.

³²² Osman Nuri Topbaş, *Medeniyetimizin Fazilet Zirvelerinden Vakıf İnfak Hizmeti*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2002), 15-31.

³²³ Sipahi Çataltepe, *İslâm-Türk Medeniyetinde Vakıflar*, (İstanbul: TMKV, 1991), 27-30.

³²⁴ Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 284.

³²⁵ Ömer Faruk Yazar, *Osmanlı Valide Sultanlarının Hayır Eserleri, Mâhpeyker Kösem Vâlide Sultan'ın Haremeyn-i Şerifeyn Vakfiyesi*, (İstanbul: Çamlıca Basım), 9.

³²⁶ Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 288-291.

³²⁷ Sezai Sevim ve Hasan Basri Öcalan (Haz), *Osmanlı Kuruluş Dönemi Bursa Vakfiyeleri*, (Bursa: Osman Gazi Belediyesi, 2010), 9-13.

³²⁸ Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, 80-94.

Yukarıda değinildiği üzere bir vakfın devamı için farklı bölgelerde gelir getiren çeşitli mülk ve akarat vakfedildiği bilinmektedir. Elimizdeki defterde Fatih Sultan Mehmet vakıf gelirlerinden olan birkaç dükkânın icara verilmesine daİR olduğu görülmektedir. Vakfa ait iki bab dükkânın 320 kuruşta Lefter adında bir zimmiye icar edildiği anlaşılmaktadır.³²⁹ Yine aynı şekilde Edremit'te bulunan Sultan II. Mahmut vakfına ait bir vesikada Sultan II. Mahmut vakfına ait olan bazı vakıfların gelirlerini iltizama verildiğini göstermektedir:

“...Evkâf-ı hümayûn kabz-ı meşhur-ı şâhânedan makbût cennet mekan gazi sultan Mahmud hân-ı sâni tabe sırrahu hazretleri evkâf-ı celilesi mülhakâtından olmak üzere kazâ hâ-i mezkûre hudûdlarında...,³³⁰ akaratın ‘...devletlü ismetlü vâlîde simât? aleyhişşan hazretlerinin evkâf-ı şerîfesi müdürü fütüvetlü izmirî Ahmed Efendi uhdesine ihâle buyrulmuş ve bugünleri evkâf-ı celîle-i mezkûr mahsûlünün .. iltizâm ve furuhatı derkar bulunmuş idiğü...,³³¹”

Vakıf gelirlerinin pejmürde olmaması için yine vakıf müdürü olan *İzmiri Ahmet Efendi* isminde ki müdüre iltizama verildiğini beyan etmekte olan ‘buyrulududa’ akaratın kaç kuruşta icara verildiğine daİR herhangi bir malumat verilmemiştir.

Defterde geçen başka bir hüccetde ise vakıf müdürünün yaşlanmasından dolayı vakıf işlerini tek başına takip etmek ve vakıf için gerekleri işlerin ifa etme noktasında kifayetsiz kaldığını beyan etmesine daİR hüccettür. Hükme göre vakıf mütevellisi olan Serdarzâde Mehmet Ağa adındaki kişi, “...ben ihtiyâr ve ‘alil olduğum ecilden vakf-ı mezkûrun zeytin bahçelerini lâyıkıyla tımar ettiremeyüb ve mahsûlâtının furûhatında dahi zarûri kusûr etmekte bulunduğumdan...,³³²” diyerek kendisinden doğan bir zararın olduğunu dile getirerek bundan dolayı kendisine yardımcı olması için bir vekil tuttuğunu dile getirmektedir: “...Es-Seyyid Mehmet Şâkir Efendiyi vekâlet-i ‘amme-i mutlaka ile vekil ve nâib metâb-ı nasb ve ta’mime ve şehriye 100 guruşta kendisini rızam ile maaşu mahsûs eylediğimde...,³³³” vekil olarak tutmuş

³²⁹ EŞS, hüccet, 47.

³³⁰ EŞS, hüccet, 120.

³³¹ EŞS, hüccet, 120.

³³² EŞS, hüccet, 126.

³³³ EŞS, hüccet, 126.

olduğu bu kişiye bu işleri yerine getirmesi için aylığı 100 kuruşa kendi tarafından vekil olarak tayin ettiğini bildirmektedir.

Vâkıf mütevellisinin görevlerinden biri de yönetmiş olduğu vakfın gelirlerinin devamını sağlamak ve vakfın zayi olmasını engelleyip sahip çıkmaktır.³³⁴ İslâm dininde bu tür hayırlı işlerin yapılmasında insanları teşvik etmesinden dolayı tüm Müslümanların vakıf kurumlarına bir şekilde katkıda bulunmaya çaba harcamışlardır. Ama bu hususta özellikle toplumun ileri gelenleri ve maddi durumu iyi olan kişiler bu tür hayırlı işlerde öncülük ettikleri de vakıf banilerinden anlayabiliyoruz.³³⁵ Elimizdeki defterde buna benzer durumların olduğu tespit edilmiştir. Yani maddi durumu iyi olan kişiler vakıflara sahip oldukları mal ve mülklerden bağış yaptıkları anlaşılmaktadır. Adı geçen defterde bu tür bağışın yapıldığına daİR 3 adet hüccet olduğu görülmektedir. Ümmü Gülsüm adında bir Hatunun kazanın Tahta köyünde kendisine ait olan toplamda 162 adet zeytin Ağacı ve zeytin Kolfer? Köyünde kendisine ait zeytin bahçelerini vakfettiğini beyan etmektedir.³³⁶ Bununla birlikte vakfetmiş olduğu mal ve mülkün ne şekilde tasarruf edileceğine daİR de bazı şartlar ileri sürdüğü görülmektedir. Buna göre vakfedilen yerlerden gelen gelirlerin vergi kısımları vesaire giderler çıkarıldıktan sonra kalan kısmıyla vakfiyesi olduğu caminin önünde sabaha kadar yakılmak üzere bir kandilin yakılması ve kalan kısımlarının ise vakıf mütevellisine verilmesini şart koşulmuştur. Bunların dışında yine kendisi hayatta olduğu müddetçe bu vakfın mütevellisi kendisinin olması ve kendi ölümünden sonra da yerine üvey oğlunun müteveli olarak geçme şartını kabul ettirmiştir. Yine mezkûr Hatunun aynı köyün diğER bir bölgesinde bulunan 100 adet zeytin Ağacını vakfetmiştir. Aynı şekilde onu da köy mescidinin imamı olacak kişiye yıllık 10 desti zeytinyağının verilmesi ve geriye kalan kısmını da vakıf yöneticisi olan Hacı Ahmet Ağa'ya verilmesini şart koşmuştur.³³⁷ Aynı Hatunun yine mezkûr köynin başka bir yerinde sahibi olduğu 80 adet zeytin Ağacı, cismi belli olmayan 10 adet başka bir Ağaç ve 50 adet de incir Ağacını vakfettiği tespit edilmiştir. Bunu da yine aynı minval üzere başta giderler vesaire çıktıktan sonra

---

³³⁴ Şeker, *İslâm'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, 105.

³³⁵ Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 288-289.

³³⁶ EŞS, hüccet, 87.

³³⁷ EŞS, hüccet, 88.

kalanyla bir temizlikçi tutulup kaldırımların ve sokakların temizlettirilmesi şart koşulmuştur. Yine kalan kısmının da vakıf mütevellisi Hüseyin Efendi'ye verilmesi şart koşulduğu tespit edilmiştir.³³⁸

Defterde vakıflara daîr diğere önemli bir hüccet de vakfedilmiş olan akaratın iltizama verilmesiyle ilgili belgedir. Belgede:

“...Mahmud hân-ı sâni tabe sırrahu hazretleri evkâf-ı celîlesi mülhakâtından olmak üzere kazâ hâ-i mezkûre hudûdlarında vâki' kara osman zâde Hâcî Hüseyin Ağa ve hakemzâde ve Es-Seyyid Mehmed Ağa ve Mehmed emin Ağa ve Hâcî Hanife evkâflarından zeytin eşcârları ve .. vesâirelerin işbu 65 senesi mahsûl ve hüsn-i idâresi mehdi ülyâyı saltanat-ı mezîd devletlü ismetlü vâlîde simât? aleyhişşan hazretlerinin evkâf-ı şerîfesi müdürü fütüvetlü izmirî Ahmed Efendi uhdesine ihâle buyrulmuş ve bugünleri evkâf-ı celîle-i mezkûr mahsûlünün .. iltizâm ve furuhatı derkar bulunmuş idiğü beyânla...³³⁹”

Sultan II. Mahmut Han'nın vakfına ait taşınmaz mallarının iltizama verilmesi ve 65 (1265) senesine münhasır olarak mültezim tarafında toplanılması istendiğini beyan etmektedir.

Görüldüğü üzere elimizde bulunan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i Defteri bölgede mevcut bazı vakıflar hakkında bilgi vermektedir. Defterde edindiğimiz bilgiler nerdeyse bütün Osmanlı vakıf sistemi hakkında malumat verebilmektedir. Belgelerde bir vakfın vakfeden kişiler tarafından özel şartlar çerçevesinde mütevellî heyetini ya da işletimini belirleyebilmektedir. Aynı zamanda vakıf mütevellî heyeti nesil boyunca devam edebilmektedir. Bununla birlikte vakfedilmiş maldan elde edilen gelirlerin nerelere ne kadar harcanacağına daîr önemli bilgiler sunmaktadır. Yine defterde sağlamış olduğumuz bilgilere dayanarak kendisine yardımcı olması için bir vekil tayin edebilmektedir.

---

³³⁸ EŞS, hüccet, 104.

³³⁹ EŞS, hüccet, 120.

3.4.2. İbadethaneler ve Halk

Tarihi şehir yapılarına bakıldığında insanlar genellikle kutsal bir yapı ya da ibadethaneler etrafında teşekkül ederek şehirler meydana getirdikleri görülecektir.³⁴⁰ İslâmiyet'in kuruluşunda ibadethane olarak teşekkül edilen mescit veya camiler birçok işlevi içerisinde barındırmaktaydı.³⁴¹ Sadece ibadet edilen yer olarak değil aynı zamanda günlük işlevin, eğitimin ve toplanma yerleri olarak ta hizmet vermekteydi. Dolayısıyla ilk dönem mescitleri ve camileri işlev açısından birçok farklı görevleri barındıran sosyal yapıları.³⁴² Şehir ve mahalleler mescit etrafında şekillenir ve buna göre gelişme göstermekteydi. Cami ve mescitlerin yapım, onarım ve bakımı genellikle halk tarafından üstlenir ve zaman içerisinde yapılan bu ibadethanelere vakıflar tahsis edilmekte olup böylelikle tüm ihtiyaçlarını bu vakıfla yerine getirirdi.³⁴³

Osmanlı Devleti'nin kendisinden önceki Müslüman ve Türk-İslâm devletlerinden miras olarak almış olduğu bu İslâm mirasını aynı şekilde devam ettirdiği görülmektedir.³⁴⁴ Bu ibadethanelerin bakımı onarımı için Müslümanlar elinden gelen yardımı yapmaktan geri durmamışlardır. Elimizdeki mevcut defterde mescit ve cami ile ilgili fazla malumat olmamakla birlikte birkaç yerde vakfiyeler içinde geçtiği görülmektedir. Defterde, hayır sahibi kişiler tarafından halkın Cuma ve bayram namazlarını eda etmek amacıyla kurmuş oldukları camiye imam ve hatip atanması için arzuhal yazdıkları tespit edilmiştir.³⁴⁵ Yine defterde aynı belgede camiye imam ve hatip nasbı için köyün yeterli büyüklükte olması gerektiği beyan edilmiştir. Hata imam ve hatip olarak atanacak kişilerin vergi ve askerlik görevinden berat edilmesi

---

³⁴⁰ İsmail Kıvrım, "Osmanlı Mahaltesinde Gündelik Hayat", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 8, (2009): 233.

³⁴¹ Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 293-295.

³⁴² Ahmet Önkal ve Nebi Bozkurt, "Cami", *DİA*, C. 7, (İstanbul: TDV, 1993), 49-51.

³⁴³ Görgün Özcan, *Osmanlı Şehirciliği ve Vakıflar*, (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2017), 132-133.

³⁴⁴ Kazıcı, *Osmanlıda Vakıf Medeniyeti*, 12.

³⁴⁵ EŞS, hüccet, 20.

istenmektedir. Bununla birlikte imam ve hatip olanların ölmesi durumunda bunların yerine kimin geçeceğine daîr belgede:

“...eğer ashâb cihetten biri vefât edipte biri evlâd-ı kebîri bulunur ve hitâbet ve imâmete ehliyet ve liyakâti bi'l-imtihan tebyîn ider ve evlâd-ı sagîr olanlar bi'l-beyân idâre ile ba'de'l-buluğu kesb-i liyâkat ve istihkâk eyler ise nizâmına riâyeten pederi mahlûlünden hitâbet ve imâmet cihetleri tevcîh olunup...³⁴⁶”

Belgeye göre ölen bir imam ve hatibin yerine büyük çocuğu varsa imtihanla yeterli bulunması durumunda yerine onun atanması istenmektedir. Eğer evladı küçük ise evladı büyüyüp kendini o makama uygun yetiştirdikten sonra yerine geçmesini beyan etmektedir. Yetersiz olmaları durumunda ise bu göreve talip olanlar bölge kadı veya naiplerince sınava tabi tutularak daha liyakatli olan birinin nasb edilmesi istenmektedir. Müslüman toplum içerisinde yaşayan gayrimüslim halkın Müslüman halkın inançlarına saygı göstermeleri istenilmiştir. Yine aynı minval üzere gerek devlet ve gerekse halk, ibadethanelerin etrafında dinen caiz olmayan uygunsuz bina, yapı ya da sosyal yapılarının ihdas edilip işletilmesine müsaade vermemiştir. Adı geçen defterde camiye yakın bir yerde meyhane açıldığına daîr yapılan şikâyetler neticesinde hoş olmayan toplumsal rahatsızlığın meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bunun neticesinde bahsi geçen olaydan dolayı tetkikat yapıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla merkeze yazılan arzuhalin ifade ettiği gibi cami ya da mektep etrafında meyhanenin olmadığı bahsi geçen meyhanenin cami ve mektep mahallinden uzak bir yerde sabunhane dükkânlarının olduğu bir yerde açıldığı anlaşılmaması üzerine söz konusu meyhanelerin kapatılmasına gerek duyulmadığı ve aynı şekilde berat verilip ve vergisinin verilmesi karşılığında meyhanenin işletilmesine izin verildiği görülmektedir.³⁴⁷

Yine belgelerden anlaşıldığına göre bazı köylerin cami ve mescitlerinin cemaat bulamamasından dolayı kapatıldığı görülmektedir. Ve insanların ya namaz kılmadığı veya namazı, cemaatle birlikte kılmadıkları anlaşılmaktadır. Bundan dolayı bölgedeki kapanmış olan tüm cami ve mescitlerin yeniden açılması ve görevli atanması için emirler verildiği tespit edilmiştir. Bölge müdür ve görevlilerine

---

³⁴⁶ EŞS, hüccet, 20.

³⁴⁷ EŞS, hüccet, 55.

Müslümanların vakit namazlarını camilerde kılmadıklarına daİR bir Şikâyet olduğu görölmektedir:

‘‘...kâffe-i ahâli-i müslim beş vâki't namazlarını cemaatla eda eylemek ve evkat-ı mu'tadede kapuları açılmayan cevami ve mesacidin hademeleri huzuru Şer'a celb ve ihzar ile bundan böyle vakt-i mutadasında kapuları açılıp ve temiz silip ve süpürölüp imam ve müezzinleri olmak emr-i mu'tenası mahallat...,³⁴⁸’’

Bundan sebep merkezden gelen buyruhduda yöre halkının namazlarını cemaatle kılmaları istenmiş ve bu minval üzere bölgedeki görevlilerin ihtimam göstermeleri emredilmiştir. Bununla birlikte cami görevlilerinin vakitlerinden önce cami ve mescitlerde olup etrafın süpürölüp temizlenmesi emredilmiştir.

3.4.3. 1239 No'lu Defterde Geçen Belge Türleri

Şer'îye sicil'leri Osmanlı Devletinin sosyal, iktisadî, siyasî ve hukukî yapısı hakkında derin analizler yapmamıza yardımcı olabilecek kaynakların başında gelmektedir. Sicil'lerin ihtiva etmiş olduğu ferman, berat, ilam, hüccet, satış hüccetleri, tereke taksimine daİR tezkireler ve sair davalara ait belgeler ile önemli bir kaynak niteliğine sahiptir. Elimizde bulunan mezkûr defterde 158 adet hüccet tespit edilmiştir. Bu hüccetlerde farklı mahalle ve köy isimleri 14'er defa geçmektedir. Defter başta emlak alışverişine daİR belgeler olmak üzere tereke taksimi, vasi ve kayyum tayini, sahipsiz, sahibi küçük yaşta ya da askerde olan terekelerin beytümale teslimi, nikâh, küçük yaşta evlendirildiği için olayın mahkemeye intikali, adam öldürme gibi çeşitli olaylardan dolayı mahkemeye intikal etmiş davaları ihtiva etmektedir. Bunun dışında defterde 7 adet ferman, 1 adet berat, 21 adet buyuruldu ve 18 adet Şukka bulunmaktadır. Hüccetlere bakıldığı zaman ferman, berat ve buyurulduların gerek sosyo-iktisadî gerekse siyasî ve askeri mevzular bakımında çok önemli olayları ihtiva etmektedir.

Defterin tutulduğu tarih itibarıyla Osmanlı devlet ve toplumunun çok önemli bir dönemden geçtikleri bir sürece tekabül etmesi hasebiyle çok daha önem arz ettiği görölmektedir. Adalete daİR bölgenin müdür ve naiplerine gönderilmiş olan buyruhdular dönemin siyasî ve adli durumu hakkında bir değerlendirme yapmamıza

---

³⁴⁸ EŞS, hüccet,71.

yardımcı olmaktadır. Burada defterden ara ara iktibas edilecek bilgilerle dönemin yaşam şartlarına ışık tutulmaya çalışılacaktır.

3.4.4. Defterde Geçen İdari Nitelikli Belgeler

Osmanlı taşra ve merkez arasındaki bağı sağlayan kadılardı.³⁴⁹ Şer'î meselelerden sorumlu olan kadı görevli olduğu yörenin sadece şer'î davalarına değil aynı zamanda siyasî ve halkı temsiliyet görevini de ifa ettiğini unutmamak gerekmektedir. Merkez ile taşra arasında yani görevli olarak bulunduğu bölge reâyasının şikâyet ve isteklerini merkeze bildirmekte önemli bir aracı olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde merkezden gelen her türlü emri hem deftere kaydetme hem de halka duyurma görevini de üslenmekteydi. Bundan dolayı Osmanlı Şer'îye Sicil'lerinde siyasî ve idarî nitelikli birçok belge bulmak mümkündür. Elimizdeki mevcut 1239 No'lu defterde idarî ve siyasî nitelikli birçok belge tespit edilmiştir. Tespit edilmiş olan bu belgelerin, Özellikle konuyla ilgili kısımları burada ele alınmaya çalışılacaktır. Yine defter içerisinde yönetim-idarî ve siyasî belgelerin yanı sıra İktisadî ve adli mevzuları ihtiva eden birçok belgenin de olduğu tespit edilmiştir.

Elimizdeki defterde bol miktarda idarî ve siyasî nitelikli belgeler mevcuttur. Bunlar naib vekili nasbı, müdür istifası neticesinde yerine vekil nasbı, kazada bulunan bazı iskelelere reis ataması, umur-u mirliğe vekil tayini, mescit ve camilere imam ve hatip tayinine daîr önemli bilgiler ihtiva eden belgeler bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Osmanlı tebaasının ya da yabancıların geçiş izinlerine daîr mürur tezkiresi, konsolosluk kanunnamesine daîr şukka ve Fransız vatandaşı Cüveyni'ye sened verilmesi gibi çeşitli mevzuları ihtiva eden idarî ve siyasî nitelikli belgeler tespit edilmiştir.

Divanî hümayun tarafındandaha önce Edremit ve Ayvalık müdür, kaymakam ve görevlilerine gönderilmiş olan ferman ve buyruhdularla bölgede meydana gelebilecek asayişsizliği ve eşkıya hareketlerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bunun için Muharrem Ağa namında birinin emrine 9 nefer verilerek etrafın güvenliğini sağlanması istenmiştir. Yine aynı şekilde bu kişilerin dahi kendi ihtiyaç ve

---

³⁴⁹ Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 13 bs. (İstanbul: İFAV Yayınları, 2014), 195-197.

giderlerinin kendi taraflarında sağlanmalarıyla birlikte bunların da uygunsuz hallerden kaçınmaları ve halkın güvenlik ve asayişini temin etmeleri gerektiğine dair buyuruldu gönderildiği tespit edilmiştir.³⁵⁰ Yine başka bir belgede ise Karesi sancağı mutasarrıfı Es-Seyit Mehmet Rıza Efendinin istifası üzerine yerine vekil olarak Havranlı Hocaşâde Es-Seyit İbrahim Efendinin tayin edildiği görülmektedir³⁵¹. Diğer bir belgede ise Edremit kazası naibi olan *Hacı Ömer Ağanın* istifa ettiği ve bunun yerine ise *El-Hac Abdülkerim Ağa* adında birinin yerine atanması istenilmektedir:

“...*Bâ irâde-i seniyye müdürü bulunan dergâh-ı ‘âli kapucu başlarından rif’atlı Hacı ömer Ağanın vâki’ olan istifâsına mebnî yerine zuhûr irâdeye deyin kazâyı mezkûr hândanından hamiyetlü El-Hac Abdülkerim Ağa vekâleten müdürü ta’yîn kılınmış ise de Ağayı mümâileyhin müdürilik mezkûrda asaleten ibkâ ve irâdesi husûsu...*”³⁵²

Daha önce vekil olarak atanan *El-Hac Abdülkerim Ağanın* daha sonra ise müdür olarak atandığı tespit edilmiştir. Belgede geçen hüccetlerin tetkiki neticesinde yukarıda izah edilen tayin ve naspların dışında başka azil ve tayinlerin olduğu da görülmektedir. Köylerde cemaat bulamadığından dolayı kapanmış olan cami ve mescitlerin yeniden açılması emredilmiş ve buralara imam ve hatip tayin edildiği tespit edilmiştir.³⁵³ Karesi Sancağında 19. Yüzyılda özellikle zeytinyağı ticaretinde çok etkili olduğu görülmektedir. Ticaret hacminde gelişme göstermesine bağlı olarak yöredeki limanlarında işlerlik kesp ettiği görülmektedir. Elimizdeki defterde karesi sancağına tabi Ilıca, Akçay ve Kemer iskelelerine reis nasbı yapıldığı tespit edilmiştir.³⁵⁴ Başka bir hüccetde ise yine bölge işlerinde umur-u mirliğe Abdülkerim adında birinin vekil tayin edildiği beyan edilmiştir.³⁵⁵

Yukarıda idarî nitelikli belgelerin dışında yine idarî bilgiler ihtiva eden başka belgelerin bulunduğu görülmektedir. Yabancı devlet tebaalarının Osmanlı

---

³⁵⁰ EŞS, hüccet, 127.

³⁵¹ EŞS, hüccet,129.

³⁵² EŞS, hüccet, 135.

³⁵³ EŞS, hüccet, 20.

³⁵⁴ EŞS, hüccet, 21.

³⁵⁵ EŞS, hüccet, 102.

coğrafyasında seyahat edebilmeleri için Osmanlı yönetiminden mürur tezkiresi (seyahat belgeleri) almaları gerekmekteydi. Bunu kendi konsolosluklarının yardımıyla yapmaktaydılar. Defterde yabancı tüccar ve konsolosluk çalışanlarının bu tarz belgelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunlardan biri Fransız Devleti tebaasından olan Cüveni'nin kendisini konsolosluk vekili olarak tanıtmış olup ama aslen böyle olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Bununla birlikte bir davadan dolayı mahkeme çağrılmış buna rağmen mahkemeye intikal etmemiştir. İleride mahkeme çağrılmadım dememesi için kendisine mahkemeye çağrıldığına daîr senet verilmiştir.³⁵⁶ Yine başka bir belgede Toskana tebaasından birileri devlete işleri düşmesi durumunda hangi minval üzere halledeceklerine daîr çıkarılmış olan bir nizamname sureti olarak görülmektedir. Buna göre Toskana tebaasından biri işlerini kendi konsolosluklarında halledecek fakat konsolosluklarının olmadığı mahallerde ise işlerini Sardunya konsoloslukları marifetiyle halledeceklerini ifade edilmiştir.³⁵⁷

3.4.5. Ticari Nitelikli Belgeler

1239 No'lu defterde ticari nitelikli bir adet belge tespit edilmiştir. Avrupa ve Balkanlarda, ticaret yapan Osmanlı tebaasından olan kişiler Avrupa tüccarı olarak tanımlanmaktaydı.³⁵⁸ Elimizdeki defterde bu tarz tanımlanmış bir adet belgede doğrudan Avrupa tüccarı olarak yazılmıştır. Edremit kazasında ticaret yaparken kendilerine engel olunmaya çalışılmış ve bunların bâb-ı âliye başvuruları üzerine bunların ticaretleri usulüne uygun olduğu ve padişah tarafından onaylandığını ve dolayısıyla bunların işlerini yapmalarında kimselerin müdahale etmemeleri lazım geldiğine daîr padişah taraf-ından, “...Balıkesir Kâimmakâmı el-Hac ‘ömer dâme mecdühü ve mefahir’ü-l ülema’i-l muhakkikin Edremit kazâsı nâib ve müftisi zîde ilmühü ve mefahir’ü-l emasil ve’l-akran azayı meclis...,”³⁵⁹ görevlilerine ferman gönderilerek bu tüccarlara karışılmaması istendiği tespit edilmiştir. Yine Avrupa tüccarına daîr diğer bir belgede ise, “...Avrupa tüccârından mihalaki bâzîrgânını Edremit ve Emrutabâd ve Ayazmend ve Çandarlı ve Ayvalık kazâlarının ahâlisinde

---

³⁵⁶ EŞS, hüccet, 79.

³⁵⁷ EŞS, hüccet, 68.

³⁵⁸ Mübühâh S. Kütükoğlu, “Avrupa Tüccarı”, *DİA*, (İstanbul: TDV, 1991), 159-160.

³⁵⁹ EŞS, hüccet, 54.

260 senesinden 64 senesi gâyetine kadar 4 senelik rügan zeyd a'şârından...,³⁶⁰'' olan öşür vergilerinin kıymetini devlete peşin ödediği halde şimdi yöre halkının birçoğunun vergilerini vermekten kaçındığı dile getirilmekte olup ve padişah tarafından bölge görevlilerine hitaben Bezirgan'ın hakkını alması için yardımcı olmalarını emrediyor.

3.4.6. Vergiye Daîr Belgeler

Osmanlı vergi sistemini anlayabilmek için Osmanlıdan önce hüccet sürmüş Müslüman devletlerin vergi sistemini de bilmek gerekmektedir. Daha önce Osmanlı Devletinin kurum ve müesseselerinin kendisinden önce var olan Müslüman ve Müslüman Türk devletlerinin evrimleşip gelişmiş bir örneği olduğunu izah etmeye çalıştık. Dolayısıyla Osmanlı vergi sisteminin kökleri de yine diğer Müslüman devletlerin köklerine dayanmaktadır. Fakat Osmanlı Devleti hüccet sürmüş olduğu coğrafya ve şartlar gereği şer'î hüccetlerin yanında örfi hukuk'u en fazla kullanmış bir Müslüman Devleti olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı vergi sistemi hem şer'î hukuka hem de örfi hukuka dayanmaktadır.³⁶¹ Bundan dolayı Müslüman ile gayrimüslim tebaadan farklı vergi çeşitleri alındığı görülmektedir. Fakat bu farklılık oran ve nispette pek büyük bir fark doğurmamış olup adalet noktasında birbirine yakın meblağlar ihtiva ettiği kabul edilmektedir. Bu noktada Ziya Kazıcı, *“Osmanlı Devleti Fethettiği yerlerdeki halkla kaynaşarak, o halkın dini, örfi ve sosyal yapısına karışmayarak vicdan hürriyetine saygı göstermiş ve ağır vergiler altında bulunan gayr-i müslim tebaasından belli bir miktar almakla yetinmiş...,³⁶²”* diyerek Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim tebaasından ne vech üzere vergi toplandığına daîr izahat getirmektedir.

Osmanlı vergi çeşitleri kuruluşundan yıkılışına kadar birçok aşamadan geçmiş³⁶³ zaman içerisinde şartlara ve zamana bağlı olarak gerek vergi çeşitliliği gerekse vergi

---

³⁶⁰ EŞS, hüccet, 119.

³⁶¹ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi*, (İstanbul: Kayıhan, 2014), 59-65.

³⁶² A.g.e., 63.

³⁶³ Mecit Eş, *Tarihsel Bir Bakışla Klâsik Osmanlı Malîyesi*, (Kütahya: Ekspres Matbaası, 2011), 10.

miktarı olarak artma yoluna gitmiştir.³⁶⁴ Özellikle Tanzimat ile birlikte 18. Yüzyıla göre çok daha farklı bir ivme ve değişimin meydana gelmesine sebep olmuştur. Osmanlı Devleti'nde vukua gelen siyasî ve toplumsal hareketler ister istemez kendisini iktisadî dolayısıyla vergi ve ticaretle de göstermeye başlamıştır. Buna bağlı olarak Osmanlı topraklarına girdi çıktı oranında büyük değişikliklerle zuhura gelmeye başlamıştır.³⁶⁵ Burada Osmanlı vergi sisteminden mücmel bir surette bahsedilmeye çalışılmış olup sadece elimizde bulunan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde geçen vergi çeşitleri doğrultusunda bahsedilmeye çalışılacaktır.

Defterde diğer önemli hüccet türü de şüphesiz ki vergilere daîr olan belgelerdir. Elimizde bulunan defter hicri 1265 (M. 1849) ile hicri 1266 (M. 1850) yılları arasındaki olayları kapsamaktadır. Mevcut sair hüccetler bu tarihler arasındaki olayları kapsamaktayken vergilere daîr tarihler defterin tarihinden birkaç yıl geriye gittiği tespit edilmiştir. Vergilere ilgili olan kısımlarda hangi yılın vergileri olduğuna daîr net tarihler verilmiştir. Bununla birlikte ne vergisi ya da hangi mal vergisi olduğunu gösterecek ibareler yazılmıştır. Vergilere daîr hüccetlerde tarihlerden çıkarıldığına göre birçok verginin sonradan toplandığı ve zamanında bunların toplanmadığı anlaşılmaktadır. Vergilere daîr 12 adet hüccet tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları sadece vergilerin mukadderatı hakkında bilgi verirken bazıları ise toplanan vergilerin cinsi, tarihi ve miktarları hakkında malumat vermektedir. Defterde aşar vergisi, dükkân ve işletme gibi gelir getiren mal ve gelir vergisi, konar-göçerlerden alınan resm-i yaylak ve resm-i kışlak, Türkmenlerden dağ harcı, bir şehirden başka şehre giderken geçiş iznine daîr mürur tezkiresi harcı, gayrimüslimlerden alınan cizye vergileri, karantina vergisi, Kıptiyan mal cizye vergisi, reâyadan alınan vergiler, cizye-i kübra ve ayrı ayrı isim verilmeden “*varidat-ı mütenevia-yi saire*” adı altında toplanmış çeşitli vergi isimleri geçmektedir.

Defterde vergilerle ilgili iki önemli durum karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri toplanan vergilerin hangi tarihe ait olmasını öğrenmemizi sağlayacak olan bilgi ve malumatın ihtiva etmesi ikincisi ise vergi çeşitlerinin tek tek isimlerini ve

---

³⁶⁴ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi*, 68-70.

³⁶⁵ Şevket Pamuk, *Osmanlı İktisadisinde Bağımlılık ve Büyüme (1820-1913)*, (İstanbul: TVYY, 1994), 16-19.

miktarlarını vermesidir. Defterde vergilere daİR hüccetlerde iki farklı tarihe baktığı tespit edilmiştir. Birincisi defterin tutulduğu 65 senesi ve sonrası ikincisi ise defterin tutulduğu tarihten 5 yıl öncesine ait vergilerin de hala toplanılmadığına daİR bilgilerdir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunmuş olduğu siyasi ve iktisadi dar boğazlık ve kötü gidişat halka sirayet etmiş ve bundan dolayı halkın mükellef oldukları vergileri vermekte yetersiz kaldıkları görülmektedir.³⁶⁶ Daha sonra bu vergilerin ‘‘Elli altı senesine mahsuben edremid kazasından alelhesap namıyla tahsil olunan mebalig’’ tedarik edildiği tespit edilmiştir.³⁶⁷ Zikredilen seneye ait vergilerin farklı kişilere iltizam yoluyla verildiği tespit edilen diğER önemli bir husustur. Bu belgede aynı zaman 57 senesine ait vergilerinde toplandığı ve bunun da geç ödenmiş olan bu vergilerin üst üstte alındığı ve bunun yanı sıra aynı şekilde defterde 65/66 senelerine ait vergilerinde toplandığı anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde önceki dönemlere ait vergilerin toplanmasına daİR olan belgede vergileri alınmış olan dükkân ve işletme isimleri kazada var olan işletme ve sanayi kolları hakkında malumat vermesi açısından önem arz etmektedir. Örneğin 61 senesine ait toplanan vergide birçok farklı işletme isimleri geçmektedir.³⁶⁸ Bu işletmelerin isimlerinin varlığı dönemin uğraş ve sanayi kolları hakkında önemli bilgiler elde etmemize yardımcı olması bakımından önem arz etmektedir. Defterde aynı dükkânlardan farklı vergi miktarı alındığı tespit edilmiştir. Aynı işi yapmalarına rağmen neden böyle farklı meblağların alınmasını noktasında herhangi bir bilgi olmamakla birlikte, bu işletmelerin büyüklük ve yıllık kâr miktarına bağılı olarak böyle bir durumun meydana gelmiş olabileceği düşünülmektedir. Bu işletmelerin isimleri ve alınan vergi miktarları aşağıda tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 3.4: Edremit Kazası 61 Senesi Paçahane İşletmelerinde Alınan Vergi Miktarı³⁶⁹

İşletme Adı	Alınan Vergi Miktarı Kuruş
-------------	----------------------------

³⁶⁶ EŞS, hüccet, 66.

³⁶⁷ EŞS, hüccet, 81.

³⁶⁸ EŞS, hüccet, 73.

³⁶⁹ EŞS, hüccet, 73.

Edremit paçahânesi	8500
Tahtaköy paçahânesi	250
Edesler paçahânesi	300
Refezin paçahânesi	120
Kürt paçahânesi	180
Zeytinli paçahânesi	590
Savran paçahânesi	100

Yukarıda tabloda görüldüğü üzere aynı işletme kollarından farklı vergi miktarları alındığı tespit edilmiştir. 7 adet paçahane işletmelerinden toplamda 10040 kuruş vergi alındığı tespit edilmiştir. Her bir işletmeden farklı miktarda bir vergi alındığı görülmektedir. Bu durum bize, tabloda görüldüğü gibi her bir işletmeden, kesin olmamakla birlikte işletmenin büyüklüğü ya da kâr miktarına göre bir vergilendirmeye tabi tutulduklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Diğer önemli mevzulardan biri de devletle ait olan işletmelerin icara verilmesidir. Elimizde bulunan defterde icara verilmiş olan işletmelere ait zanaat kolu ve ödemiş oldukları icar miktarı tespit edilmiştir. Her biri farklı bir miktar icar parası ödediği görülmektedir. Bunların fiyatlarında çok büyük farklılıklar oldukları tespit edilmiştir. Böyle bir farklılığın olması aklımıza üretilen malın değer ve işletme yerinin büyüklüğünü getirmektedir. Aynı işi yapan dükkânlardan bile farklı fiyatların alınması bu işletmelerin ya büyüklüğüyle ilgili ya da kazancıyla ilgili bir durumun var olduğunu göstermektedir. Aşağıda bu işletmelerin isimleri ve ödemiş oldukları icar miktarı tablo şeklinde verilecektir.

Tablo 3.5: Edremit Kazası 61 Senesi Çeşitli işletmelerden alınan İcar Miktarları³⁷⁰

Nu	İşletme Adı	Alınan İcar Miktarı Kuruş
----	-------------	---------------------------

³⁷⁰ EŞS, hüccet, 71.

1	Bakar hanı	6500
2	Küçük hane	5500
3	Attar Dükkânı	590
4	Ekmekçi Dükkânı	600
5	Semerci Dükkânı	100
6	Ekmekçi (Zeytinlide)	200
7	Nalbant Dükkânı	70
8	Edrigabı? Dükkânı	70
9	Simitçi Dükkânı	576
10	Kiremithane ‘Aşıratı	1000
11	Değirmenlerden Faik ‘Aşıratı	1170

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere farklı işletmelerden alınmış olan dükkân icar (kira) miktarlarıdır. Her birinden farklı miktarlar alınmıştır. Tabloda yazıldığı gibi aynı işi yapan işletmelerin farklı icar miktarına tabi tutulduğu görülmektedir. Böyle bir durumun olması büyük ihtimalle işletmenin büyüklüğüyle alakalı olduğu söylenilebilir.

3.4.7. Hukukî ve Siyasî Nitelikli Belgeler

Elimizde mevcut 1239 No’lu defterde sadece bireyler arasında meydana gelen anlaşmazlık ve olaylara daîr belge ve malumat değil aynı zamanda dönemin sosyal, iktisadî, hukukî ve siyasî olayları hakkında bilgiler sunarak o döneme ışık tutan önemli malumatları ihtiva ettiği tespit edilmiştir. Osmanlı Devleti sürekli bir değişim içerisinde olmuştur. İlk dönemlerinde kendi iç dinamiklerinin harekete geçmesi üzerine meydana gelen değişimler görülmektedir. Fakat XIX. yüzyılda savaşların ağır neticelerinin getirmiş olduğu iç ve dış baskılara bağlı olarak dış tesirat yoğunluk kazanmıştır.³⁷¹ Bu yüzyılın başında Osmanlı hanedanının maruz kalmış olduğu isyan ve başkaldırıları ülkeyi dışa karşı güçsüz bir hale getirmekle birlikte aynı şekilde dış güçlerin müdahalesine de açık bir duruma getirmiştir.³⁷² Bununla birlikte siyasî ve hukukî alanda meydana gelen değişimler beraberinde İktisadî ve içtimai değişimleri

---

³⁷¹ İlbeyi Özer, *Darende Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri*, (İstanbul: Mega Basım 2000), 29-30.

³⁷² Said Öztürk, *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik*, (İstanbul: Kitabevi Yayınevi,1996), 19-22.

de yapılmasını gerektirmiştir. Batılı devletlerin Osmanlı-Rus savaşında Osmanlı taraf-ını tutmaları, devlet üzerinde psikolojik bir baskıyı artırmıştır.³⁷³ Bunun neticesinde İngiltere ile 1838 yılında ticaret anlaşması yaparak Osmanlı coğrafyasını Avrupalı devletlere açık Pazar haline getirmiştir.³⁷⁴ Bu süreçle birlikte Osmanlı Devleti hızlı bir hukukî değişim içine girmiştir. Bu hukukî değişim kendisini hemen hemen her alanda göstermiştir.

Elimize bulunan defterde Osmanlı Devleti'nde; Siyasî, hukukî, ticari, eğitim ve toplumsal alanlarda bazı düzenlemelere gidildiği tespit edilmiştir.³⁷⁵ Dönem itibarıyla yapılmış olan birçok düzenlemelerde İktisadî ve iktisadî taraf-ı ağır basan yönler göze çarpmaktadır. Para değişikliğine daîr gönderilmiş olan ferman-ı şerifte darphanenin işleyişi ve oranın iltizama verilmesi ile ilgili takip edilecek yol, tedavülden kalkan paranın yerine getirilecek olan paranın ve eski paraları saklayan veya toplayan kişiler hakkında takip edilmesi gereken yol ve yöntemi göstermektedir.³⁷⁶ Para değişikliği önemli bir gelir kaynağı olarak görüldüğü ve bunun da belli kişilere verilerek Devletin geliri artırılma yoluna gidilmiştir. Yine iktisadî konularla ilgili diğer bir belgede der-Saadet'te var olan ev, dükkân, hamam, mAğaza, oda vesaire yapıların gelirlerinin usule uygun toplanmadığı normal şartlar altında bu yerlerin icara verilmesi herkese duyurulup en yüksek meblağı verene icar edilmesi gerekirken bunun yerine bazı kişiler kendi kendine bunlara sahip çıkıp kendileri istedikleri şekilde kullanıp isti'mal ediyorlar. Bunun ortadan kaldırılması ve kanun ve nizam neyi gerektiriyorsa o şekilde icara verilip bu kanun üzere gelirlerinin toplanmasını ve yine mülklerin icara verildiği vakit alınması gereken makbuz paralarının da hazineye verilmesi gerektiği beyan edilmiştir.³⁷⁷

Bölgede halkın kendi aralarında yapmış oldukları sözlü anlaşmalar neticesinde daha sonra anlaşmazlıkların meydana geldiği görülmektedir. Bunun üzerine hüccet

---

³⁷³ Roderich H. Davison, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform*, C. I, çev. Osman Akınhay (İzmir: Papirüs Yayınları, 1997), 16-18.

³⁷⁴ Necdet Kurdakul, *Tanzimat Dönemi Basınında Sosyo-İktisadik Fikir Hareketleri*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997), 51-59.

³⁷⁵ Güran, *Tanzimat Döneminde*, s. 7.

³⁷⁶ EŞS, hüccet, 67.

³⁷⁷ EŞS, hüccet, 76.

tarafından bölgeye kanun hükmünde gönderilmiş olduğu layihada bölgede icar edilecek her türlü alışveriş işlemleri için mutlaka kontrat senedi yapılmasını emretmektedir. Senede ismi yazılacak gelir getiren meta, mal veya eşyanın kimler tarafından icar edildiği, hangi Devletin tebaasından olduğu ve hangi tür iş ile uğraştığının ve yapılacak muamelatın da tafsilatlı bir şekilde yazılması gerektiğini beyan etmektedir.³⁷⁸ Başka bir belgede ise yeni akçelerin basılması ve eski paraların tedavülden kaldırılması onların mültezim yoluyla yapılmasına daİR bir kanundur. Buna göre bölgede ki eski paraların ‘‘...mubayaacı ke-fevk-i yarargan tarafından kebİrbaş oğlu ferran ve Ağacan oğlu felyuz? Me'mür tayin kılınarak gönderilmiş olmakla...,³⁷⁹’’ bu kişiler tarafından tizamen alındığı ve bundan dolayı başkalarının bu tedavülden kaldırılmış olan paraları toplamamaları için gönderilmiş olan emirdir.

Yukarıda değinildiği üzere kişiler arasında meydana gelecek olan alım satım işleri bundan böyle resmiyet kazandırmak amacıyla mahkeme huzurunda senet karşılığında yapılıp bu senet karşılığında ise belli bir miktarda harç ödenecektir. İşte bu toplanan harçların devlet hazinesine verilmesine daİR ve bu kişiler arasında meydana gelecek sözleşmenin ne şekilde hazırlanması gerektiğine daİR kazaya buyuruldu ve layiha gönderilmiştir.³⁸⁰ 1838 yılında İngiltere'yle yapılmış olan serbest ticaret anlaşmasıyla birlikte, İngiliz tüccarları Osmanlı topraklarında serbest bir şekilde ticaret yapma hakkını elde etmişlerdir. Sanayisini çoktan tamamlamış olan batılı ülkeler bu defa Osmanlı topraklarını hammadde ve Pazar alanı olarak görmekteydiler. Dolayısıyla Osmanlı'yı kuruma yoluna gitmiş ve Osmanlının özellikle tarım alanında teşvik ve desteklemeyi uygun görmüşlerdir.³⁸¹ Buna paralel olarak defterde mir'i ve mera arazilerinin temessük karşılığında hukuka uygun olarak verilmesi emredilmektedir:

‘‘...bundan böyle o makûle arâzi-i mahlûle-i miriyye mu'accelâtıyla ferâğ ve intikâlât-ı harç-ı mu'tada ve sâiresinin dahî müfredât veçhiyle birer kıt'a pusûlasının

---

³⁷⁸ EŞS, hüccet, 83.

³⁷⁹ EŞS, nr, 1239, hüccet, 89.

³⁸⁰ EŞS, hüccet,

³⁸¹ Kurdakul, *Tanzimat Dönemi Basınında Sosyo-İktisadik Fikir Hareketleri*, 51; Öztürk, *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik*, 23-25.

bi't-tanzîm cetvellere rabtıyla cânib-i hazîneye irsâl olunması husûsuna meclis-i vâlâ kararı üzre irâde-i seniyye müte'allik buyrularak keyfiyet ta'mimen iş'âr olunmuş olmakla...,³⁸²

Verilen hizmet karşılığında belgelerin harcı alınıp bunların defterlere cetveller şeklinde işlettirilmesi istenilmektedir.

Her dönem merkezi yönetimin zayıflığı taşrayı etkilemiştir. Merkezi sistemin güçlü olması ve yönetimi eline alması, taşranın adalet üzere yönetilmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Güçsüz kişilerin ya da merkezi yönetimin zayıflaması durumunda ise taşrada devlet görevlileri reâyaya zulmetmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla halk ta buna paralel olarak başıboşluğa düşerek başkaldırıya başlardı. Bu tür fiillerin önüne geçmek için merkezden taşraya adaletin tesisi için emirler gönderilirdi.³⁸³ Elimizdeki defterde de kazanın bir kargaşa içinde olduğu adaletin tesis edilmesi için bölgeye gönderilmiş olan buyuruldu, ferman ve layihalarda anlayabiliyoruz. Göreve çıkan zabıta ya da görevlilerin atları için yem rüşvet almamalarını sert bir şekilde yasaklandığı görülmektedir.³⁸⁴ Böyle bir belgenin olması, yukarıda izah etmeye çalıştığımız adaletsizlik ve hukuksuzluğun varlığına dair bir delil olarak gösterilebilir. Yine aynı belgede vergi sayımında kanuna aykırı sayımların yapıldığı ve bundan dolayı bu tür davranış ve uygulamaların tektir edildiği görülmektedir. Ve bölgede meydana gelen eşkıya olaylarından dolayı halkın büyük bir rahatsızlık içerisinde olduğu ve bundan dolayı eşkıyaların halka zulüm ve eziyet etmelerini engellemek için bir zaptiye grubunun görevlendirilmesi ve bunların iaşeleri ve hayvan yemlerinin de beytûlmalden ödenmesi emredilmiştir.³⁸⁵

Bunlar dışında yine Edremit kazasının sahillerinin muhafazası için Divanî hümayun tarafındandaha önce gönderilmiş beş kol zabitanın yanı sıra şimdi bölgeye gönderilmiş olan Muharrem Ağa namında bir şahsın emrine 9 nefer verilerek etrafın

---

³⁸² EŞS, hüccet, 109.

³⁸³ Halil İnalçık, *Osmanlı İdare ve Ekonomi Tarihi*, (İstanbul: İSAM, 2011), 14-15.

³⁸⁴ EŞS, hüccet, 122.

³⁸⁵ EŞS, hüccet, 127.

güvenliğini sağlanması için görevlendirildiği tespit edilmiştir.³⁸⁶ Yine aynı şekilde bunların halka yapılan zulmün kaldırılması ve bertaraf edilmesini gerektiğini beyan edilmektedir. Eşkıyanın zuhur etmesi durumunda bunların yakalanması ve görevlendirilmiş olan bu zabıtalardan dahi kendi ihtiyaç ve giderlerinin kendi taraflarında sağlanmalarıyla birlikte bunların dahi uygunsuz hallerden kaçınmaları ve halkın güvenlik ve asayişini temin etmeleri gerektiğine dair merkezden vezir-i azam tarafından buyuruldu gönderildiği görülmektedir.

Yukarıda görüldüğü gibi defterde daha önce izah edilmeye çalışıldığı gibi defterde adaletin tesisi, zulmün bertaraf edilmesi için merkez ile taşra arasında birçok yazışmanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Ve defterde bireyler arasında meydana gelen anlaşmazlıklar ya da olayların yanı sıra merkez tarafından taşraya ayriyeten gönderilmiş olan birçok belgenin olduğu tespit edilmiştir. Belki de bunların en önemlisi de Tanzimat-ı Hayriye dönemine denk gelmesinden dolayı belgede geçen maddelerin uygulanması için taşraya layihalar ve bu maddeler doğrultusunda emirler, fermanlar ve buyurulduların gönderildiği görülmektedir.

3.4.8. Cizye

Osmanlı Devletinin gayr-i müslim tebaadan almış oldukları en önemli vergilerden birisi şüphesiz cizye vergisidir. Bu vergi türü Müslüman halktan alınan zekât karşılığı olarak kabul edilmektedir.³⁸⁷ Gayr-i müslim halk, Müslüman ordusunda askerlik yapmaz bu vergiyi de buna karşılık olarak tebaası oldukları Müslüman devlete vermek zorundaydılar.³⁸⁸ 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içine düşmüş olduğu siyasî ve sosyal çöküntü neticesinde ve 1856 Kırım savaşı neticesinde Avrupalı devletlerin baskısı neticesinde cizye vergisi, gayr-i müslim tebaanın askerlik yapması şartıyla kaldırılmış fakat gerek müslim ve gerekse gayr-i müslim bu durumdan memnun kalmamıştır. Bunun neticesinde de cizye vergisi bedel-i askeri ismi altında bir isim değişikliğine giderek alınmaya deva edilmiştir.³⁸⁹

---

³⁸⁶ EŞS, hüccet, 128

³⁸⁷ Kazıcı, *Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi*, 44.

³⁸⁸ Ziya Karamursel, *Osmanlı Malî Tarihi Hakkında Tetkikler*, (Ankara: TTK,1989), 171-173.

³⁸⁹ Abdullatif Şener, *Sona Doğru Osmanlı*, (Ankara: Kitabevi Yayınları, 2007), 119.

Elimizdeki defterde cizyelere daİR 1261 ve 1265 senesine ait bilgiler bulunmaktadır. Yukarıda da izah edildiği gibi defterde 58 senesinden 67 senesi gelir vergisine daİR malumat bulunmakta olup fakat cizyeye daİR biri 61 senesine ait belgede ‘‘Cizye giran’’ tabiri ile yazılmış olup miktarı ise 57800 kuruş olarak bertildiği tespit edilmiştir.³⁹⁰ Cizye ile ilgili diğer belge ise 65 senesi vergi toplanmasına daİR olan hücçetdİR. 65 senesine ait olan bu belgede ise ‘‘cizye-i kübra’’ ibaresi ile vermektedir bunun miktarı ise 51015 kuruş olarak belirtilmiştir.³⁹¹ İki dönem arasındaki vergi miktarına bakıldığında normal şartlar altında yükselmesi gereken cizye miktarının azaldığı görİlmektedir. Bu azalmanın neye mebni olduğu defterde anlaşılmamakla birlikte tahmini olarak bölgeler arası yatay bir hareketlilikten mütevellit olduğu söylenebilir. Zaman içerisinde meydana gelen 6785 kuruşluk bir azalma olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra yine belgede ‘‘Kıptiyan mal cizye senedi’’ adı altında gösterilen 600 kuruşluk bir meblağın da olduğu tespit edilmiştir.³⁹² Defterde cizyeye daİR tespit edilen miktar 109415 kuruştur.

3.4.9. Aşar Vergisi

Burada Osmanlı vergi sistemini derinlemesine bir incelemeye tabi tutulmayacaktır. Sadece genel hatlarıyla öşür vergisinin ne olduğu ne şekilde alındığına daİR mücmel bir hİlusa şeklinde verilmeye çalışılacaktır. Öşür vergisi dini bir vergi olup İşlâm hukuk’una göre elde edilen mahsullerin 1/10 kısmının devlete vergi olarak verilmesidir.³⁹³ Bu miktar her yerde sabit olmayıp arazinin verimliliğine ve sulama imkânına paralel olarak değişebilmekteydi. Fakat bu vergi Tanzimat’la birlikte her yerde 1/10 oranında tedarik edilmeye başlanmıştır.³⁹⁴ Görİldüğü gibi Tanzimat’ın aşar ile ilgili yapmış olduğu en önemli değişiklik oranında meydana getirmiş olduğu tekâmİldİR.³⁹⁵

---

³⁹⁰ EŞS, hücçet, 72.

³⁹¹ EŞS, hücçet, 116.

³⁹² EŞS, hücçet, 116.

³⁹³ Baykal Başdemir, *Osmanlı Vergi Sisteminde Öşür*, (Adana: Karahan Kitabevi, 2015), 35.

³⁹⁴ Tefik Güran, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Malİyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861)*, (Ankara: TTK, 1989), 14-15.

³⁹⁵ şener, *Sona Doğru Osmanlı*, 120.

Elimizde bulunan defterde aşar hasılatının büyük bir yekûn tuttuğu görülmektedir. Defterde üç farklı yıla ait aşar vergisinin olduğu tespit edilmiştir. Bunlar 60, 61 ve 65 senelerine ait vergilerdir. Defterde 60 senesine ait aşar vergisi defterde 25185 kuruş olarak belirtilmektedir. 61 senesinin aşar vergisinin miktarı ise 251810 kuruş olduğu tespit edilmiştir. 65 senesine ait olan aşar vergisi ise 225000 kuruş olduğu görülmektedir. Yine 61 senesine ait aşar vergisinin içinde “*Kiremithâne aşıratı 1000*” ve “*Değirmenlerden faik aşıratı 1170*” ibareleri geçmekte olup bu şekilde kazanın 61 yılı aşar vergisinin toplamı 253980 kuruş olduğu görülmektedir. Defterde geçen aşar vergisi miktarı yıllara göre 60 ve 61 yılları aşar vergilerinin miktarı birbirine çok yakınken 65 senesi aşar vergisinde ise 60-61 yıllarına göre önemli bir ölçüde düşüşün olduğu tespit edilmiştir. Defterde geçen 3 yıla ait toplam aşar vergisi miktarı 730790 kuruş olduğu tespit edilmiştir.

3.4.10. Mal Vergisi

Osmanlı Devleti Tanzimat-ı Hayriye ile birlikte hızlı bir değişime girmiştir. Bu değişim sadece siyasî ve toplumsal olarak değil aynı zamanda iktisadî olarak ta değişime girmiş ve buna bağlı olarak ta yeni vergi çeşitleri ortaya çıkmıştır. İşte varidat vergisi olarak tabir edilen yeni bir vergi çeşidi ortaya çıkmıştır. Bu vergi çeşidi, malîye nezareti tarafından liva düzeyinde belirlemekteydi. Livalar için belirenmiş olan vergi miktarları livalarda kazalara ayrılıp daha sonrada kazalardaki müdür ve meclis azaları tarafından pay edilirdi. Müslümanların yaşadıkları bölgelerde imam ve ihtiyarlar, gayr-i müslimler için de, kocabaş ve papazlar sorumluydu. Bunlar her köy ve mahalle için belirlenmiş olan vergi miktarlarını hane başı olarak kişilerin maddi durumlarına göre pay edilirdi.³⁹⁶

Elimizdeki defterde mal vergisine daîr 56, 60, 261 ve 265 senesine ait kayıtlar mevcuttur. Buna göre 56 senesi mal vergisi ya da diğer adıyla vergi-i mahsusa 329000 kuruş olarak tespit edilmiştir.³⁹⁷ 56 yılından sonra gelen yıllara ait herhangi bir kayıt ya da emare bulunmamaktadır. Ondan sonra 60 yılına daîr mal vergisi beyanı tespit edilmiş ve buna göre o yılın mal vergisi miktarı 391365 kuruş olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁹⁸ Yine kazanın 61 senesine ait mal vergi miktarı 410903

³⁹⁶ Güran, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Malîyesi*, 13.

³⁹⁷ EŞS, hüccet, 81.

³⁹⁸ EŞS, hüccet, 73.

kuruş olduğu görülürken ondan sonraki yıllara ait bir vergi kaydına rastlanılmamıştır³⁹⁹. Mezkûr kazaya ait en son mal vergisi 65 senesine ait olduğu görülmektedir. Adı geçen senenin mal vergisi miktarı 440903 kuruş olduğu tespit edilenler arasındadır.⁴⁰⁰ Görüldüğü üzere dört ayrı yıla ait mal vergi kayıtları tespit edilmiştir. Ve bu adı geçen yıllara ait vergi miktarları tespit edilerek yazılmıştır. Buna göre mal vergisi miktarları 56 senesinden 61 yılına kadar önemli bir artışın olduğu görülmektedir. 61 ve 65 yıllarına ait olan mal vergisi miktarlarında ise bir değişikliğe ulaşılmamış olup bu vergi türünün bu iki dönem arasında sabit kaldığı gözlemlenmektedir. Bu dört döneme ait toplam mal vergisi miktarı 1542171 kuruş olduğu tespit edilmiştir.

3.4.11. Kazanın Yıllık Toplam Vergi Geliri

Bir ülkenin yıllık gelirleri şüphesiz ki vilayet ve kazalarında mevcut gelirlerin hesaba katılmasıyla sağlanır. Ülkenin gelir gider tablosu Devletin sahip olduğu coğrafyadan elde etmiş olduğu gelirler doğrultusunda sağlanır. Bu noktada bazen şer'îye defterleri bir bölgenin gelir gider tablosunu uluşturmamızda önemli bir kaynak sağlamaktadır. Tanzimat'tan önce Osmanlı arşiv kaynaklarına istinat edilerek yayınlanmış herhangi bir bütçe tablosuna ulaşmak maalesef imkânsız.⁴⁰¹ Oysaki Osmanlı Devleti çok zengin bir arşiv kaynağına sahipti. Sadece bu arşivlere dayalı bir gelir gider tablosunu meydana getirecek bir iktisadî düşünce oluşamamıştı.⁴⁰² Bu dönemde yeni yeni Osmanlı arşiv belgelerine dayalı Devletin gelir gider tabloları meydana getirilmeye başlanılmıştır. Bu vesile ile devlet kendi gelir giderlerini yani iktisadî durumunu daha net görmeye başlamıştır. 19. Yüzyılın en önemli olaylarından biri olarak kabul edilen Tanzimat fermanı devlet İktisadîsine de etki etmiş ve buna bağlı olarak istatistikler ve vergi şekilleri ve türleri meydana çıkmıştır. Yukarıda da bu dönemle alakalı çeşitli atıflarda bulunulmuş olup burada fazla üzerinde durulmayacak olup asli konuya avdet edilecektir.

---

³⁹⁹ EŞS, hüccet, 70.

⁴⁰⁰ EŞS, hüccet, 116.

⁴⁰¹ Güran, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Malîyesi*, 18.

⁴⁰² Güran, *Resmî İstatistiklere Göre Osmanlı Toplum ve İktisadîsi*, (İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2017), 2-3.

Elimizde bulunan 1239 No'lu Edremit Şer'îye Defterinde, kazaya ait vergi tutanaklarına ait en önemli kalemlerinden biri de şüphesiz kazaya daîr yıllık gelirleri belirten kalem olduğuna inanıyoruz. Defterde birçok çeşit vergi ismi geçmekle birlikte bir de kazanın yıllık gelirlerini belirten bilgi tespit edilmiştir. Bu bağlamda ele alınacak olan yıllık gelir tablosu somut bir veri olması bakımından ehemmiyet kesp etmektedir. Mezkûr defterde 56, 57, 60, 61 ve 65 yıllarına ait olduğu tespit edilen yıllık toplam vergi gelirleri bulunmaktadır. Mevcut verilere göre, kazanın toplanılmış olan yıllık gelirlerin inişli çıkışlı olduğu görülmektedir. Beş farklı yıla ait olan veriler değişiklik göstermektedir. Bu değişikliğin neye mebni olduğuna daîr defterde herhangi bir malumat mevcut değildir. Fakat Osmanlı Devletinin o dönemde içinde bulunmuş olduğu durum düşünüldüğünde reâyanın başka kazalara göç etmeleri ve aynı zamanda Avrupalı tüccarların artık serbest bir şekilde Osmanlı topraklarında gezmelerinden dolayı yerli sanayici ve zanaatkârlarının gelirlerinde meydana gelen düşüşlerden doğduğu söylenebilir.⁴⁰³

19. Yüzyılın başlarından itibaren Avrupa'da meydana gelen sanayi devrimi Osmanlı esnafı ve çalışanlarına olumsuz bir etki yaptığı muhakkaktır. Sanayisinde kısa sürede çok mal üreten Avrupa ülkeleri şüphesiz ki Osmanlı topraklarını açık ve geniş bir Pazar olarak görmekteydiler.⁴⁰⁴ Dolayısıyla çok kısa sürede üretilip geleneksel yollar ile üretilen mallara kıyasen daha ucuz olan bu malların Osmanlı coğrafyasında görülmesi Osmanlı esnafı ve geleneksel sanayisine pek te olumlu yönde etkilediği söylenemez.⁴⁰⁵

Elimizdeki mevcut deftere göre kazanın 56 senesine ait yıllık kaza geliri 513210 kuruş olarak ortaya çıkarılmıştır⁴⁰⁶. Ondan sonraki yıla ait yani 57 senesine ait yıllık gelir miktarı ise 658000 kuruş olduğu belirtilmektedir⁴⁰⁷. Yine defterde bu yılları takip eden yıllara ait herhangi bir bilgiye ulaşılmamış olup sonraki yıllık gelir 60

⁴⁰³ Suraiya Faroqhi, *Osmanlı Zanaatkârları*, çev. Zülal Kılıç (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011), 263-266.

⁴⁰⁴ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk*, (İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2008), 541.

⁴⁰⁵ A.g.e., “gös yer”.

⁴⁰⁶ EŞS, hüccet, 81.

⁴⁰⁷ EŞS, hüccet, 81.

senesi olarak belirtilmiştir. 60 senesine ait yıllık kaza geliri ise 789819 kuruş olarak tespit edilmiştir. Akabinde gelen 61 senesine ait kazanın yıllık gelir vergisi belirtilmiş olup bu yılın geliri ise bir önceki yıl ile çok düşük bir fark olan 624 kuruş bir fark ile 789185 kuruş olduğu ortaya çıkarılmıştır. Defterde geçen diğer yıl ise 65 senesine ait kazanın yıllık geliridir. Bu yıla ait yıllık gelir ise 565231 buçuk kuruş 2 para olarak belirtilmiştir.

Yukarıda görüldüğü üzere kazanın 5 yıllık geliri belirtilmiştir. 56 senesinden 61 senesine kadar ki yıllık vergilerin genel olarak bir artış içinde olduğu tespit edilmiştir. Fakat 65 senesine ait yıllık gelirin aşağıya doğru hızlı bir düşüş yaşadığı görülmektedir. Böyle bir düşüşün yaşanmasına sebep olan durumun ne olduğuna dair defterde bir bilgiye rastlanılmamıştır. Fakat yukarıda da izah edilmeye çalışıldığı üzere Avrupa ülkelerinde meydana gelen hızlı bir sanayileşmeyle birlikte Osmanlı coğrafyasının Avrupa mallarına açık hale gelmesi neticesinde yerel sanayicinin işlerinin yolunda gitmemesine ve iflas etmelerine bağlanılabilir.

Tablo 3.6: Edremit Kazası 56, 57, 60, 61 ve 65 Senelerine Ait Yıllık Gelir Miktarları

Nu	Kaza Adı	Yıl	Miktar Kuruş
1	Edremit	56	513210
2	Edremit	57	658000
3	Edremit	60	789819 ve 12 pare
4	Edremit	61	789185
5	Edremit	65	562231 ve 2 pare

Tabloda görüldüğü üzere Edremit kazasının beş ayrı yılına ait senevi gelirler yazılmıştır. Buna göre beş senelik toplam geliri 3,312445 kuruş 14 paredir. Yıllara göre değişkenlik gösteren bir gelir tablosuna sahip olduğu tespit edilmiştir.

3.5. 1239 No’lu Şer’îye Sicil’inde Mevcut Terekede Çıkan Emval Ve Eşya

3.5.1. Günlük Ev Malzemeleri

Elimizde çalışma konumuz olan 1239 No’lu Edremit Şer’îye Sicil’inde mevcut terekeler tek tek gözden geçirilerek terekelerde çıkan emval ve eşyalar ayrı ayrı

gruplara kategorize edilerek tablolar haline getirilmiştir. Her bir tablo farklı mal ve eşyaya ait metalar seçilerek verilmiştir. Terekelerde aynı mal ve eşyadan birçok adet olmasına rağmen burada fazla kalabalık yapmaması için her çeşitten sadece bir adet seçilerek vermeye çalışılmıştır. Bu kategorize edilmiş olan emval ve eşya ayrı tablolar şeklinde verilecektir. Her bir kategorideki mal ve eşya birbirinden farklı çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bazı kalemler sadece birkaç adet olabilmektedir. Örneğin terekelerde çıkan emval ve eşya içerisinde en fazla paya sahip olan günlük ev eşyaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablolara ayrıştırılmış olan bu meta'lar alfabetik bir sıralamaya tabi tutulmuştur.

Terekelerde çıkan malzemeler o günün sosyal ve iktisadî hayata ışık tutmaktadır. Kullanılan malzemenin cinsi miktarı ve kıymeti elbette ki kişilerin İktisadîk durumunu mülâhaza etmemiz için bize önemli veriler sağlamaktadırlar. Tablolarda mal ve eşyanın fiyatı üzerinde durulmayacak olup sadece o gün kullanılan mal ve eşyanın cinsi hakkında bilgi vermeye çalışılacaktır. Gayr-i menkul olarak tanımlanan bu taşınabilir emval ve eşya şu şekilde tasnif edilmeye çalışılmıştır. Bunlar, ev eşyası, günlük kullanılan malzemeler, giyecek, silah ve silah takımı, hayvan cinsleri, tarım malzemeleri, mutfak malzemeleri, gıda malzemeleri, kitaplar ve çeşitli malzemelerdir.

Tablo 3.7: Defterde Geçen Günlük Ev Malzemeleri

Çarşeb	Kebîr Tabe
Mikdârı İplik	Kebîr Yaba
Ağaç Havare	Keten
Aktâri Kile	Ketenbezi Parçası
Bağlanan Bez Top	Kollı
Beyaz Lübade	Köhne .. Nüman
Bir Mikdâr Lüle	Köhne Döşek
Boy Mahrefesi	Köhne Halı
Cam Fener	Köhne Sandık
Camus Derisi	Memlu Döşek
Cedid Kilim	Mermer Dibek
Cedit Tefarik Entari	Mısır Harası Kil
Çakmak Taşı	Minder
Çakşır	Munakkaş Havlu
Çubuk Maa Takım	Must'amel Çuka Makat
Çukka Satı	Must'amel K'ilim
Çul	Mülhem Takîm
Çura	Müst'amel Aba Yağmurluk
Çuval	Müsta'mel Abdestlik

Def'a Çarşeb	Müsta'mel Yorgan
Def'a Döşek	Nabe
Def'a Memlu Minder	Nişan Yağlığı
Def'a Memlü Yastık	Nühas Leğen
Def'a Minder	Nühas Mangal
Def'a Sagîr Minder	Orta Seccade
Def'a Sandık	Sabun
Def'a Tâbe	Sagîr Minder
Def'a Yatsık	Sagîr Tâbe
Def'a Yük Minder	Sandık
Değirmen	Seccade
Değirmen Taşı	Seccade İhram
Desti	Sefer Tabesi
Döşek	Şam Alacası Top Yarım
Fener	Şam'adan
Hamam Takımı	Şemşiye
Hamamiye Maa Cura	Şi'tân
Hasır	Şilte
Hasır Zembil	Şilte
Havlu	Şişe Hırdavât
Heybe	Tehamis Mangalı
İpekli Çarşeb	Telli Yorgan
İpekli Yağlık	Terazi
İskemle	Tulum
Kantar	Yastık
Kapı Perdesi	Yorgan Yüzü
Kebîr Çukka Mak'ad	Yük Memlü Döşek
Kebîr Halı	Yük Memlü Yastık
Kebîr Memlu Minder	Yük Minder
Kebîr sandık	Zemne Donu
	Zemzemiye

Terekelerde çıkan günlük ev malzemeleri olarak kabul ettiğimiz emval ve eşya yukarıdaki tabloda verildiği gibidir. Terekede çıkan günlük ev malzemeleri o günkü toplumun kullanmış oldukları günlük ev malzemeleri hakkında bilgi sunmaktadır. Günlük kullanılan malzemeler, yatak, yorgan, döşek, iskemle, çeşitli minderler, büyük, küçük ve köhne olarak belirtilmiş olan halı çeşitleri, yastık, kapı perdesi büyük, küçük ve köhne olarak belirtilmiş olan sandık çeşitleri kullanılan malzemelerdir. Bunların yanı sıra günlük ibadet için kullanılan seccadeler, abdest leğenleri, ibrikler, seccade ihramları gibi malzemeler çıkan terekeler arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra çakmak taşları, kantar, şemsiye, cam fener, fener, değirmen ve değirmen taşı gibi alet ve edevatlar bulunmaktadır. Bölge özellikle zeytinyağı açısından çok önemli bir kaza olması hasebiyle terekede çıkan kantar önem

arz etmektedir. Bunlarla birlikte çıkan ipekli şilteler, yorgan, döşek ve yastık yüzleri kişilerin İktisadî durumları hakkında bize önemli bilgiler sunmaktadır.

3.5.2. Günlük Kullanılan Kişisel Malzemeler

Tablo 3.8: Günlük Kullanılan Kişisel Malzemeler

Abâ	Kısa Kürk
Abani Sarık	Köhne Dizlik
Ağır Silmiye	Köhne Elbise
Akik Tesbih	Köhne Kuşak
Alaca Entari	Köhne Kürk
Altı Parmak Entari	Köhne Sagîr Aba
Anteri	Merinos Entari
Bâbuç	Munakkaş Don
Basma Şalvar	Musta'mel Entari
Başlık	Musta'mel Şalvar
Bellik	Münakkaş Gömlek
Boğça	Müsta'mel Çuka Ferace
Cedit Alaca Entari	Nakkaş Don
Cedit Fes	Nesc Ferace
Çinari Entari	Papuç Çift
Çuka Ferace	Peştamal
Çuka Telli Meba'de	Peştamal
Def'a Alaca Entari	Sa'at
Def'a Basma Şalvar	Sagîr Mirât
Def'a Gömlek	Sarı Şal
Def'a Şalvar	Sarık
Dizlik	Selimiye Entari
Don	Sevay Enteri
Duman Kisesi	Simli Köhne Üslük
Elbise	Şal
Entari	Şal-ı Şalvar
Ferace	Şalvar
Gömlek	Tefarek Entari
Hamam Kuşağı	Telli Entari
Harir Gömlek	Telli Nemiska Entari
İçlik	Uçkur
İhram	Uçkur
İpek Gömlek	Üslük
İpekli Fistan	Yağmurluk

İşleme Entari	Yemeni
İşli Entâri	Yemeni
Kefenlik Bez	Zemne Enteri
Kırmızı Kuşak	Zenne Donu

Terekelerde çıkan diğer bir emtia da bireylerin günlük kullanmış oldukları giyecek ve isti'mal etmiş oldukları eşyalardır. Giyim ve kuşam hakkında önemli bilgi elde edebileceğimiz kaynaklardan biri de şüphesiz terekelerdir. Bu tarz eşya ve emvalin günümüze kadar ulaşması çok zor bir durumdur. Dolayısıyla zamanın giyim kuşamı hakkında yabancı seyyahların tutmuş oldukları kaynaklar ve en önemli bir kaynak olan şer'îye Sicil'lerinde mevcut olan terekeler bizler için paha biçilmez bir kaynak olduğunu söyleyebiliriz. Giymiş oldukları kıyafetlerin cinsi, rengi, markası ve kıymeti bize hem sosyal statüyü hem de İktisadî durum hakkında yorum yapmamıza olanak sağlamaktadırlar. Giyilen kıyafetler, gömlek, ipekli gömlek, münakkaş gömlek, kürk, Selimiye entari, işli entari, yemeni, ipekli fistan, entari, şalvar, işlemeli şalvar, telli nemiska entari, simli üstlük, sevey kürk, entari, ihram, fes, ferace, harir gömlek, günlük kullanılan kıyafetler olarak görülmektedir. İç çamaşırı olarak don, nakkaş don, münakkaş don, hamam kuşağı, uçkur ve içlik gibi kıyafetler bulunmaktadır. Normal olarak günlük kullanılan malzemeler, mir'at, saat, tespih, akik tespih gibi malzemelerin kullanıldığı görülmektedir.

Yukarıda o günkü toplumun kullanmış oldukları günlük kıyafet ve malzemeler hakkında bilgiler verilmeye çalışıldı. Giyim olarak aynı kıyafetten birkaç çeşit olduğu tespitler arasındadır. Çeşitli renk, marka ve kıymette entariler kullanılmıştır. Aynı şekilde kullanılan şalvar türlerinin de çeşitlilik arz ettiği tespitler arasındadır.

3.5.3. Mutfak Malzemeleri

Tablo 3.9: Mutfak Malzemeleri

Ambar	Kebîr Sini
Bakır Sahan	Kepçe
Bakraç	Küp
Bardak	Küp Maa Zeydin
Bardak Ma'a Kase	Leğen Maa İbrık
Berber Leğeni	Mangal
Beyaz Tabak	Merdane Çift
Çanak	Nühas İbrık
Çorba Tası	Nühas Kebîr Tencere
Def'a Bardak	Nühas Mangal Ma'a Kapak
Def'a Leğen	Nühas Meydan Sini
Ma'a İbrık	Nühas Tencere
Def'a Sefer Tası	Polat Tepsi
Def'a Tabak	Sagîr Abdest Leğen
Def'a Toprak Tabaklar	Sagîr Kazgan
Gügüm	Sagîr Küp
Hamam Tası	Sagîr Sini
Havan Maa El	Sagîr Tencere
Heybe Maa Çuval	Sahan
Hoşab Kasesi	Saplı Tas
Hurda Şişeler	Sefer Tası
Kaba Kilikase	Sini
Kahve Değirmeni	Sofra Peşkiri
Kapak	Sürahi
Kapaklı Sahan	Tabak
Kapaklı Sahan Ma'a Kabale	Tencere
Kapaklı Sahan Maa Tas	Tepsi
Kase	Toprak Çanak
Kebîr Kazgan	Toprak Tabaklar
Kebîr Küp	Yaldızlı Kebîr
Kebîr Sabun Kazânı	Yassı Sahan
Kebîr Sac Ayağı	Yumurta Tabası Maa

Terekelerde elde edilen diğer önemli kalem ise mutfakta kullanılan malzemelerdir. Elimizdeki bu deftere mutfak malzemesi bu açıdan zengin bir envantere sahip olduğu görülmektedir. Çorba, yemek tasları, su tasları, çeşitli leğenler, farklı çeşit ve ebatta sahan ve kazanlar mevcuttur. Yemek tasları, kepçe, bakraç, bardak, mangal, merdane, büyük ve küçük siniler, zeytin küpleri, tepsi ve sini, tencere ve topraktan yapılmış birçok farklı mutfak malzemelerine sahip olduğu terekeler arasında çıkan envanterlerdir. Elbette ki burada terekede çıkan bütün mutfak malzemelerinden bahsedilip yazılmamıştır. Terekede çıkan her türlü mutfak malzemelerinin bir örneği tabloya yazılmıştır.

3.5.4. Gıda Maddeleri

Tablo 3.10: Gıda Maddeleri

Arı Kovanı	Pekmez Desti
Asel Kovan	Pekmez Mikdâr
Asel Mikdâr	Pirinç
Bulgur Maa Dibe	Revgan Zeyd Desti
Hınta Kile	Soğan Maa Çuval
Mezru Hınta Kil	Şi'r Kile
Mezruu Şi'r Kil	Zeynur ? Asel
Nohut	Zeytin

Terekede çıkan malzemeler içerisinde en çok revgan-ı zeyd yani zeytinyağı olduğu görülmektedir. Edremit bölgesi özellikle zeytin bahçeleri olarak menkul emti'a olarak çok fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla zeytinyağlarının fazla olması normal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere gıda malzemeleri olarak; arı kovanı, asel kovan, bulgur, şa'ir hınta, nohut, şi'r, zeynur asel, zeytin, pekmez, soğan ve pirinç olarak geçmektedir. Bunlar da birçok terekede geçmekte olup tabloya sadece birer örnek olarak alınmıştır.

3.5.5. Tarım ve Çeşitli Malzemeler

Tablo 3.11: Tarım ve Çeşitli Malzemeler

Araba	Kebîr nacak
Çapa	Kürek
Çıkrık	Musta'mel araba
Çivi	Nacak
Eğer	Örs
Elek	Sepet hırda'vat
Kalbur	Tahta
Kazma	Tekne

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti bir tarım ülkesiydi. Osmanlı toplumunun büyük bir çoğunluğu tarıma bağlıydı. Bundan dolayı tereke envanterinde tarıma daîr malzemelerinde olduğu görülmektedir. Araba tarım ürünlerinin taşınmasında önemli bir rol oynamaktaydı. Elimizde bulunan defterin tereklerinde çıkan tarım

malzemeleri; araba, müsta'mel araba, çapa, nacak, kebîr nacak, çivi, at için eğer, elek, kazma, kalbur, örs, tekneve sepet hırdavat gibi malzemeler tespit edilmiştir.

3.5.6. Hayvan Çeşitleri

Tablo 3.12: Hayvan Çeşitleri

Bargir re's	Keçi
Boz ganem	Malak
Camus ineği	Merkep
Dana	Öküz
Düve	Öküz çift
Erkek malak	Tavuk
Ganem	Tay
Karasığır ineği	Küçük Malak

İncelemiş olduğumuz defterin terekelerinde çıkan diğer envanter ise hayvanlardır. Defterde çeşitli hayvan türlerinin ismi geçmektedir. Hayvanların cins, yaş ve renklerine kadar bilgi edebilmekteyiz. Terekede çıkan hayvan türleri; bargir re's, boz ganem, Camus ineği, dana, düve, erkek malak, malak, keçi, merkep, öküz, tavuk, tay ve karasığır ineği gibi hayvan türleri tespit edilmiştir. Malak ve Camus gibi hayvanlar sulak alanlarda yaşamaktadırlar. Dolayısıyla bundan yola çıkarak bölgenin sulak olma ihtimali yüksek olduğu yorumu yapılabilir.

3.5.7. Delici Kesici ve Savaş Malzemeleri

Tablo 3.13: Delici Kesici ve Savaş Malzemeleri

Kılıç	Sim tabanca çift
Miktar barut	Simli pala
Pala	Tabanca çift
Sarı takım tabanca çift	Temur
Selimiye Top	Tüfek
Mecidiye top	Sevay top

Osmanlı tarih sahnesine çıktıktan sonra özellikle askeri alanda dünyanın en güçlü Devleti haline geldi. Sahip olduğu savaş taktiği ve silah envanteri noktasında önemli başarılarla imza atmıştır. Bugün hususen bazı tarihçi ve çevrelerin iddia ettikleri gibi Osmanlı batıyı takip etmekten imtina etmemiştir. Özellikle silah teknolojisi ve savaş

taktikleri bakımından geri durmamış yararlı ve faydalı olarak görmüş olduğu çoğu şeyi almıştır. Osmanlı için kimden ya da hangi din ve ülkeden geldiğinin önemi yoktu. Onlar için önemli olan nokta alınan silah ve tekniğin etkisiydi. Özellikle Osmanlı silah ve teknolojileri üzerinde çok değerli çalışmalara imza atan ‘*Gabor Agoston’un Osmanlı Devleti’nde Ateşli Silahlar ve Askeri Devrim Tartışmaları*’ adlı eseri meraklıları için önemli bir kaynaktır. Gabor’a göre Osmanlı savaş ve silah noktasında hiçbir zaman batının gerisinde kalmamıştır. Sadece gelişen dünya teknolojisinde Osmanlı, sahip olduğu geniş coğrafyasında bir anda birçok yere ulaşmakta yetersiz kalmıştır.

Burada Osmanlı silah teknolojileri hakkında derinlemesine bilgi verilmeyecektir. Meraklılar için mezkûr kaynağa başvurulabilir. Elimizdeki mevcut defterin terekelerinde değerli malzemelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Defterde; kılıç, pala, simli pala, tabanca, simli tabanca çift, tabanca çift, sarı takım tabanca çift, tüfenk, barut, selimiye top, sevey top ve mecrediye top gibi ateşli ve ateşsiz silahların olduğu tespit edilmiştir.

3.5.8. Takı ve Süs Malzemeleri

Tablo 3.14: Takı ve Süs Malzemeleri

Altın yüzük	Saat
Altın kuşak	Sim bilezik
Kıbrıs taşı küpe	Sim kuşak
Mir’at	Simli kadife libas

Terekelerde tespit edilen diğer bir meta da takı, süs ve değerli eşyalardır. Fazla bir çeşide sahip olmayan defterde birkaç değerli eşyanın bulunduğu tespit edilenler arasındadır. Bunların başında altın yüzük ve altın kuşak gelmektedir. Bunları simli kadife libas, sim bilezik ve kuşak takip etmektedir. Bunların dışında Kıbrıs taşı küpe ve mira’t ta bu eşyalar arasında yer almaktadır. Diğer değerli malzemede saat olarak karşımıza çıkmaktadır. Günün şartları ve teknolojik gelişmeleri düşünüldüğünde saat gibi bir malzemenin ne kadar değerli olduğu tahmin edilebilir.

3.5.9. Kitaplar

Tablo 3.15: Kitaplar

Def'a Feraiz Evrakı	Halebi Kitâb
Evrak-1 Perişan Kitap	İrtifa' Suhtesi
Evrak-1 Perişan Van Kulu	Remzü'l-İbâre Kitâb

Bir bölgenin kültür ve eğitim seviyesi terekelerinde çıkan kitaplarla aşağı yukarı tahmin edilebilir. Terekelerde kitapların bulunup çıkarılması iki cihetle önem arz etmektedir. Bunlardan birincisi o dönem var olup fakat zaman içerisinde ortalıktan bütünüyle kaybolan kitapların varlığından haberdar olmamızdır. İkincisi ise bölge insanının eğitim durumları hakkında bir malumat sahibi olmaktır. Elbette ki birkaç defterden genel bir yargıya varmak en azından nesnellik açısından uygun olmayabilir fakat genel olarak bir tahmin yürütmek açısından bize bir öngörüde bulunmamıza olanak sağlayabilir.

Elimizdeki defterde toplamda 6 adet farklı kitap ismine ulaşılmıştır. Aynı kitaptan birkaç terekede bulunmuş olmasına rağmen buraya sadece her çeşit kitaptan bir numune alınmıştır. Terekelerden çıkan kitaplar sırasıyla; Halebi Kitâb, İrtifa' Suhtesi, Remzü'l-İbâre Kitâb, Def'a Feraiz Evrakı, Evrak-1 Perişan Kitap, Evrak-1 Perişan Van Kulu adlı eserlerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HİCRİ 1265-66 MİLADİ 1849-50 1239 NO'LU EDREMİT ŞER'İYE SİCİLİNİN TRANSKRİBİ

Varak 1a boş

Varak 1b Hüccet 1

Oğlum .. Efendi hazretleri

Edremit'ten gelirken Çorak Köyü civârında Lâzoğlu komitacı kurşun ile cerh ve tard bulunmuş olduğundan (silik) îcâb iden keşf ve muâyene olunması taraf-ı şerîflerinden lâzım geleceğine mebnî keyfiyyetin ihtârını hâvî şukka-i çâkeri takdîmine ibtidâr kılınmıştır efendim.

Fi 13 C. sene 65

Hüccet 2

Sinan Abdullah Süleyman

Edremit'ten Kemer Kazâsına gider iken Çorak Köyü civârında Lâzoğlu komitacının kurşunuyla cerh ve mürd olmuş olduğunun beyânıyla îcâb iden keşf ve muâyenesi Edremit Kazâsından lâzım geleceğine mebnî keyfiyyetin ihtârını hâvî Kemer Kazâsı müdürü mehâbetlü el-Hac Süleyman Bey tarafından Edremit müdürü tarafına bâ-tahrîrât iş'ar kılınmış ve tahrîrât-ı mersule müdürü mûmâileyh tarafına vürûd etmiş derhâl taraf-ı şer'eden Mehemmed Efendi ve a'zâ-yı meclisine zirâ'at müdürü vekîli Hâcî Mustafa ve zabtiye neferâtları ve çerâğdan Osman Ağa ve re'âya çerâğından bir nefer çerâğ ve yine re'âyadan bir kaç kimesne mahall-i mezkûreye bi'l-irsâl mersûm muâyene olunarak 'avdetleri husûs-ı mezkûr salı günü nehâren sâ'at 10 sularında vukû' bulmuş deyü tarafdan mersûmun karındaşları cerh olan mahalle gidüp Edremit tarafına haber verilmiş îcâb (silik) ise de (silik) leylen (silik) ile Kemere celb ve üzerinde bulunan nukûd-u mevcûde vesâir eşyâsı mahkemece ahz olunarak memhuren mahkemede mahfûze bulunmuş ve ba'dehû mersûmun lâşesi leylen yine mahall-i mezkûreye meclisce i'âde olunmuş olduğunu mûmâileyhim ve mersûmlar

taraf-ı meclise haber vermişler ve anların takrîr ve ifâdelerinden tahkîk olunmuş olduğuna göre keyfiyyetin isti'lâmına daîr Edremit Kazâsı meclisinden tanzîm olunan bir kıt'a mazbata-i meclis Kemer-i Edremit Kazâsı meclisine vürûd idüp keyfiyyet lede'l-ifhâm vâki'a hâlik-i mersûm salı günü sâ'at 10 sularında Edremit'ten gelür iken Çorak Köyü civârından düşmüş ve mürd olmuş olduğu halde Edremit'ten gelen bir simitçi zimmî mersûmu görüp der-akab Kemer'de mersûmun karındaşları Likor ve Nikola'ya haber vermiş anlar dahi taraf-ı şer'a haber vermeksizin hâlik-i mersûmun cerh olduğu mahalle giderek üzerinde olan nükûd-u mevcûdu ve saâti vesâir evrâklarını ahz iderek hâlik-i mersûmu araba mevzû'an Kemer'e nakil ve 'avdet etmişler ise yine mersûmlar taraf-ı şer'a haber vermeyip fakat mersûmun mübâşiri bulunan Hâcî Hurşit Ağa madde-i mezkûre vâkîf olduğu anda akşamdan sonra (silik) şer'a haber vermiş ve hâlik-i mersûmun Edremit toprağında mı Kemer toprağında mı ve ne vecihle maktulen mi yok ise bârgîrden düşüp füc'eten mi helak olduğu fehim olunmayarak karındaşları hâlik-i mersûmu araba ile Kemer'e götürmekte iseler de der-akab haber alınup mersûmun i'âdesi dikkat dam olunmuş ise de mersûmun karındaşları mersûmun bir vecihle (silik) kar itmeyüp kendi rey ve tedbîrlerine? kalkışmışlar ve meclisce mersûmları tekdîr ve te'dib sırasında hâlik-i mersûm nizâm ve iktizâsı üzre mahallinde keşif ve muâyenesi zımnında i'âdesine ikdâm olunmuş ve mersûmun nükûd-u mevcûdu ve saâti ve sair evrâkı karındaşı Nikola akdemce mahall-i cerhde almış olduğunu leylen sâ'at 3 sularında haber alınmış ve mersûmun zimmetinde olup meclisce mersûmdan ahz ve mübeşer'at ve meclis ma'rifetiyle ta'dad olundukta 2064 guruş olup meblâğ-ı mezburdan 500 guruşu mersûmun mürdiye masarafitanı ... olunmak üzre karındaşlarına verilüp bâki 1564 guruş nükûd-u mevcûdu ve sâ'at ve evrâkları mahkemede tevkîf ve mahfûza olmuş olmakla keyfiyyetin bu vecihle mugâyir-i nizâm görülmesi mahzâ karındaşları mersûmların ta'annüdlüğünden neş'et etmiş olduğu derkârıyla eğerçi mersûmun nükûd-u mevcûdu ve sâ'ati ve evrâk-ı sâiresi matlûp buyrulur ise ol tarafa irsâli olunamaz ve hâlik-i mersûmun kâtili kimlerdir ruz-i şeb (silik)

Varak 2 a-b boş

Varak 3a hüccet 3

Besmele

‘İzzet meâb şerîf-i nisâb mevâlî-i kirâmdan Mevlânâ Mehemmed Rıza Efendi dâme muveffakan bi’l-hayr

Ba‘de’t-tahiyetü’l-vâfiyye inhâ olmuştur ki bir köy arpalık mutasarrıfı olduğum Edremit Kazâsının isdâr-ı hükkâm-ı şer‘î yesi sene hamse ve sittîn ve mi’eteyn ve elf şehir-i rebî’u’l-âhiri guresinden cenâb-ı fâzılânelerlerine kemâkân ibkâ ve ihâle tarafımızdan .. olunmuştur gerektir ki Kazâ-i mezkûrun şehir-i mezbureden zabt u rabt eyleyüp beyne’l- ehâlî icrâsı ahkâm-ı şer‘î yeye sa’y-i cemîl ve vukû‘ yafde olan muhallefât-ı mevtâyı ‘askeriye ve belediyeyi tahrîr ve terkîm ve beyne’l-verese bi’l-farizatü’ş-şer‘î ye tevzî‘ ve taksîm birle “festakim kemâ ümirt” nazm-ı ‘adâlet meşmutuyla a’mel ve hareket ve cadde-i şer‘î Ahmediyeden ser-mû inhirafa cevâz göstermeyüp tenfiz-i evâmîr-i aliyyeye gayret buyurasız vesselam

El-fakîr Mehemmed Bahaeddin el-müşerref

Hüccet 4

Medine-i İslâmbol

İftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim Dergâh-ı âli Kapucu baş’larından Edremit Kazâsı müdürü Rif’atlü Ağa dâme mecdühû ve şerâyi’-şi‘âr mevâlî-i kirâmdan Kazâ-i mezkûr nâibi fazîletlü efendi ile Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve Emrudabad? ve Kozak Kazâlarının kudât ve nüvvâbı meveddetlü efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân müdürü ve a‘zâyı meclis müşârün-ileyh erleri zîde makadiruhum inhâ olunur ki, memâlik-i mahrûse-i şahânedan muhdes olup bâ-irâde-i seniyye 63 senesinden i‘tibâren afv ve in‘am ve ilga buyurulan rusûmât-ı ihtisâbiyeden mâ‘ada vâridât-ı kadîme-i müfrededen olarak tarîfe-i cedîde-i matbû‘ muharrer esâmîsine tatbîken zabt ve idâre olup tarîfe-i mezbûrede muharrer olup fi’l-asıl mahallerinde icrâ ve tahsîl olunmamış rusûmâtın bilâ-irâde ihdâs ve tahsîli ber vecihle câiz olmamak ve alınacak rusûmât vesâirenin müfredât-ı defter sıhhat eseri malîye hazînesine takdîm kılınmak şartı ve şer‘ait-i sâire ile 63 senesinden berü cânib-i hazînedan bi’l-müzâyede tâlibleri uhdelinde ihâle oluna geldiği ve anifü’l-beyân rusûmât-ı mukarrebîn müfredâtını mübeyyin defterler eğerçi ba’zı mahallerden der-bâr-ı ‘adâlet karara takdîm kılınmış ise de matlûba muvâfık olamayup ekser mahallerden dahi henüz takdîm olunamamış olduğundan ve defâtir-i mezkûrenin celbinden medâr-ı ali rusûmât-ı merkûmeden her birinin mahallince mikdârı ve ne makûle şeylerden ahz-u istihsal kılındığı bilinüp kalemine kayd ve

nusahhi müteâdîdesi tab' ve temsîl ile mahallerine gönderilerek ba'de bi-özriyet-i? mültezimce ve ehâli ve tüccârca bir guna kıyl u kâl vukû' bulmasından ibâret olduğundan ber mûcib ta'rife her bir mahalde ne makûle rusûmât alınmakta ise ta'rife-i matbû' ve usul-i cariyesine tatbîken cins ve esâmîsi ve keyfiyyeti başka başka tasrîh ve beyân olunarak müfredât vecihle defter-i sıhhat eserinin sür'at-i tanzîm ve takdîmi bu kerre bâ-emîrnâme-i sâmi cenâb-ı nezâret penahi emîr ve irâde buyrulmuş ve infâz-ı icrâsı iktizâyı me'mûriyetimizden bulunmuş olmakla imdi siz ki muhâtabun-ı mûmâileyhimsiz keyfiyyet-i ma'lumunuz oldukça ber minvâl muharrer ta'rife-i matbû' mûcebince Kazâlarınızda el-hâletü hâzihî ne makûle şeylerden rusûmât-ı ihtisâbiye alınmaktadır ve mine't-takdîm kangî şeylerden ahz u istihsal kılınmaktadır kemiyet ve keyfiyyeti başka başka tasrîh ve beyân olunarak ez-kadîm ne makûle şeylerden alınur ise bâlâsı müfredâtlu bir kıt'a mazbatasının başka vel-hâletü hâzihî kangî şeylerden ahz u tahsîl kılınur ise günlük bâlâsı müfredâtlu bir kıt'a mazbatanın başka başka ikişer' kıt'a mazbatalarının sür'at-i tanzîm ve hemân 3-5 gün zarfında be-heme-hâl savb-ı hâlisânemize irsâl ve takdîmi husûsuna kemâl-i i'tina ve dikkat ve hilâfından hazer ve mücânebet eylemeniz bâbında ve divân-ı mutasarrıflık liva-i karesiden işbu buyruları tahrîr ve istar ve taraflarınıza ba's ve tesyâr kılınmışdır bi-mennihi te'âla vusûlünde gerektirki ber mucip buyuruları 'amel ve hareket hilâfını tecvizden mübâ'adet eyleyesiz

Fi 11 R sene 65

Varak 3b Hüccet 5

Bâ'is-i defter-i kassâm oldur ki

Medine-i Edremit mahallâtından Hakemzâde Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefat iden Mustafa bin Mehemed'in verâseti zevce-i menkuha-i metrukesi Emine binti Mehemed ile sulbiye-i sağıre kızı Fâtıma ve babası merkûm Mehemed'e münhasıra olup lâkin müteveffâyı merkûmun divân terekesinden ezid olup veresei terekeden keff-i yed müteveffâyı merkûmun tereke-i kasırasını kabz ve duyûn-u müsbetesini edâya kibel-i şer'den vasî-i rakim nasb olunan merkûm Mehemed vesâir ashâb-ı hukuk talep ve ma'rifetleriyle tahrîr ve bey' ve beyne'l-gurema ale vechi'l-gurase tevzî' ve taksîm olanlar tereke-i müteveffâyı merkûm defteridir ki ber vech-i âti zikir ve beyân olundu.

Fi 10 B sene 65

Dükkân derununda mevcûd bulunan çivi 300	: 1500 guruş
Kezâlik dükkânında bulunan Temur bağ 30	: 1500 guruş
Odun dükkânında mevcûd örs ve edevât-ı sâiresi	: 1200 guruş
Tabanca çift 1	: 30 guruş
Tüfenk 1	: 35 guruş
Savranisde Seyyid Efendi der zimmet	: 100 guruş
Kahta karseyinde Yusuf .. der zimmet	: 50 guruş
Ş.. berber der zimmet	: 40 guruş
Der zimmet çıkırıkçı Şıgan oğlu Mehemed	: 200 guruş
Cem'ân yekûn	: 4700 guruş
Minhâ ül-ihracât	
Teçhiz-i tekfin	: 251 guruş
Resm-i kısmet-i adi	: 120 guruş
Kaydiye ve harç	: 20 guruş
Mehir	: 100 guruş
minel guremâ	: 68 guruş
Bergamalı kassab zâde Hâcî Halîl Ağa 5546 minel guremâ	: 3778
360 minel guremâ	: 650 guruş
Der zimmet pavli bazirgân 254 guruş minel guremâ	:24120 guruş
Çoban zimmî 38 minel guremâ	: 25 guruş
Papaz oğlu zimmî 6 minel guremâ	: 4 guruş
.... 29 minel guremâ	: 172 guruş
Düyûn-i sahih	: 6828 guruş
Yekûn-i minel guremâ	: 4755 guruş

Hüccet 6

Rif'atlü aga

Edremit Kazâsının Revgan-ı zeyt a'şar-ı mültezimi Varnalı Mimalâkinin vekîli tarafından bu kerre vârid olan şukkası meâlinde a'şar-ı mezkûrun istihsaline bede' ve mübaşer'et iderek ehâl-i kurânın kendüsinden hoşnut olduklarını bil-ima fakat Surak Köyü sâkinlerinden Seyyid Efendi ve kolu kısa oğlu Hâcî İbrahim ve Şamoğlu Hâfız nam kimesneler sâire ön ayak olup a'şar-ı mezkûreyi tahmin ve ta'şir ettirmeyerek muhâlefet itmekte olduklarından başka sair millet-i nasda mersûmda ve dürr-i aliyyede bulunan çorbacılarına şetm-i galîz ile şetm itmiş olduklarını mübeyyin köy-i mezkûr muhtar vesâirlerinin mühürleriyle memhur vermiş oldukları bir kıt'a şehâdetnâme-i zümre-i mersûm taraf-ımıza irae etmiş ve merkûmlar filhakika a'şârlarını vermekten sonra gerek mersûmlara ve gerek çorbacılarına böyle şetm-i galîz etmeleri usulü cedidiye mugâyir olacağından ba'dehü îcâbına bakılmak üzere ibtidâyı emîrde keyfiyyetin taraf-ımızdan istisali lâzım gelmiş olduğuna mebnî ber minvâl muharrer merkûmun a'şârlarını vermekte muhâlefet etmişler midir ve bazirgân-ı mersûm taraflarına böyle şetm-i galîz etmişler midir güzelce buraları bi garaz erbâb-ı vukufdan bil etraf tahkîk olunarak keyfiyyetin ba-mazbata ve i'lâm sür'at-i iş'arı husûsuna mübâderet eyleyiz bâbında siyâkında şukka-i tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 13 R sene 65

Es-seyyid Mehemmed

Tarih-i vürûdu Fi 17 R sene 65

Varak 4 a Hüccet 7

Hükkâm-ı şer'î efendilerin icrâyı hüccet-i şer'î yede ber vechi sıfâtiyet ne vecihle hareket eylemeleri lâzım geleceği

Hizmet-i şer'î at-ı garrada bulunan zevât evsâf-ı hamîde ile muttasıf ve 'afîf ve müstakim olup her vecihle kendülere yakışmayan harekâta bulunmaya

Diğeri

Umur-ı deâvi ve hukuk-ı 'ibâda ber müktezâyı şer'-i şerîf hakkın ve 'adl üzere hareket ihkâk-ı hakka dikkat ile

Hilâf-ı şer'-i gadr vukû'a gelmemesine ihtimâm oluna

Diğeri

Büyük ve küçük her kim olursa olsun meclis-i şer‘de müsâvi tutulup icrâ idecekleri
ahkâm-ı şer‘de hakkaniyetten inhirâf itmeye

Diğeri

Rüşvet ve sâir bu misüllü memnu’ât ahzinden be-gayet mücânebet kılınacağı

Diğeri

Murafâ’a-i vâki‘ada pay ve kira ve elhasıl kaffe-i ‘ibâdullahda bir müktezâyı şer‘-i
şerîf bilâ istisnâ hakları icrâ olunması

Diğeri

Katl maddesi vukû‘unda bu def‘a verilen karar ve şer‘ef sunûh iden irâde-i ‘adâlet
‘âde hazret-i şehinşah-ı mücebince iktizâ iden me’mûrin-i kirâm hazerâtına
gönderilen tenbihat-ı sa’iyeye tatbîken .. katl maddelerinin muhakemesi kürsi-i
eyalet ve liva ve büyük meclislerinde müfti ve a‘zâyı meclis hazır oldukları halde
kemâl-i tetkîkat ile tahkîk ve maddenin zâhire ihracıyla i’lâm-ı şer‘î si tafsil-i
muhâkemâtına daîr mazbatasıyla beraber irsâl kılına

Diğeri

Husûsât-ı sâirede mütehâlifü’l-mazmûn i’lâm verilmeyüp şunun bunun hatırına
riâyet deâvi-i mücerrede ile hüccet olunmayacağı

Diğeri

Şâhitlerin istintâkında ve tezkiyesine dikkat olunup şâhid-i zur zuhûrunda icrâyı
terbiyesi zımnında zabtiye me’mûru tarafına ihbar oluna

Diğeri

Tahrîr-i terekede vesâirede alınacak resm-i ‘âlîde vesâire geçende tab’ ve neşir
olunan ta‘limât-ı husûside beyân olunduğu üzre alınup ziyade ahz kılınmaya

Diğeri

El-hasıl kâffe-i murafaatta ihkâk-ı hak maddelerinde usul-i meşrû’iye dikkat ve
hilâfından mübâadet kılınması

İhtisab-ı hakiki ?

Hüccet 8

Edremit ve Kemer-i Edremit Kazâlarının nâibleri meveddetlü efendi ve müdürü ve a'zâyı meclis rif'atlı kıymetlü ağalar

Beyândan müstağni ve akdemce ve taraf-ınıza iş'ar kılındığı vecihle karesi sancağı Kazâlarında rüsûm ihtisâbiyesi şimdilerde ve kadîminden ne makûle şeylerden alındığının birer kıt'a defterinin takdîmi husûsu iş'ar kılınmış ise de henüz zuhûr itmemiş ve defâtir-i mezkûrenin vürûduyla der hadise takdîm ve cevabı kılınmaya kadar hayli vakit mürur ideceği derkâr ve şunda maride ? 7-8 gün kalmış olduğu ber yarar deyü takdirce ihtisâb mezkûr hakkında sunuh idecek irâde-i seniyyeye deyin rusûmât-ı mezkûrenin 65 senesine mahsûben bil-emane 64 senesinde ne makûle şeylerden alınmış ise yine ol şeylerden ahz ve tahsîl kılınmak üzere Edremit ve Kemer-i Edremit Kazâlarının rüsûm-ı ihtisâbiyesinin ahz ve tahsiline daîremiz agvanından Hâcî Mehemed Ağa me'mûr ve ta'yîn kılınarak ol tarafa irsâl ve i'zam olunmuş olunan Kazâ-i mezbur rusûmât-ı ihtisâbiyesinin mezkûr 64 senesinde ne makûle şeylerden ahz ve ihtisâl kılınmış ise iş bu 65 senesinde kadı ol vecihle zuhûr-ı irâde-i seniyye deyin ağayı mûmâileyh ma'rifetiyle mezkûr 65 senesi martı ibtidâsından i'tibâren ahz ve tahsiline meclisce dikkat ve nezâret .. muavenet-i kamilenin icrâsına mezîd-i i'tina ve gayret-i birle hasıl olan rusûmâtın mikdârını mübeyyen zir-i mazbatayı defter-i hüccet eserinin ba-tanzîm takdîmi ve makâm-ı irsâli iş'ar olunan defterin hemân iki gün zarfında ba-tanzîm irsâli ve rusûmât-ı mezkûre hâsılâtının bir akçesinin teleften vikâyesi esbâbının istikmâli husûsuna mübâderet eylemeniz siyâkında şukka tahrîr ve tesyîr kılındı

Fi 11 R Sene 65

Varak 4b Hüccet 9

Hu

Bâ'is-i vesika oldur ki

Medine-i Edremit mahallâtından tuzcu murâd Mahallesi sâkinelerinden iken bundan akdem bi-emrillahi te'âla müteveffîye olan Fatma binti İsmail nam müteveffîyenin verâseti zevce-i metruki Hüseyin Ağa ile Sulbi kebîr oğlu İbrahim ve Bekir kızı Aişe ve sagîr oğulları İsmail Mehemed'e inhisârı lede'ş-şer'ü'l-enver zâhir ve nümâyân olunduktan sonra sagîr-i mezburların kibel-i şer'-i şerîften vasî nasp ta'yîn kılınan babaları merkûm Hüseyin Ağa ma'rifet ve ma'rifet-i şer'le müteveffîye-i mezburenin

bil cümle terekesi tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farizatü şer'î ye tevzî' ve taksîm olunan muhallefât defteridir ki ber vech-i âti zikir ve beyân olunur

Fi 7 R sene 65

Yastık 1 ve Şilte 1	: 182 guruş
Def'a yastık 1 şilte 1	: 14 guruş
Yük minder 1	: 28 guruş
Def'a yük minder 1	: 98 guruş
Def'a yük minder 1	: 82 guruş
Def'a yük minder 1	: 52 guruş
Def'a yük minder 1	: 332 guruş
Yük sagîr minder 1	: 53 guruş
Def'a sagîr minder 2	: 34 guruş
Kebîr halı 1	: 682 guruş
Şilte 1 Yastık 1	: 31 guruş
Kebîr Çukka Mak'ad 2	: 25 guruş
Yük memlü yastık 5	: 70 guruş
Def'a memlü yastık 7	: 60 guruş
Köhne .. nüman 2	: 24 guruş
Yük memlü döşek 1	: 40 guruş
Def'a döşek 1	: 100 guruş
Kebîr halı 1	: 76 guruş
Sagîr minder 1	: 5 guruş
Yük minder 1	: 40 guruş
Seccâde 2	: 23 guruş
Kaba kilikâse 1	: 20 guruş
Sürahi 1	: 30 guruş

Beyaz tabak 12	: 21 guruş
Bardak ma'a kâse 12	: 59 guruş
Def'a bardak 18	: 452 guruş
Yaldızlı kebîr 1	: 180 guruş
Mir'at 1	: 10 guruş
Nühas leyen 1	: 41 guruş
Nühas orta tepsi 1	: 64 guruş
Nühas mangal ma'a kapak 1	: 100 guruş
Polat tepsi 1	: 3 guruş
Nühas meydan sini 1	: 250 guruş
Nühas kebîr tencere 1	: 23 guruş
Kebîr kazgan 1	: 240 guruş
Kapaklı sahan ma'a kabale 11	: 200 guruş
Def'a leğen ma'a ibrık 1	: 80 guruş
Sagîr tencere 1 kapak 2 nabe	: 21 guruş
Sini 1 tabak 1 sahan 1 şam'adan 1	: 5 guruş
Peştamal 1	: 142 guruş
Müsta'mel .. 1	: 20 guruş
Müsta'mel çuka ferace 1	: 60 guruş
Nesc ferace 1	: 30 guruş
Telli entari 1	: 882 guruş
Merinos entari 1	: 67 guruş
Tefarek entari 1	: 61 guruş
Çuka telli meba'de 2	: 61 guruş
Yemeni 5	: 40 guruş
.. çarşeb 1	: 40 guruş

Başlık 4	: 202 guruş
Boğça 8	: 61 guruş
Def'a çarşeb 1	: 10 guruş
Boğça 1	: 40 guruş
İpek gömlek 2	: 49 guruş
Def'a gömlek 4	: 55 guruş
Boğça 3	: 15 guruş
Nakkaş don 2	: 100 guruş
Telli nemiska entari 1	: 91 guruş
Sevay enteri 1	: 86 guruş
Uçkur 9	: 542 guruş
Boğça 4	: 28 guruş
Kollu 4 gömlek 2	: 150 guruş
Kebîr sandık 1	: 20 guruş
Boy mahrefesi 1	: 50 guruş
Boğça 5	:
Def'a sandık 1	: 26 guruş
Def'a sandık 1	: 17 guruş
Def'a sandık 1	: 10 guruş
Şal-ı şalvar 2	: 90 guruş
Def'a şalvar 2	: 41 guruş
Def'a sandık 1	: 15 guruş
Def'a sandık 1	: 16 guruş
Müsta'mel yorgan 1	: 25 guruş
Telli yorgan 1	: 161 guruş
Köhne kürk 1	: 15 guruş

Def'a basma şalvar 2	: 21 guruş
Don 4	: 20 guruş
Şalvar 1 çarşeb 1	: 21 guruş
Uçkur 1	:
Def'a sandık 1	: 21 guruş
1 mikdâr encü	: 281 guruş
Hoşab kâsesi 1 halı 1	: 74 guruş
Sagîr kazgan 1	: 50 guruş
Kebîr tabe 1	: 150 guruş
Kebîr sac ayağı 1	: 60 guruş
Kebîr küp 2	: 190 guruş
Anbar 1	: 60 guruş
Kapaklı sahan 10	: 150 guruş
Hamam tası 2	: 15 guruş
Şam'adan 1	: 15 guruş
Bahadırlı Köyünde rub' hisse degirman	: 3600 guruş
Yiğit İli Köyü kurbundan şecerli kubbede zeytun eşcârı 50 :	3900 guruş
Def'a köy-i mezbur kurbunda 4 çayrek zeytun eşcârı 40	: 3200 guruş
Def'a köy-i mezburda bağ yeri zeytun eşcârı 55	: 4900 guruş
Mahalle-i mezburda bir bâb menzil	: 8250 guruş
Mihr-i müeccel	: 200 guruş
Def'a sandık 1	: 40 guruş
Cem'ân yekûn	: 29329 guruş
Minhâ ül ihrâcât	
Teçhiz tekfin	: 400 guruş
Resmi kıymet	: 736 guruş

Kaydiyye	: 90 guruş
Deyn-i müsbet hayalbaş oğlu Hâcî Ahmed aga	: 1720 guruş
Deyn-i müsbet bakkal Kara Mehemed	: 3270 guruş
Deyn-i müsbet ‘alaisyeli molla Mehemed	: 3261 guruş
Deyn-i müsbet aleko bezirgân	: 1920 guruş
Deyn-i müsbet Bakkal dokaç	: 700 guruş
Deyn-i müsbet desti bedeli Hâcî Hasan	: 157 guruş
Deyn-i müsbet imhikalı ? Ali Ağa	: 566 guruş
Deyn-i müsbet Karcı Hasan Ağa	: (silik)
Varak 5a	
Deyn-i müsbet keloğlan	: 350 guruş
Deyn-i müsbet Mehemed Emin	: 80 guruş
Deyn-i müsbet Sarı oğlu esendani	: 240 guruş
Dellaliye ve araba kirası	: 130 guruş
Yekûnü’l-ihracât	: 14688 guruş
Sahhü’l-bâki lit-taksîm beyne’l-verese	: 14651 guruş
Hisse-i zevc	: 3672 guruş 7-18
Hisse-i İbn	: 3147 guruş 7-18
Hisse-i ibn	: 3147 guruş 7-18
Hisse-i ibn	: 3147 guruş 7-18
Hisse-i bint	: 1573 guruş 7-29

Hüccet 10

İftihârü’l-emacit ve’l-ekârim dergâh-ı ‘âli kapucu başlarından Edremit Kazâsı müdürü rif’atlı ağa dâme mecdühû ve şer‘ayi’ şî‘âr mevâli-i fihamdan Kazâ-i mezkûr nâibi faziletli efendi ile Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve Armutabad ve Kazâlarının nâibleri meveddetli efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhir’ü-l emâsil ve’l-akrân müdürü ve i’tâ-yı meclis hamiyetli ağalar zîdet mekadirühüm inhâ olunur ki,

iş bu sene-i mübârekeye mahsûben Kazâ ha-i merkûmenin revgan-ı zeyt a'şârı tüccârdan varnalı mimaki bazirgân uhdesine bil-isâle a'şâr-ı mezkûr bazirgân-ı mersûmun vekîli yani zimmî ma'rifetiyle tahsîl olunmakta ise de a'şâr-ı mezkûrun edâsında ba'zı köyler ahâlisi taraflarından muhâlefet olunmakta olduğu beyânıyla vâki' olan müdahalenin mebnî ve a'şâr-ı mezkûrun ber mûcib-i nizâm ahz u tahsîl zımında buyuruldu ezbarı bunda vekîl-i mersûm tarafından inhâ ve iltimas olunmuş ve bu makûle a'şârının nizâm-ı vechiyle yerli yerinden tahsîli siz muktezâ-yı irâde-i seniyyeden bulunmuş olmakla imdi siz ki muhâtabun-ı mûmâileyhim keyfiyyeti ma'lûmeniz oldukta ber minvâl-ı muharrer mersûmun inhâsı mukarin-i sıhhat olduğu halde a'şârı merkûmun nizâmı vecihle ma'rifet-i şer'-i ve meclis ma'rifetiyle yerlü yerinden ve îcâb ve iktizâ idenlerden cemi' ve tahsîl mersûm tarafına teslimi husûsuna meziyet-i i'tinâ ve dikkat ve hilâfından hazer-i mücânebet eylemeniz bâbında mutasarrıflık liva-i Karesiden iş bu buyruldu tahrîr ve istâr ve yedine i'ta ve ba's ve tesyâr kılınmıştır bi minnehü te'âla vusûlünde gerektir ki, ber mûcib buyuruldu 'amel ve hareket eylesiz deyü

Fi 15 R sene 65

Tarih-i vürûdu

Fi 17 R sene 65

Varak 5b Hüccet 11

Edremit ve Kemer-i Edremit Kazâlarının nâibleri meveddetlü ve müdürileri rif'atlı ve a'zâ-yı meclis hamiyetlü efendi ve ağalar hazerât-ı Anadolu ve Rûm ilinde kâin ba'zı kazâlarda vukû' bulan terekelerden vârisleri mülk-i 'askeride bulunanların hisselerinin ber nehc-i şer'-i sübut bulmaksızın tarafına i'tâsı husûsu mahallerinde bulunan ümerâ-yı 'askeriye taraflarından ve ba'zen dahi mensup oldukları ordular müşirân-ı i'zâmı hazerâtı câniblerinden iddia olunmakta olduğu beyânıyla îcâbı mahallerinden istiş'ar olunmuş ve bir mantuk kuyud memâlik-i mahrûse-i hazreti şahânedede vefat idenlerin vârise gâibi bulunduğu veyahut zevc-i zevcîyeden başka vârise-i ma'rufu olmayup hisse-i zevc ve zevcîyeden mâ'ada beytü'l-mâl-i müslimine ait olduğu halde terekesi ma'rifet-i şer'î ve mal me'mûrları ma'rifetleriyle tahrîr olup teçhiz masarifi ve deyni olupta şer'an sübut bulduğu sûrette ol emîrde terekesi esmatından i'tâ ve vasîyyi var ise icrâ olunduktan sonra kûsürâtta guruşta birer para resmi kısmeti hükmü'ş-şer'î tarafına ... olunan eşyâdan

binde yirmi guruş hesabıyla alınacak dellâliyenin nısfı hazîne-i celîleye ve nısfından sülüsânı münadiye ve sülüsü yine taraf-ı şer‘a ve binde kaydiye olarak alınacak 60 paradan kezâlik etemmi ziyadesi taraf-ı şer‘a ve etemmi ziyadesiyle dellâliyenin nısfı ve gâib hissesinden binde elli guruş ahz mevcûd vârisi olduğu halde hissesi verilerek vârise gâib hissesi ve bilâ vârise olanların kâffe-i terekesi esmâtı ve zikir olunan rusûmât hazîne-i celîleye ait olacağından emlâk sandığında hıfz ile ay başlarında idhâl-i cetvel olunarak hazîne-i celîleye irsâl ve kimin terekesi olduğu iş‘ar kılınması ve vârise-i gâib veyahut vekîli zuhûrunda hissesi ba-arzuhâl lede‘l-istid‘a îcâb-ı şer‘î si ve nizâmı icrâ olunarak hazîne-i celîleden ashâbına itası ve metrukât-ı ‘askeriye fazlasının dahi cânib-i hazîneye teslîmi nizâmı iktizâsından olup o hakdan vârisleri silk-i ‘askeride alınanların hisseleri ber nehc-i şer‘î sübut bulmaksızın verilmesi hakkında bir gün nizâm kaydı bulunamamış olduğundan keyfiyyet devletlü ser ‘asker paşa hazretlerinden lede‘l-istiş‘ar o makûle vârisleri silk-i ‘askeride olanlara hisselerinin vârise-i gâibi zuhûruna kadar emval sandığında tevkîf olunması ve fakat bu makûlelerin mikdâr-ı hisse-i ‘irsiyeleri ile külliye-i sahihalarının mensûb oldukları orduyu hümayun müşîrân-ı fihâmı hazerâtı taraflarından iş‘ar kılınması ve neferât-ı ‘askeriyeden mâni‘-i şer‘î si zuhûr idenlerin îcâbı vechiyle ruhsat verilmek muvâfık-ı ahkâm-ı kanuniyeden olduğundan bu makûle neferâtın hisse-i irsiyelerine daîr vürut idecek tahrîrât üzerine memleketine gidüp isbât-ı verâsete ve tesviye-i maslahat eylemek üzere vakti münâsib ihtilasıyla ruhsat verilmesi zımnında nizâm-ı valayı ser ‘askeriden müşîr müşarun ileyhim hazerâtına tahrîrât-ı mahsûsa gönderilmesi dar-ı şurayı ‘askeride tensip kılınmış idigü cevaben iş‘ar olunmuş ve ber mûcib nizâm-ı metrukât-ı sâireden vârid gâib hissesi ile rusûmât-ı hazîne dahil cetvel olarak hazîne-i celîleye ibsâl olunması iktizâ ider ise de vâris-i gâibi silk-i ‘askeride bulunanların hissesi ‘asker müşarun ileyh hazretlerinin iş‘arları vechiyle hazîne-i celîleye gönderilmeyüp mahallinde ba‘de‘s-subut itası olunacağından beytü‘l-mala ait tereke-i sâirede cari olduğu ve nizâmı iktizâsından bulunduğu misüllü îcâb-ı icrâ ve vârise-i gâib hissesi mahallinde i‘tâ olunarak hazîne-i celîleye ait kaydiyye ve dellaliyesi vârise-i gâib hissesinden fakat guruşta iki para resm-i hazîne dahil-i cetvel olarak irsâl olunması ve (silik) ve gâib dimek vârisin olmadığı mahalli .. manasına olmayup müddet-i seferi şer‘î olan on sekiz sâ‘atlık mesafede bulunan vârise gâib dimek olacağından bu makûle terekeler bilâ tehir ma‘rifet-i şer‘‘le tahrîr ve mal me‘mûrları vârise gâibe için vasî ta‘yîn olunması aherden ehak ve elyak olduğundan mûmâileyhim ma‘rifetleri tanzîm olarak ‘ nizâmı mûcibe icrâ olunması husûsuna

irâde-i aliyye taalluk etmiş ve ol bâbda keyfîyyet cânib-i nezâret-i malîyeden bâ-emîrnâme-i sâmi emîr ve iş'ar buyrulmuş ve icrâyı iktizâsı .. me'mûrunun fariza-i zimmetleri olacağı misullû işbu tahrîrâtı meşrû'a bi'aynihi sebt ve kayıt olunarak bundan böyle ber mucip irâde-i aliyye ve emîrnâme-i mûcibe icrâsı husûsuna i'tâ ve dikkat olunacağı derkâr ise de bu hale na'zâran bidayet-i tanzîmat-ı hayırdan bu ana gelince Kazâlarımızda haylice beytü'l-mal ve mahlûlât vukû' bulmuş ise de layıkıyla gelüp emval sandığına teslim olunmayarak ekserisi şunun bunun zimmetlerinde .. kalmış ve bu ise hasar-ı hazîneyi mûcib olacağından icrâyı îcâbı lede't-temessül o makûle mahlûl ve beytü'l-malîn bi't-tecerrüb zâhire ihracı husûsi için bir mu'temet kimesnenin me'mûr ve ta'yîn kılınması meclisce tensîb ve .. görülmüş olduğuna ve daîremiz ihvanından hamiyetlü Mehmed Ağa bi'l-intihap ta'yîn kılınarak bu def'a taraflarınıza gönderilmiş

Varak 6a

olmakla vusûlünde ber-minvâl muharrer bidayet-i tanzîmat-ı hayriyyeden bu ana gelince Kazâlarımızda vukû' bulan beytü'l-mal ve mahlûlât ma'rifet-i şer'î ve meclis ma'rifeti ve me'mûr ağa ma'rifetiyle bir kısa vakit taharrî-i birle behemahâl zâhire ihrâç olunarak rusûmât-ı vafiasının künyesini tebeyyün defter-i hüccet eserinin ba-tanzîm irsâl ve takdîmi husûsuna mezîd-i i'tinâ ve dikkat eylemeniz siyâkında şukka-i mahsûsa-i tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 15 R sene 65

Vusûlü Fi 23 R sene 65

Hüccet 12

Metn-i şifâda muharrer-i beytü'l-mal ve mahlûl maddeleri silk-i 'askeride bulunanlar hakkında olmayup sâir haklarında icrâ olunacağından sunuf-ı 'askeriye müstesna tutularak ehâl-i sâirenin müddet-i ma'lûmeden bu ana gelince vukû' bulupta ketm ve ihfâ olunan beytü'l-mal ve mahlûlenin zâhire icrâsı husûsuna bi'l-ittifâk mezîd-i i'tinâ ve dikkat eylemeniziçün tahşiye küşara ibtidâ kılındı.

Mühür Es-Seyyid Mehmed

Edremit Kazâsı nâibi faziletlü efendi ve müdürü rif'atlı vel-a'zâyı meclis-i hamiyetlü ağalar

Hüccet 13

Kazâ-i mezkûr sâkinlerinden müteveffâ Arap Hâcî Mehemmed'in yetimlerinin vekîlleriyle vasîleri beynlerinde vâki' olan münâza'alarına mebnî li-ecli'l-muhakeme bu tarafa celb olunmuşlar ise de ol emîrde müteveffâyı mûmâileyhim kız karındaşı Şerîfe hatuna terekeden 10000 gurus deyni olup defter-i kassâma deyn-i müsbet deyü tahrîr olunan meblâğ-ı deyn mezkûr ne cihetten deyni olduğu ve kimler şehâdet eylediği ve mezbureye yEmin verilüp verilmediği beyân olunmamış binaenaleyh şehâdet edenler isimleriyle ve ne deyü şehâdet eyledikleri tasrîh olunarak bir kıt'a hükmü hâvî mazbata i'lâmının irsâli ve müteveffânın zimematı 'ale'l-esâmî zikir olunmayup defter-i kassâmda bir kalem yazılmış anın dahi esâmîleri ve asıl meyyitin zimem defteriyle sağ ve çürüğü beyân olunarak bir kıt'a mahzû? defterinin başkaca eşyâlı ve müteveffânın dükkânında farizat olunan eşyâsı defter-i kassâmda müfredâtıyla zikir olunmayup bir kalem vaz olunmuş idigünden anın dahi sıhâtı vechiyle bir kıt'a müfredât defterinin celbi ve müteveffânın terekisinin tahrîri esnasında eniştesi İbrahim Ağa bi kıt'a zeytinlik hücceti zevcEmin malıdır direk ahz eylemiş olduğundan hüccet-i merkûmenin bu tarafa gönderilmesi ve bir kıt'a zeytinlik vâkıftır deyü Şâkir Efendiye verilmiş ise de Vakıfnâmesi ile keyfiyyetin tahkîki zımnında mûmâileyh Şâkir Efendinin bu tarafa irsâli ve defter-i kassâmda deyn-i müspet deyü zikir olunan düyûn-ı sâirenin sûreti-i subutu şahitleri beyân olunarak başkaca iş'arı

Varak 6b

ve yetimlerin nâzırı İbrahim'in karındaşı Mehemmed yedine bir kıt'a sahlı altın verilmiş olduğu ihbar olunmuş idigünden mezkûr altunun ahzıyla bu tarafa irsâli ve mumâneat eylediği sûrette kendüsünün bu tarafa ihsârı müktezâyı maslahattan bulunmuş ve medâr-ı muharrere ve defâtir-i senedât-ı matlûbenin behemahâl bu tarafa sür'at-i irsâli ve Şâkir Efendi ile ve kudamanın ve merkûm Mehemmed'in bu tarafa isyalleriyle keyfiyyetin zâhire ihracı müktezâyı şer'-i ve hakkaniyetten görünmüş olmağla ber vechi muharrer îcâb-ı hâlin sür'at-i icrâsı ve defâtir ve sâire-i matlûbenin bilâ tevkîf hemân isyal ve ısrarı husûsuna dikkat ve mübâderet eylemeniz siyâkında şukka-i mahsûsa tahrîr ve tesyîr kılındı

Fi 19 R sene 64

Tarih-i vürûdu Fi 24 R sene 65

Hüccet 14

Medine-i Edremit kurâlarından Dereli Köyü sâkinelerinden Ümmül Gülsüm binti Hac İsmail nam hatun tarafından köy-i mezbur muhtarı Mehemmed bin Ali ve Ahmed bin Mustafa şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâlesi ve zevc ve ehli Hasan Ağa bin Hüseyin nam kimesne meclis-i şer'î-i şerîf-i enver ve mahfel-i din-i münif-i ezmanda işbu bâ'isü'l-kitâb Hasan Ağa bin Hâcî Mehemmed oğlu nam kimesne müvacehesinde bil vekâle ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm idüp müekkilim mezbure Ümmül Gülsüm hatunun akidatı ? suduruna değin yedinde mülk-i hakkım olup medine-i mezbur mahallâtından tuzcu Murâd Mahallesinde vâki' bir taraf-ı Fâtıma hatun menzili ve bir taraf-ı Aişe hatun menzili ve bir taraf-ı tahmis oğlu İbrahim Ağa menzili ve bir taraf-ı tarik bu hududu erbaa ile mahdut tahtani üç bâb oda ve bir matbah iki fûrun ve yarım masvar? maen leziz bir mikdârı eşcâr-ı müsmire ve gayri müsmireli bağçe ve bir bâb mülk menzirim bil cümle baştemle ? ve yehuye? tarafından îcâb ve kabul hâvî ve şurut-ı müfside ... mubtile takrîr-i gabn-ı fahişten ari bey'-i bat-ı sahih-i şer'le merkûm Hasan Ağaya 7000 guruşa bey' ve temellük ve teslîm eylediğimde ol dahi ber vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabul eyledikten sonra semeni olan 7000 guruşu müşretayı merkûm yedinden bit-temam ahz-u kabz eyledim ba'de'l-yevm menzil-i mahdudu mezkûrda benim asla kat'a 'alâka ve medhalim kalmayup müşterâyı merkûm Hasan Ağanın mülk-i müşterâsı ve hakkı iki? olmuşdur dedikte gıbbet tasdikü'ş-şer'î ma hüvel vâki' bi't-talep olundu

Fi 11 Re sene 65

Şühûd-ül hâl

Kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi ve Şeyh Mustafa Ağa 'alayıeli Molla Mehemmed Bakkal Kara Mehemmed Tüfekçi Beşir Hüseyin Bey ve Şeyh Mustafa Dellâl Mehemmed muhzır Molla Mustafa ve gayrühüm mine'l-hâzirin.

Hüccet 15

Medine-i Edremit mahallâtından tuzcu murâd Mahallesi sâkinlerinden Ahmed bin el-Hac Mehemmed nam kimesne meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb merkûmun karındaşı Hasan Ağa ibn'ü-l merkûm El-Hac Mehemmed mahzarında ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm idüp akd-i âtiüzzikrin suduruna değin yedinde mülk ve hakkım olup cennet ayağı nam mahalde vâki'bir taraf-ı kâtib-i sabık merhum Hasan Efendi bağçesi ve bir taraf-ı Hâcî Kadir oğlu Hâcî İsmail bağçesi ve bir taraf-ı .. oğlu

Hâcî İbrahim bağçesi ve bir taraf-ı tarik-i am ile mahdut bir kıt'a bağçenin üç hisseden bir hissemi tarafeynden îcâb ve kabulü hâvî ve şurut-ı müfside ve mubtileden ari bey-i bat-ı sahih-i şer'le merkûm karındaşım Hüseyin Ağaya bedelen 1000 guruşa bey ve temellük ve teslim eylediğimde ol dahi ber vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ahz u kabul eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbur-ı bedel 1000 guruşu müşretayı merkûm yedinden bit-temam ve kemâl ahz-u kabz eyledim fîma ba'd bağçe-i mahdud-ı mezkûrda hissemde benim 'alâkam kalmayup merkûm Hasan Ağanın mülk ve müşterâsı ve hakkı iki olmuştur keyfe mâşâ .. mutasarrıf olsun dedikte gibbe't-tasdîkû's-şer'î ma hüvel vâki' bi't-talep ketb olundu
Fi 3 Ce sene 65

Şühûd-ul hâl

Ali Hoca oğlu Mehemmed

.. oğlu Ömer Ağa Bakkal Kara Mehemmed

Yapucu Abdullah Tüfengçi başı Hüseyin Bey

Kâtip Emin Efendi Çınar oğlu Mehemmed

Muhzır Hâcî Hüseyin Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum mine'l-hazirin

Varak 7a Hücçet 16

Medine-i Edremit mahallâtından tuzcu murâd Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem müteveffıye olan Fatma binti İsmail nam müteveffıyenin sagîr oğulları İsmail ve Mehemmed nam sagîrlerin tesviye-i umurlarına kabl-ı şer'den mensûb-ı vasîleri Hasan Ağa bin Hüseyin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Hasan Ağa bin Hâcî Mehemmed Efendi mahzarında bilvesaye ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm idüp müteveffıye-i mezbure Fâtıma Hatunun düyûn-ı kesiresi olmagla menkul terekesi düyûnuna vefa itmeyüp 'akar dahi şer'an bey' olunup edâyı deyn olunmak lâzım geldiği ecilden müteveffıye mezbure Fâtıma hatunun terekesinden olup mahalle-i mezburda vâki'etraf-ı erbaadan bir taraf-ı Ümmül Gülsüm Hatun menzili ve bir taraf-ı Aişe Hatun menzili ve bir taraf-ı yola şıgmaz oğlu bağçesi ve bir taraf-ı tarik-i am bu hudud-ı erbaa ile mahdut fevkani 4 bâb oda ve bir sofa ve tahtani üç bâb mağa'zâ ve bir bâb kebîr dam ve yarım masvar mahzen? ve bir mikdârı bağçe ve havluya müştemil bi bâb mülk-i menzili müteveffıye-i mezburenin ashâbı matlûbu .. ve kibel-i şer'den verilen ve zir-i mahall-i? mantukunca sevk-i sultânîyede ve mecma-ı nail

olan mahallerde 4 ay mikdârı nida ve müzâyede olundukta ragabat-ı .. merkûm Hasan Ağa üzerinde 8250 guruşda karar idüp ziyadeye talib-i aheri dahi olmayup ve meblâğ-ı mezbur menzil mahdud-ı mezkûrun el-yevm semen-i misli idiğü zeyl-i hüccette muharrerü'l-esâmî müslimin ihbarlarıyla muhakkak olmağla menzil-i mahdud-ı mezkûrun bil cümle baştemle? ve yehuya? tarafından îcâb ve kabulü hâvî ve şurut-ı müfside ve mubtileden ari bey'-i bat-ı sahih-i şer'le merkûm Hasan Ağaya bilvesaye 8250 guruşa bey ve temellük ve teslîm eylediğimde ol dahi ber vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm kabz kabul eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbur-ı 8250 guruşu merkûm Hasan Ağaya yedinden bit-temam ahz u kabz eyledim min ba'd menzil-i mahdud-ı mezkûr-ı müşterâyı merkûm Hasan Ağanın mülk ve müşterâsı olmuştur keyfe mâşâ ve .. mutasarrıf olsun dedikte ma hüvel vekaa' bit-talep ketb olundu.

Fi 3 Cemâziye'l-evvel sene 65

Şuhüdül hâl

Şeyh oğlu Mustafa Ağa Tüfekçi baş Hüseyin Bey

'alayıyeli Molla Mehemed Akhisarlı Ali Ağa

Dereli Muhtarı Ali Ağa Dereli İmamı Ahmed Efendi

Delâl Mehemed Muhzır Molla Mustafa

Ve gayruhüm mine'l-hâzirin.

Hüccet 17

Bâ'is-i vesika-i huruf? oldur ki

Medine-i Edremit'e tabi Çıkrıkçı Köyü sâkinlerinden iken bundan (akdem) vefat iden Lâtif bin Hüseyin'in verâseti Zevce-i menkuha-i metrukesi Hâtice Binti Hasan ile Sağîre kızları Fâtıma ve Emine ve Aişe'ye münhasıra ve sabi Emir Ali bin Mustafa vasî-yi nâzırı müderris oğlu Hâcî Hüseyin talep ..

Fi 3 Re sene 64

Tüfenk 1 :90 guruş

Tabanca çift 1 :36 guruş

Anteri 1 :28 guruş

Müsta'mel abdestlik 1	:70 guruş
Kapaklı sahan 4	:70 guruş
Çorba tası 7	:15 guruş
Taya 2, tencere 2	:40 guruş
Tepsi 1	: 7 guruş
Sini 1	:27 guruş
Çuval 5	:50 guruş
Camus ineği 2 malak 2	:786 guruş
Karasagîr ineği 1 düye 1 dana 2	:531 guruş
Köy-i mezburda bir bâb menzil	:315 guruş
Öküz çift 1 araba 1	:855 guruş
Ambar 1	:91 guruş
Def'a köy-i mezburda bir bâb oda	:605 guruş
Erkek malak 1	:370 guruş
Musta'mel araba 1	:100 guruş
Bakır sahan 3	:30 guruş
Tencere 1	:30 guruş
Taba 1	:30 guruş
Cem'ân yekûn	:4155 guruş
Varak 7b	
Minhâ'ü-l İhrâcât teşhiz tekfin	:201 guruş
Mihir	:100 guruş
Resmi Kısmet	:112 guruş
Kaydiyye Dellaliye	:35 guruş
Deyn-i müspet Emir Ali	:150 guruş
Deyn-i müspet Emine Hatun	:950 guruş

Deyn-i müspet Müderris oğlu Hâcî Hüseyin	:1500 guruş
Deyn-i müspet Kahveci Deli	:35 guruş
Deyn-i müspet Hizmetkâr Rama'zân	:30 guruş
Deyn-i müspet Kurbancıya	:80 guruş
Deyn-i müspet Sirkeci Hüseyin	:600 guruş
Cem'ü-l İhracat	:3793 guruş
Sahhü'l-bâki lit-taksîm beyne'l-verese	:362 guruş
Hisse-i zevce	: 45 guruş 12
Hisse-i bint	: 105 guruş 29
Hisse-i bint	: 105 guruş 29
Hisse-i bint	: 105 guruş 29

Hüccet 18

Medine-i Edremit'te Tuzcu Murâd Mahallesi sâkinlerinden Kâtip Mehemed Emin bin Ali Efendi meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde bâ'is hâzihî'l-kitâb olan 14 yaşını tekml-i vecibesinin buluğa tahammülü olup huzur-ı şer'îde buluşunu ihti'lâm ile mu'terif olan Mustafa bin el-Hac Mehemed Ağa mahzarında bilvelaye takrîr-i kelâm ve tabir-i ... merâm idüp mezbur Mustafa Ağa veliyyi mücezzi? olduğum sülbiye-i sağıre kızım Fâtımatüzzehrayı tezevvüce tâlib ve ragıp olmağıyla ben dahi fukaha-i i'zam hazretlerinin (arapça) kavli-i şerîfleri üzre pederi onar guruş rayıcıyla 760 adet rubiyyeye altunu mihr-i muaccel makbuz ve 40 rubiyye altunu mihr-i müeccel sehmiyesiyle ledeşşühûd ve kızım sağıre-i mezbure Fâtımatüzzehrayı mezbur Mustafa Ağa'ya bilvelaye akd-i nikah ve tezvic eyledin dedikte mezbur Mustafa Ağa dahi ber vech-i muharrer tezevvüç idüp ve kabul etmekliğin ma vakaa bi't-taleb ketb olundu fil yevm-i sabiun min şehri Cemâziye'levvel sene hamse sinin ve mi'eteyn elfün

Müfti zâde Ahmed Nazif Efendi ibn-i Hâcî İsmail Hilmi Efendi

Sabık zabtiye Hüseyin bey ibn-i Mehemed Emin Ağa .. İbni Ebubekir Ağa ve gayruhum

Hüccet 19

İftihârü'l-emâcid ve'lekârim dergâh-ı ali kapucu başlarından Soma ve Edremit ve Bergama Kazâlarının müdürileri rif'atlü efendiler ve ağalar dâme mecdühüm ve şer'ay-i şiar Kazâ ha-i merkûm nâibleri faziletlü efendiler ile Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Armutabad ve nevahi ve ilçe-i Bergama ve Kırk Ağaç Kazâlarının nevvâbı meveddetlü efendiler zîde 'ilmühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân müdürî ... mecalis-i hamiyetlü ağalar zîde kadrühüm ve daîremiz muhbiranından zıkr-i âti husûs mübâşir ta'yîn kılınmış olan meveddetlü Mehemed Efendi zîde mecdühü inhâ olunur ki Karesi sancağının sair Kazâlarında zuhûr iden beytü'l-mal akçesi vukû'unda hâsılât-ı vâki'ası îcâbât defterlerine idhâlen gelüp emvâl sanduğuna teslîm kılınmakta ise de Kazâlarınızda vukû' bulan beytü'l-mal artılmayup şunun bunun zimmetinde ihtifâ' olunmakta olduğu sahihan istihbar kılınmış ve beyânı hacet olmadığı üzere işbu beytü'l-mal akçesi vâridât-ı hazîne-i celîleden olup bu makûle emval-i ha'zâin-i şahânenin urfesi ? aranılmayarak şunun bunun zimmetinde ketm ve ihfâ ettirilmesi bil vucuh hasar-ı hazîne-i mucip olacağı bedihiyyaddan görünmüş olmakla imdi siz ki muhâtabun mûmâileyhimsiz keyfiyeti ma'lûmeniz oldukta bidayet-i tanzîmat-ı hayriyyeden bu ana gelince Kazâlarınız derununda cuz-i ve külli vukû' bulan beytü'l-mal akçesiyle hazîne-i şahâneye ait olan mahlûlat vesâirenin ma'rifet-i şer' ve mübâşir ve me'mûr-u mûmâileyh ma'rifetleriyle bir akçesi ketm ve ihfâ olunmayarak zâhire bil-ihrâç hâsılât-ı vâki'asını .. defteriyle efendi mûmâileyhe teslîmen sandık cânibine irsâline mezîd-i i'tinâ ve dikkat ve sen ki efendi-yi mûmâileyh .. müktezâsı .. üzere emval-i mezkûrenin zâhire ihracıyla kemâl-i i'tinâ ve dikkat ve hilâfından tevekki ve mübâderet eylemeniz bâbında divân mutasarrıflığı liva-i karaside işbu buyruldu istibar ve tesyâr kılınmıştır bi minnehü te'âla vusûlünde gerektir ki ber mûcib buyruldu 'amel ve hareket eylesüz deyü

Fi 7 Ce sene 65

Kad vesale ileyna keza

Varak 8a Hüccet 20

İzzetlü Rif'atlü meveddetmendim efendi muhterem hazretleri

Memâlik-i mahrûse-i şahânedede kâin köylerde ba'zı ashâb-ı hayrâtın binâ eyledikleri mesâcide ikame-i salât-ı Cuma ve 'iydiyet olunmak üzere ba-izni hümâyun müceddeden minber vaz'ıyla ber köy .. hitâbet ciheti tevcîhi usûlünden ise de o

makûle cihet tevcîhine daîr inhâların kesret üzere vukû'una ve bunlara sebep ve hikmeti tekâliften vâreste ve yahut 'askeriye alınmamak .. bilinemediğine mebnî keyfiyyet-i meclis-i vâlâyı ahkâm-ı adliyyeye havâle buyrularak îcâb-ı şer'î si cânib-i fetvâhânededen istifsâr olundukta o makûle köyler mescidine minber vaz' istizan vukû'unda ol köy vayahut civârında salât-ı Cuma edâ olunur câmî' olmadığı ve köy-i merkûme kebîr olduğu tahakkuk eyledi(ği) takdîrde minber vaz' ve hâtip nasbına müsâ'ade-i seniyye erzan buyrulması olduğu misüllü köy-i kebîr olmadığı sûrette izin verilmemesi hep câiz idiğü beyân ve i'şar kılmış idiğüne cihet-i 'ilmiyenin evlâda intikâli ari olmayup fakat evlâdı olmayupta istihkâka ve ekliyeti nümâyân olduğu halde bâbası mahlûlünden evlâdına tevcîhi nizâmattan olmak hasebiyle ta ehl-i hitâbet ciheti tevcîhi gerek mücerreden ve gerek pederi mahlûlünden olsun câiz olmayacağından bundan böyle o makûle kuraya minber vaz' nümâyân olmayan kesata müceddeden .. hitâbet ve imâmet cihetleri tevcîh kılınmaması ve eğer ashâb cihetten biri vefât edipte biri evlâd-ı kebîri bulunur ve hitâbet ve imâmete ehliyet ve liyakâti bi'l-imtihan tebyîn ider ve evlâd-ı sagîr olanlar bi'l-beyân idâre ile ba'de'l-buluğ kesb-i liyâkat ve istihkâk eyler ise nizâmına riâyeten pederi mahlûlünden hitâbet ve imâmet cihetleri tevcîh olunup eğer evlâd-ı kebîrin ehliyet ve liyakâti olmaz ve evlâd-ı sagîri hin-i buluğuna deyin kesb-i liyâkat ve istihkâk itmez ise o makûlelere hasbe'n-nizâm verilmeyüp diğeri ehil olmayana tevcîh kılınması ve bunların cümlesinin imtihanları sancak meclislerinde evkâf me'mûrları hazır oldukları halde ma'rifet-i şer'le icrâ olunarak liyâkati nümâyân olduğu ve minber vaz'ı şer'î şerife tevafuk eylediği sûrette husûsat-ı meşrû'aya tatbîken i'lâm ve mazbatalarının bu tarafa gönderilmesi husûsları meclis-i vâlâyı mezkûrda tezekkür ve tensîb-i irâde-i seniyye-i mülûkane dahi ol müzekkerede saniha? zîb buyrularak ol bâbda sâir mahallere yazıldığı misüllü keyfiyyet-i saduğuna müşiri devletlü paşa hazretleri bâ-emîrnâme-i sâmi hazret-i vekâlet penahi tavsilen iş'ar buyrulmuş olmakla cenâbı şerifleri dahi bu bâbda ağah olarak ber mûcib irâde-i seniyye iktizâsı hâlin icrâsıyla husûsat-ı muharrerinin bundan böyle dustûr-ı 'amel tutulmasına ve kemâl-i himmet ve gayret eylemeleri siyâkında şukka-i mahsûsa tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 7 Rebiül-evvel sene 63

Kayı Fi 13 CE sene 65

Hüccet 21

Es-seyid Mehemmed

Es-seyyid Mehemmed Âli

Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân 'askeriye-i şâhâne mütekâid mülâzimlârından olup Edremit ve Akçay ve Ilıca ve Kemer iskelelerine liman reisi nasp ve ta'in kılınan Mehemmed Ağa zîde kadruhu inhâ olunur ki Edremit iskelesi liman riyâseti papyurları uhdene ihâle olunmuş ise de mezkûr iskele civârında bulunan marrul beyân Akçay ve Ilıca ve Kemer iskelelerin dahi ilhakı husûsu tarafından ba-arzuhal istida olunarak keyfiyet meclis-i bahriyeye lede'l- havalesinin derkâr olan emektarlığına ve zikir olunan iskeleler birbirine civâr bulunduğuna mebnî o vecihle ilhaken uhdene ihâlesiyle buyruları mezkûrun tebdîli lâzım geleceği meclis-i mezkûrdan i'lâm ve ifâde olunarak o vecihle mezkûr iskeleler liman reisliği uhdene ihâle ve tefvîz kılınmış olmakla reisliğe mezkûr vekîl ile idâre ettirilmek ve âhere furûzat ile bu tarafa gelmemek ve hasbel icâb yolu kalmayup maslahatın zuhûr eylediği halde anın ..

Varak 8b

o mahall-i meclisinden ol emîrde bir kıt'a mazbata istihsâl idip bu cânibe irsâl iderek ruhsatı hâvî taraf-ımızdan tahrîrât gönderilmedikçe hod be hod kalkup bu cânibe 'azîmet etmemek şartıyla reislik mezkûre müteferri husûsatın mahallinde bizzat hüs-n-i rüyet ve tesviyesine mübâderet ve bu misillü liman reislerine i'tâsı mutat olan 'âidâtı ahz idüp ziyâdesini metâlibesinden ve ashâbı safâin haklarında bir gün ta'addi ve rencide sûretleri vukû'a getirilmemesinden be-gayet tehaş ? ve mübâadet eylemek bâbında me'mûriyetini hâvî divân-ı tersâne-i 'âmire ve makâm-ı kapudani-i deryadan tebdîlen işbu buyruları tahrîr ve imlâ ve yedine i'tâ olunmuştur imdi gerekdir ki ber mûcib buyruları 'amel ve harekette hilâfet-i tecvîzden gayetü'l-gaye hazer-i mücânebet eylesiz deyü.

Fi 4 Re sene 65

Hüccet 22

Bâ'is-i defter-i kassâm oldur ki

'An asıl midüllü cezâresinde Eslim Tuba? Köyü mütemekkinlerinden olup medîne-i Edremit'e bakkallık ile mukim iken bundan akdem mürd ve hâlik olan esterati veled

mestufe nam hâlik verâseti köy-i mezbûrda mütemekkin anası kostantiye veled kate kosti ile li-ebeveyn kız karındaşı Marya ammi oğlu kostandi velet seryâliniye münhasıra olduğu ledeşşeri'l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra vârisi mersûman taraflarından tereke-i hâlik mersûm ahz u kabz ve zuhûr iden divân-ı tadiyahye ve husûsa-i tereke-i hâlik mersûmun mütevakıf olduğu umûrun ebirnan yani veledi Dimitri ve nastur veledi tokac nam zimmîler şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan haris oğlu estezenti veledi Yorgi nam zimmî talep ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farîzatüşşer'le tevzî' ve taksîm olunan tereke-i hâlik-i mersûm defteridir ki ber vechi âti zikir ve beyân olunur fi'l-yevmi sabiu vel işrin min şehri zilka'de sene erbe'a ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Bâ defter-i müfredât furuzat olunan dükkân anbarı	7/6	: 1077 guruş
Bâ defter-i müfredât-ı zimemât		: 27140 guruş
Dereli civârında ertücek ? zeytini kıt'a 1 eşcâr 152		: 7000 guruş
Dereli civârında ayvaz oğlu zeytin kıt'a 1 eşcâr 33		: 600 guruş
Dereli civârında taşlı zeytin kıt'a 1		: 3500 guruş
Dereli civârında eski bağ derununda incir ve aşılak zeytinleri		: 400 guruş
Ak tarik üzerinde zeytin eşcâr 25		: 1400 guruş
Def'a dereli civârında tarla derununda .. zeytin 15		: 500 guruş
Eşcâr-ı mezkûrdan mahsûlâtı revgan zeyd desti 22		:591 guruş 2 kıyye
Bârgîr reisi 1		: 250 guruş
Cem'ân yekûn		: 51858 guruş
Minhâ ül-ihracât		
Masârıf-ı hızriyyesi		: 250 guruş
üzre despota ve kelisan		: 310 guruş
Vergüyi senevat?		: 289 guruş
Hakim ücreti		: 250 guruş
Deyn-i müsbete tüccârdan vasî masrafı		: 4500 guruş
Deyn-i müsbet karaca tarakol zimmî		: 2300 guruş

Deyn-i müsbet aciyenac oğlu kostandi	: 2620 guruş
Deyn-i müsbet sarı oğlu Harandi	: 4800 guruş
Deyn-i müsbet Karat oğlu Kefre	: 433 guruş
Bâbuşcu meşrûye deyn'i müsbet	: 1150 guruş
Deyn-i müsbet Tahta Köyünde ..	: 1960 guruş
Esterat-i balkan deyn-i müsbet zimmi	: 670 guruş

Varak 9a

Kıpti? Lefter Deyn-i müsbet	: 7650 guruş
Balyalı zahari Deyn-i müsbet	: 855 guruş
Deyn-i müsbet Kürt oğlu	: 275 guruş
Deyn-i müsbet Yorgi .. zimmi	: 52 guruş
Hizmetkârı Mihal Deyn-i müsbet	: 1450 guruş
Deyn-i müsbet Râli	: 42 guruş
Deyn-i müsbet Lâzri	: 180 guruş
Deyn-i müsbet Etmekci taşu	: 42 guruş
Pavli Deyn-i müsbet	: 125 guruş
Deyn-i müsbet Yalni Dimitri	: 180 guruş
Resmi kısmet-i adi	: 2962 guruş
Kaydiyesi	: 200 guruş
Deyn-i müsbet Vasilaki	: 2800 guruş
Dellâliye ve harciye tahmin	: 250 guruş
Cem'ân yekûnül ihracat	: 36166 guruş
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese	: 15691 guruş 26
Hisse-i üm 22	: 5230 guruş
Hisse-i Uht 21	: 7845 guruş
Hisse-i ibnü'l-am 11	: 2615 guruş

Hüccet 23

Bâ'is-i vesika-i huruf oldur ki medîne-i Edremit mahallâtından hakem zâde Mahallesinde sâkin iken bul akdem vefât iden helvacı Es-seyyid Mehemmed Ağa bin Hâlil'in verâseti ve vasiyyeteyn-i menkûhateyn-i metrûkeleri Hâtice binti Hâlil ve İrsale binti Hüseyin sulbi kebîr kızları 'Aişe ve Fâtıma ve Sağıre Kızı 'Aişe ve Kebîr oğlu El-Hac Mehemmed ve Abdullah ve Sagîr oğlu Hâlil'e münhasıra olduğu ledeşşer'î l enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra sagîr-i mezbûr hâlilin vâlidesi ve vasîsi mensûbesi mezbûre İrsale Hatun ve sağıre mezbûre 'Aişe'nin vâlidesi ve vasîyi mensûbesi mezbûre Hâtice Hatun talepleriyle tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farizatü's-şer'î ye tevzî' ve taksîm olunan tereke-i müteveffâyı mezbûrdur ki ber vechi âti zikir ve beyân harrere fi'l-yevmi el-hadi ve'l-işrin min şehri ramazanü'l-mübârek sitte erbea ve sittîn ve mietün ve elfün

meşar tahtta zeytin eşcâr 43 incir icârı 8	: 4000 guruş
beş çınarda zeytin eşcâr 190	: 13000 guruş
Küre Köyünde zeytin eşcârı 53	: 6000 guruş
Ezman köprüsü tahta zeytin eşcârı 179	: 15000 guruş
Ale candal bende zeytin eşcârı 206	: 20000 guruş
Hasırcı boğazında zeytin eşcârı 95	: 4500 guruş
Tepede zeytin eşcârı 80	: 6500 guruş
Araplar Köyü tahtında kadı dağlı zeytinliği eşcârı	: 110000 guruş
Harman tepesinde zeytin eşcârı 20	: 5000 guruş
Def'a harman tepesinde zeytin eşcârı 22	: 3000 guruş
Yarı kuyu kurbunda zeytin eşcârı 112	: 11000 guruş
Çınarlı kuyu kurbunda zeytin eşcârı 38	: 8000 guruş
Cennet ayağı nam mahelde üzüm bağı dönüm iki	: 3000 guruş
Akpınar kurbunda zeytin eşcârı 14 Tut eşcârı 5	: 2000 guruş
Bukar ve ceharşud ber .. dükkânı	: 2000 guruş
İttisâlinde 1 bâb kundakçı dükkânı	: 1500 guruş

Def'a ittisâlinde Pazar 1 bâb dükkânı	: 400 guruş
.. asel kovan 12 fi 28	: 3360 guruş
Şi'r kile 40 fi 12	: 640 guruş
Hınta kile 8 fi 32	: 250 guruş
Revgan zeyd desti 3	: 1050 guruş
Anbar 2	: 80 guruş
Tehamis mangalı 2	: 140 guruş
Tüfeng 1	: 150 guruş
.. 1	: 200 guruş
Kebîr .. nacak 1	: 300 guruş
Küp 3	: 240 guruş
Sâ'at 1	: 250 guruş
Nakd-i mevcûd	: 381 guruş
Bâ defter-i müfredât-ı zimemât	: 1069 guruş
Cedit tefarik entari 1	:145 guruş
Gömlek 2	: 15 guruş
Varak 9 b	
abani sarık 1	: 30 guruş
Beyaz lübade ? 1	: 20 guruş
Alaca entari 1	: 10 guruş
Def'a alaca entari 1	: 40 guruş
İşleme entari 1	: 20 guruş
Cedit alaca entari 1	: 100 guruş
İçlik 4	: 25 guruş
Şal .. 1	: 20 guruş
Bellik 1 duman kisesi 1	: 10 guruş

Hama kuşığı 1	: 60 guruş
Dizlik 1	: 20 guruş
.. tepsi 1	: 50 guruş
Şalvar 1	: 25 guruş
Keten 1	: 10 guruş
Körülü 1	: 20 guruş
Çubuk maa takım 3	: 50 guruş
Kebîr kazgan 1 12 kıyye	: 144 guruş
Kebîr yaba 1 72 kıyye	: 90 guruş
Def'a taba 1 1 kıyye	: 84 guruş
Kebîr sini 1	: 100 guruş
Sefer tası 1	: 5 guruş
Kapaklı sahan 3	: 60 guruş
Sim tabanca çift 1	: 80 guruş
Sarı takım tabanca çift1	: 60 guruş
Bâbuç 1	: 5 guruş
Eğer 1	:100 guruş
Cem'ân yekûn	:133354 guruş
Minhâ ül-ihracât	
Teçhiz tekvin	: 1001 guruş
Mihr-i müeccel	: 100 guruş
Mihr-i müeccel	: 100 guruş
Resmi kismet	: 333 guruş
Dellâliye ve kaydiye	: 400 guruş
Helvacı .. deyn-i müsbet	: 1200 guruş
Damadı Mehemedde deyn-i müsbet	: 228 guruş

Mersûm Ali Ağa deyn-i müsbet	: 174 guruş
'Aişe Hatun dey-i müsbet	: 80 guruş
Çukacı zimmîyet dey-i müsbet	: 24 guruş
Terzi mihal zimmîyet dey-i müsbet	: 125 guruş
Hâcî Süleyman zimmîyet dey-i müsbet	: 40 guruş
Zevcesi irasel deyn-i müsbet	: 340 guruş
Yekûnül ihracat	: 7125 guruş
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese	: 126229 guruş
Hisse-i zevce 10	: 7889 guruş
Hisse-i zevce 10	: 7889 guruş
Hisse-i bint 1	:12272 guruş
Hisse-i bint 1	: 12272 guruş
Hisse-i bint 1	: 12272 guruş
Hisse-i ibn 22	: 24544 guruş
Hisse-i ibn 22	: 24544 guruş
Hisse-i ibn 22	: 24544 guruş

Hüccet 24

Medîne-i Edremit kuralarından yenice Köyü sâkinlerinden Fatma binti Hüseyin nam Hatun meclis-i şer'î şerif-i enverde amucası Abdullah tarafından zikr-i âti husûsi tasdik ve kabule vekîl-i müsecceli ? şer'î si bekir bin Mehemmed nam kimesne muvacehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edüp akd-i âtiyüzzikrin suduruna değin yedinde mülk ve hakkım olup Küplücü Köyü civârında vaki' bir taraf-ı bayi' mezbûre zeytinliği ve bir taraf-ı avşar zeytinliği ve bir taraf-ı Hâcî Mehemmed zeytinliği ve bir taraf-ı yürek zeytinliği ile mahdût yirmi sâk zeytin eşcârımı tarafeynden îcâb ve kabulü hâvî şurût-u müfsideden ari bey'-i bat-ı sahih-i şer'î ile 1700 guruşa bey've temlîk ve teslim eylediğimde ol da bil vekâle ber vechi muharrer

ıştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblağ-
ı mezbûr 1700 guruşu müşteriyetine vekîl-i mezbûr yedinden bi't-temam ve'l-ikmâl
ahz u kabz eyledim fi-mâba'd eşcâr-ı mahdût-ı mezkûrda benim asla 'alâkam
kalmayup müşterâ merkûmun mülk-i müşterâsı ve hakkı sarîhi olmuştur keyfe ma
yeşa ve muhtar-ı mutasarrıf olsun dedikte gıbbe't-tasdîku'ş-şer'î ma vaka'a bi't-
taleb ketb olundu fi'l-yevmissabi 'ışrin şehrü şa'bânü'l muazzam sene hamse ve
sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Muhtar .. topal oğlu Hâilil Ebedinli oğlu Hâilil imâm Hasan Efendi koca İbrahim
muhzır Hâci hüseyin ve gayruhum

Varak 10a Hücçet 25

Men'-i murur hakkında buyruldu

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim ser bevvâbin dergâh-ı âliden Edremit Kazâsı müdürü
Rif'atlı ağa dâme mecdühû ve şerayi' şî'âr mevâli-i kirâmdan Kazâ-i mezkûr nâibi
faziletli efendi ile Örendi ? ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend Armutabad ve
çandarlu ve Kozak Kazâlarının kuzât ve nevvâbı meveddetli efendiler zîde
'ilmühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân müdürü ve a'zâyı meclis hamiyetli ağalar
zîde kadrühüm inhâ olunur ki beyândan müstağni olduğu ve cümlelerin ma'lûmları
bulduğu üzre kat-ı murûr hakkında müesses ve karargir olan nizâm-ı âli iktizâsınca
bir Kazâdan diğer Kazâyâ ref't ve emed idecek tüccâr vesâir murûr ve 'ubûrun
yerlerine murûr ve silah tezkeresi verilmedikçe ol kimesneye ruhsat verilmemesi
nizâm-ı iktizâsından ve bu husûsun dâima icrâsı kaffe-i me'mûrinin fariza-i
zimmetleri olan hâlâtta iken bir müddetten berü bu husûs vâcibül ağnaya Kazâlar
müdürü ve müfitleri tarafından adem-i takyîd ve 'i'timâdtan dolayı bu aralık etraf
Kazâlardan gelüp giden yolcu ve ebnâyı sebîlin murûr tezkereleri yoklanıldığına göre
ekserisinin yerlerinde murûr ve silah tezkeresi bulunmayarak Kazâlarınız derununda
öyle başiboş ve bilâ tezkere murûr mechulü'l-ahval makûlelerinin bi müheyya geşt ü
güzar itmekte oldukları bi'l-ihbâr mesmu-ı hâlisanimiz olmuş ve bunların bu vecihle
derun-ı Kazâlarda serseri geşt ü güzar itmeleri behe mahal ahâli ve fukaranın mal ve
canlarına isal rahne ve hasar vire olacakları bî rey ve gümân olup bu ise min küllü'l-
vücuha rızayı âliye mugayir olduğu emîr-i bedîhiyyâttan bulunmuş olduğuna ve

lâsiyema eyyâm-ı sayfın duhûlü ve mevsim-i panayırın anbean takarrübü cihetiyle Kazâlarınızın mahuf ve muhatara bulunan mahallerinde o makûle bilâ ta'in ? ve bilâ tezkere murûr gelüp tahassün ve temekkün ideceği mülâhazadan gayri baid olacağından keyfiyyetin şimdiden lâzım gelenlere tenbihat lâzım ve .. muktaziyenin icrâ ve 'ilânı îcâb-ı halden bulunmuş olduğuna mübeyyin bundan böyle Kazânız ahâlisini olupta li eclitticâre diyar-ı âhere ref'te ve amed idecek bulunan olduğu halde yerlerine murûr ve silah tezkeresi verilmedikçe o makûlelerin zinhâr ve zinhâr Kazâyı âhere ruhsat verilmemesi ve ahâlden olmayupta diyar-ı âherden bulunarak yedinde murûr tezkeresi bulunmadığı halde o makûlelerin kâti vecihle geri geldiği mahalle i'âde kılınması ve yahut yerlûden kâvî kefil irae ider ise müceddeden küfelanın kefaleti ve .. olunarak murûr ve silah tezkeresi verilerek ol vecihle ruhsat verilmesi ve yerlerinde murûr ve silah tezkeresi olmayan mechulül ahval .. makûleleri zuhûrunda derhâl zabtiye neferi ta'in olunarak derdest-i birle mukayyeden bu tarafa irsâlleri husûsuna kemâl-i i'tina ve dikkat ve ma'azallahü te'ala derun-u Kazâda o makûle mechulül ahval kimesneler gezerek ahâli ve fukaranın .. zarar ve hatar vaki' olacak olduğu halde sonra bir vecihle cevaba kadir olunamayup ceza kanunu mücebince mucezat-i îcâbiyenin icrâsında dakika fevt olunmayacağı yakinen bilüb ana göre hareket ve .. yoklamalarının dikkat ve zamanıyla bi't-tanzîm irsâli husûsu mukayyid efendilere eyiden tenbihiye mübâ'deret ve hilâf-ı nizâm hal ve hareket vukû'una tecvîzden hazer ve mübâ'adet eylemeniz bâbında tenbihen ve ifhâmen ve mahsusen işbu buyruları tahrîr ve tesyîr kılınmıştır vusûlünde ber vechi muharrer hareket eyleyesiz deyü.

Fi 12 Ca sene 65 Mehemmed Paşa

Hüccet 26

Medîne-i Edremit mahallâtından gazi İlyas Mahallesi sâkinlerinden olup zatı ta'rifüşşer'le mu'arref 'Aişe binti Âli nam Hatun tarafından zikir-i âti musalahaya vekîl-i müseccel şer'î si zevcî Vasili Hâcî hüseyin bin hacı şerife mahalline şer'î şerifi enverde iş bu bâ'isü'l-kitâb ayşe binti 'abdullah tarafından vekîl-i şer'î si el-Hac Ali Efendi bin Mehemmed muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edüb müvekkilim mezbûre 'Aişe Hatun sinni sagîrinden 9 sene tamamen hizmetinde istihdam edüp ecr-i misli namıyla bir akçe vermemiş olduğundan beher sene 150 şer' guruşdan cem'ân 1350 guruş bundan akdem medîne-i mezbûr meclisinde münakid meclis-i şer' de da'va eylediğimde vekîl-i mezbûr def'a ile ref' ile mü'amele idecek ..

münaza'at-ı kesire vaki' olmuştu el-hâletü hâzihî beynimizde maslahat tavassut idüb da'vayı mezkûrundan bil vekâle vekîl-i merkûm Hâcî Ali Efendi ile .. 900 guruş üzerine inşa-i akd-ı sulh eylediğinde ben dahi bil vekâle sulh-i mezbûru kabul ve bedel-i sulh olan meblağ-ı mezbûr 900 guruşu vekîl-i merkûm yedinde ahz u kabz edüp hisse-i mezbûre müteallik amme-i deâvi ve metâlibat ve kaffe-i .. ve muhasemattan ba'de'l kabul bana medfu'u olan bedel-i sulh-i mezkûra müteallik amme-i da'vadan benim zimmetimi ibrâ ve iskât etmekle ben dahi ibrâ-i mezkûru eyledim dedikte gıbbe't-tasdîküşşeri ma vaka'a ketb olundu

Fi 11 Re sene 66

Varak 10b Hücet 27

Bâdi-i defternâme oldur ki

Medîne-i Edremit mahallâtından hakimzâde Mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden ..Hacı Memiş bin Hâlil'in verâset-i zevcîteyn-i menkûhiteyn-i 142erkim142leri Hâtice binti Hâlil ile İrsale binti Hüseyin ile Sulbiye kebîre kızları 'Aişe ve Fâtıma ve sağîre kızı 'Aişe ve kebîr oğlu El-Hac Mehemmed ve Abdullah ve sagîr oğlu Hâlile münhasıra olduğu ledeşşer'î l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra sagîr-i mezbûr Hâlil'in vâlidesi ve vasî-yi mensûbesi mezbûre irsâle Hatun ve sağîre-i mezbûre 'Aişenin Vâlidesi ve mensûbe vasîsi mezbûre Hâtice Hatun talepleriyle tahrîr ve 142erkim ve beyne'l-verese bi'l-farizatü's-şer'î ye tevzî' ve taksîm olunan tereke-i müteveffâyı mezbûrdur

Fi 21 Ramazan sene 64

Meşad tahtında zeytin eşcârı 43 incir eşcârı 8	: 400 guruş
Beş çınarda zeytin 190	: 13000 guruş
Küre Köyünde zeytin 53	: 6000 guruş
Azman köprüsü tahtında zeytin 179	: 15000 guruş
Alacan içinde zeytin 206 ağaç	: 20000 guruş
Hazırcı boğazında zeytin 95	: 4500 guruş
Tepede zeytin 80	: 6500 guruş
Araplar Köyü tahtında kazdağı zeytinu 100 ağaç	: 10000 guruş
Harman tepesinde zeytin 41	: 5000 guruş

Def'a harman tepesinde zeytin 22	: 3000 guruş
Yarıkuyu kurbunda zeytin 113 ağaç	: 11000 guruş
Çınarlıkuyu kurbunda zeytin 38 koz 2	: 8000 guruş
Cennet ayağı nam mahalde üzüm .. . 2	: 3000 guruş
Akpınar kurbunda zeytin anbarı 14 tuta 5	: 2000 guruş
Yukarı çarşıda terzi dükkânı 1	: 2000 guruş
İttisâlinde bir bâb kundakçı dükkânı	: 1500 guruş
Def'a ittisâlinde Pazar dükkânı	: 400 guruş
Arı kovanı 121 F 28	: 3360 guruş
Şi'r kile 40 F 16	: 640 guruş
Hınta kile 8 F 32	: 216 guruş
Revgan zeyt desti 30	: 1050 guruş
Anbar 2	: 80 guruş
Nühas mangal 2	: 140 guruş
Tüfenk 1 Simli pala 1	:150 guruş

Mükerrer kayıt olunmuş olduğundan iptal şüd

Varak 11a Hüccet 28

Hu

.. cezireli Yorgi batalya veled Nikola nam müste'man meclis-i şer'î şerif-i enverde midillü ceziresinde mevlüd Kazâsı kuralarından esliha topu ? Köyünden olup medîne-i Edremit kuralarından Zeytinli Köyünde lieclitticâre mütemekkin olan Eprupa(Avrupa) tüccârından Estelyano velet Yorgi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp akd-i âtizzikrin suduruna değın yedinde mülk ve hakkım olup medîne-i mezbûr kuralarından Kızıl Keçili Köyü tahtında mağara kurbunda bir taraf-ı küreli Hâcî Süleyman Ağa zeytinliği ve bir taraf-ı Kızıl Keçili Köyü avarız zeytinliği ve bir taraf-ı yine merkûm Hâcî Süleyman Ağa zeytinliği ve bir taraf-ı tarik-i am ile mahdût ve cevanib-i ervası be makil ? duvar ile ihata ile 135 sâk zeytin eşcârı ve 15 sâk aşılak zeytini ve 30 sâk delice eşcârı müst'amel bir kıt'a zeytin

bahçesi ve 30000 guruşa ve yine Zeytinli Köyü civârında koca kır nam mahalde gözüm oğlu zeytinliği denmekle ma'rûf bir taraf-ı somayı cami hâilil Ağa zeytinliği ve bir taraf-ı kubbeli fidanı zeytinliği ve bir taraf-ı köy-i mezbûru kocakır zeytinliği ve bir taraf-ı tarik-i am ile mahdût cevanib-i erbeası çakıl duvar ile ihata 650 sâk zeytin eşcârını müştemilce diğerk bir kıt'a zeytin bahçemi 34000 guruşa ve yine Zeytinliği Köyünde karşı yakada .. âti nam mahalde acı dimitraki zeytinliği demekle ma'rûf bir taraf-ı Aydınlioğlu zeytinliği ve bir taraf-ı Hâcı Osmanlioğlu zeytinliği ve bir taraf-ı devletlü nafiz paşa hazretleri zeytinliği ve bir taraf-ı müdürizâde Hâcı Mustafa Ağa zeytinliği ve etrafı erbeası çakıl duvar ile mahdût 260 sâk zeytin eşcârını müştemil bir kıt'a zeytin bahçemi 35000 guruşu ve yine .. âti nam mahalde kadı köy zeytinliği demekle ma'rûf bir taraf-ı çınar oğlu zevcesi zeytinliği ve bir taraf-ı Reşit Ağa zeytinliği ve bir taraf-ı yörük Mustafa zeytinliği ve bir taraf-ı çakır kadına zeytini ile mahdût ve 92 sâk zeytin eşcârını 10000 guruşa ve yine ittisâlinde Berberoğlu zeytini demekle ma'rûf bir taraf-ı çınarbaş oğlu zeytinliği ve bir taraf-ı Küçük Ağa zeytinliği ve bir taraf-ı devletlü nafiz paşa hazretleri zeytinliği ve bir taraf-ı Delioğlu zeytinliği ve acı Nikola zeytini ile mahdût 120 sâk zeytin ve 10 sâk perakendesiyle 130 sâk zeytin eşcârı 15000 guruşa cem'ân 1412 sâk zeytin eşcârını müştemil 5 kıt'a zeytin bahçelerimi tarafeynden icâb ve kabulü hâvî şurut-ı müfsideden ari bey'-i batı sahih-i şer'le müşterâyı mersûm estelyanoya bir yük .. 4000 guruşa bey' ve temellük ve teslîm eylediğimde ol dahi ber vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûru bir yük 24000 guruşu müşterâ mersûm estelyano yedinden bi't-temâm ahz u kabz eyledim fi-mâba'd eşcâr-ı mahdût mezkûranda benim 'alâka ve medhâlim kalmayup müşterâyı mersûm estelyanonun mülk-i müşterâsı ve hakkı iki ? olmuştur keyfe ma yeşa ve yahtar mutasarrıf olsun dedikte gibbe't-tasdîkü'ş-şer'î ma vaka'a bi't-taleb ketb oldu fi'l-yevmi'l-hamis vel işrin maa şehrun Cemâziye'l-evvel sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn elf

Şuhûdü'l-hal

Kale Yorgi veled-i Lefter Çorbalı Vasilaki veled-i Mihâl Suttur oğlu Endon Suttur veled-i Kostandi ve gayruhum

Hüccet 29

Bâdi-i defter-i kassâm olduk ki

Fi'l-asıl Rûmeli cânibinden olup medîne-i Edremit kuralarından Horan-ı Kebîr Köyünde hizmetkârlık ile mütemekkin iken bundan akdem mürd ve hâlik olan Ostiko nam zimmînin hâlâda vâris ma'rûf ve ma'rûfesi olmayup terekesi cânib-i beytü'l-male ait olmakla medîne-i mezbûr müdürü ve beytü'l-mal şehremini kıymetlü Hamdullah Ağa talep ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm olunan tereke-i hâlik-i mezbûr defteridir ki ber vech-i âti zikir ve beyân olundu

Fi 4 ? sene 65

Köhne sagîr aba 2	: 32 guruş
Köhne dizlik 1	: 5 guruş
Köhne kuşak 1	: 12 guruş
Müst'amel aba yağmurluk 1	: 20 guruş
Cem'ân yekûn 3 30	: 10 guruş
30 Resmi kısmet	: 29 guruş

Ber vechi bala 1030 guruş 10 para li eclil hıfz Emîni mûmâ-ileyhe teslîm olunduğu

Varak 11b Hücet 30

Karesi sancağının hâvî olduğu Kazâlarına Edremit Kazâsının 64 senesi Mart'ı ibtidâsından sene-i merkûm Şubat gâyetine değin bir sene kamile zarfında vukû' bulan mal vergi ve cizye ve vâridat-ı sâire-i mütenevvi'adan sene-i merkûme zarfında irsâlat ve mahsûbât ve medfû'atının mikdârını mübeyyen muhâsebe hulâsası sene 65

Mal

440903	Kazâ-i mezkûrun mal vergisinin mikdârı	
40090	Cizye-i kübranın mikdârı	58 'a
		1293 Ta
		1088 Na
	(Toplam)	1539
3937	Murur tezkerelerinin mikdârı	875
244	Varaka-i sahihanın mikdârı	93

1000	Sahime ..		
1000	Kiremithâne ‘aidâtı		
500	Leblebicilerden		
1175	Değirmenlerden kaşık ‘aidâtı		
2500	Tahtacı Türkmenlerden damga harcı		
3428	Temessük harçların mikdârı	2672	Nısf-1 harç
189	Kağıt Bahası Adet	23 F 3	
		567	63 Adet F 9
	(toplama)	3428	

3014	Marttan Şubat gayetine değin 12 aylık .. rüsûmâtı
10780	Rusûmât-ı beytü’l-mal hâsılâtının mikdârı
513577	(Toplam)
10780	Başkaca ‘ilmühaber verilen üç kalem beytü’l-mal
502796	(kalan)

Teslîmat

Mal	Pay ?	Kıt‘a
47212	F 21 Hisse 65	1
11288	F 19 Hisse 64	1
11162	F 19 Hisse 64	1
11162	F 13 Hisse	1
14673	F 21 N 64	1
47611	F 21 Hisse 64	1
132133	F N 64	1
37144	F 5 Hisse 65	1
40629	F 12 Hisse 65	1
23978	F 21 L 64	1

113564	F 21 Hisse 64	1
7800	F 11 Hisse 65	1
34028	F 11 Hisse	1 Havale vechiyle arkalı zâde İbrahim Ağadan temessukat bahaları
502790	(toplam)	13 (toplam)
502790	Teslîmat ...	

Hüccet 31

Kazâ-i mezkûrun sene-i merkûme mal vergi ve cizye vesâiresinden bir sene kamile zarfında vukû‘ bulan ber vechi bala 513577 buçuk guruş haradan başkaca ‘ilmühaber verilen 10785 guruş 3 para lede’l- .. bâki kalan 502790 buçuk guruş balada muharrer tevari’â? ile bilyekûn mal sandığına teslîm olunarak sene-i merkûme isdâlinden bakaya kalmamış idiğüne mübeyyen meclis-i Kazâ tarafından iş bu memhur sûret-i muhâsebe verildi

Fi 15 Ca sene 65

A‘zâ	: Seyyid Ahmed Hâlit
A‘zâ	: El-Hac Hâfız yakup
A‘zâ	: Es-seyyid El-Hac Hâlil
A‘zâ	: Mührü okunmadığı
Mir-i Mal	: İsmail Sırrı
Müfti	: Seyyid Ahmed
Vekîl ..	: Es-seyyid Mehemed Sâmi
Mutasarrıf	: Es-seyyid Mecit
Ermeni	: Vekîl koca nam Kirkor
Rûm	: Bulunmadığı
Kâtib Rakib-i mal	: Es-seyyid Mehemed Niyazi
Kasib-i Mihrab	: Hasan Hüseyin
A‘zâ	: Hâfız Mustafa

Varak 12a Hücet 32

Hu

Hilal-i suturda mestur Hasucek ? mahallinde meclis-i memlekette ber nehc-i şer'î fasl ü rüyetiyle ihkâk-ı hak olunması bâbında halen karesi sancağı mutasarrıfı vezir-i mükerrem atufetlü Mehemed paşa hazretleriyle liva-i merkûmda Edremit Kazâsı nâibi efendiye vesâire hitâben sene-i sabıka zilhicce-i şerifesi evaili târihiyle müverrah bâlâsı tuğrayı gurra ile ma'nun şeref-efzâ-yı sahife-i sudûr buyrulan bir kıt'a fermân-ı âli ve bu fakîre hitâben tastir kılınan mektûb-ı Sâmî-i hazret-i meşihât şâhi husûs-u merkûme mübâşir ta'in olunan hademe-i hazreti sadr-ı azamiden Mustafa Ağa vesatıyla .. bulunan medîne-i Balıkseri Mahalline bil vürûd .. celileleri ma'lûm olduktan sonra nefis-i Edremit'e gazi celal Mahallesinde sâkin iken 1249 senesi Cemâziye'l-âhirin evsatında vefât iden memleket müftisi Bâlikseri Mehemed Efendi bin Hasan bin Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Ümmühân Hatun binti Süleyman bin Abdullah ve Sulbiye Kebîre Kızı Âliye Hatun veli ebeveyn er karındaş oğlu Bâlikseri .. ahâlisinden El-Hac Hasan bin Ahmed bin Ahmed'e ba'del inhisâr mezbûr El-Hac Hasan Ağa bi't-terazi marrulbeyân medîne-i Balıkseri meclisinde mübâşir mûmâ-ileyh Mustafa Ağa hazır olduğu halde maktu-ı huzur-u şer'î mualla-i huzurda müteveffâyı mûmâ-ileyhim sülûsü malını vesâyayı muayyene ve gayri muayyenesine tenfiz vasî-yi muhtarı ve mezbûretân Ümmühân ve Âliye Hatunlar tarafından husûsu âtide Bâ hücceti şer'î ye vekîlleri olduğu zatı mezbûretânı bil ma'rifet-i şer'î ye ârifân Kavacezâde Abdurrahim Efendi ibn-i Ahmed Efendi ve Mehemed Efendi bin Mustafa nam şâhidine madâliyet-i şehâdetleriyle muhızır hasm-ı cahidede ? vech-i şer'î üzere sâbit ve sübut-ı vekâletine hükm-ü şer'î lahik olup müteveffâyı mûmâ-ileyhim terekesine müvekkeletan mezbûretân ile maan vaz-ı yedleri mutehakkık olan merkûme Aliye Hatunun hâlâ zevcî marrulbeyân Edremit ulemasından işbu bâ'isül kıt'ab El-Hac Mehemed Tâhir Efendi bin Ahmed Efendi mahzarında bil verese üzerine da'va ve takrîr-i kelâm idüp bu def'a der-bâr-ı merhamet füzara ? takdîm olunan bir kıt'a i'lâm-ı şer'î ve mazbatada tafsil ve beyân olduğu üzere muahharen ma'rifet-i şer'le tanzîm ettirilen mumza ve memhur bir kıt'a defter-i kassâm mücebince amucam müteveffâyı mûmâ-ileyh Mehemed

efendinin târih-i merkûmda bil cümle tereke-i mevcûdesi .. ‘akarve menkul olmağıyla bi’t-terazi beynimizde tahrîr ve takdîm olunup eşyâ ve emlâk ile berre-i ve salahı zâhir müntefi yine eşcâr-ı zeytin hâsılâtı esmanı ve zimem-i makbuzası cem‘ân 43290 guruşa bâliğ ve meblağ-ı mecmuu merkûmdan ber mûcib vasiyyeti sülüsüne isabet iden 14430 guruşuna vasiyi mumâliyh El-Hac Mehemmed Tâhir Efendi bil vesâya ahz u kabz tenfîz-i vesâya idüp sülüsânı dahi müvekkeletan-ı mezbûretân ile beynimizde mesned-i müberratımız üzre be kadrül husûs ifsam ? eylediğimizde benim hisse-i irsiye-i ma‘lûmem iktizâ iden 10822 buçuk guruş hakkım 240 buçuk guruşunu bil îcâb hat ve tenzîl ile bâkisi olan 10582 guruşun 1050 guruşunu kör Eminoğlu Ahmed Ağadan havaleten kabul ve ahz u kabz kusur kalan 9532 guruş mukabelesinde dahi terekeden cem‘ân kıymetleri ol mikdâr guruşa muadil bir kıt‘a menhur müfredât pusulası mantukunca eşyâ ve emlâk-i ma‘lûmeyi rızam ile ahz u kabz ve isti‘fâ’yı hak idüb hatta vech-i meşrûh üzere hisse-i irsiyye-i ma‘lûmemi ahz u kabz ve isti‘fâ’yı hak ile hisse-i ma‘lûmemden müekkeletan mezbûretân Ümmühân ve Âliye Hatunlar ve vasî-yi mûmâ-ileyh El-Hac Mehemmed Tâhir Efendi zimmetlerinde bir akçe hakkım kalmadığını ol târihten Kazâ-i mezbûrda nâibüşşer‘ bulunan Es-seyyid el hac Aziz Efendinin huzurunda müvacehe-i şühûdede .. ikrâr ve târih-i merkûme ile müverrah nâib mûmâ-ileyhim imzasıyla mûmza ve hatemiyle mahtum vasî ve vekîl mûmâ-ileyh El-Hac Mehemmed Tâhir Efendinin işbu meclis-i makud-ı mezkûrda ibrâz eylediği kabz-ı sahihâtan dahi yedlerine i’tâ etmişim lakin hisse-i mezkûremde mücerret gabnı fahiş vaki’ olmağıyla eyle olucak ? tereke-i muharrere-i mezkûrda kısmet-i adileyle tekrar taksîm olunması ve amucam müteveffâyı mûmâ-ileyhim harici ezdefter-i zimâm terekesi olan mecmu’ 200000 akçe kıymetli Bâ defteri müfredât ma‘lûmül mikdâr eşyâ-ı metrûke ve 200 miskal encü ve 1000 vukû’yye evan-ı nühasiye ve Kazâ-i mezbûrda mahall-i ma‘lûmelerde kâin 1500 adet zeytin eşcârı ve mahall-i mezbûrede vaki’ her biri malametül hudut vel müştemilat bir bâb mülk-i menzilin nisf-ı hisse-i şaiası diğere bir bâb mülk-i menzil ve 612 buçuk kise akçenin âtik ve cedit altun ve akçe nukudunu müteveffâyı mûmâ-ileyhim fevtinden sonra vasî-i mûmâ-ileyh El-Hac Mehemmed Tâhir Efendi müvekkeleleri mezbûretân Ümmühâni ve âliye Hatunlar ile maan bi’l-ittifâk fuzulî ketm ve ihfâ etmeleriyle eşyâ ve encü ve evan-ı nühasiye-i emlâk-i mücerrede-i mezkûr mevcûd ise de ayanından ve müstehlike ise kıymet-i mezbûre ile nukut-ı merkûmeden hisse-i irsiye-i ma‘lûmelerimi eğerçi işbu Tâhire gelince 15 buçuk seneden müteceviz müddetten berü ben aralık li musliha ve bazen müvekkeletan

mezbûretân li eclizziyâde Bâlikseriden kurb-ı civâr bulunan nefsi Edremit'e gidüp dâima kendülere mülaki olup müddet-i merkûmede benim için huzur-u hakimde da'va mümkün iken daavi itmeyüp bilâ özri terk ve sükut etmiş idim el-hâletü hâzihî marrul beyân terekenin kısme-i adile ile tekrar taksîm olunması ve hariç ez defter-i tereke ve nukut-ı mezkûreden hisse-i ma'lûmelerimi vasîy ve vekîl mûmâ-ileyh El-Hac Mehmed Tâhir Efendiden müvekkileleri mezbûretâna dahi izafetle bir verase talep ederim takrîr-i meşrûha üzre tasaddi eylediği da'valarında evvela marrul beyân tereke-i müteveffâyı mumâliyeden hisse-i irsiyye-i ma'lûmesini bi't-erazi ahz ve isti'fâ'yı hak eylediğinin taraf-ı şer' den yedlerine i'tâ etmiş olduğu hüccet-i şer'î ye-i merkûmenin mazmûnu-nu m'akarve mutasarrıf dönüp hisse-i mezkûremden gabni fahiş olmakla tereke-i mezbûre tekrar tahrîr ve taksîm olunsun demesi ketb-i fihriyye-i muteberatta (iza ekar ? bil istifsâr la yesma'ut da'va hu el kalat vetta'in) deyü mestur olan mesele-i mamûl biha mantuku münifince mesmua-i iltifat olmadığından başka husûsu merkûm için vasî ve vekîl mûmâ-ileyh El-Hac Mehmed Tâhir Efendiye .. dahi teveccüh etmediğini müdde-i mezbûr El-Hac Hasan Ağaya badettefhim şania sâlifüzzikir hariç ez defter-i .. hakkında vasî ve vekîl mûmâ-ileyh El-Hac Mehmed Tâhir Efendi lede'l- istintâk ol dahi ol cevabında külliyyen ba'de'l inkar ancak müdde-i merkûm El-Hac Hasan Ağa ben vechi meşrûh 15 buçu k seneden mütecaviz müddetten

Varak 12b

Berü Balıkseri'den nefsi Edremit'e aralık aralık gidip müvekkeletan mezbûretân ile vasî ve vekîl mûmâ-ileyhe mülaki olduğunu ve müddeti merkûmede huzuru hakimde da'va mümkün iken bilâ özür terk ve sükut eylediğini dahi m'akarve müteref olmağıyla 15 sene bilâ özrin terk ve sükut olunan miras da'vasının bilâ emri âli istimaı memnu olmağıla da'vayı mezkûresi meşrû'a olmadığından mâ'ada müteveffâyı mûmâ-ileyh Mehmed Efendinin mahallinde malen ve .. kudreti ve hayatında keyfiyeti ticâreti bilindiğine göre müdde-i merkûmun sâlifüzzikir hariç ez defter da'vası hal-i azim olduğundan aklen ve adeten da'vayı mezkûresinden meclisce .. kizb dahi mütefehmem olmağıla mucebiyle müdde-i merkûm El-Hac Hasan Ağa da'vayı mezkûreleriyle vasî ve vekîl mumailyh El-Hac Mehmed Tâhir Efendi ile müvekkeletan mezbûretân Ümmühân ve Âliye Hatunlara be vechi şer'î muarazadan ba'de'l men ancak El-Hac Mehmed Tâhir Efendi müdde-i mezbûr El-Hac Hasan Ağanın fakîr hâline merhameten ve hukuk'u karabete riayetden rızasıyla

müvekkelleleri mezbûretân Ümmühâni ve Âliye Hatunların mallarından teberruan ? iş bu meclis-i makud-ı mezkûrda mezbûr El-Hac Hasan Ağaya nakden 10000 guruş bilvekâle def ve teslîm olduğu yedinden ahz u kabz idüb zikir olunan husûslara ve müteveffâyı mûmâ-ileyhim dahil defter-i merkûm ve hariç ez defteri kâli ve kesir .. bilcümle ismi mal ıtlak olunan tereke-i ma'lûme-i mechulesine ve cemi' hukuk-u şer'î yeye müteallaka ammeten deâvi ve mutalebât ve kaffeten îcâb-ı muhasemattan vasî mûmâ-ileyh El-Hac Mehemed Tâhir Efendi ile müvekkeletan merkûmatan Ümmühâni ve Âliye Hatunlardan her birinin zimmetlerini yed ve zimmet ve kablârında ? asla ve kata hakkı ve alacağı kalmamak manasına ibrâyı am ve rafiul hükkâm ve kâtiun niza sahihi şer'le ve ibrâ ve iskat eylediğinde mûmâ-ileyh El-Hac Mehemed Tâhir Efendi dahi bilvekâle medfu' olan meblağ-ı merkûm 10000 guruş ile müdde-i mezbûr El-Hac Hasan Ağanın zimmetinde cihet-i şer'den kendüsünün hakkı ve alacağı olan 3000 guruşun metâlibesine ve cemi' hukuk-u şer'î ye mütellaka-i amma da'vadan mezbûr El-Hac Hasan Ağanın zimmetini bilâsale ve bilvekâle ibrâ ve iskat ve tarafeynden her biri âherin ibrâsını kabul ve cihetle külliyyen kat-i münaza'a ve ref-i husumet eylediklerini ikrâr ve ehad ü hüma âheri tasdik etmeğin ma vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi el hamis min saferül hayr li sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn elfun

Şuhûdü'l-hal

müfti Es-seyyid El-Hac Hâfız Ahmed Efendi mal müdürü İsmail Sırrı Efendi a'zâdan Celal Zâde El-Hac Hâfız Yakup Efendi a'zâdan Kürt Zâde El-Hac Osman Ağa a'zâdan Pir Efendi zâde Es-seyyid Ahmed Ağa Kâtip Niyazi Mehemed Efendi Kâtip Hüseyin Efendi Zabtiye Yüzbaşı El-Hac Osman Ağa Kâtip Raşid Efendi Kâtip Çeşmeli zâde Mehemed Efendi ve gayruhum.

Hüccet 33

Bâdi-i defter-i kassâm oldur ki fi'l-asıl temurci Kazâsından olup Edremit'te zeytincilik ile sâkin iken bundan akdem vefât iden küçük ademoğlu Mustafa nam müteveffânın zâhirde vârisi ma'rûf ve ma'rûfesi olmayup terekesi cânib-i beytü'l-mâla ait olmağla medîne-i mezbûr müdürü ve beytü'l-mal Emîni hamiyetlü Hamdullah Ağa talep ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm olunan tereke-i müteveffâyı merkûm defteridir ki ber vechi âti zikrû beyân olunur selh ka sene 65

Der zimmet Kahveci Hüseyin 7/20 : 79 guruş

Der zimmet Yüncü Musa		: 99 Guruş
Cem'ân yekûn	20	: 178 guruş
Resmi Kısım		: 4 guruş
	20	: 174 guruş (toplam)

Ber vechi bala yalnız 174 guruş 20 para li eclil hıfz Emîni mûmâ-ileyh teslîm olunduğu

Varak 13a Hücet 34

Bâdi-i defteri kassâm oldur ki

Edremit mahallâtından gazi İlyas Mahallesi sâkinelerinden iken bundan akdem vefât iden Fâtıma binti El-Hac âlinin verâseti zevce-i metrûki Şâkir bin Ahmed ile sadr-i sagîr oğulları Ahmed ve Mehemed ve Mustafa ve bâbası merkûm Hâcî Âli'ye münhasıra olduğu ledeşşer'-il enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra sagîr-i merkûmların mensup vasîleri de vecihi zâde Mustafa Ağa talep ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farizatü's-şer'î ye tevzî' ve taksîm olunan tereke-i müteveffiyeye-i mezbûre defteridir ber vechi âti zikr-i beyân olunur

Fi 11 Sene 62

Pekmez mikdâr	1	: 33 guruş	
Asel mikdâr	1	: 7 guruş	7/20
Tabak	10	: 11 guruş	7/20
Def'a tabak ve kâse	10	: 14 guruş	
Sagîr Kazgan	1	: 80 guruş	7/5
Kebîr tâbe	1	: 130 guruş	7/20
Def'a sagîr kazgan	1	: 85 guruş	
Def'a kebîr tâbe	1	: 118 guruş	
Def'a kazgan	1	: 201 guruş	
Tepsi	2	: 132 guruş	
Def'a tepsi	1	: 21 guruş	

Def'a tepsi	1	: 23 guruş	7/20
Sagîr sini	1	: 43 guruş	7/20
Def'a Sagîr sini	1	: 40 guruş	
Tabak	2	: 242 guruş	
Def'a tâbe		: 40 guruş	7/20
Tencere	12	: 3232 guruş	
Bakraç	3	: 60 guruş	
Sagîr tâbe	4	: 37 guruş	
Saha maa tas	5	: 45 guruş	
Kapaklı sahan maa tas	4	: 37 guruş	
Sefer tası	1	: 62 guruş	
Def'a sefer tası	1	: 75 guruş	
Kapaklı sahan maa tas	6	: 150 guruş	
Yumurta tabası maa taBâ	2	: 32 guruş	
Sahan maa tas	7	: 45 guruş	
Sahan	8	: 45 guruş	
Sahan maa tas	40	: 40 guruş	
Sahan	4	: 40 guruş	
Kapaklı sahan	4	: 17 guruş	
Terazi	1	: 16 guruş	
Değirmen ve hırda'vat	1	: 35 guruş	7/20
Sabun mikdâr	1	: 35 guruş	
Pirinç ve Soğan maa çuval		: 61 guruş	
Hırda'vat	1	: 14 guruş	
Heybe maa çuval	5	: 302 guruş	
Tulum	4	: 15 guruş	

Köhne döşek	1	: 12 guruş	
Kepçe	1	: 83 guruş	
Döşek 1 yastık	1	: 19 guruş	
Must'amel yorgan	2	: 15 guruş	7/20
Yastık	5	: 19 guruş	
Def'a yastık	13	: 83 guruş	
Must'amel çuka makat	4	: 40 guruş	
Def'a must'amel makat	4	: 16 guruş	
Seccâde ihram	1	: 17 guruş	7/20
Must'amel k'ilim	2	: 24 guruş	7/20
Köhne halı	1	: 24 guruş	7/20
Minder	2	: 60 guruş	
Def'a minder	8	: 214 guruş	
Hırda'vat	1	: 14 guruş	7/10
Hasır zembil	2	: 13 guruş	7/10
Sepet hırda'vat		: 7 guruş	
.....	1	: 25 guruş	
Ağaç havare	1	: 6 guruş	7/15
Çapa 1 kazma 1 nacak 1		:17 guruş	7/15
Elek ve kalbur	2	:7 guruş	
Küp	3	:13 guruş	
Altı parmak entari	1	:752 guruş	
Boğça	4	:47 guruş	
İpekli çarşeb	1	:40 guruş	
Yorgan yüzü	2	:25 guruş	
.....	2	:3 guruş	

Köhne boğça	2	:35 guruş	
.. mülk 1 beyz	1	:13 guruş	
Uçkur	9	:39 guruş	
Munakkaş havlu ..	1	:24 guruş	
munakkaş ..	4	:33 guruş	
Huz ? 1 hamame	1	:20 guruş	
1 mikdârı iplik		:36 guruş	
Telli entari	1	:141 guruş	
Akik tesbih		:362 guruş	
Musta'mel şalvar	1	:15 guruş	
Musta'mel entari	1	:33 guruş	
Boğça 1 Ferace 1 Gömlek	1	:27 guruş	
Entari	2	:292 guruş	
Telli ..	1	:101 guruş	
Çarşeb ve Köhne elbise	1	:122 guruş	
....		:100 guruş	
Diğer köhne elbisesi		:23 guruş	
Sandık	1	:3 guruş	
1 mikdârı ..	2	:25 guruş	7/20
Bardak	2	:2 guruş	7/5
Vezne ?	1	:2 guruş	
Def'a sandık	1	:29 guruş	
Pala	1	:10 guruş	
Sim kuşak	1	:35 guruş	
Altun kuşak	1	:300 guruş	
Mangal	1	:80 guruş	

Der zimmet zevc-i merhum	:260 guruş
Zevc-i sâlifinden müntakil hisse bende-i sagîrleri zimmeti	:2053 guruş
Mihr-i müeccel	:5 guruş
Cem'ân yekûn	:66015 guruşâ ül-ihracât
Resmi kismet	:1652 guruş
Harç ve kaydiyye	:60 guruş
Dellâliye ve Hammal ve AraBâ kirası	:44 guruş
Yekûnül ihracaat	:2992 guruş

Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese

Hisse-i zevc	:1586 guruş	7/15
Hisse-i ibn	:1233 guruş	7/35
Hisse-i ibn	:1233 guruş	7/35
Hisse-i ibn	:1233 guruş	7/35
Hisse-i ebun	:1233 guruş	7/35

Ber vechi bala sagîran mezbûrların hisse-i irsiyyeleri bi temamiha vasîleri merkûm Mustafa Ağa yedine teslîm olunmuş olduğu

Varak 13b

Ba'dehû sagîr-i merkûm Ahmed dahi vefât idüp verâseti li ebeveyn er karındaşları sagîr merkûman Mustafa ve Mehemmed'e münhasıra olup vasîleri merkûm Mustafa Ağa talep ve ma'rifet ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm olunan tereke-i sagîr-i mezbûrdur ki ber vechi âti zikrû beyân olunur

Bâ defter-i kassâm pederi Hâcî Mehemmed Ağadan

müntakil hisse-i irsiyyesi: : 12505 guruş

Bâ defter-i kassâm vâlidesi Mezbûre Fâtımadan

müntakil hisse-i irsiyyesi: 1233 guruş 7/35

Cem'ân yekûn : 13734 guruş 7/35

Minhâ ül-ihracât

Teçhiz tekvin :51 guruş

Vâlidesi defterinde terkîm olunduğu vechiyle validesine olan düyûnundan hissesi	: 684 guruş	7/25
Resm-i kısmeti adi	:342 guruş	7/20
Kaydiyesi	:50 guruş	
Yekûnül ihracat	:1129 guruş	7/5
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese	:12605 guruş	7/20
Hisse-i ehül merkûm	:6302 guruş	7/25
Hisse-i ehül merkûm	:6302 guruş	7/25

Ber vechi bala kezâlik sagîr mezbûrların hisse-i irsiyyeleri tamamen ve kamilen vasî-yi merkûm Mustafa Ağa yedine teslîm olunduğu işbu mahalle şer'h verildi

Hüccet 35

Medîne-i Edremit kasabası ahâlisinden bahr-i sefid boğazında vaki' bingâli tabyasında ikamet üzre bulunan topçu 'asâkir nizâmiye-i hazret-i şâhâne neferâtından Mehemed bin İbrahim ve yüzbaşı Selim Ağa hazır olduğu halde meclis-i şerif-i enverde iş bu bâ'isül kitâb kasaba-i mezbûr ahâlisinden Mehemed Âkif Ağa ibn-i âli mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm ve tabir-i 'ani'l-merâm idüp akd-i âtizsikrin suduruna değin müstakillen bir irs-i şer'î yedinde mülk ve hakkım olup kasaba-i mezbûrda yukarı çarşıda vaki' bir taraf-ımdan yorgancı Hâfız Efendi dükkânı ve bir taraftan kocabaş oğlu El-Hac Mustafa kahve dükkânı ve iki taraftan tarik-i am ile mahdût fevkani 1 odayı müstakime 2 kepenk küşar ider bir bâb mülk dükkânımı ve derununda mevcûde olup .. tabir olunur vezin ve mikdârı ma'lûme Bâ defter-i müfredât mülk-i eşyâ fi'l-cümle .. tarafından îcâb ve kabulü hâvî şurut-ı müfsideden âli bey'-i bat-ı sahih-i şer'î ve .. vahide ile merkûm Mehemed Âkif Ağaya 7000 guruşa bundan akdem bey' ve temellük ve mahallinde her birini kabz taraf-ımdan merkûmu taslit eylediğinde ol dahi ber vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tasallut ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr 7000 guruşu müşterâyı merkûm bana def ve teslîm ben dahi yedinde tamamen ahz u kabz eyledim fi-mâba'd dükkân-ı mahdud-ı mezkûr ile derununda mevcûd eşyâyı muharrere-i mezkûre merkûm Mehemed Âkif Ağanın müşterâsı ve hakkı dahi olup benim asla ve kata 'alâka ve medhâlim kalmamıştır dedikte gibbetasdiküşser'î ma vakaa bi't-

taleb ketb olundu fi'l-yevmissabi min şehri Cemâziye'l-evvel li sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Şuhûdü'l-hal binbaşı hamîyyetlü Sâlih Ağa Yüzbaşı Selim Ağa akıllı zâde Ahmed Ağa Şer'betçi Bekir Ağa Nalbant El-Hac Feyzi Muhzır Es-seyyid Hasan Ağa ve Muhzır Emin Ağa ve gayruhum

Hüccet 36

Bad-ı defter-i kassâm olduk ki

Medîne-i Edremit mahallâtından hakim zâde Mahallesi sâkinelerinden iken bundan akdem bi emrillahi te'ala fevt olan Fâtıma binti El-Hac Ahmed nam müteveffiyenin verâseti zevc-i metrûki gâib anilbeled Süleyman Efendi bin Abdullah ile Vâlidesi Ayşe binti Ahmed ve Sagîr oğlu Âliye münhasıra olduğu ledeşşer'î l enver zâhir ve nümâyân olunduktan sonra gâib merkûmun hissesini ahz u kabz tâlibi olan medîne-i mezbûr müdürü ve beydül mal Emîni hamîyyetlü Hamdullah Ağa ma'rifetiyle sagîr mezbûrun ammisi ve kıbel-i şer' mahalden mensup vasîsi hâlil bin Abdullah talebiyle ve ma'rifet-i şer''le tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farizatü's-şer'î ye tevzî' ve taksîm olunan tereke-i müteveffiyeye-i mezbûre defteri kassâmıdır ki ber vechi âti zikrû beyân olunur

Fi 5 L sene 64

Memlu Döşek 2	Yastık 2	:57 guruş	
Şilte 2	Yastık 2	:44 Guruş	
Def'a yastık 6	Minder1	:50 guruş	
Yorgan 4		:155 guruş	7/30
Yorgan 7		:169 guruş	7/30
Köhne Yorgan 1		:16 guruş	
Köhne Yastık 2	Döşek yüzü 1 K'ilim 1	:70 guruş	7/30
Varak 14a			
köhne kilim 2	kürek 1	:29 guruş	7/20
hırdavât		:7 guruş	7/20
Şemşiye 1		: 10 guruş	

Seccâde 1		: 20 guruş	
İskenbe? 2		: 10 guruş	
Çıkrık 1		: 17 guruş	
Kapı perdesi 1		: 15 guruş	
Şişe hırdavât		: 12 guruş	
Def'a hırdavât		: 31 guruş	
Gügüm 1	taba 1 sahan 1	: 20 guruş	
Def'a taba 1	mikdârı ..	: 45 guruş	
Sagîr sini 2		: 45 guruş	
Def'a sagîr sini tepsi 1		:17 guruş	
Nühas tencere		:13 guruş	
Yumurta taba 1	kapak 1	:202 guruş	7/10
Leğen maa ıbrık		: 48 guruş	
Sahan maa kapak 6	çorba tası 1	: 79 guruş	
Sagîr sahan 2	tas 1	:19 guruş	
Sagîr tas 1		: 64 guruş	7/20
Bakraç 2		: 20 guruş	
Kapaklı sahan 1	tas 1	: 20 guruş	7/20
Def'a sahan 17		:121 guruş	
Saplı tas 1		:17 guruş	
Def'a tepsi 1	fener 1	:25 guruş	7/5
Entari 1		:50 guruş	
Çuka ferace 1		:40 guruş	
Kısa kürk 1		:21 guruş	
Basma şalvar 2		:43 guruş	
Münakkaş gömlek 1		39 guruş	

Def'a gömlek 2	: 26 guruş	
Köhne şalvar 2	:16 guruş	7/10
Çarşeb 2	:152 guruş	
Köhne kısa entari 2	: 112 guruş	
Papuç çift 1	: 152 guruş	
Çörelük ?	: 7 guruş	7/10
Sofra peşkiri 1	: 15 guruş	7/10
Munakkaş don 5	: 31 guruş	
Havlul 1 .. 1	: 202 guruş	
Yemeni 2 sim bezlik 1	: 12 guruş	
Üslük 1 boğça 1	: 82 guruş	
Def'a hırdavât	: 23 guruş	7/20
Köhne makat 2 çarşeb 2	:14 guruş	
Şalı ferace 1	: 30 guruş	
Çarşeb 2	: 18 guruş	
Hamam takımı 1	: 11 guruş	
Çarşeb 1 bir mikdâr lüle	: 12 guruş	
Def'a hırdavât	: 16 guruş	
Köhne sandık 3	:37 guruş	7/20
Sim kuşak 1	:20 guruş	
Hasır 5	:12 guruş	
Bir mikdâr sabun	:17 guruş	
Altın yüzük 1	:662 guruş	
.. 1	:2 guruş	
Entari 1	:9 guruş	7/5
Simli kadife libas 1	:199 guruş	

Selimiye entari 1	:612 guruş	
Selimiye Top 1	:200 guruş	
Boğça 1	:2 guruş	7/5
1 mikdârı ipek	:10 guruş	
Simli köhne üslük 1	:22 guruş	
Cem'ân yekûn	:16520 guruş	
Minhaü'l-ihracat		
Techîz tekfîn	:301 guruş	
Resmi kısmet	:413 guruş	
Dellaliye ve hammâliye ve araba kirası ve harç-ı hammalîn	:78 guruş	
Kaydiye	: 100 guruş	
Deyn-i müsbet karındaş Hâcî İsmail	:150 guruş	
Yekûnü'l-ihracat	:1042 guruş	
Sahhül bâki li't-taksîm beyne'l-verese	:15488 guruş	
Hisse-i zevç	:3872 guruş	
Vergi için minha	:60 guruş	
	:3812 guruş (toplam)	
Mihri müeccel için minha	:50 guruş	
	:3762 guruş (toplam)	
Hisse-i ümmi	:2571 guruş	7/12
Hisse-i ibn-i sagîr	:9034 guruş	7/27

Varak 14 b Hücet 37

Es-seyyid Yahya Tefvik

Gafere lehü Es-seyyid Yahya Tefvik el-müvella hilâfe bi Medîneti midillü nemekahu
el-fakîr ileyhi azze şanuhu

An asıl Trablus ‘Arab ahâlisinden olup Medîne-i midüllüde mutavattin olup li-ecli’t-ticâre Edremit kasabasında misafireten sakîn iken kasaba-ı mezkûrede bi emrillahi te’ala vefât iden esirci reis Salih ibn-i çerçeli nam müteveffânın verâseti zevce-i metrûkesi Medîne-i mezbûrda sakîne Ümmü Gülsüm bint-i Ahmed nam Hatun ile sulbî sagîr oğulları ‘Ali ve Ahmed’e münhasıra olduğu lede’ş-şeri’l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra sagîran-ı mezbûrânın tesviye-i umûrlarına kîbel-i şer’iden mansub anası mezbûre Ümmü Gülsüm meclis-i şer’î şerîf-i enverde işbu baisü’l-vesika esirci Seyyid Mehemed Mezrani ? ibn-i Ramazan muvâcehesinde vesâyeten ve asâleten takrîr-i kelâm idüb mevresim zevcem müteveffâyı merkûmun hin-i vefâtında yanında mevcûd bi’l-cümle eşyâ ve nukûdunu köy-i mezkûrda vazü’l-yed olanlardan taleb ve dâva’ ve ahz u kabza ve makhûzunu bana irsâl ve isâle ve lede’l-iktizâ sulh ve ibrâya duyûnların mütevakkıf olduğu umûrun küllisine taraf-ımdan asâleten ve vekâleten merkûm Seyyid Mehemed meziraniyi ? vekîl ve sabît münasib nasb ve ta’yîn eylediğimde ol dahî vekâlet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ yenbağî edâya te’ahhüd ve iltizam eyledi dedikte gıbbe’t-tasdîkü’ş-şer’î mâ-vaka’a bi’t-taleb ketb ve imla olundu fi’l-yevmi’s-sabi’ aşera fi şehrun Muharremul haram sene hamse ve sittîn ve mi’eteyn ve elfün Şühûdü’l-hal merkûm İbrahim ibn-i Mehemed ..

İbrahim bin Ahmed ser muhziran El-Hâc Hasan Ağa ve gayruhum

Varak15a Hücet 38

Medîne-i Edremit’te li-eclitticâre misafireten sakîn olan rugan zeyd tüccarından işbu ba’isü’l-kitâb eğenbeli ? Mustafa Ağa bin ‘Ömer Ağa nam kimesne meclis-i şerîfi enverde takrîr-i kelâm ve tabir-i ‘ani’l-merâm idüb Medîne-i mezbûrda aşağı çarşuda vâki’ ma’lûmü’l-hudûd ve arsası icârlı binâsı mülküm olan nısf-i kahvehânem târih-i kitâbtan on mah mukaddem ‘Arab kahveci Yusuf’tan 2000 guruşa iştirâ olunma yedinde binâsı mülk-i müşterâm olup lakin ber vech-i muharrer mülk-i müşterâm olduğunu müteber hüccetim olmamakla husûsu mezkûre vukûf-ı tamları olup işbu meclis-i hazır bi-garaz olan kimesnelere ba’de’l-istihbâr hakîkâti üzre yedime bir kıta’ hüccet-i şer’îye i’tâ olunmak matlûbumdur dedikte li-eclil ahya meclis-i şer’â hazır olan akıllı oğlu Ahmed ve Eğenli El-Hâc ‘Ali Ağa bin ‘Abdullah nam kimesnelere husûsu mezkûr istihbâr ve istintak olduklarında fi’l-hakîkâ nısf-ı kahve-i mezkûre mah-ı mezkûre der bilâniza merkûm Mustafa Ağanın yedinde

binâsı şira-i mülki olduğu bizim ma'lûmumuz olmakla bizim bu husûsa bu vecih
üzre şâhidleriz ve şehâdet-i şeriye dahî ideriz deyü her birerleri ala tarîku'ş-şehâde
haber vermeleriyle vâki'ü'l-hal hıfz-u li'l-makal işbu vesika-i ünfiye? ketb ve
muharrer ve li-eclissenet merkûm Mustafa Ağa yedine ref' ve i'tâ olundu

Fi 7 M sene 65

Şühûdu'l-hal

Akıllı oğlu Ahmed Ağa

Eğenli El-Hâc 'Ali Ağa

Bakkal Kara Mehemed

Muhzır El-Hâc Hüseyin ve gayruhum

Varak 15b Hücet 39

Badi-i defter-i kassâm oldur ki

Medîne-i Edremit mahallatından Tuzcu Murad Mahallesi sakînlerinden iken bundan
akdem bi-emrillahi te'ala vefât iden çalık El-Hâc Hasan bin Mehemed nam
müteveffânın verâseti midilli ceziresinde Sakîne zevce-i menkûha-i metrûkesi Hâfize
binti Mehemed ile Medîne-i mezbûr kuralarından 'Arablar Köyü sakînelerinden li-
ebun kız karındaş Ümmühân bintil merkûm Mehemed'e münhasıran olduğu
lede'şşer'î-ehver zâhir ve nümâyân olunduktan sonra zevce-i gâib mezbûr Hâfize
hisselerini ahz u kabz buyruldu .. mutasarrıfı ta'yîn buyrulan mükerrermetlü
Mehemed Efendi taleb ve ma'rifet ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm ve beynel
verese bi'l-farizatüşşer'îyye tevzi' ve taksîm olunan müteveffâyı tereke-i mezbûr
defteridir ki ber vech-i âti zikr-ü beyân olunur.

Fi 11 Ca sene 65

Mahalle-i mezbûrda bir bâb menzil :4000 guruş

Çamurlu civârında zeytin eşcârı 80 :7000 guruş

Havran tarîk civârında yola sığmaz derûnunda
zeytin eşcârı 20 adet :1500 guruş

Hâncı kuyusu civârında zeytin eşcârı 60 adet :4500 guruş

Ağılı satlak nam mahalde zeytin eşcârı 800 adet :9000 guruş

Firenk Köyü kurbunda zeytin eşcârı 26	:3000 guruş
Çifte değirman civârında zeytin eşcârı 150	:12000 guruş
Beyler Köyü civârında zeytin eşcârı 60	:2500 guruş
Çıkırıççı Köyü kurbunda zeytin eşcârı 38	:3500 guruş
Def'a Çıkırıççı Köyü kurbunda zeytin eşcârı 15	:1000 guruş
Def'a köy-i mezbûr kurbunda zeytin eşcârı 28	:2500 guruş
Def'a köy-i mezbûr kurbunda zeytin eşcârı 35	:3000 guruş
Vakteli sokak nam mahalde zeytin eşcârı 50	:5500 guruş
Akçay tarîki üzerinde zeytin eşcârı 27	:2000 guruş
Araplar Köyü kurbunda zeytin eşcârı 40	:3500 guruş
Def'a Araplar Köyü kurbunda mezarlık civârında zeytin eşcârı 52	: 5000 guruş
Zeytinli Köyü kurbunda alcan nam mahalde bir ki'tâçakıllık zeytin eşcârı 170	:18000 guruş
Sulu sokakta kuzu oğlu tarla derûnunda zeytin eşcârı 10	:1000 guruş
Ahpınar kurbunda nısf üzüm bağçesi	:2000 guruş
Der zimmet çiban oğlu Mustafa zeyd rukan zeyd 299 desti 26	: 7774 guruş
Der zimmet Hüseyin rukan zeyd 26 desti 301	:7826 guruş
Der zimmet çiban oğlu Mustafa nakden	:450 guruş
Der zimmet halveyker ? usta	:400 guruş
Der zimmet soytarı Ahmed	:52 guruş 7/20
Nükûd-u mevcûdu	:11 guruş 7/10
Menzil-i mezkûr derûnunda bulunan eşyâ bahâsı	:500 guruş
Cem'ân yekûn	:107512 guruş 7/30
Minhaü'l-ihraaat	
Techîz tekfin	:300 guruş

Resmi kısmet	:2509 guruş	7/20
Bâ-emîrnâme ve .. cedîde mûcebince binde yirmi hesabıyla dellaliye nısf-ı cânib-i beytü'l-male ve nısf-ı ve diğerinden sülüsâni dellaliye ve sülüs-ü mahkemeye ait bulunan dellaliye	: 2150 guruş	
Bâ-emîrnâme nısfı cânib-i beytü'l-maleve nısfı ve diğeri mahkemeye ait bulunan kaydiyyesi	: 160 guruş	7/30
Rugan-ı mezkûrun öşrü olup deyn-i müsbet idiğü rugan zeyd desti 60	: 1060 guruş	
Rugan-ı mezkûr tenekede tastir olundukta icâb iden tekne ücreti olup deyn-i müsbet idiğü rugan zeyd desti 54	: 1400 guruş	
Hüseyin ve Mustafa nam kimesnelerin rugan-ı mezkûrda 3 hisseden 1 hisse matlûbları idiğü ihbâr olunmakla deyn-i müsbet idiğü rugan zeyd desti 162	: 4212 guruş	
Yekûnül ihracat	:12194 guruş	
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese	:95316 guruş	
Hisse-i zevç-i gâib-i mezbûre	:23829 guruş	
Ber mûcib ta' rife-i cedîde cânib-i hazîne-i celileye ait bulunan resm-i beytü'l-mal	: 1271 guruş	
	: 22548 guruş (toplam)	
Hisse-i uhtul eb	: 71487 guruş	

Varak 16a Hücet 40

Atufetlü efendim hazretleri

Edremit ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Armut-abâd ve Çandarlı ve Merir oğlu imlakiyle Ayvalık ve Ayvacık Kazâlarının rugan zeyd aşarı 60 ve 61 senelerine mahsûben ba-irâde-i seniyye Avrupa tüccarından Varnalı mihilaki uhtesine isâle kılınmış olduğundan tacir-i merkûm aynen aşar-ı mezbûreyi aher kimesnelerden dikkat ve vakt ve zamanıyla bi'l-mübâyaa kâmilten hazîne-i celile-i mâliyyeye i'tâ ve teslîm eylemiş ise de kendüsünün zikir olunan Kazâlar ahâlisi zimmetlerinde ba tecdil gayri ez makbûz matlûbu olan 2500 kantardan mütecâviz rugan zeyd aşarının

i'tasında ahâli-i merkûme taraflarından muhalefet olduğu beyânıyla salifüzzikir rugan zeydin ashâbı tarafından aynen veyahut .. içi üzre bedelen mübâşir ma'rifetiyle ahz ve tahsîle ve şurût-u ticâret mücebince tahvilat-ı merkûmenin târihinden i'tibâren lâzım gelen güzeştelerinin dahî kendülerinden tamamen isti'fâ'sı ve içlerinden muhalefet edenlerin lieclitterafu der saadete ıstarları husûsu merkûm tarafından bu kere arzuhal takdîmiyle inhâ ve istid'a kılınmış ve ber müceb istid'a bu husûsa nezâret-i celile-i hariciye daîresinden saraç başı 'Ali Ağa mübâşir ta'yîn ve irsâl olunmuş olmakla husûsu musteb'a mahalleri meclislerinde şer'î şerif ve mübâşir ma'rifetleriyle rü'yet ve tetkik olunarak lede's-subut ashâbı tahvilatın deyinleri olan yağlara aynen veyahut ol vaktin rayicine tatbîken bedelen ve güzeşte husûsa dahî nizâmına göre tahsîl ve tevsiyesiyle tacir-i merkûmun özürden vikayesi ve mahkeme olamadığı halde iktizâsının icrâsı için keyfiyetinin bu tarafa iş'arı husûsuna himmet buyurmaları siyakında şukka tahrîr ve tesyir kılındı.

Fi 8 Muharrem sene 65

Vürûdu Fi 15 Muharrem sene 65

Hüccet 41

Medîne-i Edremit mahallatından gazi Celâl Mahallesi sakînlerinden serban .. El-Hâc Halîl bin molla İsmail nam kimesne meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu ba'isü'l-kitâb 'Âişe binti Mustafa nam Hatun muvâcehesinde takrîr-i kelâm dâva'yı 'ani'l-merâm idüp Medîne-i mezbûreye tâbi' Kadı Köyü makberesi kurbunda bir taraf-ı sabuncu oğlu koca 'Ali zeytinliği ve bir taraf-ı El-Hâc Hasan zeytinliği ve bir taraf-ı şerif zeytinliği ve bir taraf-ı rabi' tarîk-i âmm ile mahdut .. 14 sak zeytin eşcârı ile 22 sak kebir zeytin eşcârı ve 20 sak aşılak zeytin eşcârı cem'ân .. zeytin eşcârı mülk-i mevrûsum iken mezbûre Hatun fuzûlî ve bi-gayri hak vaziyet ider sual olunub keff-i yet ve bana teslîm ve tenbih olunması matlûbumdur dedikte gibbessual ve istintak ol dahî cevabında vaz-ı yedini ikrâr lakin eşcâr-ı mezkûrları bundan 35 sene akdem merhum Emin Efendiden 4170 guruş iştirâ etmemle eşyâ-yı mezkûrlar mülk-i müşterâmdır deyü ba'derref ve inkar vakıa-i mezbûre 'Âişe Hatundan ref'i meşrû'uyla mübeyyin beyyine taleb olundukta 'udûl-i âhrâr-ı ricâli müsliminden ledettezkiye şehâdetleri makbûle olan sabuncu koca 'Ali bin Mehemed ve şişek oğlu İsmail ibn-i Mehemed nam kimesneler şehâdetleriyle isbat idüp mûcibe müdde-i merkûm El-Hâc Halîl dâva'yı mezkûresiyle mezbûre 'Âişe Hatun üzerine bi

vech-i şeri muarazadan men olunmağın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmîs min şehri Muharremü'l-haram sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Şuhûdü'l-hal

Halen müfti belde Musa Efendi

Destici yedli Hâcî Hasan Ağa

Mısırlı Hâcî Mehemed Ağa

Usta 'Ömer Oğlu Hâcî Mustafa

Sabuncu Koca 'Ali 'Osmân Usta oğlu El-Hâc Mustafa

Narlı köyli Mehemed Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum

Varak 16b Hücet 42

Medîne-i Edremit mahallatından Turhan paşa Mahallesi sakînelerinden olup bundan akdem mecaz? mağfiret .. azimet ile bahr-i süveyşte müteveffâ olan havva binti Hasan nam müteveffiyenin verâseti li ebeveyn karındaşları oğulları Ahmed ve Hasan ve Halîl ve yine li ebeveyn kız karındaş kızları Ümmühân ve Toti'ye münhasıralde'ş-şer'î -enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra merkûm Hasan bi'l-asâle ve merkûm Halîl ile mezbûre Ümmühânın vekîli müsecceli şer'îsi usta 'Ömer oğlu küçük Hâcî Mustafa ve merkûm Ahmed'in vekîl-i müsecceli-i şer'îsi 'Abdül'azîz Ağa ve mezbûr totinin vekîl-i müseccel-i şer'î si zevç Mustafa bin Mustafa nam kimesneler bi'l-vekâle meclis-i şer'î şerîfi enver ve mahfeli deyni münîf-i ezherde müteveffiyeye-i mezbûrenin hin-i vefâtında yanında bulunup terekesinden vazulyed olan işbu ba'isü'l-kitâb El-Hâc 'Ali bin Mustafa nam kimesne müvâcehesinde şöyle takrîr-i kelâm ve tabir-i 'ani'l-merâm idüb mevrûsumuz müteveffiyeye-i mezbûre Havva Hatunun 14 sene mukaddem vefât eden zevcî Mustafa bin 'Ali nam müteveffâ terekesinden hisse-i irsiyyesinde mihir olan 1575 guruş hakkım ile hin-i vefâtında yanında vâkd-i mevcûdu bulunan 2789 buçuk guruştan techîz ve tekfin masarîfî olan 500 guruş ile ba vasîyyet bedeli hac masarîfî olan 500 guruş cem'ân 1000 guruş tenzîl olunduktan sonra bâki kalan 1789 buçuk guruşu ve .. kapu nam mahalde ma'lumü'l-hudûd 4000 guruş kıymetli 40 beden sak ? zeytin eşcârî ve yine Çıkırıççı Köyü kurbundan ma'lumü'l-hudûd 800 guruş kıymetli 10 sak zeytin eşcârî ve eşcârî mezkûrların mahsûlü 20 desti rugan zeyd bahâsı olan 500 guruş ile ba defter-i müfredât 1100 guruş kıymetli menzîl eşyâsı ki ez gayri mesârîf techîz ve bedeli ..

cem'ân 9769 buçuk terekesini verâsetimiz hâsebiyle bi'l-asâle ve bi'l-vekâle mûmâiley merkûm El-Hâc 'Ali bin Mustafa nam kimesne yedinden tamamen ve kâmilten ahz u kabz ile her birlerimiz bi'l- farizatüşşer'îye tevzî' ve taksîm hisse-i irsiyelerimizi ba'del ahz mevrûsumuz mezbûre Havva Hatun terekesine mutaallika hafi ve celi 'amme-i deâvi ve kâffe-i iman ve muhâsemattan mûmâileyh merkûm El-Hâc 'Ali Ağanın zimmetini bi'l-isâle ve bi'l-vekâle ibrâ-i âmm ve râfi'ü'l-hisam ile ibrâ ve ıskât idüp her biri aherin ibrâsını ber minvâl muharrer kabûl ve bu vecihle külliyyen kat'i münâza' ve ref'i husumet eylediklerini ikrâr ve ahadü hüma ikrârı tasdîk itmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu

Fi 5 Ca sene 65

Şuhûdü'l-hal

müfti-i belde fehâmetlü Musa Efendi emin-i sandık hamiyetlü Hâcî 'Abdulkerîm Ağa Hakkı bey'in fazlı .. Hüseyin Ağa Şâkir Efendi ve Raşid Efendi ve munzır molla Mustafa ve Hâcî Hüseyin ve gayrum.

Hüccet 43

Şer'ayi şîâr Karasi Sancağının hâvili olduğu Kazâlarının kuzât ve nüvvâbı meveddetlü efendiler zîde ilmühüm ve mafahirul emâsil ve'l-akrân müdür ve a'zâ-yı meclis hammiyetlü Ağalar ile dahîl livada bulunan haremeyni muhteremeyn yörükanyla aşair-i sâirenin ve ahyar zîdet kabailehüm inhâ olunur ki liva-i mezkûrun mühtevi olduğu Kazâların husûmat-ı yaylakıye ve kışlakiyeleri .. ma'lûmeden berü cânib-i hazîne-i celileden ber vech-i maktuan mültezimine bi'l- ihâle sûret-i istic'Ali icrâ olunmakta ise de 62 senesinden berü rüsûmat-ı imlakiyeleri tahsîl ve tavsil olunmayup mahallinde şunun bunun yeden mülkünde kalmış olduğu beyânıyla rüsûmat-ı merkûmenin sene-i merkûme evailinde 64 senesi evâhirine gelinceye dein hasılâti kimlerin yed-i zimmetlerinde kalmış ise de taamül-i kadimine tatbîken be tahsîl mâliye hazîne celilesine irsâl ve teslîm husûsuna bâ-emîrnâme-i sâmi cenâb-ı nezâret penahi emîr ve iş'âr buyrulmuş ve infâz ve icrâsı iktizâyı me'muriyetimizden bulunmuş idiğüne mebni ol vecihle rusûmat-ı mezkûrun sûret-i istihsali zımnında darende-i buyruldu hamiyetlü İsmail Ağa taraf-ımızda bi'l- intihab me'mur ve ta'yîn kılınarak bu defa taraflarınıza gönderilmiş olmakla siz ki muhâtabûn-ı mûmâileyhimsiz ber minvâl muharrer Kazâlarınızın balada muharrer olacağı vecihle 62 senesi ibtidasından 64 senesi intihâsına gelince onlakiye-i ? mezkûr kimlerin yed

ve zimmetlerinde ise bir akçesi gerüye kalmak ve bir dahî iş'ara hacet bırakmakla ne vecihle taammül-ü kadim ve usûl-ü cariyesi vechiyle yerlü yerinden icâb ve iktizâ edenlerden cem' ve tahsîl ve mâliye hazîne-i celilesine teslîm olunmak üzere tahsîline me'muruna teslîmen bu tarafa irsâl mezîd-i i'tina ve dikkat ve hilâfını tecvizden hazer ve mücânebet eylemeniz bâbında divan mutasarrıflık livâyı karasiden işbu buyruldu istar ve tesyâr kılınmıştır bi minne hü te'ala rusûlunde müceb buyruldu âmîl olunasz deyü

Fi 17 Ca sene 65

Varak 17a Hücet 44

Medîne-i Edremit mahallatından Gazi Celâl Mahallesi ahâlisinden El-Hâc Halîl bin Mustafa nam kimesne meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu sahibüssefer mihal ve lobani zimmî müvâcehesinde takrîr-i kelâm ve ifâde-i 'ani'l-merâm idüb yarı kapu kurbunda vâki' ma'lümü'l-hudûd bir kıt'a zeytin bahçEmin husûle gelecek 4 senelik zeytin mahsûlü merkûm mihal zimmîye 2500 guruşa bey' etmiş idim lakin bey'i mezbûrun hasarına binâen beynimizde akd olunan bey'i mezbûru tesellüm eyledikten sonra mersûmun bağçe-i mezkûreden ahz ve istiklâk eylediği mahsûl için beynimizde münâza' kesire vâki' olmuş idi el-hâletü hâzihî beynimizde muslihun tavassût idüb dâva'yı mezkûremden beni 1500 guruş üzerine inşa-i akd-i sulh eylediklerinde ben dahî sulh u mezbûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblağ-ı mezbûru yedinde tamamen ahz u kabz eyledikten sonra fima ba'd husûsu mezkûre mutaallika-ı 'amme-i deâvi ve metalibâtan tarafından kabûlü hâvi ibrâ-i zimmet eyledik dedikte gıbbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu

Fi 1 M sene 65

Şuhûdü'l-hal

El-Hâc 'Abdulkerîm Ağa Destici Yedli El-Hâc Hasan Ağa Mısırlı El-Hâc Mehemed Ağa Usta 'Ömer oğlu Hâcî Mustafa Muhzır Molla Mustafa ve gayruhüm.

Hücet 45

Bais-i tahrîri huruf oldur ki

Evkâf-ı hümâyûn hazîne-i behiyesinden masbuta? cennet mekan .. Gazi Sultan Mehemed Hân-ı sâni tabe sırrahu hazretlerinin vakfı celili muhlakatından Medîne-i

Edremit'e esiri Mehemed Ağa Vakfı mulhakatından senelik 320 guruş icâre-i müecceleli Medîne-i mezbûrede aşağı çarşıda vâki' birbirine muttasıl iki bâb bakkal dükkânına mutasarrıf olan Mehemed Ağa İbn-i Hâcî Mustafa yedinde olan temekkünden dükkân-ı mezkûrları bi'l-ikrâr hüsn-i rıza ve tayyib-i hatırlarıyla an asıl Mevlüt Kazâsından olup Edremit'te mütemekkin Devleti 'aliyye reayasından Lefter veled Yorgi .. ferâğ ve karz-ı yed eylediği Edremit evkâf müdürü Ahmed Ağa tarafından inhâ olunmakla ol vecihle dekakin-i mezkûre defteri vakf-ı şerifte mersûm defteri zimmetin uhtesine kaydı olunup zabt ve tasarrufunu hâvi müceddeden işbu temellük ? tahrîr ve imlâ ve bin nezâre Kâim-makâm mütevellisi olduğum hâsebiyle tahrîr ve i'tâ olundu gerektir ki dekakin-i mezkûre ta'yîn olunan sunufı 320 guruş icâre-i müeccelesi dide ve teslim olunmak ve iktizâ iden tamir ve terkîm ve müceddeden binâsı teberruan ..vakf kendi yedinden .. ve sarf vuku bulan ferâğ ve intikâl ve muhdası taraf-ı vakıftan icrâ kılınmak üzere şurûta riâyet eyledikçe taraf-ı aherden müdâhale ve taarruz olunmaya

Fi 2 Ca sene 265

Mir 'Ali Şefik nâzır-ı evkâf-ı hümâyûn

Varak 17b Hücet 46

Kâim-makâmlar ve Mal müdürlerinin vazife-i me'muriyetleri

Elviye-i mülhâka Kâim-makâmların me'muriyetleri bâb-ı alide icrâ olunmakta ise de bunlar Vali tarafından me'mur demek olduğundan kendisini Vali bulunan zatın Kâim-makâmı bilüb husûsat-ı lâzımede Vali hazretleri tarafına mürâcat edeceklerdir.

Ta'limât-ı umûmiyyede mûnderiç olduğu üzere sancak meclisi Kâim-makâm ve Mal Müdürü ve Hâkim-i Belde ve Tahrîrat ve Mal Başkâtipleri ve idat-ı mahdudesi üzere İslâm ve mahall-i selaseden mürekkeb olup usûl ve nizâmı vechiyle eyyâm-ı ma'lûmede meclis akdiyle ifâyı me'muriyet ideceklerdir.

Ödeten berü muhâkemedede rü'yeti cari olan alacak ve verecek da'vası ve münâza'-i sâireye daîr olan deâvi ve tereke husûsları gibi umûr-ı vakıa kemâ fi's-sâbık hâkim-i belde ma'rifetiyle ve husûsât-ı mühimme ve ezcümle nizâmen ve kanunun tesviyesi lâzım gelen mevat mecliste rü'yet olacaktır.

Kutta-ı tarîk vesâir o misillü eşkıya zuhûrunda bi'l- müzâkere üzerlerine sevki lâzım geldiği mikdâr-ı asker orada mevcûd bulunduğu halde nizâm-ı mahsûsu ve büyük

mecliste ta'limâtında münderiç bulunduğu üzere icrâyı iktizâsına mübaderet olunacaktır ve .. kifâyette asker bulunduğu takdîrde keyfiyet ba mazbata Vali tarafına iş'âr olunarak ol bâb'da büyük mecliste rey ve tedbîri üzere Vali tarafından ne vecihle iş'ar olunur ise ol vecihle hareket kılınacaktır.

Katil ve kutta-i tarîk makulelerinin muhâkeme-i lâzimeleri mutlaka büyük mecliste icrâ kılınacağından elviye-i mulhakada zuhûru takdîrinde yalnız istintak nâmesiyle vukûf ve ma'lumât-ı hâvi mazbatası ve eşmahat ? mütehemmiyet li-eclil muhâkeme Vali tarafına gönderilecektir.

Katl ve kutta-i tarîk .. mâadâ erbâb-ı hayme-i ? sancak meclisinde bi'l- muhâkeme mazbata-i sahîhası Vali tarafına irsâl ve bunun üzerine büyük mecliste bi't-tetkik tertip olunacak suver-i cezâiyesini mübeyyin Vali tarafından vukû' bulacak iş'âr vechiyle iktizâsına bakılacaktır.

Umûru mâliyyeye daîr nezâret-i celile-i mâliyeden ve umûru mülkiyyeye mutaallık vâli cânibinden vâki' olacak işârât dahîl sancak olan Kazâ müdürleri ahâli taraflarından mevâd-ı mühimme ve hukûkiye mütedâir vuku bulacak irşad ve îfâdât-ı meclisce bi'l-müzâkere icâb iden mazbataları tanzim ve umûru cezâiye ve madde-i müşkilenin büyük mecliste tetkik ve müzâkere olunmak üzere vâli tarafına umûru mâliyyeye müteferra olup hazîne-i celileye irsâli lâzım gelen mazbatalar nezâret-i celile-i müşarûnileyhe cânibine Kâim-makâm tarafından takdîm kılınacaktır ve bunlardan mâ-adâ mahallince lâzımı't-tesviye olan husûsatın icrâyı iktizâsıyla beher mah icâb eden jurnalı terkîm ve meclisce tahrîr olup büyük meclise verilmek üzere Vali tarafına irsâl olunacaktır.

Sah sah sah sah

Varak 18a

Beher mah tahsîlat ve masârafıtın jurnal defatiri sene muhâsebesiyle halef ve selef muhâsebelerinin hülâsaları ve ihâlâtın defatir-i müfredâtı ve tahsîlattan .. ve poliçe ve masraf-ı senedâti usûl-i sâbıkası vechiyle ve doğrudan doğruya hazîne-i celileye gönderileceği misüllü zikir olunan jurnal ve defter ve hülâsalarının bire nüshası dahî büyük mecliste tetkik ve hıfz olunmak üzere vakt ve zamanıyla Vali tarafına gönderilecektir.

Zabıta-i mülkiye ve mâliye ve me'muriyet-i mülk ve tebaiye daîr bundan akdem isdar olunan evâmîr-i 'aliyye ve tahrîrat-ı sâmiye ve ta'limât-ı mütenevvi' ve

ezcümle muahheren her tarafa gönderilen ta'limât-ı umûmiyyenin harf be harf icrâsına kemâliyle dikkat ve i'tina lâzım geleceği misüllü bu defa teşkil olunan büyük meclisin ta'limâtında münderiç olduğu üzere mevâd-ı meşrû'anın tetkikat ve teferruatı hakkında büyük meclis tarafından tanzim olunacak .. müzekkere-i menhura mefadına ve ol bâbda Vali tarafından vâki' olacak iş'ara mutabeatla ana göre Kâim-makâm ve meclis ve mal müdürleri ve zabi'tâme'muriyetleri olan muamelat ve hareket mukteziyeye mubaderet edilecektir ve birde elviye-i mulhakanın merci' Vali ve büyük meclis olduğundan mürâcatı lâzım gelen kâffe-i mevâd-ı mülkiyeye der saadete iş'âr olunmayarak büyük mecliste tezekkür olunmak üzere doğruca Vali tarafına mazbata beyân ve inhâ olunacaktır.

Bu defa sâye-i şevket vaye-i cenâb-ı mülûkdârîde tertip ve teşkil olunmuş olan eyâlet meclislerine verilecek ta'limât-ı seniyyedir

Cenâbı hak veliyi nimet .. veli-yi nimet-i cihân bais-i esas-ı 'alem ve 'alemiyan efendimiz hazretlerine tükenmez ömür ve ikbal ihsan buyursun mahsûs-ı zat merhamet simât şahâneleri olan kemâl-i adâlet-i mülûk-âneleri iktizâsınca dâima eftar-ı hayriyye şehinşahileri kâffe-i sunuf-ı tebe'a ve ibâdın ez cihet me'muriyet-i kâmile ve asayiş-i istirahat-ı daimeye mazhar olmaları husûsuna masruf olduğundan bu nimet-i adliye iş'âr-ı celile ve nafiasından olarak bi'l-cümle tebe'a ve 'aliyenin hisse-i bâb-ı menfa'ât olmaları çün yaver-i teemmülat ile veli-yi nimetimiz padişahımız efendimiz hazretleri tanzimât-ı hayriyyenin vaz' ve tesisine muvaffak buyrulması ve li'l-lahil hamd her yerde bunun asar-ı nafia ve şâmileleri müşahede olunmuştur ancak her türlü ıslahât-ı mülkiyenin esbâb-ı müesseselerini aramak lâzım-ı mülûkdârîden olduğundan eyâlet-i mevcûdeden ba'zıları layıkla müretteb ve müntazim olmadığından idare-i umûr-ı mülkiye ve muhâberat ve tahkikat ve mevâd-ı sâireden cihet-i suhulet ve .. hasıl olmak üzere bunların kıtaat-ı münasebeye taksîm ile iktizâyı mevkiine göre birer şehri münasibin merkez Vali ittihazıyla orada kâffe-i mevâd vakıa-i eyâletin rü'yet ve tanzimi için bir büyük meclis vaz' ve tesis ve bunların re'is ve ba'zı a'zâsının taraf-ı devlet-i 'aliyeden ve küsurunun dahî vücuh-ı muteberat ahâlinin liyakatlılarından tercihi husûsuna irâde-i seniye-i hazreti şahâne mutaallik buyrularak mücebince bu defa tanzim olunan haritâ üzerine Edirne eyâletin elviye-i mülhâkaları taksîm ve tecdit ve meclisin taraf-ı devlet-i 'aliyeden gönderilecek re'is ve me'muriyet-i sâiresi me'mur kılınmış ve işbu büyük meclislere eyâlet meclis-i tesmiye olunmuştur ve bu meclislerin me'muriyeti cesime esasiyeleri

tanzimât-ı hayriyenin tamamını icrâsına nezâret etmek ve her türlü ıslahat-ı mülkiyeye bakmak ve zabıta-i beldeye dikkat etmek ve tesviye-i umûr-ı mâliye nezâret etmek ve elviye-i mülhâkanın umûru cesimesini tesviye ile hıfz-ı asayiş tebe'a ve icrâyı ahkâm-ı hukûkiye ve tanzim-i mevâd-ı kanuniye ve tahkîk-i ahval-i me'muriye ve ma'muriye mülkiyeye muteallık mevâdın yoluyla idaresine ve el hasıl bu misüllü kâffe-i umûru lâzımeye nezâret etmek sûretleri olduğundan bu icmalat-ı esasiyenin tafsilâti olmak üzere sûret-i hareketlerini mutazammın meclis-i vala-yı ahkâm-ı adliyeden verilen ta'limâtı ki ber-vech-i âti .. beyân olunur.

Varak 18b

Fasl-ı evvel

Usûl-i tanzimât-i hayriyye ve ıslahat-ı mülkiyeye daîr mevattır

Birinci madde : li'l-lahil-hamd ve'l-minne sâye-i muvaffakiyyet vaye-i hazreti mülûk-ânede te'sis ve icrâ buyrulmuş olan tanzimât-ı hayriyye ahkâm-ı madelet .. mülk ve milletçe fevâid-i muhsenâtı cümle indinde müsbet ve müsellemler olduğundan esas-ı tanzimât-ı hayriyye olan emniyet-i mal ve can muhafaza-i ırz ve namus kaziyelerinin bilâ istisna kâffeten tebe'a ve sekene-i mevcûde haklarında tamamen icrâsına dâima dikkat ve tezayüt ? olunacaktır.

İkinci madde: Her sınıf-ı me'murin asla irtikaba meyl etmeyüp şer'ân ve kanûnen memnu' olan ceraye ve rüşvet misüllü şeylerin tevillere ve tevilsiz alınmasına ve aldırılmasına ve angaryada kullanılmamasına el-hasıl hiçbir türlü mezalim ve ta'diyatı vuku bulmamasına dikkat ve ihtimâm kılınacaktır.

Üçüncü madde: Teba-i saltanatı seniyyeden kangî sınıfta olursa olsun ve nerede bulunur ise bulunsun cüz'i ve külli hakkı zayi' olmayup haklarında bir güne muâmele-i gadriyye vukû'a götürülmemesine dikkat eyleyeceklerdir.

Dördüncü madde: Kâffe-i sunuf tebe'a ve ahâlinin saâdet-i halleri vesailinin istikmalî ile reâyâyı Devleti 'aliyye dahî her halde hoş tutularak unfiye vukû' bulmamasına ve me'murin ve anil husûs metropolit ve koca yaniler taraflarından bir güne teâdi olmamasına olduğu takdîrde bu tarafa bildirilmesine kemâliyle dikkat olunacaktır.

Beşinci madde : Her bir me'murun evvela vazife-i me'muriyetlerini bilmesi vazife-i lâzime-i halden bilmesi olup ancak bundan akdem tab' ve temsîl ile her tarafa neşir ve i'lân kılınmış olan ta'limât-ı umûmiyyede bilcümle me'murin sınıf-ı me'muriyet

ve hareketleri bildirilmiş olduğundan şimdi anı üzerine tafsili hacet kalmamak için ta'limât-ı umûmiyyenin nesh matbû'asından birer kitasına i'tâ olunmuş olmakla ahkâm-ı .. sarf be harf icrâsına kemâliyle dikkat olunacaktır.

Faşlı Sadis

Eyâlet meclisinin teşkiline ve reis ve imza (silik) me'muriyetlerine daîr mevâddır.

Altıncı madde: İşbu eyâlet meclisleri vali-i eyâlet ve reis-i meclis ve defterdâr ve tarîk-i ulemadan a'zâlîğa ta'yîn olunacak zât ve hâkim ve müfti-i belde ile usûl ve nizâm makarrı vechiyle mahallinde müntehab me'mur olan a'zâdan tertip ve teşkil ile bu hey'et merkez-i eyâlette ikâmet edecektir ve bu defa tersim ve tanzim ettirilen bir kıt'a haritada gösterildiği vechiyle Edirne eyâleti elviye-i münasebe el-hak ve tahsisiyle tensikat-ı mülkiye eyâletlerinden hattı Rûmeli'nin birinci eyâleti i'tibâr ve nefsi Edirne merkez eyâlet ittihaz olunup el-hâleti hâzihi vüzerayı izamdan Valisi ve ricâ-i Devleti 'aliyyeden defterdârı mevcûd olup bu defa ricâl-i Devleti 'aliyyeden reis-i meclis ve ulema-ı kirâmdan bir zât dahî a'zâ-yı meclis nasb ve ta'yîn ve eklam-i şehânedan kâtib-i evvel ve sâni me'mur buyrulmuş olmakla mahallinde dahî mütehayyizât-ı memleket ve erbâb-ı sıtk ve istikâmetten ehl-i islâmdan dört ve mahall-i sâire muteberanından biren nefer a'zâ me'mur olarak ifâ-yı hüsn-i hizmete mübâşeret edeceklerdir ve bu meclisin reisi merkezi me'muriyetinde bulundukça meclis-i vala-yı ahkâm-ı adliye a'zâsından madut olacaktır ve ba'zı fevkalade ûmur mukteziyede lede'l-icab reis-i meclis keyfiyeti vakı'ayı doğruca bâb-ı 'aliye arz ve işa'ra mezun olacaktır.

Varak 19 a

Yedinci madde: işbu eyâlet-i meclis a'zâyı reisinin cümlesi mesâlih-i vakı'anın müzâkeresi zımnında tahsîs olunan meclis daîresine cümle tatilinden mâadâ her gün mudâvemet edeceklerdir şu kadar ki Vali ve Defterdâr ve Hâkim ve Müfti bulunan zevât-ı me'murin mahsûsaları cihetiyle dâima devam edilmemekte mazur iseler de haftada iki gün meclis-i umumi akdiyle mesâlih-i cesimede bayıhal ? mevcûd olmaları lâzım gelecektir.

Sekinci madde: Mesâlih-i mülkiye ve Mâliye ve mevâdd-ı sâireye daîr vâki' olacak müzâkeratın kararını mütezamnin tanzim kılınacak mazbatalar herkesin rütbesi i'tibâriyle temhir olunacaktır ve der saâdete takdîmi lâzım gelmeyüp mahall-i since Vali bulunan zatın icrâ edeceği keyfiyyatın mazbatalarını kendülerinin temhirine

lüzum görülmeyüb reisi meclis ve a'za sırasıyla mühürleyeceklerdir bil cümle mazbatalar mecliste alenen okunup orada mühürlenerek meclisin gayri mahalde temhir olunmayacaktır ba'zı özr-ü şer'î si bulunmayan olur ise onlar mühürlemeyüp isimlerine şerh verilecektir.

Dokuzuncu madde: Meclisin mevâdd-ı tahrîriyesine me'mur ketebenin ikâmetlerini mahsûs kalem odasında dâima mürâcat olunmak üzere muntazam ve mazbut kuyut ve defatir mahfuza bulunacaktır işbu ta'limâtın yani bâb-ı 'aliden verilmiş ve bundan böyle hükmü daimi olmak üzere verilecek ta'limât ve nizâmat ve tenbihatın tarihleri i'tibârınca sırasıyla bir cedide-i mahsûsaya başka ve evâmîr-i 'aliyye ve tahrîrat-ı sâmiye icâbına göre başka başka ve mesâlih-i cariyeye daîr meclisten tasdir ile Valiye ve gerek bâb-ı 'aliye i'ta ve taksîm olunacak mazbatalar numerolarıyla başka ve elviye-i mülhâka meclisleri tarafından vârid olacak ve zabıt livâsına tahsîsen ve el-hasıl sâir evrâkı muharrerâtı mühimme icâb ve iktizâlarına göre merkeze sûretiyle mahalleli hülâsa vechiyle tarihleriyle başka başka defterine kayıt ve tahrîr olunacaktır ve birde meclisimden verilecek kâffe-i meâabitin kayıtları ziri dahî a'za tarafından sırasıyla temhir olunacaktır meclise me'mur buyrulan kâtib-i evvel ve sânidenden başka defterdâr maiyetinden bulunan şayet bunlar mesâlih-i vakı'aya göre mertebe-i kifâyette olamadığı anlaşıldıkta iktizâ ilerüde ya mazbata iş'ar ve inhâ olunacaktır.

Onuncu madde: Meclis a'zası bulunan zevât meclisce rü'yet eylecekleri mevâdda kendülerini mesûl bilüb me'mur müzâkeresi buldukları cüzi ve külli her bir maslahatın layıkıyla tahkîk ve tehkikine ve hiçbir işe a'za karıştırılmamasına ve hin-i murafâa ve muhâkemedede hiçbir tarafa gadr ve sahabet sûreti gösterilmemesine ve ifâde-i hali için meclise gelenleri asla mümânaat vuku bulmamasına dikkat olunacaktır ve erbâb-ı meclis esnayı müzâkerede mütâla'asını çekilmeyerek tamamen ve sarîhan beyân etmeye mezun olup mütâla'asını beyândan dolayı mesûl tutmayarak olacaktır.

On birinci madde : Bir maddede a'zadan ba'zılarını reise muhâlif bulunubta ekseriyet aradan gayr-i lemur ise mazbatayı temhir idüb etmemeleri şıklarında meclis a'zası muhayyer olup adem-i muvafakatlarının sebebi a'zanın esâmîsi zirine icmâlen ve .. işâret ve tahrîr kılınacaktır.

Varak 19b

On ikinci madde: Islâhât-ı mülkiye ve ıstirâhât-i ahâli ve tebe'a niyeti hayriyesine daîr bundan böyle gönderilecek her türlü evâmir-i 'aliye ve tenbihât-ı seniyye mecliste 'alenen kıraat olunarak murâd-ı ma'delet nümâyan-ı şahânenin sûret-i keyfiyyet-i kâffeten efrat ve ahâliye neşir ve i'lân edeceklerdir.

Faslı Salis

Meclisin (silik) vezâif-i müteferrikası

On üçüncü madde : 'Asâkir-i nizâmiye-i şahâne alaylarından istibdâlen ihraç ve yerlerine kur'a-i şer'î ye ile alınacak nefarât-ı cedidenin beher sene orduları dâirelerinden me'mur kılınacak ümera ve zabitan-ı 'askeriye ve muhbir ma'rifiyle nizâmât-ı mukarrarası üzre ahz ? ve istihsali emrinde usûl-i mevzuasına ve neferat-ı cedidenin dikkat ve zamanıyla mahall-i me'muriyetlerine sevk ve izamları hûsusuna meclis tarafından dahî dikkat ve nezâret olunacaktır.

On dördüncü madde: Vilat-ı 'izâm ve reis-i meclis ve defterdârın tebeddülâtı vukû'unda seleften Halefe devir ve teslîmi muhâsebe-i lâzimesinin sür'at-i rü'yet ve derdest olan ba'zı mevat olduğu halde halefi olacak zat ma'lumât olmak üzre güzelce tefhim ve ifâdesine himmet ve bu bâbda tarafeyne mazbata i'tasıyla hiçbir gün işin bırakılmamasına kemâliyle i'tina ve dikkat olacaktır.

On beşinci madde: Ba'del İstibdâl sınıf-ı cedîd redife nakil olunacak neferâtın mahallince tesviyesi lâzım gelecek husûsatın nizâmına ve bu bâbda vürut idecek evâmir-i 'aliye ahkâmına tatbîken tesviyesine meclis tarafından dikkat ve muâvenet olunacaktır.

On altıncı madde : Kâim-makâmlar ve hükkâm ve nevvâb ve müdürler vesâir me'murin ta'limât-ı sittenin ve zaif me'muriyetlerinin haricinde hareket idüb ve etmedikleri yani ahâli hakkında zulüm ve teâdî veyahut ibtal-i hukûk ve nizâm makarrından ziyâde deruhteciler tarafından ahz-ı rüsûmât ve tahsîl-i a'sar ve el-hasıl tecrim ve ızrar misüllü hâlâtı zulmiye vukû'a gelip gelmediğini dâima gelüp gidenlerden hafî ve celi istifsâr ve gerek icâbına göre mahallerinden isti'lâm ve istiş'ar sûretleri vesâir esbâb-ı münâsebe ile her türlü tahkîk ve istingâhdan meclis hali olmayacaktır ve me'muriyet hakkında bir gün özür ve töhmet olunubta meclisce dahî bi't-taharrî töhmet-i merviyeye şöyle .. kabilinden olmayup inde'l-muhâkeme sübut bulacağı anlaşulur ise ol halde ol me'murun yerine âheri tevkil olunarak kendi meclise celb ile ber-vechi hakkaniyet icrâyı muhâkemesine mezon olub ber töhmet

ve kabahati olmadığı halde yine yerine iade olunacaktır ve müttehim olduğu takdirde kararının ba-mazbata ifadesine dikkat

On yedinci madde: Derun-i eyâlette bulunan ecnebi tebe'asının mesâlih vakı'alarının rü'yeti zımnında lede'l-hace mürâcat olunmak üzere risâle-i ahdiye i'ta olunmuş olduğundan husûsat-ı lâzimedede ana mürâcat ile hakkı tesviye-i umûra dikkat ve bunların hilâf-ı usûl ahd-ı reayayı Devleti 'aliyeye patente? vermemelerine nezâret olup şayet direk Vali de olur ise keyfiyeti derhâl makam-ı nezâret-i celile-i hâriciyeye yazacaklardır.

Varak 20a

Fasl-ı râbi'

Umûr-u zaptiyeye dâir mevâddır

On sekizinci madde: Zabtiye neferâtının tertîb ve istihdamlarına dâir bundan akdem tab' ve temsîl ile neşir ve i'lân kılınmış olan nizâm-ı tâmmenin medlûl ve ahkâmı sarf be harf icrâ olunarak müretteb olan zabtiye neferâtı umûr-ı zabtiye ve mülkiye ve tahsîliyeden mâadâ şunun bunun umûr ve husûsât-ı zâtiyesinde istihdam olunmayup tertîbinden noksan neferât bulunmamasına dahi dikkat olunacağı ve tertîbinden noksan istiham olunur ise bu def'a verilen nizâm mûcibince cezâsı dahi icrâ olunacaktır ve bunların ahâlden meccanen yem ve yiyecek almamaları ve kabûl-i ahâli olan kimesneden müretteb olması ve emniyet taraf maddesine kafî olacak mürettebeden ... nizâmât-ı lâzimesinin istikmâli ve posta tatarlarının emnen ve sâlimen günü güna gelip gitmeleri esbâbını istihsâli husûsu Vali bulunan zâtın me'mûriyeti mahsûsesinden olduğu misüllü istihsâl-i emniyet beldeye maddesinin lâyıkıyla ve tamamıyla icrâsına meclisin nezâreti dahi şâmil olacağından husûsât-ı merkûmenin sûreten icrâsı hakkında mugâyir-i usûl ve nizâm-ı hal ve hareket gözedildiği halde men' ve def'i sûretini ihtâr ve ızrâr-ı tecvîz-i kusur olunmayacaktır.

On dokuzuncu madde: Ashâb-ı .. ve medyun vesâir müttehiminin her car töhmet ve vâki'alarına göre hapishânedede mümkün mertebe mahalleli tefvik olunarak müddet-i hapislerinde dahi nizâmı mûcebince yiyecekleriyle sâir levâzımât-ı zarûrelerinde bir güna müzâyaka çektirilmemesine meclisce dikkat ve i'tinâ olup hapishâne vukû'âtının küllülyevm jurnalı meclise gönderilecektir.

Yirminci madde: Murûr tezkeresi nizâmâtını icrââtı fiiliyesine meclis kemâliyle i'tinâ ve dikkat ve hal hazırında tamamen icrâsı bulunamadığı halde istikmâl-i esbâb-ı lâzimesine mübâşeret edeceklerdir.

Yirmi birinci madde: Zaruriyeden olan eşyâ ve erzâkın fiyat-ı mutedle üzre alınıp satılmasına kantar ve terazi ve dermi? ve arşun ve kile misüllü evzanın ayarları tam ve sahîh olmasına ve bilhusûs me'mûrin-i devlet-i aliyenin münafî-i zâtiyeleri için kendüleri veyahut şirket usûlüyle eşyâ ve erzâk getürüp ziyade fiyat ile esnâfa tevzî' etmek .. vasıtasıyla Pazar yerlerinde sattırmak misillü hâlât-ı na marziye vukû' bulmamasına ve ezcümle dâireler için rayiç vakitten aşağı fiyat ile erzâk ve eşyâ ve meccanen yem ve yiyecek almamalarına meclis dâima dikkat ve nezâret edecektir.

Yirmi ikinci madde: İcâr ve isticâr hakkında karârgir olan kontrato nizâmâtının sarf be harf icrâsına meclis dikkat ve nezâret eyleyecektir.

Yirmi üçüncü madde: Kürsi-i eyâletten Kâimmakâmlara ve müdürileri ve anlar taraflarından vali cânibine zabtiye neferâtıyla vukû' bulacak mekâtib ve .. vakit ve zamanıyla mahallerine sürat-ı irsâl ve îsâl îcâbât-ı mevkisine göre ne makûle ve sâile menut ise meclisce bil müzâkere yoluna konularak .. maddenin dahi icrââtı daimesinde meclis dikkati tam ve ihtimâm eyleyecektir.

Yirmi dördüncü madde: Karantina olan mahallerin me'mûrları tarafından karantina nizâmâtının dâima icrâsına ve muhâfaza-i sıhhât-ı 'ibâd ve ahâliye dâir ittihazı muktezi olan esbâb vesâil-i mümkinenin teshiline ve bunlara dâima herkes tarafından riâyet ettirilmemesi husûsuna dahi dikkat ve basiret olunacaktır.

Varak 20b

Fasl-ı Hâmis

Umûr-u mâliyeye dâir mevâddır

Yirmi beşinci madde: Mürettebât-ı ... celiyyenin mikdârını ve ne makûle mahallerden tahsîl kılınacağını mütezammin defterdâr efendi tarafından icmâl defteri meclise takdîm olunacaktır ne taraftan tahsîlât geldiği ve kangî mahallerden vaktiyle gelmediği el-hasıl tahsîlât maddesinde kâffeten vukû'ât cânib-i defteriden dâima meclise ve vali tarafına ifâde kılınıp emr-i tahsîlinin vesile-i şer-'iası meclisce bi'l-müzâkere îcâbına bakılacaktır.

Yirmi altıncı madde: Ve bir günün tevzî'yât ve tahsîlâtı ta'lîmât-ı mahsûsasına tatbîken icrâ olunmasına ve mugâyir-i hal ve harekât vukû' bulmamasına ve hali hazırında mugâyir-i ta'lîmât muâmele vukû'u anlaşıldığı halde ıslahât-ı lâzimesine ve cezâ-i şer-'iyesinin hilâf-ı ahkâm-ı şer-'iyye bir güne teaddî vukû' bulmayarak hüsn-ü idâresine dikkat ve nezâret olunacaktır.

Yirmi yedinci madde: İhâlât mevsimi geldikte deruhte edecek eşhâsa evvel emîrde zamanı müzâyedesini i'lân olunup hin-i müzâyede bir Kazânın iltizamâtı o Kazânın ahâlisine hasr olunmayup mahall-i sâire ahâlisinden bulunacak mültezimin hazır oldukları halde nizâmı mûcibince şerâiti taşiriye ? ve tahsîliye mikdâr ve taksîm olunarak aynen müzâyede olunacaktır bade'l-müzâyede daha ziyade bedel ile talibi var mıdır yok mudur hafî ve celi taharrîsine ve deruhte edecek kesânın taahhüdâtı kavîyye ile küfelâyâ rabt olunacağı misüllü ileriden bir güne zarar ve ziyân iddi'âsına kalkışanlara iltîfât olunmamasına deyü ihâlât maddesine hazîne-i celîle vâridâtının ayada ve gitmanda kalmamasına ve ahâliye taadiyâtı mûcib-i hâlât vukû'a gelmemek üzere hüsn-i tesviye ve icrâsına dikkat olunup hilâf-ı vukû'unda mesûliyet-i erbâb meclise dahi ait olacaktır müzâyedenin tekmîlinde müfredât defteriyle kimlerin üzerinde karâr bulunduğunu mütezammin tanzîm olunacak mazbatasını cânib-i nezâret-i celîle mâliyyeye takdîm olunarak ol bâbda nezâret-i celîle tarafından vukû' bulacak işâr-ı vecihle icbâbı icrâ kılınacaktır.

Yirmi sekizinci madde: Maktu'an ihâle olunan vâridât hazîne-i celîlenin küfelâyı kavîyyeye rabtı nizâmından olup fakat bu kefâlet maddesi şayan-ı dikkat mevâddan olmasıyla gerek mültezimin ve gerek müdüriler haklarında kefil olacak kesânın ahvâl-i hakîkiyesi bi't-tahkîk rehin-i i'timât olacak kimesne olduğu halde tahakkuk etmedikçe kefâlet ve .. kabûl olunmayacaktır.

Yirmi dokuzuncu madde: İhâlât müzâyedesine dâir hazîne-i celîleye gönderilecek defter üzerine ve .. ihâlesi icrâ kılınanların mu'âmelât-ı lâzimesi hazînece icrâ kılınacağı misüllü mahallinde ihâlesi irâde buyrulacak vâridâtın zabıt nâmeleri taraf-ı defteriden imzâ ve temhîr ve vali tarafından bâlâsına sah keşide olunacağından medlül ve ahkâm-ı mûndericesinin icrâsına meclis nezâret edecektir.

Otuzuncu madde: Tahsîlât-ı vâki'anın mal sandığına teslîm olduğunu mütezammin defterdâr tarafından i'tâsı lâzım gelen memhûr senedât meclis ceridesine kayd ve iş'âret reis-i meclis tarafından sah olunacaktır.

Otuz birinci madde: Maaş ve masârif-ı mürettebenin bilâ senet verilmemesine ve nizâm-ı ‘ali ve irâde-i seniyye mugâyir bir masraf i’tasının teklif olunmamasına meclis be gayet i’tinâ ve dikkat edecektir deyü maaş ve masârif-ı mürettebeden tanzîmi lâzım gelen şeyler olduğu halde meclisce sûret-i tanzîmi bil müzâkere keyfiyet-i nezâret-i celîle-i mâliyye ba husûs bildirilecektir.

Varak 21 a

Otuz ikinci madde: Beher mah tahsîlât-ı vâki’anın jurnali ve masârifâtın defteri defterdâr tarafından meclise bi’t-takdîm tahsîlât-ı vâki’a meclis celîlesinde olan kayıtlarıyla ve masârifât senedâtı makbuz ile tatbîk ve defâtir mücebesiyle nizâmât mevzuasına ve sandık Emininin defterlerine tevfiik vesâir cihat ile terfik olunarak muvâfik-ı nizâm olduğu ve sihhâte makrûn bulunduğu halde keyfiyeti jurnal defter-i zirlerine tahrîr ve meclisce temhîr olunacaktır deyü jurnal defterlerinin nizâmı mücebince hazîne-i celîlelerine takdîm olunmak için tedkîkât-ı meşrûasının sûrat-i icrâsına taraf-ı meclisten i’tinâ dikkat kılınacaktır.

Otuz üçüncü madde: Beher mâh tahsîlât ve masârifâta dâir tesviye olunan sene muhâsesinin ve hasbe’t-tebdîl selef ve halef muhâselerinin hulâsaları defterdâr tarafından meclise i’tâ olup beher mah tasdik olunan jurnal ve defâtir yekûnlerine tatbîk ve tedkîkâtı lâzimesi icrâ olunarak kaydiyet sihhât olduğu halde meclis tasdik ve temhîr edecektir.

Otuz dördüncü madde: Ahâli üzerlerinde vergiden bakaya olduğu gerek mah be mah görülen muhâselerinden ve gerek vukû’ bulacak ifâdeden anlaşıldıkta bunun esbâb-ı hakîkîsi meclisce istiknah olunarak bu bâbda vâki’ olacak i’zar ve zâhir olduğu takdîrde tahsîline ikdâm olup i’zar-ı sahîhadan bulunduğu halde sûret-i tesviyesine bakılmak üzere keyfiyeti ba mazbata nezâret-i celîle-i mâliyye tarafına bildirilecektir.

Otuz beşinci madde: Ebniye-i miriyye ve köprü misillü şeylerin tamiri için 2000 guruşa kadar sarfı tecavüz eylediği halde üstünvani ? nizâmından olup fakat bunlardan isti’zân olup cevâbı vürûdu ediliye kadar tehirinde bais-i ızdırarı ve hazîne-i celîleye masarrâtı meclisce tahakkuk eden tamirât için nihayeti 4000 guruş mikdâr tarafına müceddeden mezuniyet verilmiştir şu kadar ki bu mezuniyeti zarar

rişte ile isti'zân maddesinden külliyyen sarf-ı nazar olunmayup o makûle vukû' bulacak ta'mirâtın icrâsına mübâşeretle beraber keyfiyyetin ve mikdâr-ı keşfinin beyânıyla iktizâ eden mazbatası cânib-i hazîne-i celîleye gönderilecektir.

Otuz altıncı madde: Kazâ müdürilerinin beher sene muhâsebelerine dâir olan defteri cânib-i defteriden tanzîm ve meclisce takdîm olundukta tahsîlât ve masârifâtı kayıtlarına ve usûl-u nizâmına tatbîk ve bekaya irae ederler ise esbâb ve keyfiyyâtı îcâb edenlerden bervechi tetkîk tahkîk olup tahsîlât ve masârifât vâki'a muvâfık kayıt ve nizâm bulunduğu deyü bekaya hakkında irât olunacak sebebiyet şayan-ı kabûl i'zardan madut olduğu halde o makûlelerin muhâsebe defteri meclisce temhîr ve teslîmâta dâir yerlerinde bulunan ilmühaberler battal keşidesiyle lieclil hıfz defterdâr cânibine i'tâ ile zikir olunan muhâsebe defterleri sene olmak üzere müdürilere verilecektir ve bekaya keyfiyeti dahi bend-i mahsûsa da yazıldığı vecihle icrâ kılınacaktır.

Otuz yedinci madde: Kâimmakâmlar taraflarından beher mah tahsîlât ve masârifâtın jurnal ve defâtiri ve sene muhâsebeleriyle halef ve selef muhâsebelesinin hülâsaları ve ihâlâtın defter-i müfredâtı ve tahsîlâtın nakit ve poliçe ve masraf-ı senedâtı Kâimmakâmlar tarafından doğrudan doğruya hazîne-i celîleye gönderileceği misüllü zikir olunan jurnal ve defter hülâsalarının birer nüshası dahi vakit ve zamanıyla meclise gönderileceğinden vürûdunda tahsîlâtın me'mulden dîn? olduğu anlaşıldıkta bir tarafından tenbihât ve tenkidât lâzime icrâ ve bir taraftan dahi esbâb ve keyfiyyetin istiknahına i'tinâ olup hakîkât-i hal her ne ise ba mazbata nezâret-i celîle-i mâliyyeye bildirilecektir masârifâtta muğâyir-i nizâm ve hilâf vâki' masraf görüldükte meclisce kabûl olunmayup keyfiyyetin Kâimmakâmın iş'âr olunmasıyla beraber kezâlik nezâret-i müşârünileyh tarafına dahi beyân-ı hal olunacaktır deruhdeciler ile keflerin îcâblarında i'timâd-ı şayan ademler bulunmadığı halde sûret-i hal ber veçhi meşrûh Kâimmakâmın iş'âr ve kezâlik nezâreti müşârünileyhe cânibine dahi ihtâr olunacaktır.

Varak 21b

Otuz sekizinci madde: Nezâret-i behiyye evkâf-ı hümayundan me'mûr bulunan muaccelât müdürilerinin me'mûriyetlerine dâir verilen lâyhada münderiç kâffe-i mevâdın sûret-i icrâyesine ve nezâret-i müşârün ileyhe cânibinden vukû' bulacak iş'ârâtın hüsn-ü îfâsına meclis nezâret edecektir bu muaccelât müdürilerinin

muhâsebelerini mütezammin olan defterler meclisce tetkîk ve tahkîk olunup makrûnu sihhât olmadıkça meclis tasdîk ve temhîr etmeyecektir.

Otuz dokuzuncu madde: necs-i? ahvâl zımmında istiş'âr ve isti'lam mertebe-i kîfâyette bulunmayıpta zaptiyeden mâadâ me'mûr-u mahsûs irsâli îcap eylediği takdîrde bu makûle gönderilecek me'mûrlar muvazzaf ise yalnız bârgîr ücreti ve gayri muvazzaf ise bârgîr ücretiyle beraber masârîf-ı yevmiyesi için ücret-i lâzimesi i'tâ kılınacaktır ve bârgîr ücreti menzil ücretine tatbîk ve masaraf-ı yevmiyesine göre yani me'mûrun kendisine on guruştan yirmi guruşa ve iki nefer tebe'asına bu ziyadeden beş guruşa kadar ücret takdîr ve tebe'asının bârgîr ücreti dahi bu usûle Tevfîk ile başka i'tâ olunacaktır ve me'mûrun îcâbı me'mûriyetiyle masârîf-ı meşrûunun mikdârı tasrîh olunarak mazbata-i lâzimesi tanzîm ve icrâyı iktizâsıyla defter-i masârîfâta idhâl olunmak üzere taraf-ı defteriye i'tâ kılınacaktır fakat ne vecihle ücret ve masraf verileceği bahanesiyle esassız mevâd için me'mûr gönderilmemesine meclis ziyadesiyle dikkat ve i'tinâ edecektir.

Kırkinci madde: Mecliste isti'mal olunacak kağıt .. ve Kemer masârîfı ve odacı maaşıyla sandık malı? ücreti misüllü masârîf behermah meclis odasının mefruşâtına dâir masârîf vukû'unda mikdârlarını mübeyyen bervechi müfredât vakti sihhâtini meclisce tanzîm ve temhîriyle mal sandığından istifâ ve defter-i masârîfâta idhâl ve imlâ olunmak üzere defterdâr tarafına verilecektir. Meclisin kağıdı gayri vecih tesviye olunacağı vecihle mâliye ketebesini için kırtasiye maktuunun bi't-tashih keyfiyeti nezâret-i celîle-i mâliyye ba-mazbata ifâde ve iş'âr kılınacaktır.

Kırk birinci Madde: Zabtiye neferâtının maaş ve mahiyeleri yalnız deftere i'tibâren verilmeyüp nizâmı mücebince sergi ferşiyile i'tâ ve defter-i müfredâtının tanzîmiyle ziri meclisce temhîr ve hazîne-i celîleye takdîm kılınacaktır.

Fasl-ı Sadis

İ'mârât-ı Mülkiyye dâir mevâddır.

Kırk ikinci Madde: Kemâlât-ı insâniyyeyi müstelzim olan ma'lûm ve ma'ârif-i nâfianın ta'lîm ve ta'allümüne vesile-i mahsûsa olmak üzere sâye-i ma'ârif vâye-i şâhânedede tertîb ve teşkil olunmakta olan mekteplere dâir bu tarafa derdest icrâ bulunan nizâmât ve tenbihâtın sûreten icrâiyeleriyle tertîb-i lâzimesi esbâbı vesâil müesseresinin teshil ve istikmâline i'tinâ ve dikkat olunacaktır.

Varak 22a

Kırk üçüncü madde: Erbâb-ı zirâ'at ve sînâât edavât-ı lâzimeyi teraki zımnında fâizle akçe istikraz edegeldiklerinden bu makûle istikraz maddesi hakkında ba-irâde-i seniyye tesis buyrulan nizâmâta dâir dîvân-ı hümâyun kalemi tarafında ve cânib-i mâliyyede bulunan nizâm nâmelerin birer suresi verileceğinden bunların sûreten icrâiyesine ve silim maddesinin dahi bu güna zulüm ve teaddî olmayacak sûrette tesviyesine meclis bezli makderet? edecektir.

Kırk dördüncü Madde: Zirâ'at maddesine dâir şimdiye kadar zirâ'at müdürileri taraflarına gönderilen tenbihât ve bundan böyle umûr-u nâfia nezâret-i behiyeleri cânibinden gönderilecek ta'lîmâtın mevâdd-ı mûndericesi hüsn-i icrâ ve ikmâl olunarak emr-i zirâ'at me'mûrunun günden güne ayrılması meclisce mütâlaa olunacak ba'zı mevâdd-ı nâfianın peyderpey ifâdesine meclis dikkat ve ihtimâm eylecektir.

Kırk beşinci madde: Ahâlinin arastalarında bulunan hâne? ve bağ ve bağçe ve tarla ve emlak sâirleri civarında ve kaziyât ve kura derunlarında mazarrât-ı müstelzem ne türlü keyfiyet bulunur ise bi't-taharrî mazarrâtı kendülere ait olduğu lâyıkıyla tefhîm olunarak .. istihsâline teşvik ile o misüllü mazarrâttan vikâyeleri husûsuna meclis nezâreti dâima icrâsına i'tinâ eylecektir.

Kırk altıncı madde: Arâzi hakkında cari olan tapu nizâmının yoluyla icrâsına ve sırf arâzi-i mahlûle ve haliye vukû'unda meclisce alenen bil müzâyede kıymet-i lâyıkısıyla tefvîz ve tefevvüzüne ve yerlerinde temessükü olmayanların bi't-tergîb tapu temessükü almalarına meclis begâyet dikkat ve ihtimâm edecektir.

Kırk yedinci madde: Merkez-i eyâlet ve elviye-i mülhakadan cesim şehirlerde mücerreden inşâ olunacak buyut ve dekâkin ve ebniye-i sâire haklarında mevkiileri iktizâsına göre tergîbât ve teşvikât-ı lâzimenin icrâsıyla karârgir olan nesih matbû'ası verilen ebniye nizâmına tevfikeyen sokak ve yolların mümkün mertebe muntazam ve .. olmasına muhsenât-ı sâiresine dikkat ve nezâret olunacaktır.

Kırk sekizinci madde: Esbâb-ı tahfiziye-i bedeniyyeden olan nezâfet maddesine yani esvak ve pazarın her halde pak ve temiz tutulmasına ve ezcümle kuzât ve karada dahilen ve haricen durgun enhar ve ırmak gibi mün'akibe şeylerin esbâb-ı indifâiyesinin mümkün mertebe istihsâline meclis nezâret ve dikkat ve bu keyfiyyetin menâfi-i hakîkiyesinin lâyıkıyla halka tefhîmiyle beraber teşvikât

mukteziyenin îfâsına ve fakat bu bahane ile ahâlinin angarya tarîkiyle gerek me'mûriyet ve gerek vucûh-u sâirenin husûsât-ı zâtiyelerinde kullandırılmamasına meclis kemâliyle ihtimâm ve dikkat edecektir.

Fasl-ı Sâbi'

Hukuka dâir mevâddır.

Varak 22b

Kırk dokuzuncu madde: Deâvî-i şer-'iyye ve hukukîyeye dâir olan mesned-i adile öteden beri muhâkemede rü'yeti cari olan umûr yani alacak verecek da'vası ve münâzaât-ı sâireye dâir olan deâvî ve tereke husûsları gibi şeyler kemâ kan hâkim-i beldeye havâle olunacaktır. Bunların içinde mahkemede tesviye olunmayan husûsât olur ise gerek anların ve gerek mevâdd-ı cesime ve husûsuyla katl-i nüfus ve kîtâ-ı tarîk vesâir nizâmen ve kanunen muhâkemesi lâzım gelen kâffe-i mevâd mücerred büyük mecliste rü'yet kılınacaktır ve elviye-i mülhaka Kâimmakâmalarında faysal verilmeyen mevâd ise ale'l-husûs kîtâ-ı tarîk ve katl-i nüfus maddesinin muhâkemesi mutlaka büyük mecliste icrâ kılınacaktır.

Ellinci madde: Mecliste rü'yet olunacak kâffe-i deâvînin sübutu üzerlerine ikame-i beyyine îcâb eylediği halde ol emîrde müddeînin getireceği şahidlerin mikdâr ve esâmîsi bi'l-etraf zabt olup meclise ikâmesinde husûsu müddea her yerinden ayrı ayrı tedkîkâta istintâk olup lâyıkıyla edâyı şehâdet edebildiği halde şahidlerin ahvâl-i hakîkiyesi dahi hafî ve celi mevsuk .. istinkah ve tahkîk ve teskiye olunarak hüsn-ü halleri tahakkuk etmedikçe iktizâsına bakılmayacaktır.

Elli birinci madde: Kable't-tanzîmât vukû' bulunan mevâddan olarak meclise bilifâde rü'yeti istid'â olunan deâvî zuhûrunda bunlardan usûl-u ürfiyeden bulunan husûsât hükmü geçen şeyler olup fakat hukuk'u şer-'iyeden olan irs ve kabz ve emsâli deâvî rü'yet olunmak lâzım geleceği misüllü bunların içinde dahi fermân-ı ali isdarına muhtaç olan husûsâtı sâire olarak isti'zânı lâzım gelen deâvî ol emîrde bâb-ı aliye arz ve inhâ ile şer'ef sunuh buyrulan irâde-i seniyye mücebince iktizâsına bakılmak üzere mazbatası tanzîm ve takdîm kılınacaktır.

Elli ikinci madde: Emvâl-i eytâmın veli ve vâsi yedlerinde veyahut hükkâm taraflarından telef olmayarak bernehc-i şer-'i şerîf .. ve istirbahıyla ? eytâmın istihsal-i menâfi'ine dâir mevkilerince bir usûl-i kavî bulunmadığı takdîrde ne

makûle tedbîr ve ve sâile menut ise meclisce bi'l-müzâkere iktizâsı ba-mazbata istid'âle olanacaktır.

Elli üçüncü madde: Mevâdd-ı hukukîye tahsîlâtından hükkâm ve mülkiye me'mûrlarına mahsûs olan rûsûmâtın nizâm-ı mûcibi vechiyle aldırılıp husûsuyla şer'an ve kanunen mümteni' olan ref'i resim maddesinin külliyyen men'ine meclis dâima nezâret edecektir ve hilâf-ı nizâm hareket olduğu ve hediye namı ve namı aherle akçe ve eşyâ ahz-u kabz kılınarak hukuk'u 'ibâd ibtal kılındığını işittiği halde keyfiyyetin vali tarafına ifâde ve ihtârı ve herhalde men'i esbâbının icrâsı meclisin vazife-i zimmet me'mûriyeti olacaktır.

Fasl-ı Sâmin

Umûru Zabıta ve Kanuniyeye dâir mevâddır

Elli dördüncü madde: Kıtâ-ı tarîk vesâir eşkıyanın zuhûru meclise haber verildikte ne makûle ve ne mikdâr 'askeriye sevki lâzım geleceği meclisce bi'l-müzâkere karâr-ı keyfiyyetin ve yerde muâmele-i tarafeyni görmek ve lede'l-hace şehâdet eylemek üzere zuhûr eden eşkıyanın mevkilerine karib kura ahâlisinden birkaç mûtemet kimesnelerin dahi bulunması sûretinin beyânıyla beraber sevk olunacak askere mezuniyet buyrulduzu vermek üzere vali tarafına iktizâ eden mazbatası verilecektir.

Varak 23a

Elli beşinci madde: Kıtâ-ı tarîk ve katl-i nüfus misüllü cünha ile tutulup büyük meclise gönderilen eşhâs müddeîsi ile ve eğer da'vacısı yoksa ba-ma'rifet-i şer-'i şerîf hasmı makbeliyle ? bi'l-muvâcehe muhâkeme ve eşhâs-ı merkûmenin aher ve kirfetleriyle ? maddesinde tarafeynin muâmelesini beraber bulunacak kurâ ahâlisinden bi'l-etraf istintâk olunarak ifâdât-ı vâki'aları keyfiyyâtı ashâbı cünhanın isim ve şöhet ve eşkali ve sûreti istintâkları bir varakaya bend bend yazılıp meclisce zir-i temhîr ve sûreti efradı kendisine okunup tasdîk ve temhîr ettirilerek ve bu varaka-i istintâk nâme olacağı cihetiyle hüccet madde her ne ise tasrîh ve îzâh olunmak üzere lâzım gelen mazbatası dahi tanzîm ve bu bâbda yalnız hükmü şer-'isi mübeyyen verilecek îlâm-ı şer-'i ile beraber cümlesi der aliyeye irsâl olunmak üzere vali tarafına verilecektir ve bu makûle ashâb-ı cünha hakkında mesmu'an ve istihbârât ve 'ale'l-ıtlak töhmet beyânıyla vukû' bulacak iş'ârât ve inhâ ve bu def'a bervechi kabûl olunmayacağından ana göre tedkîkâtı lâzime hakkıyla bil icrâ

maddeleri beyânıyla sarîhan ve îcâbı ba-mazbata ve istintâk me'mûrlara derç kılınacaktır.

Elli altıncı madde: Bir mahalde maktulen fevt olmuş şahıs görülüp ve kâtili dahi meçhul idiğü haber verildikte vali tarafından ve şer-'i şerîften ve cânib-i meclisten me'mûrlar ve tabib irsâliyle keşf olunup maktul olduğı tebeyyün eyledikte tabibin sûret-i muâyenesini mübeyyin yedinden memhûr senedi alınarak keyfiyeti mecruhiyet ve maktuliyeti keşif îlâmına derç olunarak ba'dehû kâtil her kim ise bittaharrî zahîre ihrâç ettirilmesi husûsuna ikdâm-ı meclisin vazife-i me'mûriyeti olacaktır fakat .. ve isnad kıbelinden olarak şubuhât-ı zaife ile şunun bunun tazyîk ve izacı tezviç olunmayacağı misillü kâtili bulunamadı denilerek ardı aranmaması dahi usûlü maadelete münafi olacağından artık bu misüllü hadisenin tahkîk ve taharrîsi ile zahîre ihrâcı mahallince ne makûle esbâba muhtaç ise bi'l-müzâkere îcâbına bakılacaktır.

Elli yedinci madde: Şer'an ve kanunen her halde memnu' olan işkence ve eziyet ve tazyîk keyfiyetleri vukû' bulmamasına ale'd-devam meclis dikkat ve nezâret edecektir o misüllü muâmele-i na meşrûa vukû'u takdîrinde kimden sudûr etmiş ise meclis muhâkeme-i lâzîmesinin icrâsına me'mûr olduğı cihetle bu bâbda müsâmahası takdîrinde heyet-i meclise büyük mesûliyet terettüb edecektir.

Elli sekizinci madde: Katl-i nefis ve kıtâ-ı tarîk ve kalpazanlık gibi töhmet-i azime ashâbına mahkemelerine dâir olan vesâir mevâddan olup ta isti'zâne mevsuk görünen husûsâtın mazbataları der aliyeye gönderilmek ve fakat sirkat ve .. ve bunun emsâli cünha-i sâbitenin cezânâme-i hümayuna tatbîken ve mevâdd-ı sâire-i cüziyenin usûl ve nizâmına tevfiiken icrâ olunmak üzere mazbataları vali tarafına verilecektir.

Elli dokuzuncu madde: Kâffe-i muhâkemât ve muhâsebât vâki'ada ikrâr ve îtiraf eden erbâb-ı töhmet ve medyuna bir güna cebir ve .. vukû' bulmayarak ikrâr eylediklerini ol bâbda tanzîm olacak mazbatalar zirlerine kendileriyle tahrîr ve imzâ ve temhîr edeceklerdir ve bunlardan elinde yazısı olmayanlar keyfiyet-i ikrârları nasıl yazıldığına lâyıkıyla anladıktan sonra fakat temhîr edebileceklerdir.

Altmışınca madde: Erbâb-ı cünhadan tedibleri lâzım gelen eşhâsın isim ve şöret ve keyfiyeti cünha-i sâbiteleri bend bend yazılarak ol bâbda kanunnâmeye tatbîken tezekkür ve tensip olunan suver-i cezâiyeleri her birerlerinin üzerlerine surahla şerh

verilerek bâb-1 aliye takdîm olunmak üzere tanzîm olunacak jurnalı meclisce bi't-temhîr takdîm olunacaktır.

Varak 23b

Altmış birinci madde: Ashâbı deâvîden sûret-i tezvirci ? olunan ve ale'l-husûs böyle şeylerde emsâli mesbûk bulunan eşhâsın olduğu halde müdde-i aleyhin celbiyle lede'l-muhâkeme da'vası filvâki' ifâde iftira kabilinden olduğu tebeyyün eder ise cezânâme-i hümayun ahkâm-ı celîlesi üzere hakkında müfteri cezâsı icrâ olunacağı ve bundan mâadâ müddeî aleyhin bu bâbda olacak masârif ve eyyâm-ı mu'attılası ücreti tazmin kılınacağı keyfiyatı o makûle müddeîye ifâde ve beyân ile yerinden memhûr senet ve kefilî kavîsi alındıktan sonra icrâyı iktizâsına ibtidâr olunmak üzere mazbatası tanzîm olunacaktır.

Fasl-1 Tâsi'

Bizzât idâre olunan Kazâlar ile elviye-i mulhakaya dâir mevâddır.

Altmış ikinci madde: Elviye-i mülhakanın umûr-ı adıye ve cezâiyesi mahall-i meclisleri de bil'-müzâkere icrâ kılınacağı misüllü mesâlih-i cesime ve mühimmeden görünen kâffe-i mevâd büyük meclise müracaâtla onun nezâret-i ma'rifetiyle rü'yet ve tesviyesi görülecektir.

Altmış üçüncü madde: Kâimmakâmlar taraflarından bi'l-iktizâ müdüriler câniblerinden umûr-ı mühimme ve medârı sâireye muta'allık tahrîrât ve evrâk vürûduyla meclise geldikte iktizâları bi'l-müzâkere karâr-ı keyfiyet ba-mazbata vali tarafına beyân olunacaktır. Bunlardan muvâfik-ı nizâm olan mahall-i tesviyesi lâzım gelenlerin icrâsı ve der saadete inhâ ve iş'ârı muktezi görülenlerin isti'zânı husûsları verilecek mazbatalara derç ve tasrîh kılınacaktır.

Altmış dördüncü madde: Kazâ müdürlerinin vesâir umûru mâliye me'mûrlarının emvâli mürettebeden zimmetlerine akçe geçirmemek ve geçirdikleri takdîrce tadiye eylemek üzere hin-i me'mûriyetlerinde kavî-i keffiyle rabtı husûsuna ve ezcümle bunlar umûru mülkiye kullanılıp tecrübe olunmuş ademlerden olunmasını meclis kemâliyle dikkat ve ihtimâm edecektir. Ba'zı me'mûrlar istîfâsı veya ahâli tarafından şikayât-ı sahîha vukû' bulmadıkça ve töhmetle kabahâti bi'l-muhâkeme tahakkuk etmedikçe hod be hod vali tarafından bilâ mûcib cezâ ve tebdîl olunmayacaktır ve tebdîli lâzım gelenler dahi usûlü üzere evvel emîrde der saâdetten isti'zân kılınacaktır.

Altmış beşinci madde: Kazâ müdürilerinin tebdîli lâzım geldikte nizâmı mûcibince meclisce münasibi vekîl olunarak intihab ve tâyin olunacaktır ve kabûlü ahâli vasıl olmak üzere meclisce her kimin müdürliğe tâyini tensip olunur ise keyfiyeti ve orada ehil ve erbâb olmadığı veyahut ahâli yerliden istemeyipte maaş vergiye alameten îfâ olunmak üzere der saâdetten müdürî talep eyledikleri takdîrde sûret-i hal bâb-1 aliden ba-mazbata istizân olunacaktır.

Altmış altıncı madde: Müdürîan ve Muhtaranın beher sene muhâsebe mevsiminde ve ara sıra ba'zı tenbihât-ı seniyyenin tefhîmi zımnında sancak ve kazâ başlarına celp olunmaları ve teslîmât vâki' derununda kemâyar ve noksan akçe bulunarak nizâmı mûcebine kat' olunması cihetleriyle müdürîan ve muhtaran işbu masârîf namıyla vâki'in birkaç katı ber veçhi hafi ahâliden ahz ve istifâ eyledikleri tahkîk eylediği halde esbâb-ı indîfâyesiyle bu husûsun sûreti hüsnü tesviyesi meclisce biletraf tezekkür olunarak verilecek karâr ba-mazbata isti'zân olunacaktır.

Varak 24a

Altmış yedinci madde: Elviye-i mülhaka Kâimmakâmları ve meclisleriyle ve mal müdürinin vazife-i me'mûriyetlerine dâir işbu ta'lîmâtta mûnderiç olan mevâddan gerek anların ve gerek Kazâların müdürî ve meclislerinin ilave-i me'mûriyetleri olmak üzere lâzım gelen fıkra-i ta'lîmât tefrîk ve meclisce memhûr tezkere-i resmîyesi temhîr ve tenmik ile mahallerine gönderilecektir.

Altmış sekizinci madde: İş bu ta'lîmât mültezem-i ali olan usûli tanzîmât-ı hayriyeye tatbîken kaleme alındığında bundan böyle dahi mevâdd-ı mûndericeden başka icrâsı muktezi görülen mevâdd-ı lâzime ve mesâlih-i nâfia-i mülkiye vukû' buldukça îcâbına göre zeyil ve ilavesi câiz olacaktır ve meclislerde mahalline kaideten mülkiyesi olan maddeler mütâlâa olundukça sûreti icrâları ba mazbata bâb-1 aliye bildirilecektir.

Fi 19 r. sene 1265

Kad vasale ileyna fi 21 Ce.sene 1265

Hüccet 47

İftihâr'u-l emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı Ali kapucu başlarından Edremit Kazâsı müdürî rîfâtlü ağalarıyla Hâcegân-ı dîvân-ı hümayundan Ayvalık Kâimmakâmı fütüvvetlü efendi dâme mecdühû hüma ve şer'ayif-i şîâr Kazâin-i mezkûrun ve

Kemer-i Edremit Kazâları nâibleri faziletli meveddütlü efendiler zîde ilmühüm ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-ayan Kemer ve Çandarlı müdürileri ile dâiremiz müneccimanından? olup bu def'a ol-havâli muhâfazasına me'mûr tâyin olunan hamiyetli hacı Mehemmed Ağa zîde kadrühüm ve mefâhirül emâsil vel-akrân a'zâ-yı meclis ve derbendâd ? me'mûrları zîdet mekâdirahüm inhâ olunur ki bir müddetten berü eşkıya ve edepsiz gürûhanın ol sevâhilde bahren kesret üzre zuhûru'l-haliyle def' ve izâlesine adem-i takayyüd ve ihtimâmdan dolayı hayluleye katl ve kıtâl ve uykusuzluk vukû' bulmakta olduğu aşikâr ve bu misüllü edepsiz ve eşkıya gerdenin def' ve tardıyla kâffe sekene-i bilâd ve 'ibâdın sude hal ve .. olmaları murad-ı mekârim i'tiyâd cenâb-ı şehinşâhi müktezayı münifinden bulunmuş ve îsâl üzre bırakılsa fenalığın ileride daha giderek azalacağı zâhir ve nümâyân olarak bunun şimdiden bir dirâyetlüce me'mûr tâyin ve irsâliyle taraflarımızdan dahi elbirliğiyle takayyüd ve ihtimâm olunarak velhasıl edepsiz ve eşkıya güruhunun dâima mütebassirane hareketle berren ve bahren zuhûr eyledikleri mahalde üzerlerine varmayup teslîm oldukları halde bu tarafa irsâlleri ve silaha davrandıkları sûrette mukabele-i bi'l-misil sûretine teşebbüs olunarak iktizâsının icrâsı lâzım gelmiş idiği imdi siz ki muhâtabun-ı mûmâileyhimsiz keyfiyeti ma'lûmlarımız oldukta bu misüllü eşkıya gerek bahren ve gerek berren görülüp ve falan yerde olduğu istihbâr kılındığı halde me'mûr mûmâileyhimin maiyetine mikdâru'l-vâki' zabtiye neferleri terfîk ve umûrul me'mûresinde vecihle muzaharet ve tevfiik olunarak eşkıyan-ı merkûmenin beher hal derdest ve bu tarafa îsâl ve tavsiline mubâderet eylesiz ve sen ki me'mûr mûmâileyhsin zâtından memul olan dirâyet iktizâsınca ol misüllü bir edepsiz güruhunun gerek bahren ve gerek berren zuhûru istihbâr olundukta veyahut görüldüğü tarafına ifâde kılındıkta heman kalkup ol mahallin me'mûru ve mevcûd maiyyetin olan zabtiye neferlerinin istishabıyla üzerlerine varılıp derdest olunduğu halde mukayyeden bu tarafa isyal ve silaha davranup serkeşlik eyledikleri halde mukabele-i bi'l-mislin icrâsıyla keyfiyyetin inhâ ve iş'ârı ve ol havaliden berren ve bahren zuhûr iden eşkıya güruhunun izale-i desti mazarrâtlarıyla cümleden cenâbı sittel? cevanib hazreti şâhâne için davât-ı hayriyye isticlâbına mübâderet eylemek bâbında me'mûriyeti havi ve dîvân-ı livâ-i karasiden iş bu buyruldu isdar ve yedine i'tâ ve ba's ve tesyâr kılınmıştır. Gerektiği husûsta ber mûcib buyruldu hal ve hareket hilâfindan tevekki ve mübeadât eylesiz deyi

23 Fi Ce sene 265

Mühür Mehemed Reşid

Varak 24b Hücçet 48

Edremit ve Kemer-i Edremit Örendi ve Ayazmend ve Emrud Abad ve Çandarlı ve Kozak Kazâlarının müdürileri rîfâtlü hamiyetlü ağalar ba'zı ashâbı hukuk ve erbâbı mesâlih-in vâki' olan istid'âları üzerine cânib-i vekâlet penâhide ve gerek taraf-ı nezâret-i celile-i mâliyeden kapudan istîlâm nâmelerinin mahallerinden cevâbları vaktiyle gelmediğinden ashâb-ı istid'â tekrar ve bekrar mesûlden hali olmadığı beyânıyla bu misüllü ittiham lâzım gelen husûsâtın tul müddet tavik olunmayarak serian cevâbı lâzimesinin ba-mazbata inhâ olunmak üzere keyfiyyetin îcâb edenlere tenbihi husûsu cânibi nezâret penâhiden bil inhâ keyfiyyet meclisi vâlâya lede'l-havâle rabbimiz te'âlâ hazretleri ömür ve şevket-i mülûk-âneyi mezdâd ve feravan ? buyursun 'âmme-i ali hayat haklarında mebzûl ve meşhûr olan merâhim ve eşfât-ı seniyye-i hazreti hilâfet penâhi iktizâsınca kâffe-i erbâbı hacât ve istid'ânın ve mesâlih-i vâki'aları îcâbı üzere vakt ve zamaniyla rü'yet ve tesviye olunarak sefaletten vikâyeleri esbâbının istihsâli .. mülûk-ânede ne mertebelerde matlub ve müstelzem idiğü .. ve vâki'a bu misüllü mevâdd-ı hukuk vesâireye dâir mahallerinden istîlâm olunan husûsâtın tasdîki cevâbı sahib-i istid'ânın intizar ile yeis ve füturunun mücib olarak bi'z-zarûre tekrar istid'âyâ mecbur olmasını müeddi idiğünden fi-mâba'd isti'lam olunan mevâdın cevâbında tul-i müddet tavik olunması tecvîz olunmayacağından îcâbı her nasıl ise serian ba mazbata inhâ olunmak üzere sûret-i halin îcâb edenlere tenbih kılınması husûsu bu kere bi emîrnâme-i sâmi cânibi vekâlet penâhi emîr ve irâde buyrulmuş ve icrâsı îcâbı iktizâyı me'mûriyet-i hâlisânemizden bulunmuş olduğuna mebni işbu tahrîrâtımız sicilli mahkemeye sebt ve kaydı olunarak bundan böyle bu misillü mevâdd-ı mümtenanın hin-i istîlâmında berât-ı tehiri tecvîz görülmeyerek lâzım gelen cevâbı mazbatalarının ba tanzîm irsâl uhusûsuna kemâlî i'tinâ ve dikkat-i birle infâz-ı emîrnâme-i sâmiyenin kâmilen icrâsına bilittîfâk i'tinâ ve gayret ve hilâfı misüllü hâlât vukû'unda tecvîzden mübâadet eylemeniz siyâkında şukka tahrîr ve tesyîr kılınmıştır.

Fi 21 Ce sene 65

Tarih-i vürûdu Fi 27 Ce sene 65

Varak 25a Hücçet 49

Bâdi-i defteri kassâm oldur ki

Filasıl yanyalı olup Medîne-i Edremit'te mürd ve hâlik olan Hiristo veled yani nam hâlikin Verâseti kebîr oğlu Tanaş ile Yanyada mütemekine zevce marya binti nikolaya münhasıra olduğu lede'ş-şer'î 'l-enver zâhir ve nümâyân olunduktan sonra zevce-i mersûmenin hissesini kabza ve Balıkesir Mal Sandığına irsâle buyruldu Hazreti Veliyyünnimet mübâşir tâyin buyrulan fütüvetlü Mehemmed Efendi ma'rifetiyle ve ma'rifeti şer'le tahrîr ve terkim ve beyne'l-verese bi'l-farizâti'ş-şer'îye tevzî' ve taksîm ve hisse-i an .. mersûme Marya Nasraniyenin bervechi âti hissesi dahi me'mûr mûmâileyh Mehemmed Efendi yedine teslim olunan tereke-i Hâlik Mersûm defteridir ki bervechi âti zikr ü beyân olunur.

Fi 15 Ka sene 65

Da'man ganem	130	F65	: 8450 guruş
Boz ganem	70	F45	: 3150 guruş
Cem'ân yekûn			: 11600 guruş
Minhâ'ü-l ihrâcât			
Resmî Kısmet			: 290 guruş
Bilfariza-i cedide dellaliyesi			: 235 guruş
Kaydiyye			: 18 guruş
Yekûn'ü-l ihrâcât			: 543 guruş
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese			
Hisse-i Zevce-i mezbûre			: 1386 guruş 7/5
Hisse-i İbn'ü-l mezbûre			: 9674 guruş 7/35

Hüccet 50

Bâdi-i defteri kassâm oldur ki

Medîne-i Edremit mahallâtından cami vusta Mahallesi sâkinelerinden iken bundan akdem fevt olan havva binti Abdullah nam müteveffiyenin 'asâkir-i nizâmiye-i hazreti şâhânedede kebîr oğlu Hüseyin Ağadan gayrı verâseti olmayup ve merkûm dahi müddet sefer baid olan kara Haydar nam mahallede olduğundan ba-ta'limât-ı seniyye ahzu kabz ile varis-i merkûm 191uhuruna dein hıfz-ı vâsi ve kalem-i nasb ve tâyin olunan medîne-i mezbûr müdürü ve beytûlmal Emîni hamiyetli Hamdullah Ağa talep

ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve sevk-i sultânîyede bey-i min yedid olunan tereke-i müteveffîye-i mezbûre defteridir ki bervechi âti zikr ü beyân olunur.

Fi 25 M sene 65

Çul 1	:11 guruş	7/10
Hırdavât	:4 guruş	
Tavuk 5	:15 guruş	
tekne ve Elek	:5 guruş	
.. maa hırdavât	:5 guruş	
Def'a hırdavât	:4 guruş	
Def'a hırdavât	:62 guruş	
Sagîr küp	:3 guruş	7/35
Küp 1 bir mikdâr rugan zeyd	:36 guruş	
Hasır 2	:4 guruş	
Döşek 1, Yastık1	:142 guruş	
Köhne yorgan 1	:17 guruş	
Def'a köhne yorgan 1	:14 guruş	
Köhne minder 1	:8 guruş	
Def'a köhne yorgan	:19 guruş	7/15
Köhne döşek 1, çarşeb 1	:14 guruş	
Döşek 1	:132 guruş	
Köhne minder 1, Yastık 1	:11 guruş	
Köhne yastık 4	:7 guruş	7/10
Elbise	:3 guruş	
İhram 2	:10 guruş	
Köhne ..	:1 guruş	
Entari 1, Çarşeb 1, .. 1	:18 guruş	

Sini 1, Tepsi 1	:20 guruş	
Tepsi 1	:17 guruş	
Tencere kapak 1	:18 guruş	
Def'a tencere kapak	: 116 guruş	7/15
Def'a kebîr tencere 1	:22 guruş	
Sahan 4	:35 guruş	
Hırdavât	:12 guruş	
Sandık 1	:7 guruş	7/20
Sim kuşak 1	:75 guruş	
Sim bilezik 1	:4 guruş	
Havan 1	:7 guruş	7/30
Yassı sahan 1	:13 guruş	7/5
Şamdan 1	:7 guruş	
Tepsi 1, Tas1	:13 guruş	
Def'a sahan 5	:15 guruş	7/35
Def'a yassı 5, sahan 7, tabe	:136 guruş	
Def'a sahan 5,	:30 guruş	
Tas 4	:18 guruş	
Köhne sandık 6	:10 guruş	
Çanak 5	:5 guruş	
Köhne elbise	:8 guruş	7/10
Şal entari 1	:19 guruş	7/5
Köhne çuka ferace 1	:23 guruş	7/20
Köhne entari1	:6 guruş	
Def'a köhne entari 1	:5 guruş	7/5
Üslük çember 1	:7 guruş	7/10

Gömlek 1	:10 guruş	
Def'a gömlek 1	:8 guruş	
Def'a üslük 1	:8 guruş	
Ketenbezi parçası	:6 guruş	
.. top1	:382 guruş	
Entari 1	:28 guruş	
Zenne donu 1	:62 guruş	
.. 1	:12 guruş	8/25
Havan maa el 1	:82 guruş	
Bir mikdârı iplik	:12 guruş	
Sandık 1	:52 guruş	
Nakdi mevcûd	:250 guruş	
Mülk-i menzil 1	:13 guruş	
Cem'ân yekûn	:2442 guruş	
Minhâ'ü-l ihrâcât		
Techiz Tekvin	:251 guruş	
Resmî kismet	:61 guruş	
Kaydiye	:3 guruş	
Ber mûcib-i nizâm müslimine seniye-i dellaliye	:48 guruş	
H'âmmâliye	:8 guruş	
Yekûn'ü-l ihrâcât	:371 guruş	
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese	: 2071 guruş	

Hisse Kerim Ağaya teslîm

Varak 25b Hücet 51

Bâdi-i defteri kassâm oldur ki

Medîne-i Edremit mahallâtından Soğanyemez Mahallesi sâkinelerinden iken bundan akdem vefât eden el-Hac Ali bin Abdullah nam müteveffânın zâhirde varisi ma'rûf ve murafezi olmayıb terekesi cânibi beyd'ü-l male ait ve raci olmağla medîne-i mezbûr müdürü ve beytülmal Emîni hamiyetli Hamdullah Ağa talep ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le sevk-i sultânîyede bey-i min yezid olunan tereke-i müteveffâ-yı merkûm defteridir ki bervechi âti zikr ü beyân olunur.

Fi 25 M sene 65

Bir mikdârı hinta maa desti	:26 guruş	
Hırdavât	:5 guruş	
.. ve yassı ağaç	:8 guruş	
Def'a hırdavât	:7 guruş	
Bir mikdârı ruganzeyd	:11 guruş	7/15
İskemne	:1 guruş	
Def'a hırdavât	:3 guruş	
Def'a hırdavât	:10 guruş	7/20
Köhne elbiseler	:8 guruş	7/20
Köhne hasır 3	:1 guruş	
Bir mikdârı ruganyezd küp	:66 guruş	
Toprak tabaklar	:7 guruş	
Def'a toprak tabaklar	: 3 guruş	7/10
Def'a hırdavât	:5 guruş	
Def'a hırdavât	: 6 guruş	7/10
Cam fener 1	:7 guruş	7/10
Kahve değirmeni 1	:12 guruş	
Mermer dibek 2	:52 guruş	
İskemne maa .. 4	:7/5 guruş	
Köhne döşek 2	:30 guruş	

Köhne yastık	:15 guruş	7/10
Def'a döşek 1, yastık 3	:25 guruş	
Köhne elbise 1	:25 guruş	
Def'a köhne elbise	: 3 guruş	7/10
Bir mikdârı bulgur maa dibe	:12 guruş	
Def'a hırdavât	:9 guruş	
Sagîr mirât	:3 guruş	7/5
Sefer tabesi	:15 guruş	7/25
Sagri tepsi 1	:152 guruş	
Hırdavât	:5 guruş	7/10
Fener 1, şamdan 1	:14 guruş	7/20
Tepsi 1, tas 1	:14 guruş	
Tencere 3	:18 guruş	
Def'a tencere 2	:12 guruş	
Zemzemiye ve kapak	:15 guruş	
Sahan 1	:15 guruş	
Def'a sahan 5	:24 guruş	
Def'a sahan 3	:12 guruş	
Def'a sahan 3	:112 guruş	
Def'a sahan 2	:16 guruş	
.. nacak 1	:4 guruş	7/10
Testi 1	:22 guruş	
Çarşeb 1	:72 guruş	
Köhne seccâde 1	:20 guruş	
1 mikdâr barut	:11 guruş	
Yorgan maa çarşeb 1	:21 guruş	

Def'a yorgan 1	:12 guruş	7/20
Def'a yorgan	: 19 guruş	7/10
Köhne elbise	:12 guruş	
Hırdavât	:5 guruş	
.. 2	:7 guruş	7/5
Zemne donu 2	:16 guruş	
Üslük 1, .. 1	:15 guruş	
Harir gömlek 1	:15 guruş	
Zemne donu 1	: 29 guruş	
Sevay top 2	:252 guruş	
Zemne enteri 1	:17 guruş	
Def'a zemne entari 1	:162 guruş	
Bir mikdârı şî'tân	:7 guruş	
Bir mikdâr sabun	:32 guruş	7/5
Sarık 1	:19 guruş	
Bir mikdârı sabun	:18 guruş	
Def'a zemne entari 1	:19 guruş	
Dizlik 1	:7 guruş	7/20
Sandık 1	:15 guruş	
Def'a köhne elbise	:4 guruş	7/25
Def'a elbise	:5 guruş	
Havlul, peştamal 1	:6 guruş	
Dizlik 1	:3 guruş	
Def'a dizlik 1	:10 guruş	
Def'a dizlik 1	:6 guruş	
Def'a dizlik 1	:3 guruş	7/20

Köhne entari 1	:12 guruş	
Köhne elbise	:42 guruş	
Köhne elbise	: 7 guruş	7/5
Def'a elbise	:6 guruş	
Def'a elbise	:6 guruş	7/30
Sarık 1	:10 guruş	
Gömlek 1	:16 guruş	
Çukka satı 1	:33 guruş	
Sandık 1	:7 guruş	7/30
Tahta	: 3 guruş	
Def'a tahta	:3 guruş	
Küp 1	:92 guruş	
Tabe .. 1	:2 guruş	7/10
.	:41 guruş	
Nakden mecut 1	:142 guruş	
Mülk-i menzil	: 900 guruş	
Cem'ân yekûn	: 3129 guruş	
Minhâ'ü-l ihrâcât		
Teçhiz tekvin	: 251 guruş	
Vergi-i senevîsi	: 90 guruş	
Resmî kısmet	:78 guruş	
Ba ta'lîmât-ı seniye-i dellaliye	: 62 guruş	
Kaydiye	: 5 guruş	
H'âmmâliye	: 10 guruş	
Yekûn	: 496 guruş	
Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese	: 2633 guruş	

Hüccet 52

Medîne-i Edremit mahallâtından kapucubaşı Mahallesi sâkinelerinden el-Hac ali bin veliyüddin nam kimesne meclis-i şer-'i şerîf-i enverde duhancı yani veled Nikola nam zimmî mahzarında ikrâr-ı tam ve takrir-i kelim idüb akd-i âti-i zikrin sudûruna değin mülk ve hakkım olup çifte çeşmeler kurbunda .. yeri nam mahalde vâki' bir taraf-ı Acemoğlu hüseyin bağı ve bir taraf-ı Ahmed bağı ve iki taraf tarîk-i 'âmm ile mahdut 2 dönüm mikdârı kûrumu mülk bağıni tarafeynden ica ve kabûl havi şurût-ı müfsideden ari bey-i batı sahîhi şer-'i ile mersûm yani zimmîye 1100 guruş bey ve temlik ve teslim eylediğime ol dahi ber veçhi muharrer iştira ve temellük ve teslim ve kabz ve kabûl eylediğinden sonra semeni olan meblağı mezbûrisi 100 guruşu müştêrâmı mersûm yani mumayedinden bi't-temam velikmâl ahzu kabz eyledim fi ma bad bağı mahdud mezkûrda benim asla ve kata alakam kalmayub müştêrâyı mersûm yani zimmînin mülk-ü müştêrâsı ve hakkı sarîh olmuştur. Keyfe ma yeşa ve yehtar mutasarrif olsun dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î mavakaa bi't-taleb ketb olundu filyevmissabi mietün şehri zilkade-i şerîfe sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfüm Şuhûdü'l-hal

.. Ahmed oğlu Hacı 'Ömer babuşçu hacı Musa el-Hacı ali muhtar hacı Hüseyin

Hüccet 53

Kemer Kazâsı kuralarından Kızıklı Köyünde sâkin Ahmed bin veliyüddin nam kimesne tarafından zikr-i âti bey İsmail bin ali ve . hüseyin bin Osman şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan el-Hac ali bin hacı Hasan nam kimesne meclisi şer-'i münir vâcib'ü-ttevkirde işbu baisüsefer yani veled Nikola nam zimmî muvâcehesinde ikrâr-ı tam ve takrir-i kelim idüp müvekkilim merkûm Ahmed veli yedinde mülk ve hakkım çifte çeşmeler kurbunda harman yeri nam mahalde vâki' bağıni taraf-ımdan icâb ve kabûl havi şurût-u müfsideden ari bey-i batı sahîhi şer' ile mersûm yani zimmîye 1200 guruşa bey ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi bervechi muharrer iştira ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağı mezbûr 1200 guruşa müştêrâyı mersûm yani zimmî yedinden bittetmam vel ikmam ahzu kabz eyledim fi ma ba bağı muharreri mezkûrda benim asla ve kata alakam kalmayup müştêrâ mersûm yani zimmînin mülk-i müştêrâ ve hakkı sarîh olmuştur. Keyfe ma yeşa ve yehtar mutasarrif olsun dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î ma vakaa

bi't-taleb ketb olundu. fi'l-yevmissabi min şehri zilkade-i şerîfe sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfüm

Şuhûdü'l-hal

Hacı Hâfız Efendi zeytinlili ali bey müdürü hacı Mehemed kundakçı Hüseyin Efendi imam Halîl Efendi muhızır hacı Hüseyin ve gayruhum

Varak 26a Hücet 54

Ticâret hâne beraatı

İftihâr'u-l emâcid ve'l-ekârim cami'ü-l mehamid ve'l-ekârim'ü-l muhtasar bitemdidi inayet'ü-l melek'ü-l isim dergâh-ı ma'lûm kapucu başlarından Balıkesir Kâimmakâmı el-Hac 'Ömer dâme mecdühû ve mefâhir'ü-l ülema'i-l muhakkıkîn Edremit Kazâsı nâib ve müftisi zîde ilmühü ve mefâhir'ü-l emâsil ve'l-akrân a'zâ-yı meclis zîde kadrühüm tevki'-i refî'-i hümâyun vasıl olucak ma'lûm ola ki Edremit Kazâsında mütemekkin beraatli Avrupa tüccarı ve fermânlı hizmetkârlarının Kazâ-i mezbûrda ticârete dâir vukû'-yafte olan umûr ve husûsları şurût-u nizâmları mücebince mahall-i sâire-i cesimede olduğu üzere ba-emri ali ol tarafta olan iki nefer tüccar vekîlleri ma'rifetleriyle rü'yet olunarak hilâfî emr ve rıza ve mugâyir-i adab raiyete vaz ve hareketleri yoğ iken bu esnada mugâyir-i şurût beraât umûru ticâretlerine müdâhale olunduğundan mâadâ kesri itibarlarını mûcib hareket dahi vukû' bulmakta olduğu beyânıyla men-i bâbında emr-i şerîfim sudûru tüccarı merkûm tarafından bu def'a baarzuhâl istid'â olunup kuyuda müracâât olundukta tüccarı merkûmeden birinin her gemre ? olursa olsun.. mamülünbih temessükü mücebince vekîlleri ve esnâfının tevâtüren şehâdetleriyle müsbet matlubu olarak yerinde olan temessükü hâkime ibraz eyledikte lede's-subut matlubu olan meblağ tahsîl olunup yüzde ikiden ziyâde resmî metâlîbe olunmaması ve tüccar-ı merkûmeden birini gerek ehli islâm ve gerek reâyâdan birisi li-eclü't-terafî mahkemeye veyahut bâb-ı aliye getirmek murat eyledikte zabitân taraflarından tekdîr ile muâmele ve kesri itibarını müceb olacak vaz vukû'a gelmemesi ve bunların ekseri ticâretleri Frengistan emtiasına muta'allık olduğundan gerek müste'menan ile ve gerek ehli islâm ve milleti sâireden her kiminle dâvâ ve nizaları zuhûr eder ise ticâret nâzırı bulananların inzimam-ı rey ve tüccar vekîlleri ve tarafından bi'l-intihab me'mûr olacak muteber ve mevsuk tüccar ma'rifetleriyle kaide tüccar üzere ticârethânedede rü'yet ve kat-ı nizaa mübâderet olunup şer'î şerîfe müracaâtları lâzım

geldikte aher mahelde rü'yet olunmayup huzur-ı şeyh'ü-l İslâmide görülerek faysal olunması ve tüccarı merkûmeye ledelîcâb ticâret nezâret tarafından mübâşir tâyin olunub aher taraftan mübâşir tâyinle kaldırılmaması ve hapisleri iktizâ ider ise nezâret-i müşârun ileyhe ma'rifetiyle habs olunmaları tüccarı merkûme hakkında bahattı hümâyun müesses olunan şurûtu nizâm iktizâsından olduğu ve memâliki mahrûse-i şâhânemde kâin mevkii ticâret olan ba'zı cesim mahallerde bulunan Avrupa tüccarının ticâretine müteallık husûsâtı vâkıalarını kaide-i tüccar üzere tesviye ve rabt ve îcâbı takdîrinde mevâdd-ı muktaziyeyi bu tarafa inhâ ve iş'âretle ticâret nezâreti tarafından vâki' olacak tenbihâta gere hareket etmek üzere o misillü mahallere muteberan-ı tüccardan ikişer' nefer tüccar vekîli tâyiniyle yedlerine mahsûs evâmîr-i aliyye verilegeldiği mukayyed olup keyfiyyeti ticâret nâzırı cânibinden istîlâm ve muktezâsı dîvânı hümâyunum kalemimden sual olundukta tüccarı merkûmenin himâye ve siyanet-i daimeleriyle hilâfî şurût haklarında o misillü muâmele vukû' bulmamak ve ticâretçe olan mu'âmelât ve muhâsebât-ı vâki'aları ol tarafta olan tüccar vekîllerinin muteberan-ı tüccardan sâireleriyle beraber rey ve ma'rifetleriyle bir rü'ye bu tarafa inhâsı îcâb eder ise anların imzâlı kağıtlarıyla bildirilmek üzere şurûtu mezkûrenin derciyle emri şerîfim imranı îcâbı halden idiği nezâret müşârunileyh cânibinden îlâm olunmuş ve emsâli vecihle ber müceb îlâm emri şerîfim i'tâsı iktizâ eylediği kalemi mezbûrdan dahi tahrîr kılınmış olmağıyla veçhi meşrûh olmak üzere 'amel ve hareket olunmak fermânın olunmağın imdi senki Kâimmakâm ve nâib ve müfti vesâir mûmâileyhimsiz keyfiyeti ma'lûmeniz oldukta bervechi muharrer 'amel ve hareketle zinhâr bâde ezin o makûle hilâfî şurût-ı harekât nâ revâ vukû'a getirilmeyerek tüccarı merkûmenin herhalde himâye ve siyanet ve asarı .. ve teaddîden vikâyetleriyle şurûtu meriyelerinin dâima ve müstemirren taraf-ı halden vikâyesi husûsuna ikdâm ve mübâderet eylemeniz bâbında fermân-ı alışanım sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sudûr eden fermân vâcibül ittiba ve lâzımü'l-imtîsâlimin mazmûn-u itâatı makrûnuyla 'amel ve hareket eyleyesiz şöyle belisiz alamet-i şerîfe i'timât kılasız

Fi 15 N sene 61

Varak 26b Hücet 55

Düsturu mükerrerem müşîr-i münifim nizâm-ı alem müdebbiri umûrul memhur bi'l-fikri essakîb mütemmimi mehamül efham ba.. esab mümehhid-i bünyanü'd-devlet ve'l-ikbâl müşeyyed-i erkanı saadet ve'l-iclalü'l-mahfuf bi sunufî avâtifül mülkil ala

karesi sancağı valisi zir nam ? Mehmed paşa edâm-Allahü te'âlâ iclalehü ve kadruhul ulemail muhakkikîn umdetül fuzela-il ... nâib ve müfti zîde ilmühü ve mefâhirül emâsil vel-akrân a'zâ-yı meclis vucûhu memleket zîde kadruhum tevki-i refi-i hümayun vasil olucak ma'lûm olaki Edremit Kazâsında olan meygede güruh meyhâneci corginin müdahalesine mebni memleket nazarrâtı ve .. camii şerîfine kurbiyyeti hânedir? diyerek sedbend olunması cihetiyle kemâ fi küşade istid'âsına dâir meyhâneci mihal tarafından takdîm olunan arzuhal üzere mukaddem ve muahhar gelen cevâbnâmelerin birbirini mübayeneti cihetiyle hakîkât-ı hal anlaşıldıktan sonra icrâyı iktizâsına bakılmak üzere .. halîfelerinden Mehmed zîde rüştühü tâyiniyle keyfiyet senki vali-i müşârun ileyhsin tarafına biliş'âr mûmâileyh ile icab edenler hazır oldukları halde zikir olunan meygedeler lede'l-muâyene münâziunfih olan rûsûmu mihalin meygedesi cami-i şerîf ve mekteb-i münifin olduğu tarîklerde olduğundan ve etrafında hazır menâzil-i islâm olmayarak sabunhâne ve kahveler misüllü şeyler olduğundan bunların kemâfi's-sabık küşadı üzüm mahsulünün revacına sebep olarak .. intîfâmı mûcib olacak ve Kazâyı mezbûrde mevcûd 5 adet meygede 3'er köylerde ve ikisi şehirde olup kadim olarak fakat çaylak meygedesini sonradan civar cami-i şerîfte yapılmış olduğundan mukaddema ba irâde-i seniyyem kapattırılmış olduğu bu def'a tarafından tevarüs ide tahrîrât ve mazbata mefadından ve halîfe-i mûmâileyhim tersîm eylediği haritadan anlaşılmış olmasıyla keyfiyet meclisi vâlâyı ahkâmı adliyye bi'l-havâle sûret-i hale tanziren mersûm mihalin meygedesi islâm Mahallesinde ve cami-i şerîf civarında olmayup sabunhâne ve mağazalar arasında olduğu halde mersûm Yorginin mukaddem inhisar da'vasıyla müdâhale-i vâki'asına mebni kapadılmış olduğu bu def'a tebeyyün ederek bu cihetle bunları kemâfi's-sabık küşade halde mesfûr Yorginin meygedesi ve inhisarın makarrı cihetiyle kapanmak iktizâ etmeyeceği ve bunların ikisi dahi muhdes olmayub kadim şeyler olduğundan ve bilâ inhisar işlettirilmesinde beis olmayacağından hazîne-i cedide-i mâliyyeye müretteb olan mal maktu senedi beyinlerinde tesviye olunmak üzere mezkûr meygede ol .. vechiyle küşadıyla inhisar sûretinin mebni bâbında müceddeden emri alişan isdar ve mesdud olan çaplak meyhânesinin dahi akar-ı sâireye tahvil kılınması meclisi vâlâyı mezkûr karârı ve bilisti'zân müteallik olan irâde-i seniyye-i şâhânem muktezâsı münifinden olunmuş ve mezkûr meygedelerin sedbendi bâbında mukaddem tasdir olunan emr-i şerîfim kayıtları terkin ettirilmiş olmağla veçh-i meşrûh üzere 'amel ve hareket bezl çak miknet? eylemek fermânım olmağın i'lânen ve tenbihen işbu emr-i celîlül kadrim isdar ve i'tâ olunmuştur imdi

keyfiyeti irâde-i seniyye-i şâhânem ma'lûm .. oldukta ber-minvâli muharrer mâliye hazîne-i celîlesine müretteb mal maktuu senedleri beyinlerinde tesviye olunmak üzere mezkûr meygedelerin küşadıyla inhisar sûretinin müteaddîd def'a ve mezkûr çalak meyhânesinin dahi muhdes olunmuş takribiyle akar-ı sâireye tahvil kılınması esbâbının istihsâline i'tinâ ve sarfı rü'yet ile eylesin ve siz ki nâib ve müfti vesâir mûmâileyhimsiz mazmûn-u emri şerîfim sizin dahi mahrumunuz oldukta müceb ve muktezâsının kâmilten tenfiz ve icrâsı husûsuna mezîd-i ihtimâm ve dikkat eylemeniz bâbında fermânı alışânım sâdir olmuştur buyruldu.

Vusûl buldukta

bunun veçh-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sudûr olan fermânı vâcibu'l-ittiba vel .. mazmûn-u âli .. makrûnuyla âmil olasız şöyle bilesiz hilâfet-i şerîfeme i'timât kılâsız tahrîren fi'l-yevmil aşir min şehri cemâziyelâhîr sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Mücebince karesi sancağı valisi Mehemmed paşanın bir kıtâ buyruldu emr-i irsalleride vürûd olunmuştur.

Varak 27a Hücet 56

Düstur-u mükerrerem müşir-i müfehham nizâm-ı alem müdebbir-i umûrul cumhur bi'l-fikri's-sabık mütemmimü mehamül enam ba emr-i besâib memhuru bünyanud-devletü'l-ikbal müşeyyed-i erkanı saadet ve'l-iclalü'l-mahfuf bi sunufi avâtifül mülkil ala karesi sancağı valisi vezirim Mehemmed paşa edâm-Allahü te'âlâ iclalühü ve mefâhirül ulemail muhakkıkîn bi avnil fezaili vel yakın nâib ve müftiler zîde ilmihüm ve kıdvetül emâcid ve'l-ekârim hademe-i Devleti celiyyemden olup bu def'a zikri âti vâridâtın emîr idâresi maktuen uhtesine ihâle kılınan seyyid Ahmed zîde mecdühû ve mefâhirul emâsil vel-akrân a'zâ-yı meclis ve vucûhu memleket zîde kadrum tevki-i refi-i hümâyun vasıl olucak ma'lûm olaki mâliye hazîne-i celîlesinden mazbut vâridâttan derun-i emr-i şerîfe leffen i'tâ olunarak memza ve memhûr bir kıtâ sûreti defterde mücerret olduğu üzere karesi sancağı dahilinde kain emrud abad ve günan ve Balıkesir vesâir ma'lûmü'l-isim Kazâların tahmis ve tâlibân? ve rugan zeyd aşarıyla sâir rüsûmu vâridâtı işbu 265 senesine mahsûben usûl ve nizâmına tatbiken zabt ve idâre olunmak ve mugâyir-i irâde-i seniyyem ahâli ve tebe'aya teaddî ve vukû' bulmak ve bir güna zarar ve ziyân iddia olunmamak .. bi'l-müzâyede maa zam 76500 guruş bedel ile sen ki mûmâileyhsin uhtenize karâr etmiş

ve ol bâbda cenâbı rıza zâtı umûru mâliyeden bâ-takrir vâki‘ olan istid’âneye mubayin muallik olan irâde-i seniyye-i mülûk-ânem mücebince uhtene ihâle meblağı mezbûrun evkâtı mu‘ayenesinde mâliye hazîne-i celîlesine tamamen tediye-i teslîm olunmak üzere taraf ramil oğlu müterevviç bezirgân tarafından mükeffil ile ahz olunan deyni temessükü hazîne-i celîle-i mezkûrede hıfz ettirilmiş velhâmis rüsûmunun darsâadetim tahmis hânesini ve tâlibân rüsûmunun İstanbul saydiyesi usûllerine ve rugan zeyd aşarının usûlü saydiyesine tatbîken zabt ve tahsîli nizâmı iktizâsından olduğuna ve rüsûmu sâiresinin sûreti tahsîlesi dahi ta‘rifesinde münderiç bulunduğuna mebni vâridât-ı mezkûrenin bervechi meşrûh usûl ve nizâmına ve ta‘rifesine tatbîken seneyi merkûme mahsûben tarafından zabt ve tahsîli ile mugâyiri bir gûna vukû‘a getirilmemesi husûsuna mubâderet eylemek fermânım olmaksızın me‘mûr yetki muhtevi işbu emri celilül kadrîm isdar ve i’tâ olunmuştur imdi keyfiyeti irâde-i seniyyem ma‘lûmun oldukta bervechi muharrer ‘amel ve harekete mezit say u gayret eyleyesin ve senki kura-i müşar vesâir mûmâileyhim siz mazmûn- u emri şerîfim sizin dahi meczumunuz vâridâtı mezkûrenin sene-i merkûmeye mahsûben mûmâileyh tarafından hüsnü zabt ve tahsîli ile hâlât-ı m‘adâlet-i seniyyem bir gûna hal ve hareket zuhûr getirülmemesi husûslarına mezîdi i’tinâ ve dikkat ve rü’yet eylemeniz bâbında fermânı alışanım sâdır olmuştur buyurdum ki vusûl buldukta bu bâbda veçhi meşrûh üzere şer‘ef yafte-i sudûr olan fermânı vâcibü’l- ittiba ve lâzımü’l-imtîsâlimin mazmûn-ı itâat makrûnuyla amel olasız şöyle bilesiz alemeti şerîfe i’timât kılasız

Fi 27 KA sene 65

Ve mücebince karasi sancağı valisi Mehemed paşa tarafından bir kitâ buyruldu emri uslupları vürût etmiştir.

Hüccet 57

İftirah’u-l emâcid ve’l-ekârim dergâh-ı ali kapucu başlarından Edremit Kazâsı müdîri rîfâtlü ağa dâme mecdühû ile rü’yet meâb Kazâyı mezkûr ve Kemer-i Edremit Kazâları nâibleri faziletli meveddetli efendiler zîde ilmühüma ve mefâhir’ü-l emâsil ve’l-akrân Kemer Kazâsı müdîriyle a‘zâyı meclis hamîyyetli ağalar zîde mecdühûm inhâ olunur ki Avrupa tüccarından laz oğlu kominaç nam vezirgan işbu mahu halin 15.günü Salı günü .. sâ‘at 10 sularında edremitten Kemere gider iken nefsi Kemere karib Çorak Köyü civar malında arkasından kurşun ile vürûlup

mecruhen mürd ve hâlik olduğuna dâir tanzîm olunan keşf ilâmının takdîm olunduğu beyânıyla kâtil kimler olduğu bilinemeyerek bundan yola zahîre bil ihrâç keyfiyetin iş'âr olunacağına mütedadir bu def'a vârid olan Edremit Kazâsı mazbatasıyla keşif ilâmı mealleri ma'lûmu hâlisânemiz olmuş ve bu keyfiyyet pek uygunsuz bir şey olduğundan bunun behe mahal zahîre ihrâcıyla icâbının icrâsı labut ve ehem görülmüş idiğinden bu husûsun ma'rifeti şer'le meclis ve cümle ittîfâkıyla kimlerden vesvese olunur ise zahîre bil-ihrâç bu tarafa celb olunmak üzere meclis a'zâsından hamiyetlü Ahmed Ağa mahsûs mübâşir ve me'mûr tâyin kılınmış idiği imdi siz ki muhâtabın-ı mumâliyehimsiz keyfiyeti ma'lûmeniz oldukça kâtil her kim olduğu tebeyyün eylediği halde hemen derdest ile ağayı mûmâileyh terfîken ve zabtiyeler idâresiyle bu tarafa sûrati tavsiline mübâşeretle tebeyyün idemediği halde ve meclisce .. lâzım gelenlerden tahkîk ve tahbisle her kimlerden suizan vesvese olunur ise bu tarafta dahi bi'l-istintâk zahîre ihrâç olunmak üzere o misillü kesânın ağayı mûmâileyh ve zaptiyelere terfîken taraf-ımıza sûrati irsâle ve ihzarlarına mütaberet eylemeniz bâbında dîvânı mutasarrıflık liva-i karasiden işbu buyruldu isdar ve tesyâr kılınmıştır gerektir ki ber müceb buyruldu 'amel ve harekete dikkat ve hilâfete tevekki ve mübâderet eylesiz deyü

Fi 21 KA sene 65

Varak 27b Hücet 58

Medîne-i Edremit mahallâtından kapucu başı Mahallesi sâkinlerinden hacı hazinedâr zâde Ahmed Ağa bin Mehemed Efendi tarafından husûsu âti'l-beyân kalemi da'vaya ve ahz u kabz ve lede'l-iktizâ sulh ve ibraya vekîl müseccel-i şer'î si Arap Mehemed Emin Ağa bin Mustafa nam kimesne meclisi şer-'i şerîf-i enverde işbu baisülkitâb merkûm Ahmed Ağanın birâderi Hüseyin Ağa bin Mehemed Efendi nam kimesne muvâcehesinde ikrârı tam ve takriri kelam idüb müvekkelim merkûm Ahmed Ağanın babası müteveffâ Mehemed Efendiden müntakil ma'lûmü'l-kita zeytin bahçelerinin üç senelik ahz ve istihlak eylediği mahsuli müstehlîki ile başda sahibi arz mutasarrıf olduğum malümü'l-kita tarlalarımı ücret vererek hasıl olan ücretleri dahi ahz ve istihlak eylediğinden beyinlerimizde münâzaâtı kesire vukû' bulmuş idi şimdi beynimize muslihun-ı müslimün tavassut ile 3751 guruş üzerlerine beni sulh eylediklerinde ben dahi bi'l-vekâle sulhu mezbûru kabûl edip bedeli sulh olan meblağı mezbûr 3751 guruş merkûm Hasan Ağadan tamamen ahzu kabz eyledikten sonra da'vayı mezkûremden bi'l-vekâle ibra-i sahîha-i şer-'i ile merkûm

Hasan Ağanın zimmetini ibrayı ‘âmm ile ibra ve iskât eyledim dedikte kıbbe’t-tikişser-’i ma vakaa bi’t-talep ketb olundu

Fi 25 KA sene 65

Şuhûdü'l-hal Emîni sandık el-Hac Abdülkerim Ağa

A‘zâdan destici .. el-Hac Hasan Ağa kâtip Mehemed Emin Efendi kâtip mahkeme Şâkirdanından dereli Hasan Ağa muhzır molla Mustafa ve gayruhum

Hüccet 59

Bâdi-i defteri kassâm oldur ki

Medîne-i Edremit mahallâtından kapucu başı Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem biemrillahi te‘âlâ vefât iden kâtibi mahkeme Hasan Efendi bin Mehemed nam müteveffânın verâseti zevce-i menkuhe-i metrukesi Hanife binti Ahmed ile gaibi anilbeled validesi rahime binti Abdullah ve sulbi sagîr oğulları Mehemed ve nuri ve sulbiye-i sağîre kızları Emine ve aişe nam sagîranda münhasır olduğu lede’s-şer‘î ‘l-enver zâhir hümâyun olduktan sonra sagîranı mezbûretânın vâsileri ve valideleri Hanife Hatun ile gaibetül mezbûrenin hissesi kabzı beytülmal me‘mûru hamiyetlü Hamdullah Ağa taleb ve ma‘rifetleri ve ma‘rifet-i şer‘le tahrîr ve terkim ve beyne‘l-verese bi‘l-farizâtuşser-’iye tevzî‘ ve taksîm olunan tereke-i müteveffâ-yı mezbûr defteridir ki bervechi âti zikr ü beyân olunur

Fi 5 SE sene 65

Müteveffâ-yı mûmâileyhin bâ ma‘rifet meclis takvim biha ile tahrîr olunan emlâk ve emvâl-i sâiresi

mahalle-i mezbûrda ma‘lûmu‘l-hudut ve müştemilât bir bâb mülk-i menzil 15000 guruş,

Araplar Köyü tahtında kebîr zeytinlik kıta 1 :20000 guruş

Karayyer değirmen kurbunda zeytinlik kıta 1 :7000 guruş

Cennet ayağında üzüm bahçesi kıtâ 1 :8000 guruş

Meşar civarında sagîr bahçe kıtâ 1 :900 guruş

Aşağı çarsuda vâki‘ ma‘lûmu‘l-hudut bir bâb mülk .. fırını :10000 guruş

Yine aşağı çarsuda 2 bâb dükkân ittîsâlinde 2 bâb oda :1500 guruş

Zeynur ? asel 9	:207 guruş
Keçi res 5	:125 guruş
Camus ineği 3	:400 guruş
Merkep res 1	:60 guruş
İşleme çarşeb 2	:170 guruş
Uçkur 6	:55 guruş
Dizlik 1	:20 guruş
Bağlanan bez top 1	:25 guruş
.. 29	:160 guruş
İpekli yağlık 1	:25 guruş
Nişan yağlığı 1	:70 guruş
Çura 6	:55 guruş
Kerizkari makad maa yasdık	:80 guruş
İpekli fistan 1	: 60 guruş
Ağır silmiye 1	:300 guruş
.. top 1	:70 guruş
Sevay top 2	:100 guruş
Kebîr sabun Kazânı 1	:160 guruş
Kebîr tabe 1	:180 guruş
Sini 1	:50 guruş
Mangal 1	:50 guruş
Sahan 1 tencere 2	:100 guruş
Cedid kilim 2	:80 guruş
Orta seccâde	:120 guruş
Sandık 2	: 50 guruş
Sâ'at 1	:100 guruş

Döşek 1, yorgan 2, yastık 2 : 120 guruş

Cem'ân yekûn : 70192 guruş

müteveffâ-yı mûmâileyhin eşyâsından olup suk-i sultânîde müdürü mûmâileyh Hamdullah Ağa tarafından husûsu mezbûre me'mûr mukayyed Kazâ Ömer Efendi müfti ve ma'rifet-i şer'le bey' olunan eşyâ-ı mütenevvasıdır ki bervechi âti zikr ü beyân olunur

Çuka cübbe 1 :652 guruş

Şalı cübbe 1 :55 guruş

Musta'mel çuka cübbe 1 :28 guruş

Sarı şal 1 :19 guruş

Hama kuşağı 1 : 86 guruş

Kırmızı kuşak 1 :31 guruş

Çinari entari 1 :60 guruş

Tüfenk 1 :44 guruş

Beyaz lübale 1 : 15 guruş

6 parmak entari 1 : 672 guruş

Çakşır 1 : 252 guruş

Sâ'at 1 : 260 guruş

Köhne entari 1 : 182 guruş

Cedid .. 1 : 185 guruş

müsta'mel ebani 1 : 76 guruş

Köhne lübade 1 : 3 guruş

Mecdiye top 1 : 662 guruş

Varak 28a

Beyaz dizlik 1 :15 guruş

Çakmak taşı :16 guruş

Cedit abani 1 :77 guruş

Cedit fes 1	:28 guruş
Cedit ankene? entari 1	:20 guruş
Sevay top 9	: 307 guruş
Def'a sevay top 1	: 60 guruş
Köhne entari 1	:352 guruş
bir mikdârı çuka 1	:19 guruş
Musta'mel çuka 1	:50 guruş
nuhas ibrık 1	:20 guruş
Zemzemiye 1	:10 guruş
Kebîr tencere maa kapak 1	:60 guruş
Sahan 4	:202 guruş
Evrâk-ı perişan van kulu	:55 guruş
Sagîr abdest leğen 1	:18 guruş
Kebîr yeni tâbe 1	:282 guruş
Kebîr memlu minder 1	:65 guruş
Def'a memlu minder	:68 guruş
Def'a memlu minder 1	:70 guruş
Kantar 1	:31 guruş
Halebi kitâb 6	: 5 guruş
Evrâk-ı perişan kitâb	: 3 guruş
Def'a feraiz evrâkı	:3 guruş
İrtifa' suhtesi 1	: 40 guruş
Ganem res 22	:12072 guruş
Cem'ân yekûn	:3784

Müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin nakdi mevcûdu ile ba'zı kesân üzerlerinde olan matlûbu olup bervechi âti zikir olunur.

Müdürlük mü'mîn-ileyh Ağa tarafından me'mûr 'Arab oğlu Mehmed Ağa ma'rîfetle menzîli mezbûrda zuhûr eden nakd-i mevcûdu	: 10938 guruş
Def'a nakd-i mevcûd	: 1241 guruş
Der zimmet küçük mihaylo bezirgân	: 5520 guruş
Der zimmet .. rugan zeyd desti 100	: 2500 guruş
Der zimmet Kara Ahmed	:300 guruş
Cem'ân yekûn	:20499,5 guruş
Cem'ân yekûn	:94475 1/20
Minhâü'l- ihrâcât	
Teçhiz tekvin	:701 guruş
Mihr-i müeccel	:100 guruş
Düyûnu terekesinden ezid olduğu halde mürd ve hâlik olan dağlı Nikola terekesinden olup ashâb-ı matlûb taksîm olunmak üzere emaneten mütevekkil mü'mîn ileyhin zimmeti olup ashâb-ı garime matlûb müsbetesi	: 1049 guruş
Hekimzâde Mahallesinde bilâ vâris fevt olan şerîfe Hatun terekesinden feruhet? olunup cânibi beytü'l-mâle teslîm olunmak üzere zimmeti olan akçe	: 423 guruş
Karcı Hasan Ağa zevcesi terekesinden iştira' etmiş olduğu 3 adet minder bahâsı deyn-i müsbet	: 232 guruş
Merhum 'Arab Hâcî terekesinden iştira' eylediği eşyâ bahâsından olup vasîyyi İbrahim Ağanın ez gayr-i teslîmât matlûbu müsbet	: 524 guruş
Kocabaş Kızı terekesinden olup vasî' ve vârisleri Molla Mehmed ve Hâcî İsmail matlûbu müsbetesi	: 216 guruş
Hekimzâde Mahallesinde mürt olan hekim Çelebi terekesinden olup, zimemâtından ahz idüb cânibi beytü'l-mâle teslîm olunmak üzere zimmeti	:181 guruş 7/30
Deyn-i müsbet zevce-i mezbûre	: 3300 guruş

Bu def'a vürûd eden ta'limât-ı seniyye veçhiyle binde yirmi hesabıyla dellaliyesi olup nısf-ı cânibi hazine-i celileye ve nısfı diğeri münâti ve taraf-ı mahkemeye ait olan dellaliyesi	: 864 guruş	
Resm-i kismet-i ali	: 2331,5guruş	
Kaydiyesi	:140 guruş	
Yekûn'ü-l ihrâcât	:11061,5 guruş	
Sahhü'l-baki li't-taksîm beyne'l-verese	: 83031 guruş	
Hisse-i zevceyi mezbûre	:102782 guruş	
Hisse-i Ümmül mezbûre	:13838 guruş	
Ber müceb ta'limât resm-i beytü'l-mâle	: 691 guruş	
	= -13147 guruş	
Hisse-i ibnil mezbûre	: 19604 guruş	7/25
Hisse-i ibnil mezbûre	: 19604 guruş	7/25
Hisse-i bintül mezbûre	: 9802 guruş	7/12
Hisse-i bintül mezbûre	: 9802 guruş	7/12
Küsüriyat	: 3 guruş	
Varak 28b Hücceet 60		
Kemer şukkası		
Hamiyyetlü ağa		

Edremit Kâzasına tâbi' İbrahim Köyü ahâlisinden Kocabaş oğlu Hâcî İsmail nam kimesne kerîmesini Himmetoğlu Hâcî Hüseyinin oğluna akd ü nikâh etmek üzere bu tarafa getirmiş ve kerîme-i merkûmenin ol tarafta mani-i şer'î yesi bulunarak ve husûsâti mezbûr menafî-i usul ve nizâmından görünmüş deyü kerîme-i merkûmeyi serian savb-i şeriflerine iâdesine daîr şukka-i şerîflerini bi'l-vusul vakıa .. sâ'at akdemce kerîme merkûmenin pederi Hâcî İsmail ve Himmetoğlu Hâcî Hüseyin meclisinize gelüb bir kıta' izin nâme matlûb eylediği halde merkûm Hâcî ismail'den keyfiyyet su'âl ve istintak olundukta bu tarafa gelmemiz ancak Edremit'te karındamışımın 10 yaşında kerîmemin küffi olmayan oğluna vermek istediler ve

benim kerîmemin küfvi değildir. Aher mani-i şer'î si yoktur ancak evlat nim velisi benim vâlide.. bizler kendi rızamız ile Hâcî Hüseyin'in oğluna akd ü nikâh olunmasını murad ettik ve izinnâmesini itâ eden deyü takrîrine mebni izinnâmesi itâ ve .. sâ'at akdemce akd ü nikâh olunmuştur. Keyfiyet minvâl-i muharrer su'âl olunarak ol vecihle babası ve vâlidesi rızalarına izinnâmesi verildiği ifâdesi şukka-i mahyi ? Terkîmine ibtidâr kılınmıştır.

Fi 5 Recep sene 65

Me'mûru beytü'l-mâl Mehemed Fethullah

Müdiri kazâ Süleyman

Nâib-i Kemer şükrü Es-seyyid Mehemed

Balada mektûb mezkûrun aksi olarak sûreti

Edremit Kâzası nâibi faziletli efendi ve müdiri rif'atlı Ağa hazerâti

Hüccet 61

Himmetoğlu Hâcî Hüseyin'in husûsuna daîr bu def'a mufassal ve mutavvel olarak bir kıta' şukkaları lede'l-vürûd keyfiyeti ma'lûmeniz olmuş ancak ber-mûceb nizâmı husûsât-i mezkûrun Edremit'te icrâ olunmak üzere kerîme-i mezbûrenin irsâline def'aatla tenbih ve te'kit olunmuş ise de Edremit'e gitmeme deyi kâti cevap vermiş ve mezbûreyi cebren ve kahren taraf-ı şerîflerine irsâle kudretyab olunamadığından kerîme-i mezbûrenin taraf-ı şerîflerine celb etmek zabtiye neferi irsâliyle bu taraftan ahz olunması ifâdesi siyakında şukka-i senaveri terkîmine ibtidâr kılınmıştır.

Fi 12 Receb sene 65

Nâib-i şer'-i Es-seyyid Mehemed Şükrü Hisse-i bintü'l-mezbûre : 9802 guruş 7/12

Hüccet 62

Madde-i mezkûr kız kaldırma hükmünde olmayup bir buçuk seneden beri merkûm Hâcî Hasanın oğluna namzetli olduğundan babası ve vâlidesiyle kerîme-i mezbûre kendi hahiş ve rızalarıyla akd ü nikâh olunmak üzere bu tarafa gelmişler ise de taraf-ı şerîflerine riâyeten elan kerîme-i mezbûre akd ü nikâh olunmamış ve taraf-ı şerîflerine gönderilmesi husûsuna ekseriyen ve şediden tenbih olunmuş deyü vechiyle gitmişler me'mulünde iken bu def'a vürûd iden şukkanız mealinden

keyfiyyet müsteban olmuş halbuki merkûm Hâcî Hüseyin ve kerîme-i mezbûre tekrar be tekrar tenbih olunmuş ise de başını kat' etseniz Edremit'e gitmem deyü cevabı kâti etmiş artık mezbûrenin taraf-ınızdan celbi lâzım gelmiş ve husûs-ı mezkûre daîr irsâl olunan tahrîratlarımız her ne esbâba menut ise iktizâsına bakılması menut-ı rey-i alileridir. Es-Seyyid Mehemed Şükrü

Varak 29a Hücet 63

Ba-irâde-i seniyye tertîb olunarak memleket etıbbası yerlerine verilen ta'limât-ı tabîbiyedir.

Memleket tarafından muvazzaf olarak me'mûr olan tabîb şehrin içinde bulunan sekeneden gani ve fakîr her kimse hasta olup tabîbi celb etmek murad eyledikte bilâ muhalefet tabîb ol şahsa gidüp tedavi-i lâzimesini icrâ ede ve eğer hasta olan kimse tabîbin olduğu mahalle deva talebiyle gelmiş ise asla tevkîf ve tehir etmeyerek illete bakup ilacını tenbih ile hastayı iâde eyleye avniyadan hüsn-ü rızasıyla ücret-i kademiye verecek kimesnelerden alıp fukaradan bulunanlardan bir akçe almaması ve ege fukaradan ücreti kademiye talebinde olur velev sellim? hasta rızasıyla dahi vertüvire tabîb kabul ider ise lede'l-istihbâr memleket tarafından mahsûs olan maaşından kat' olunması

Bir memlekete me'mûr olan tabîb yalnız ol şehirde bulunan hastalara tedavi etmek ile iktifâ' etmeyüb ol şehrin hâvi olduğu kura ve kazâbât ve nevâhisinde bulunan hastakâne dahi talep olunduğu halde asla tehir etmeyerekten azîmet eylemesi lâzımeden ise de öyle şehirden sarîh uzacak olan mahallin tabîbin azîmeti ba'zı mertebe masarîfî müceb olmakla tabîbi talep eden pek fukaradan olmak üzere yalnız kazâ-yı meclis ma'rîfetiyle mahalline göre tahsis kılınacak masarîfî hakikiyesi verilip eğer içlerinden ba'zı ağniyadan bulunanlar .. evvelde muharrer olduğu üzere rızalarıyla ücret-i kademiye verirler ise alınıp tabîb tarafından talep olunmaya,

Tabîb me'mûr olduğu memleket vücûh ve agniyasıyla uyuşup fukara takımına angariye olarak baştan savma bakması bir vecihle caiz olmayub her kim olur ise olsun emr-i tedavide agniya ve fukarayı fark ve temyiz eder ise kanun-u tıp ve tababate muhalif olduğundan bu bâbda dahi tabîb olan kimesne mes'ul ve muhatap olacağı,

Ba'zı kasaba ve kazâlarda ahâlinin 'itibâri olan ba'zı mualecat bulunacağından başka me'mûr olacak tabîbler gidecekleri mahallerin yerli hekimi ve hemde eczâsıcı demek

olacağından ve bu cihetle elzem olan ve taşralarda bulunmayan eczânın yanlarında bulunması lâzım geleceğinden fakat hekim tarafından ahâliye verilecek eczânın fiyatı mutatla verilmesine dikkat oluna ve kendülüğünden bir eczacı dükkânı küşat edecek olur ise kazâ-yı meclis tarafına haber vererek meclisi mezkûrdan dahi ba mazbata inhâ olunup makarrı riyaset etıbbadan ruhsatı hâvi dükkânı küşat edecek eczâsı ve hekimin tamına memhur olarak tezkere itâ olunduktan sonra küşat eyleye

Her bir tabîb me'mûr olduğu şehir ve kazâ ve kasaba ve kura ve nevâhide ne kadar hastaya tedavi eylediğini ve mübtela oldukları illetleri ne olduğunu ve fevt olanların mikdârını ve fusulu erbaasının ceryanını ve salgın hastalıkların envainı mübeyyen bervechi tafsil üç mahda bir kere defterinin tanzim ile makam-ı riyaset-i etıbbaya takdîm eyleye,

Ahâliden her kim olur ise olsun tabîbten iskâtı cenim veyahut semuma daîr bir ilacın taharrî ve talebinde olur ise kat'a rey'i müsaâde getirmeyüb hemen zabıta-i beldeye ifâde eyleye ve eğer müsaâde ederek buna daîr ilaç verir ve ilacını ta'rif eder ve memleket cânibinden bu bâbda teşekki vukû'yla lede'l-muhakeme cünhası tebeyyün eyler ise derhâl bu tarafa ihbâr ile te'dibâti icrâiyesi icrâ olunacağı,

Bir mahalle me'mûr olan tabîb ol mahallin havasını ifsat eyleyen bataklık ve süprüntü ve açık lağım misüllü sıhhâtı ahâliyi ihlal eyleyen esbâbın kabil-i tathir ve tanzif olunanlarını mümkün mertebe tathire dikkat ederek ahâliye tefhim hıfz-ı sıhhât etmek husûsunda Vali ve Kâim-makâm ve me'mûrini memlekete ifâde eyleye,

Varak 29b

Ma'azallahi te'ala ilel-i sariyeden veyahut emraz-ı vafiyete tâbi'r olunan salgın hastalıklardan biri nefis-i şehirde zuhûr etmeyüb civârında bulunan köy ve kasabalardan birinde zuhûr ve hudus eylediği istima' olundu anda marazı mezkûr taun ve çiçek ve hayvanata sirayet eden şab emsali hastalıklardan ise derhâl ol mahalle gidip gelenler men' ettirilerek öyle emrazı sariye hadis olmuş mahal ile ihtilatın kat' edilmesi husûsunu memleket zabıtına ihbâr ve ifâde ile ve eğer emraz-ı vafireden yani salgın sûretinde zuhûr etmiş olan hastalıkların men' ve def'i her ne sûretin teşebbüsüne menut ise mamafih icrâyı iktizâsına bakıla ve böyle kesret üzere zuhûr eden hastalıklar mülabesiyle refiyat dahi evkâftı sâireye müsbet ile ziyâdece olunacağından mevtâları dâhil-i şehre defin ettirmemek mümkün mertebe dikkat oluna,

Hıfz-ı sıhhâtin şer'ait-i azîmi taharet olmak hasebiyle bir şehre me'mûr olan tabîb ol şehrin esvak pazarını süpürüntü ve hayvanat laşelerinden tathir ettirmeye ve ilel ve emrazın zuhûruna bais olan bi'l-cümle esbâbı karibe ve baidenin mümkün mertebeye men' ve def' olunması husûsuna memleket zabıtine ifâde eylemeye gayret eyleye ve balada muharrer emraz-ı sariye ve vafirenin neferi şehirde veyahut me'mûr olduğu merkez ikâmeti olan memleket daîresi dâhilinde şüyu-ı isticâr kılındıkta artık tabîb hak ve rahatını terk ederek hasta olanlara tedavi-i icâbiyenin icrâsına bakıp tecrübe vadilerine saparak ihlali nüfusa zinhâr ve zinhâr cesaret etmeye,

Ba'zı def'a dahi hastadan kan almak veyahut kırık ve çıkık yerlerini sarmaktan başka emraz-ı hariciye mûlabesesiyle bir a'zâ-yı yarmak gibi ameliyat-ı cerrahiye icrâsına lüzum görüldükte marazın akrabası ve taalukatın rızası tahsîl eyledikten sonra fûnunu tâbi'yye ve cerrahiye iktizâsınca kemâl-i dikkat ile ameliyat icrâiyeyi icrâ eyleye,

Bir maraza tedavi olunmazdan evvel sıhhâtyab olduğu zaman şu kadar gurus verülsün deyü mukavale sûretiyle kat'a ilaç olunmayub ve yine evvelde zikir olduğu veçhiyle fukaradan bir akçe alınmayarak sadaka-i sermehabet efsar hazreti celilullahı olmak üzere meccanen bakıla ve agniyadan dahi hüsn-ü rızalarıyla veren olur ise kabul oluna,

Balada muharrer onbir bendin hâvi olduğu maddelerin her birisi ber müceb irâde-i seniyye-i hazreti padişahi meclis-i valayı ahkâm-ı adliye ile bi'l-muhabere karar verilmiş olmakla hilâfından mücanebet olunarak layıkıyla icrâsına musaraat oluna vesselam

Fi 9 CA sene 65

Reis-i etıbbâ-i es-Sultâni 'Abdulhâlik

Tarih-i vürûdu Fi 14 Recep sene 65

Varak 30a Hüccet 64

Badi-i defteri kâssâm oldur ki Medîne-i Edremit mahallatından cami-i vasıt Mahallesi sakinelerinden iken bundan akdem müteveffiyeye olan alika binti 'Abdullah nam Hatunun zâhiren vâris-i ma'rûf ve ma'rûfesi olmayup terekesi cânibi beytü'l-mâle ait ve raci olunmakla Medîne-i mezbûr beytü'l-mâl Emini ve müdürü kazâ hamiyetlü Hamdullah Ağa talep ve ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le tahrîr ve terkîm ve sevk-i Sultâniyede bey' olunarak tereke-i müteveffiyeye-i mezbûre defteridir ki

bervechi âti zikr-ü beyân olunur fi'l-yevmil hamış velişrin min şehri recebül fert sene
hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Döşek 1, yastık 1	: 72 guruş	
Def'a Döşek 1, yastık 1	: 35 guruş	
Def'a Döşek 1, yastık 1	: 20 guruş	7/30
Hırdavat 3	: guruş 5	
Def'a hırdavat 7	: guruş 10	
Köhne yorgan 1	: 7 guruş	10
Def'a yorgan 1	: 46 guruş	
Def'a köhne yorgan 1	: 16 guruş	7/10
Def'a köhne yorgan 1, yastık 1	: 5 guruş	7/5
Yastık maa hırdavat 1	: 6 guruş	
Def'a hırdavat	: 10 guruş	7/5
Toprak çanak	: 4guruş	20
hurda şişeler	: 9 guruş	7/30
İhram 1	: 16 guruş	
Def'a ihram 2	: 152 guruş	
Def'a ihram 2	: 7 guruş	
Köhne seccâde 1	: 72 guruş	
Sahan 5	: 322 guruş	
Def'a sahan 3	: 24 guruş	
Def'a sahan 5	: 22 guruş	
Def'a sahan 5	: 26 guruş	
Def'a sahan 5	: 24 guruş	
Def'a sahan 5	: 32 guruş	
Sagîr tâbe 1	: 47 guruş	

Tencere 2	: 312 guruş	
Sagîr tâbe 2	: 11 guruş	
Tebsi maa tencere	: 12 guruş	
Hamam tası 2	: 15 guruş	
Sini1, tepsi 1,	: 34 guruş	
Köhne sandık maa sabun 1	: 72 guruş	
Şam alacası top yarım	: 20 guruş	
Def'a hırdavat	: 10 guruş 30	
Köhne entari 1, üslük 1	: 18 guruş	
Bir mikdârı iplik	: 17 guruş	
Hamamiye maa cura 11 guruş	7/10	
Üslük maa bohça	6 guruş	7/30
Hırdavat	4 guruş	
Merdane çift 2	12 guruş	
Köhne sandık	3 guruş	
Köhne şal entari 1	13 guruş	
Üslük 1,	22 guruş	
Çarşeb 1 maa hırdavat	12 guruş	
Def'a hırdavat	62 guruş	
Def'a köhne sandık 1	5 guruş	7/10
Kefenlik bez bir mikdârı	5 guruş	
Cedit entari 1	50 guruş	
Def'a köhne entari 1	142 guruş	
Beyaz entari 1	12 guruş	
Cedit kısa entari 2	20 guruş	
Havlu maa yağlık	20 guruş	

Çarşeb maa .. 1	15 guruş	
Gömlek 1	10 guruş	
Çarşeb 1, gömlek 1	20 guruş	
Def'a çarşeb ve .. 1	7 guruş	10
Def'a çarşeb 1	19 guruş	
Hamam takımı 1	7 guruş	
Gömlek 1	20 guruş	
Bez maa bohça 1	12 guruş	7/30
Parça bez 1	7 guruş	
Çuha ferace	35 guruş	
Def'a hırdavat	6 guruş	7/30
Gömlek çarşeb 2	20 guruş	
Def'a ihram 2	12 guruş	7/10
Köhne entari 2	10 guruş	
Üslük 1	6 guruş	7/10
Def'a hırdavat	5 guruş	
Köhne sandık	4 guruş	
Def'a köhne sandık 1	8 guruş	
Bakır kuşak 1	5 guruş	7/10
Def'a hırdavat	10 guruş	
Def'a hırdavat 1	2 guruş	
Küp maa zeydin	40 guruş	
Çarşeb 1	7 guruş	
Mülk-i menzîl 1	1200 guruş	
Cem'ân yekûn	2433 guruş	
Minhâü'l- ihrâcât		

Teçhiz tekvin	276 guruş
Resm-i kısmet	60 guruş
Ber müceb-i nizâmı seniyye dellaliye	49 guruş
Kaydiye	4 guruş
Yekûn'ü-l ihrâcât	389 guruş
Sahhü'l-baki li't-taksîm beyne'l-verese	2044 guruş

Varak 30b Hücçet 65

Dekakin ve hâne vesâire gerekleri hakkında emr-i ali

Düstûr-u mükerrem müşir-i müfehham nizâm-ı 'âlem karesi sancağı mutasarrıfı vezirim Mehemmed Pâşâ ve Balıkseri nâib ve müftisine livayi mezbûrun hâvi olduğu sâir kazâlar nâib ve müftileri ve müdürleri ve a'zâyı meclis ve vücûhu memleket tevki-i refi-i hümâyun vasıl olucak ma'lûm ola ki Anadolu ve Rûmelinde vâki' kabat ve kuranın ekserisinde kain hâne ve dekakin vesâire derûnlarında olan gerekler ner-i ve muteber olarak bey' ve şira vukû'unda beyinlerinde kendü senetleriyle ve bazen mehakim ve mülk sahipleri senedâtıyla tanzim ve icrâ olunmakta darul kura mülk sahipleri taraflarından rencide görmeleri cihetiyle ba'zı mahallerden gerek ashab-ı yedlerine sened itası niyazında oldukları inhâ kılınmakta olduğuna binaen .. macid-i kesir... cennet mekan Sultân Mahmûd hân hakani tâbe serrahu hazretlerinin vakf-ı celili tarafından temessukat itâ olunmuş olanlardan mâadâ taşralarda vâki' hâne ve dükkân ve mahzen vesâire ashâb-ından bundan böyle istidâ vukû'uyla gerek ahzına tâlib olanlara ashâbının rızalarıyla icâbına göre birer mikdâr münâsib icâre tevcih ve takdiriyle ve nizâmı şahâneme tashih olunarak cânib-i darphâne-i amiremden gerek temessukatı itâ olunmuş mukaddemce meclis-i valayı ahkâm-ı adliyem kararı üzerine ta mutaallik olan irâde-i seniye-i şehri yaranem iktizâsından bulunmuş olduğundan ber minvâl muharrer o makule gerek ahzına tâlib olanların evvel emîrde mahzı defterleriyle kemiyet ve keyfiyetlerinin ba-mazbata ve 'ilâm dersaadetime inhâ ve iş'ârı zımında icâb eden mahallin başka başka evâmir-i aliyyem isdarı ve vükelayı fiham saltanat-ı seniyyemden hâlâ darphâne-i amirem nâzırı düstûru mükerrem müşiri müfehham nizâmı 'âlem müşir-i sadakâti semirem Mehemmed Tâhir Pâşâ edâm-Allahü te'ala iclalehü tarafından ba takrîr ifâde olunmuş ve ber-müceb inhâ kararı sabıkı veçhiyle evâmiri şerîfim isdarı meclis-i valayı mezkûrda dahi tezekkür

olunarak keyfiyeti taraf-ı hümâyunuma arz ile lede'l-istizan ber- minvâl muharrer icrâyı iktizâsına ibtidâr olunması ve bu bâbda kimesneye bir gûna teâdî vukû'una rızayı hümâyunum olmadığından ana göre süreti hüsn-i tesviyesine bakılması husûsuna irâde-i seniyye-i mülûk-ânem müteallik olarak ol bâbda emr-i hümâyun şevket makrûnu şahânem sunuh ve sudur etmiş ve mûcebince iktizâ eden mahallere başka başka evâmîr-i şerîfem istar ve tesyâr kılınmış olmakla siz ki mutasarrıfı müşârünileyh nâib ve müftiler vesâir mûmâ-ileyhimsiz vusulü emr-i şerîfimde o makule hâne ve dükkân ve mahzen vesâire ashabından gerek ahzına tâlib olanların mahzı defterleriyle kemiyet ve keyfiyetlerinin bu tarafa inhâ ve iş'ârı irâde-i seniyye-i mülûk-ânem muktezâsından idiğü ve bu vesile ile kimesneye bir gûna teâdî vukû'una katiyyen rızayı hümâyunum olmadığı ma'lûmlar oldukta bervechi muharrer amel ve hareket ve hilâfımdan mübaadat eylesiz şöyle bilesiz alameti şerîfem itimaz kılasız

Fi Selh-i Z sene 64

Mûcebince buyruldu

Hüccet 66

Vergi hakkında mektûb

Eyverendi ve Edremit ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve emrutabad ve Çandarlı ve Kozak kazâlarının nâibleri faziletlü meveddetlü ve müdürleri rif'atlü hamiiyetlü ağalar kazâlarının 65 senesi mal vergisi tevzî' olunmak üzere bundan akdemce taraflarınıza mazbatalar gönderilmiş ise de sene-i merkûme vergisinden henüz bir akçe gönderilmemiş ve bu aralık malîye hazine-i celilesinin akçeye müzayakası olduğundan bahisle ahçe irsâli husûsuna daîr birbirine müteakip emîrnâmeler şer'ef vürûd etmekte bulunmuş olduğu .. ma'lûmlarınız oldukta seneyi merkûme vergisinden külliyetli mebalig tahsîliyle malîye hazinesi cânibine sûrat-i irsâle mübaderet etmeniz siyakında şukka-i mahsûsa tahrîr ve tesyir kılındı.

Fi 7 S sene 65

Mühür Es-seyyid Mehemmed

Varak 31a Hüccet 67

Düstûr-u mükerrerem müşîr-i müfehham nizâm-ı 'âlem karesi sancağı mutasarrıfı vezirim Mehemmed Pâşâ edâm-Allahü te'ala iclalehü tevki-i refi-i hümâyunum vasıl

olacak ma'lûm ol ki şimdiye kadar bitdef'aat evâmir-i aliyyemle her tarafa neşir ve 'ilâm olunduğu üzere el-hâletü hâzihî kat ve darp olunmakta olan halîsü'l-bâr sikke-i cedide-i şahânemle .. evveline mesag olan memduhiye tâbi'r olunur yirmilik ve tasfiyesi olan onluk ve rubiyyesi olan beşlik altınlar ile beyaz altılık ve üçlük ve altmışlık ve birlik beyaz beşlik ve yüzlük ve tek gurus ve yazmalık ve onluktan mâadâ meskûkât-ı memnuiye-i mütenevvia yani gerek meskukâti atikiyye-i 'Osmâniye ve gerek mütenevvia-i ecnebiye darphâne-i amirenin nizâmât-ı kadimesi iktizâsınca ahz ve 'itası alınıp verilmeyüp mukarar olan fiyâtı mücebince me'mûr mübâyaacılar taraflarından ve mübâyaacı olmayan yerler dahi vilat-ı izam ve mirmiran kiramım ile me'mûrin-i sâirenin inzima-ı reyî ve ma'rîfetleriyle mübâyaa olunarak zinhâr ve zinhâr hiçbir vâki'tte ibadi-i nasda tedavil ettirilmemesi ve ahz ve itâ eden olupta ele geçtiği halde haklarında te'dibâti layika ve lâzımının icrâ kılınması ve zikir olunan memduhiye altunu dahi kesik ? ve delik ve nizab ile alınmış yani noksan bulmuş olduğu halde vezniyle mübâyaa tarafına verilerek sahîh'ü-l vezin olunuban tedâvül eylemesi müesses olan nizâm iktizâsından eyle bu esnada ecnası meskûkât-ı mezkûre ba'zı mahallerde tedâvül eylemekte ve fiyâti zaide ile alınıp verilmekte idiği sahîhan tahkîk ve istihbâr kılınıp zamin-i madelet iktiran şehir-i yaranamde cümlenin her türlü zarar ve ziyandan vikayesiyle terkine-i ahval .. kaziyesi matlup ve mültezim idiğüne ve bu keyfiyyet ise nizâm mezkûre ve bilvücûh rızayı hümâyunuma mugayir ve münafi olduğundan mâadâ ızrar-ı ibadi dahi mücib olmakta olduğuna mebni bunun külliyyen ve kaviyyen men'i esbâbının istihsali lâzım gelmiş ol bâbda kaffe-i memâlik-i mahrûse-i şahâne evâmir-i aliyyem neşriyle tenbih ve te'kid kılınmış olmakla sen ki vali-i müşârün ileyhsin bu husûs mevadî sâireye mikyas olmayup muamelatı nasın üssü esası ve mizanı olarak buna bi'l-cümle me'mûrin-i saltanâti seniyyem taraflarından i'tinâ ve dikkat olunmak vâcibâti umûrdan olduğundan keyfiyyeti irâde-i seniyyemi zir-i irâdemde bulunan mahaller ahâlisine 'ilâm ve işaat birle fimabad sekene-i celile-i şahânemle muvakkaten tedâvüle mesag olan balada muharrer meskûkât mâadâ gerek meskûkâtı atîka-i 'Osmâniye ve gerek sikke-i mütenevvia-i devliye bir vecihhle ibade-i nasda tedâvül ettirmeyüp ve zinhâr ahz ve itada alınıp verilmeyüp mukaddema her bir mahalle neşir ve irsâl kılınan matbû'u fiyat pusulalarında terkîm fiyâti mustakarresiyle darphâne-i amîremden me'mûru mübâyaacı ma'rîfetleriyle mübâyaa ettirilmesi ve eğer bundan sonra yine deyilmeyüpde ecnası mezkûreyi ketim eden veyahut hafi' ve celi alıp veren bulunur ise her kim olursa olsun hiçbir taraftan tesahüp olunmayarak

ve asla hatır ve gönüle bakılmayacak yedlerinde bulunan akçelerine göre tedibâti icâbiyeleri icrâ olunacağından o makulelerin isim ve şöhretlerinin ve bulunan akçelerinin serian bu tarafa iş'ârı olunması irâde-i katıa-i mülûk-ânem muktezâsından idiğü ve mugayir vaz-ı halet vukû'u bir vecihle caiz olmadığı ma'lûm rü'yet-i melzumun oldukça ana göre infâz emîr ve irâde-i şahânemle icrâyı lâzime-i kar-ı şınası ve rü'yeti sarf ve say ve makderet ? eylesiz şöyle bilesiz alamet-i şerîfeme i'timâd kılasız.

Fi 15 C sene 65

Kad vesela ileyna

Fi 12 S sene 65

Hüccet 68

Mûcebince buyruldu

Emîrnâme-i sâmi atufetli efendim hazretleri memâlik-i mahrûsemi şahânenin Toskana konsolosu olmayan mahallerine amed şüd beyan Toskana tebeasının umûr ve husûsâtı vakıaları yerinden berü o makule mahallerde mukim Avusturya konsolos ma'rîfetiyle rü'yet olunmakta ise de hasbe'l-icâb tebea-i merkûme bundan böyle Toskana konsolosu bulunmayan mahallerde sardunya konsolosu ve konsolos vekîllerinin zir-i himâyelerinde bulunarak mesalih-i vakıaları anlar ma'rîfetiyle rü'yet ve tesviye olunması husûsu dersaadette mukim doskana maslahat güzârı tarafından bu kerre ba takrîr inhâ ve iltimas olunmuş ve keyfiyyet icap edenlere bildirilmiş olmakla zat-ı atufiyeleri dahi muhavvel uhte-i Behiyeleri olan o makule yerlerde gelip giden ve müsafireten ve tüccariye ile ikâmet eden tebea-i merkûmenin husûsâtı vakıalarından sardunya konsolos ve konsolos vekîlleri ve .. kabul buyrulmaları şukka-i şaveri terkîmine ibtidâr kılındı.

Fi 18 Recep sene 65

Fi 12 S sene 65

Mûcebince mektûb

Varak 31b Hüccet 69

Emîrnâme-i sâmi

Atufetli efendim hazretleri sunuf-ı asakir hazreti şahânenin memleketlerinden bulunan nişanlılarının ahire verilmesi hakkında bazen işaret vukû' bulduğundanbu makule kızlar baba ve anaları tarafından ahire verilmek murad olunur veyahut kız kendisi başkasına akt olunmağı ister ise ol 'asker kangî ordu ve tabura mensup ise isim ve şöhret ve künyesi mülkiye me'mûrları tarafından ordusunun müşiri zata yazılıp bunun üzerine keyfiyeti zabitan ma'rîfetiyle söylenerek eğerçi ol nişanlısını rızasıyla terk ise ana göre mahalline cevap yazılarak Rûsûmiyet-i mezbûrenin ahire akt olunması ve eğer terk etmeyupte kendisene akt etmek ister ise neferi merkûme bir münâsib müddet ta'inle memleketine azîmete ruhsat verildiği halde sabiken hazreti padişahilere neferâti 'askeriyenin memnuniyetleri istihsal kılınmış olacağından icrâyı iktizâsı darı şurayı 'askeriyede tezkere olduğu devletlü ser 'asker Pâşâ hazretleri tarafından ba tezkere inhâ ve bu sûreti mücella ve dahi tensib olarak bâlâsından irâde-i isâbet âde-i cenâb-ı mülûk-âne dahi bu merkezde .. ve şer'ef sudur buyrulmasına ve mücebince keyfiyeti i'tinâ edenlere bildirilmiş olmağın zâti valaları dahi sûreti halin ziri irâde-i Behiyeleri kain mahallerde lâzım gelen beyân ve taksîmi ile bade ezin bu mersulün merrül icrâ tutulması lâzım geleceği beyânıyla şukka-i hulusvari terkîmen ibtidâr kılındı.

Fi 14 Recep sene 65

Hüccet 70

Mücebince mektûb

İftihar'ü-l emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı ali kapucu başlarından Edremit Kâzası müdürü rif'atlı ağa dame mecdühû ve şerâyi' şiar kazâ-yı mezkûr nâibi faziletlü efendi ile Örendi ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve Emrutabad ve Kozak kazâlarının kudat ve nevaibleri meveddetlü efendiler zîde ilmühüm ve mefâhir'ü-l emâsil ve'l-akrân müdür ve a'zâyı meclis hamiyetlü ağalar zidelkadirhüm inhâ olunur ki cümleye beyândan irâde olduğu vecihle sâye-i şevket vâye-i cenâb-ı cihândaride umûru mukaddeme-i fariza-i ammeden olan tahşit-i nizâm umûru istihkam memleket ve redife-i .. olan fukarayı raiyet ve mesakin ve aceze ve zuafayı lâzımı ehemmiyet ve itayı sebilin kemâ hüvel vâcib hıfz ve hiraseta ve zeybin vesâir serseri gezen meçhulü ahval eşkıyanın zar ve mezar ve desti teâdî vücudu mezalimine ve tecavüzden vücûhla masum ve memun'u-l problemleri emrinde meclisce bi'l-ittifâk ve ittihat sırf tedbîr vas-i berâyı hakimane ve bezli gayret ve

sekenet beligane eyleyüp hilâfî şer'î şerîfî mugayir-i rızayı aliye hazreti şevketi münif ve usuli tanzimat muhasene-i şümul bir ferde zulüm ve gadr ve rencide getirilmemek ve leylî nehar etraf ve ekman? havâle çeşme-i basireti tâm ile tatraka? vahiye ve .. mükerremekineden ihtiyat-ı hirem ve düşmandan ve teyakkuz ve intibah dirâyet hurdamendi esbâbanı celp ve istihsal layıkıyla icrâ ve riayette teşmir ? –i sak ve rahat-ı tamm ve say-i bikusur birle sarf ve istitaat ve bedel-i gayret ve kuvvet eyleyüp nifakın ve tezahil-i hâlâtundan ziyâde mücanebet ve tevakkî etmek lâzımeden iken bir eyyamdan berü usul-ü müstahsene-i cariye ve nizâmı seniyye-i meriyyeden olan men-i murdar ve ubur maddesine yani tezkereli ve tezkeresiz gelip geçenlerin ve yerli ve yabancı kâffe-i sekene-i mevcûdenin dâima ahval ve keyfiyyat ve etvar ve hareketlerini sorup öğrenmek ve ıslah isti'mâlîne muhtaç olan zabtiye neferatından mâadâsı kaddi kefalete rabt ile yedlerine damgalı selam tezkeresi verilmek ve tezkeresiz bulunduğu halde o adem müselleme deraya her kim olur ise olsun töhmeti ve cünhası bulunacağından cezânâme-i hümâyun ahkâmına ve tezkere nizâmına tatbîken lâzım gelen tedibât-ı layıkları

Varak 32a

Meclisce icrâ olunarak kâffe-i tebea ve sekene-i mevcûde haklarında emniyat ve mal ve can muhâfaza-i ırz ve namus kaziyelerine adem-i dikkanizden naşi bir ademi kendüyü bilmez ve vehamet-i encamını fikr etmez .. eşhasın şurda burda katli teneffes ve kat'-i tarîk ve gasb-ı mal ve kız kaldırmak misüllü mevadd-ı kerihiyelerine cesaretleri mücerret teseyyüp ve rehavetinize verilüb ve hizmeti me'mûriyetinizde tekasül ve taksiratınız ve tenkidiyeti ademi mülahazanıza haml olunur keyfiyyattan olduğu bedi-i ve bâhir olmakla artık bundan böyle şu husûsâtî kıyamın külliyyen men' ve def'i ancak ber-vechi meşrûh mechulül ahval müselleh bilâ tezkere ve bazen tezkereleri zeybek şeklinde ve aher güna kıyafette serseri gezen müslim ve reâyânın nasihat ve himâyeden ari ve garaz ve nefsanîyetten berü olarak tahkîk ve tahbis-i birle zâhire ihrâç ve haklarında lâzım gelen tedibâtî layıklarının dakika fevt olmayarak icrâları icâb edeceğinden ol emîrde şehir ve kura ve köy ve kazâlarda bulunan müslim ve reâya yerli ve yabancı kaffesini şer'î şerîf ve meclis ma'rîfetleri ve kazâlarınızda mütemekkin yörîkan taifesinin beyleri ve cemaâtî ihtiyârları ma'rîfetleri ve cümleliz ma'rîfetleriyle mahallat ve kura ahâlîlerini mahallecek ve ferdi olanları Köycek ve müdürî ve hâne ve mahall-i sâirede bulunan yabancıları oldukları yerlerde ve aşair-i dahi takım takım cemaatçik kaveyyi küfelaya

rabt ve lâzım gelen kefaletlerini natık mamülünbih birer kıta' senetleri ve içlerinden çoban ve kiracı vesâir bunların emsalleri pişto ve bıçak ve tüfenk taşımağa bi'l-icâb mecbur olanlara kefilleri iltimaslarıyla yerlerine başka başka damgalı silah tezkereleri itâ ve mahalle ve kura ve cemaatten her kaç kişiye silah tezkeresi verildi ise isim ve şöhretlerini başkaca göstererek ve badema içlerine gelüp gidenleri dahi tahkîk edüb tezkeresine uygunsuz ve edepsiz guruhu ve bilâ-tezkere silah taşıyanları derhâl müdürî kazâ ve aşair beylerine haber vermek üzere taahhütleri derç ile eimme ve muhtâran ve müderris ve hâncıyân vesâir ve muteberan ve mir-i aşiret ve cemaat ihtiyârları imza ve memyir ve senedâti merkûme ile verilen esliha tezkeresinin mikdârını isim ve şöhrleriyle muharrer def'atirleri meclisleri .. ve 'ilâmlarıyla maan taraf-ımıza serian ve acilen irsâl ve içlerinde müslim ve reâya'dan kefil bulmayanlar zuhûr eder ise anların dahi başkaca isim ve şöhetleri işâreti birle ve kendüleri sol tarafta alı konulup keyfiyyetlerini iş'âr eylemeniz ve işbu husûsâti mutenaya cümleliz dameni dermeyan gayreti birle biletraf ziyâde ile dikkat ve bir âti akdem tesviye ve icrâsına ihtimam eyleyüp hilâfından tevakkî ve mübâadet kılınması bâbında mülhefatıyla liva-i karesiden işbu buyruldu tarir ve istar ve tesyâr kılınmıştır bi minneti te'ala ber müceb buyrulduya amel ve hareket hilâfından ... ilkaya temaşa? ve mücanebet eylesiz

Fi 3 S sene 65

Hüccet 71

İftihar'ü-l emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı ali kapucu başlarından Edremit Kâzası müdürî faziletlü ağa dame mecdühû ve şerâyi' şiar kazâ-yı mezkûr nâibi faziletlü efendi ile Eyverendi ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Emrutabad ve Çandarlı ve Kozak kazâlarının kudat ve nevaibleri meveddetlü efendiler zîde ilmühüm ve mefâhir'ü-l emâsil-i ve'l-akrân müdür ve a'zâyı meclis ağalarıyla zîde'l-kadirhüm inhâ olunur ki cümleye beyândan azâde olduğu vecihle şeri'ât-i Mehemmediye ve millet-i senihayı Ahmediyyenin cüz-i 'azâmı ve beyza-i İslâmiyenin rükn-i .. muazzamı salâti hamse mefruz olup "essalatü imaduddin femem ekamühe fe kad ikamüddin" .. celil hazreti peygamberi üzere ikamesine devam-ı mûcib saadet-i dareyn ve müstelzem-i muvasalat-ı huri 'in olduğu misüllü mazallahu te'ala ve "men" terkuhe fe kad edemüddin ve "uyun" ma sadak olanlar dünyada ve ukbada düçar-ı sehatir-i rabbül'alEmin ve mazharat-ı ... hazreti imamül kibleteyn olacağı varest-i ebnan-ı ibrahime evadat-ı kaziye-i ve aslihattan olmakla .. ümmeti Mehemeddenim din-i

âhirette cenâb ve cemâl arzusunda bulunan fırka-i naciha-i ehli sünnet üzerlerine farzı ayn olan salat-ı mefruziyeyi cemaatle edâ'ya musaraat ve husûsuyla .. mübârekeden oradan bi'l-cümle cevami' ve mesacidin beş vâki'tte kabullerini ecveb ve me'mûrları güzelce silip süpürüp teksir-i cemaat müeddi olacak halet-i mergûbe istihsaline vufur-ı i'tinâ ve gayret kaffe-i lâzıme-i zimmetten iken bu usul İslâmın mevsul ekseri şehir ve kasabalarda ve ba-husûs kurada şeyen şeyen terk olunmuş ve ekseri cevami ve mesacidin kapuları malûl olarak lisan-ı hal ile aşık-ı hicrân edeli feryad ve fizanda bulunmuş ve sümme mazallahi te'ala ve bu husûs zımında bi'l-ma'mû-l ahâli haklarında ... .. hazreti ilahi zuhûra gelecek emri mücezzem bir keyfiyyet görülmüş ve kezalik haklarında nice nusu-ı ilahi ve ehadis-i hazreti peygamberi nüzul ve sunuh buyrulup mûcib-i tevellüd ve tenasül bilâ ...

Varak 32b

olan emr-i nikâh husûsunda terika-i enika-i sahabeyi güzine ve kaide-i kadime-i salifi salihin rıdvanullahi te'ala 'aleyhim ecma'in ile 'amel ve hareket bi'l-cümle mü'min ve muvahhidin üzerlerine lâzıme-i zimmet iken bir müddetten beri ve bilâd-ı İslâmiyenin pek çok mahallerinde ve husûsuyla kazâ ve kura ve aşairde işbu usulü mergûbeden 'udûl ve hevayı nefse ittiba ve zuhul olunarak emr-i nikâh husûsdan bir mertebeye varmış ki yirmi otuz seneden beri nas bi't-tâbi' 'anedat ve'l-işe mecbur olduklarından farzan bir kimesne "ve enkihül eyyamen minküm" fermânı ilahiye imtisal ederek emr-i tezevvüce mübâşer'et ile kaide-i belde ve usul-i aşiret böyledir diyerek kudretinden hariç başlık alınmak ve enva-ı telli ve pulludan bir kılıç kat esvab ve came havab vesâir bilâ mücib şeyler yapılmak ve arus için akrân ve emsal meyanında arzımız vardır denilerek enva-ı hülyaya tanzim ve beş on gün ale't-tevali velime olunmak nişan.. sûretle bir takım düyûn-ı kesireye düçar ve lezaiz-i arusunu alude-i zehirmar ve birkaç günden sonra tedibe düyûn kaydına düşerek ve bu sûretle terki vâre ve bâr eylediği kerratla müşâhede ve mu'âyene kılınmış ve bundan başka yetişip ahire tezevvüç olunacak kızları ebeveyni bulunanlar evâmir-i cenâb-ı yariyeyi adem-i tefekkür ile hürmet ve merhamet ve mülâhazasızlık ederek kendilerinin çift ve çubuklarında kullanmak için emr-i tezevvücün vâki'tini geçirip ba'dehû kız hilâfî şer'î şerîf kendüye münâsib ve gayri münâsib kimesne ile uyuşup arz ve namus şikest olduğundan başka avaralık tarafından telef-i nefis dahi sebebi müstalle olmasına bari' olunduğu emr-i müslim ve maahaza balada muharrer velime husûsuna bu vecihle israf vadilerine gidilmemek mugayir-i şer'î şerîf olarak bir asır

görülmüş ve işidilmiş şeylerden olmayup hatta sahib-i şer'î âti garra Sultân-ı enbiya ve senedi asfiya vikaye-i .. evadeti efendimiz hazretleri ezvacı mutahharattan birinin velimesinde sedik? ki türkiye kavur tâbi'r olunan etima ve yalnız anınla ashâb-ı kiramı ziyafet eyledikleri metn-i mesabih-i şerîfte mesturdur bu sûretle arz-ı bâhirü'z-zat hazreti nebevi ve usuru sâirede vukû'a gelmeyen ısraf makulesinin men ve definde ve ahire tezviç etmeklik vakti duhul etmiş yakını nihayet ondört sene varmış ibkarı ebevyeni bilâ tehir ahir niyasına tezviç etmeleri muhsenâti adide olduğundan başka bu husûslardan dolayı tenasül ve tevalüdün kesreti derkar olacağından bundan böyle şu muhaddesâti kabihânın yani israf makulelerinin men' ve def'iyle imar-ı mülk ve bilâ terkibe-i ahvali ibad kazıye-i hayriyesi ahas matlûb hazreti şehriyari ve erbâb-ı meclisin dahi tensikgerdeleri olduğuna mebni siz ki muhâtabûn-ı mûmâ-ileyhimsiz işbu buyrulduunuz cümle muvâcehesinde feth ve kıraat ve sicilli mahfuza dahi sebt ve kayd-ı birle bade ezim emr-i nikâh husûsunda başlık ve ağalık nam külliye ilga kılınarak ancak mihr-i müccel ve mihr-i muaccel maddelerinde ve velime husûsunda erbâb-ı meclis ve muhtâran ve mahallat ve kura ve cemaat beyleri ve ihtiyârlarının tensibleri üzere bir radde-i makule bulunarak andan ziyâdeye tarafeynden tecavüz olunmaması ve ibkarın vaktiyle ahire tezviç kılınması ve kezalik kâffe-i ahâli-i müslim beş vâki't namazlarını cemaatla edâ' eylemek ve evkat-ı mu'tadede kapuları açılmayan cevami ve mesacidin hademeleri huzuru şer'a celb ve ihzar ile bundan böyle vakt-i mutadasında kapuları açılıp ve temiz silip ve süpürölüp imam ve müezzinleri olmak emr-i mu'tenası mahallat ve kura eimme ve muhtârlarına vesâir lâzım gelenlere biletraf tenbih ve te'kîd ve ifâdeye bezl-i celli himmet ve hilâfına cesaret edenlerin ceza kanunnâme-i hümâyun ahkâm-ı münifesine tatbiken tedibat-ı layıklarının icrâ ve ifâsında ve dakika-i vahide fevt olunmayacağı küş-i düşilerine telkin ve tefhim sarf-ı iktidâr ve mübâşer'et eylemeniz bâbında tenbihi hâvi mülhakatıyla liva-i karesiden işbu buyruldu tahrîr ve isdar ve tesyâr kılınmıştır. Bi minneti te'ala vusulünde bermûceb buyruldu amel ve hareketle hilâfından fevkalgayeye tehaşi ve mücanebet eyleyesiz deyü

Fi 2 S sene 65

Varak 33a Hüccet 72

Karesi sancağına tâbi' Edremit Kâzasının 61 senesi mal vergi ve bedel-i aşar ve vâridat-ı mütenevvia-i sahirenin mikdârıyla sene-i merkûme zarfında Balıkesir emvâl

sandığı cânibine teslîmât ve mahsûbat ve irsâlat vesâirelerin mikdârını mübeyyen muhasebe hulasa defteri

410903 guruş	kazâ-i mezkûrun mal vergisi
251810 guruş	bedel-i aşarın mikdârı
8500 guruş	Edremit paçahânesi
250 guruş	Tahtaköy paçahânesi
300 guruş	Edesler paçahâne birli
120 guruş	Refezin .. paçahâne ..
180 guruş	kürt paçahânesi
590 guruş	zeytinli paçahânesinden
100 guruş	savran paçahânesi
<u>673653 guruş</u>	<u>Toplam</u>

6500 guruş	Bakarhânı icârı
5500 guruş	küçükhâne icârı
590 guruş	Attar dükkânı icârı
600 guruş	ekmekçi dükkânı icârı
100 guruş	Semerci dükkânı icârı
200 guruş	Zeytinlide ekmekçi dükkânı icârı
70 guruş	Nalbant dükkânı icârı
<u>687214 guruş</u>	<u>Toplam</u>

70 guruş	Edrigabı ? dükkânı icârı
576 guruş	Simitçi dükkânı icârı
1000 guruş	Kiremithâne aşırâtı
1170 guruş	Değirmenlerden faik aşırâtı

1000 guruş	Saçma mirisi
3800 guruş	Rüsûmat-1 yaylak
3800 guruş	Rüsûmat-1 kışlak bedeli
<u>698631 guruş</u>	<u>Toplam</u>

900 guruş	Sazlık yeri
2500 guruş	Türkmenlerden dağ hârcı
1300 guruş	.. yeri
500 guruş	Polatçı esnafından ber mutat
20000 guruş	Meblağ-ı maktu
2224 guruş	Rüsûmat-1 köyteyne bir .. sene altmış birin (silik) ..
<u>726155 guruş</u>	<u>Toplam</u>

5275 guruş	Rüsûmat tezakir müruru mertebe – 1172 guruş
57800 guruş	Rüsûmat-1 cizye giran
<u>789185 guruş</u>	<u>Toplam</u>

789185 guruş 19 Kıt'a acem .. mücebince

0 Balıkesir (silik) sandığına (silik) teslîmât ve medfuat ve fermânların mikdârı

Kazâ-i mezkûrun sene-i merkûme martı ibtidasından şubat gayetine dein bir sene-i kamile zarfında vukû' bulan mal vergi ve bedeli aşar ve vâridat-ı mütenevvîa-i muharreresi ber-vechi yekûn 789185 guruşa baliğ ve reside olmuş ve meblağ-ı mezkûreye mahsûben .. dahi yerlerinde bulunan ilm ü haberlerden bi'l-hesab tam ol mikdâra reşide olarak kazâ-i mezkûrede seneyi merkûme emvâl-i tam bakaya kalmamış idiğünü mübeyyen kazâ-yı mezkûr meclisine lieclil ibraz işbu muhasebe senedi itâ kılındı.

Fi 29 RE sene 62

Mühür İhsan

Hüccet 73

Medine-i Edremit kuralarından Zeytinli Köyü sakinlerinden Hâcî Hüseyin bin Ahmed nam kimesne mecliste şer'î hatir ve lâzım olundukta işbu bai's-sü't-terkîm sarı oğlu Lefter veledi Yorgi nam zimmî mahzarında ikrârı tam ve takrîri kelâm idüb şeran yedinde mülk ve hakkım olup Zeytinli Köyüne civârında şarlık dere nam mahalde vâki' bir taraf-ı kostandi oğlu estelyanı zimmî zeytinliği ve bir taraf-ı yörük Hâcî 'Osmân zeytinliği ve bir taraf-ı somalı yörük ali zeytinliği ve bir taraf-ı dere ile mahdut otuz iki sak ve bentten eşcârı tarafından icâb ve kabul hâvi şurûd-ı müfsideden ari ve bey-i bâti sahîhi şer'î ile 2000 guruş müşterâyı mersûm Lefter zimmîye bey ve temellük ve teslîm eylediğimde ol dahi bervechi muharrer işтира ve temellük ve tesellüm ve kabz-u kabul eyledikten sonra semeni olan meblağı mezbûr 2000 guruşu müşterâyı mersûm Lefter veledi Yorgi zimmîden bitemam velikmal ahz-u kabz eyledim fima ba esmar-ı mahdut mezkûrda asla benim keyfiyyat ve yahtar mutasarrıf olsun deyü dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î mavakaa bittaleb ketb olundu.

Fi 11 S 66

Şuhûdü'l-hal

Müdir-i kazâ veçhi 'Abdulkerim Ağa

Yörük yeni İbrahim Bey'

Nalbant Hâcî Hüseyin

Kâtib-i Mahkeme Şâkir Efendi ve gayrühüm

Varak 33b Hüccet 74

Karesi sancağına merbut Edremit Kâzasının 260 senesine mahsûben mal vergi ve bedeli aşar ve vâridat-ı sâire-i mütenevviyasının mikdârını mübeyyen hülâsası

Kaffe-i mâl-ı kazâ

391365 guruş kazâ-yı mezkûrun sene-i merkûme vergi-i mahsûsası

25181 guruş kazâ-yı mezkûrun sene-i merkûme bedel-i aşarı

146643 guruş kaffe-i vâridat-ı müneteviyanın mikdârı

789818 guruş Toplam 11/12

789818 guruş Balıkesir emvâl (silik) teslîmât (silik)7

0

116481 guruş 6 vâridat-ı mütenevvîa-i sâire

30161 guruş 6 ..

149643 guruş 12 Toplam

0

Kazâ-yı mezkûrun sene-i merkûme mal vergi ve bedeli aşar ve bir sene-i kamile zarfında vukû‘ bulan kaffe-i vâridat mütenevviaları ber-vechi yekûn 789818 guruş 12 paraya baliğ olmuş ve emvâl-i mezkûreden bi’t-tahsîl Balıkesir emvâl sandığına teslîmâtları olup yerlerine verilen ilmühaber bilhesap teslîmât ve mahsûbatlarından ol mikdâr baliğ olarak seneyi merkûme emvâlinden kazâ-yı mezkûrde bir akçe bakaya kalmamış idiğünü mübeyyen kazâ-yı mezkûr meclis tarafına işbu ilmühaber verildi.

Fi 28 S sene 61

Mühür Es-seyyid Mustafa Şâkir

Hüccet 75

Maruz-ı abd-i daileridir ki

Medîne-i Edremit mahallatından Tuzcu Murad Mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat iden ‘Arab Hâcî Mehemed Ağa bin ‘Abdullah nam müteveffânın yetimlerinin vasî-yi mensûbeleri tarafından vekîl-i müseccel-i şer‘î si ve kıbel-i şer‘den mensûb nâzırı İbrahim Ağa bin ‘Abdulaiziz nam kimesne meclis-i şer‘-i şerîfi enverde hazır olduğu halde müteveffâ-yı mûmâ-ileyh elhac Mehemed Ağa tarafından liebevyn kız karındaşı ve şahsı ta‘rif-i şer‘î ile marife şerîfe nam Hatun müteveffâ-yı mûmâ-ileyh Hâcî Mehemed Ağa zimmetinde deyn-i karz-ı şer‘î den 10000 guruş alacak hakkı olup hatta vefat etmezden üç dört mah mukaddem meblağı mezbûrdan .. deyni olduğunu şühûdu muhızrlarında ikrâr ve işat dahi etmiş idi şimdi terekesinden talep ederim deyü baddeddava müdde-i aleyh merkûm İbrahim Ağa külliyyen inkar idice müddeiye-i mezbûre şerîfe Hatundan davayı meşrû‘asına mutabık beyyine talep oldukça ledettezkiye şehâdetleri makbûle olan Savran-ı Kebîr Köyü sakinlerinden Bekir oğlu Ali ve Edremit sakinlerinden Karagöz Ali bin Cafer nam kimesneler şahadetleriyle veçhi şer‘î üzere bade’l-isbat ve’t-ta’in mûcibe

tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan meblağ-ı mezbûr 10000 guruş müddeiye-i mezbûre şerîfe Hatun edâ' ve teslîme vekîl ve nâzır merkûm İbrahim Ağaya tenbih olunduğu bi'l-iltimas huzuru alilerine 'ilâm olundu.

Baki emril Hazreti men lehül emîr

Fi 7 CA sene 65

Varak 34a Hücet 76

Sûret-i mektûb hazreti sadaret penahi

Atufetli efendim hazretleri

Dersaadette kain hâne ve dükkân ve hamam ve mağaza ve hân ve oda vesâir akarın hin-i isticârlarında ashâb-ı akardan ba'zıları menafi-i zatiyesini düşünüp ve nizâmâtî belediyeyi ihtilal edeceğini kayd etmeyüb bunların icâr ve isticârları hakkında ba-irâde-i seniyye karargir olan kontrato usulünün icrâsına riâyet etmeyerek ekser kefilsiz ve meçhulul ahval eşhas yani dilediklerini icâr etmekte ve dışarlarda dahi bu madde henüz bir nizâm ve rabt tahtında olmayarak gerek der saadette ve gerek dışarlarda bir takım uygunsuzluk vukû' bulmakta olmasıyla bu misüllü akar vesâire ashab taraflarından hod be hod kimesneye icâr olunmayup ica ve isticârı takrîrine bilâ istisna bade ezin kefalet ve kontrato rabt ve .. olunarak vukû'a gelen uygunsuzluğun önü kestirilmesi zımnında tenbihâti umûmiyye icrâsı ve işbu kontrato usulünü vaz ve tesisinden maksat ali mücerret cümlelerin emniyeti ve nizâmâtî belediyeyi istikmal kaziyesi olduğuna ve şu kadar ki madelet-i seniyye icâbınca ..ızdırabından naşi icâr-ı cüzi ile kiraya verilecek hâneler ashabıyla müste'carlarının gözedilmesi lâzım geleceğine nazaren bu husûsa mahsûs ta'iniye murad-ı taiş için kiraya verilecek aciz ve acize hâneleri sâye-i şevket vâye-i hazreti cihândaride müstesna tutulup dersaadet ve taşralarda kain hânelerden bir hânenin hin-i icârında şehriye 100 guruşdan senevîsi 1200 guruşa reşide olduğu halde bunlar akar hükmünde olacağından madunundan olmamak şartıyla icâresi bu mikdâra baliğ olup hânelerden tamim sûretiyle kontrato resmi olarak guruşta bir para alunup zabtiye neferâti ve mahalleri meclisleri ma'rîfetiyle senedinin i'tası ve işbu kontrato senedi varaka-i sahîhaya yazdırılıp zikir olunan guruşta bir para resm-i varaka-ı sahîha için alınacak akçe ile iktifâ' olunması ve dükkân vesâir mahall-i ticâret olan şeyler ashabından dahi guruşta bir para resim ile varaka-i sahîha bahâsı alınması ve müste'cardan bir şey alınmak icâb etmeyeceği misüllü ashâb-ı hâne ve dükkân

vesâireden ahzı gösterilen akçeden başka kaydiye ve feraz-ı ? avaidi namı ve nam-ı aherde zinhâr bir akçe alınmamak ve aldırılmamak üzere usulü mezkûrun devam ve istikrârına bizzat aleddevam takayyüd ve ihtimam olunması ve bu misüllü emlak ve muskazat-ı sâire ? senedâti bir minvâl muharrer evrâk-ı sahîhaya yazılıp bunlardan mikdârı icâre göre alınacak varaka-i sahîha bahâsının nafia hazinesine ve hân ve dükkân vesâirden alınacak guruşta bir para resim ile varaka-i sahîha bahâsından dahi malîye hazinesine teslîm kılınması ve müstemanatın memâlik-i mahrûse-i şahânedede isticâr ile derûnunda ticâret-i melufeleri ne icrâ edegeldikleri mağaza ve odanın icâr ve isticârında el-hâletü hâzihî tebea-i saltanâti seniye haklarında icrâ olunageldiği misüllü ahâliden kabul ve hoşnudu vâki‘ olupta kendisi dahi tebea-i Devleti aliyeden olmak şartıyla kefil irae edenler yine icâr ettirilüb furûhat edecekleri eşyâ nizâmâti belediye muhalefet olmadığı halde ruhsat verilüp velhasıl nizâmat-ı belediye ve vikaye-i usulü esnaf ve asayiş tebea-i kaziyesi gözedilerek hilâf-ı teamül ve adet ve muğayir-i nizâm-ı belde muamelat ve musaadat vukû‘ bulmamasına ve ale’l-husûs .. ve kadeh ile müs kirat satılmamasına dikkat olunmaması dükkân tutmak isteyenlerin dahi hin-i icâr ve isticârlarında icâr olunacak hâneye nizâmat-ı belediyeden mevki’ ve mahal ehl-i İslâm mahalle ve hânesi olmayarak icâr ve isticârlarında nizâm ve memleketçe bir güna mahzur olmadığı halde kezalik kaviyyi kefilleri alınarak ve kontratoya rabt kılınarak isticârlarına müsaâde gösterilmesi ve bu sırada gerek dersaadette ve gerek taşralarda ba’zı mahallerde her bir dükkân ve sanat-ı mahsûs olarak müesses olan nizâmı icâbınca orda başkası işleme memnu’ olduğu halde her ne hal ise bir müddetten berü buna dikkat olunamayub meselâ bir sebzevatçı dükkânında attarlık ve attar dükkânında manavlık ticâreti olunmasıyla bundan ihtar sûretine yani gerek nizâmına halel cari olmayup her bir dükkânda ashabının istediği sanat icrâ olunarak bu sûretle dahi türlü uygunsuzluğun vukû‘a gelmekte olduğundan nizâm-ı mezkûrun te’kîd ve istikrârıyla çünkü bir dükkân-ı kadimden bir sanat-ı mahsûs olarak yapılıp orada aher şey icrâsı memnuattan olmasıyla her kim dükkân ve mağaza ve oda isticâr eder ise ol mahalle kadimden mahsûs olan sanat ve ticâret ne ise anın icrâsıyla nizâmat-ı belediyeyi ihlali sebep verebilecek ve zikir olunan ağsar ? ve gerek .. mugayir olacak aher şey icrâ olunmamak şartıyla icârına ruhsat verildiğinde dahi yapılacak kontrado senedine derç olunması ve herkes mutasarrif olduğu dükkânı kar ve sanatında başka şey için vermemek üzere müste‘carıyla mukavale ettiği vâki‘t ta‘in-i şurûd eylemesi sûretinin dahi umumen tebeyyün kılınması ve işbu .. hilâfında hafi ve celi eşyâ furûhat edecek ve nizâmâti belediyeyi

ihlale sebep verebilecek olduğu sûrette bu makuleleri bizzat aleddevam tecezzi ve tahbis olunarak icrâyı iktizâsına bakılması sûreti meclisi vala ve umumide tezekkür ve tasvib olunarak hâk-i pâ-y-i aliden bi-l-istîzân irâde-i isabet sade-i cenâb-ı mülûkdâri dahi ol merkezde şeref-sunûh ve sudûr buyrulub mantuk-ı celile üzere icrâ-yı muktezâsıyla keyfiyeti lâzım gelen bildirilmiş olmakla zâti atufileri dahi ber mûceb mudale-i seniye mahlûl uhte-i beiheyeri olan Balıkesir sancağı dalaind kain mahallerde hududu meşrû'anın icrâyı icâbına saf-ı himmet ve şevekdirki, ta'rifeye olmadığı vechiyle ber kanun

Varak 34b

ve nizâmın kendisine hükmü olmacağına mebni işbu gerek nizâmından dolayı gerek tebea-i Devleti 'aliye ve gerek müsteman taifesinden bundan mukaddem meselâ bir berber dükkânını isticâr edipte derûnunda icrâyı sanat icrâ etmekte olunupa müddet muâyynesini tekmi oluncaya kadar bir şey denilmeyüb müddeti ..milletle kontrato mukâvelesi tecdit edecek olundukları veyahut evvel müste'car çıkıp yerine aheri girecek bulunduğu takdirde icrâyı lâzım geleceğinden burasının iktizâ edenlere tefhimine mübâderet buyurmaları siyakında kaime-i meclis tahrîr ve savb-ı atufilerine .. ve tesyir kılınmıştır.

İnşallah te'ala lede'l-usul ber-vechi muharrer harekete himmet buyurmaları me'mûru senaderidir.

Fi gurre Muharrem sene 65

Hüccet 77

Diğer mektûbları

Atufetli efendim hazretleri

Metn-i nahife-i senaveride beyân ve iş'âr olunduğu üzere .. icrâsı iktizâlarına himmet buyrulması lâzım geleceği misüllü husûsu mezkûr müşirliği me'mûriyeti teferruatında olmasıyla dersaadette icrâ olunduğu vechiyle bu maddenin hakkında tab' ettirilen senedât ve ahval-i cariyesine tatbiken terkîm olunan ta'limâtın irsâliyle hasılâtı vakiasının nizâmı vechiyle eyyam-ı mahi bir kere başkaca irsâli husûsu savb-ı atufilerine ber-tafsil iş'âr olunacağına ve hâsılât-ı vakıa hazine-i celile-i malîyeye ait vâridattan bulunduğuna binaen senedât-ı matbû'anın mahalleri defterdaran ve mal müdîrleri ma'rifetleriyle meclisce icrâ olunarak tesviye iktizâsına bakılması ve bu

maddeye ve sudde-i izam hazerâti tarafından ve taraf-ı atufilerinden bizzat nezâret ve işbu .. olan nizâmın bilâ noksan tamamı icrâsına dikkat olunarak bu bâbda mugayir-i nizâm-ı hal ve hareket vukû'a gelir ise ol halde me'mûrin ve a'zâyı meclis mes'ul olacaklarından ana göre icrâyı icâbına mübadet olunması taahhüren zabtiye müşiri rif'atlü Pâşâ hazretleri cânibinde ba tezkere inhâ ve ifâde olunmuş olmakla bu maddenin dahi mebn-i nahife-i hâlisânemizde muharrer husûsatın tesviye-i icâbıyla beraber icrâyı iktazısan himmet buyurmaları me'mulüyle tahşiye tahrîrine ibtidâr kılındı.

Fi 3 Muharrem sene 65

Kad vesale ileyna 17 SE sene 65

Hüccet 78

Medîne-i Edremit mahallatından Turhanbey Mahallesi sakinlerinden şerîfe bint-i halime nam Hatun tarafından .. molla Ahmed bin İbrahim ve İbrahim bin Musa nam kimesneler şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâlesi ihtisab Halîl Efendi ibn-i Hasan meclis-i şer'î şerîfi enverde işbu rafiü'l-küttâb el-Hâcî Mustafa bin ali müvacehesinde bi'l-vekâle ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm edüb müvekkilim mezbûre şerîfe Hatun akd-i âtiyyü'z-zikrin suduruna deyin yedimde mülk ve hakkım olup Narlı Köyü kurbunda bir taraf-ı Davud Efendi zeytini ve bir taraf-ı akıllı oğlu Ahmed Ağa zeydini ve bir taraf-ı aşık ali oğlu zeytini ve bir taraf-ı tarîk-i amm ile mahdut 22 adet zeytin eşcârı tarafeynden icâb ve kabul hâvisi bey-i sahîh-i şer'le merkûm çelevi Mustafaya 1100 guruş bey' ve temlîk ve teslîm eyledikte ol dahi ber-vechi muharre iştira ve temellük ve teslîm ve kabz ve kabul eyledikten sonra semeni olan mebalîğ-i mezkûru müşterâ merkûm yedinden bi't-temam ahz-u kabz eyledim bade'l-yevm eşcâr-ı mahdut mezkûrda benim kat'a alakam kalmayub müşterâ merkûm Mustafa'nın mülk-i müşterâsı ve hakkı sarîh olmuşdur keyfe ma yeşa ve yehtar mutasarrıf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkü's-şer'î ma vakaa bi't-taleb ketb olundu.

Hâfız Emin Efendi, Müezzîn Ahmed Efendi, Çubukçu hacı sam oğlu Hâcî Ali , Halıcı Bekir usta .. oğlu Mehemed kilimci Mehemed usta ve gayruhu

Varak 35a Hüccet 79

Hamiyyetli Ağayı muhterem hazretleri

Fransa Devleti tebeasından cevani rumni bezirgânın sahib-i arz-ı hal tarafından bezirgânın meyanlarında davaları olup mersûm cevani rumni Bursa'da olduğu halde ma'rîfet-i meclis ve ma'rîfeti tüccar ile davaları Bursa'da dermiyan-ı birle müddei-i aleyh bi'l-muhakeme 8204 guruş mersûm civan-ı rumni bezirgân zimmetin tebyin ederek itâ etmesi lâzımedendir deyü sâdır olan hüccetnâmenin mahz-ı sûreti leffen mahsûsen yasakçımız ile taraf-ı valalarına irsâl olunmuştur etrafiyla ondan dahi ma'lûmussadetleri buyruldukta mersûm cevani rumni bazirgan edremitte olmakla mersûm meclise celb buyrularak hin-i hacette bana hüccetnâme verilmedi diyerek inkar etmemek üzere huzuru mecliste yedine teslim buyrulmaları ve mezkûr hüccetnâme sudur-u mecliste yedine teslim buyrulduğunu dahi senadirlerine ? iş'âr buyurmaları ve mesmuumuza göre mersûm cevani ben konsolos vekîliyim deyi iddia eylemekte imiş aslı olmadığından ve taraf-ımızdan vekâletine daîr yedinde hiçbir vekâlet ilmühaberi olmadığından bu vecihle kelâmına 'itibâr ve nazar buyurmamaları ricamızdır.

Fi 13 N sene 65

Ali meâb

Ma Odurnisun Cenral konsolos devlet-i Fransa der İzmir

Fransız yazılı metin sûreti

Hüccet 80

Medîne-i Edremit Mahallatından Tuzcu Murad Mahallesi sakinlerinde sâ'atçı Es-seyyid Mustafa bin nam kimesneye meclis-i şer'î hatirde nizâm-ı tevkirle işbu rafiâtü'l-vesika zevcesi Ümmü Gülsüm bint-i Mustafa nam Hatun mahzarında .. ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm idüb işbu labis olduğum elbisemden mâadâ mahalle-i mezbûrede vâki' bir taraf-ı çördekçi oğlu Hâcî Ahmed menzîl ve bir tarafı Emiroğlu kerîmesi Müzeyyen ve bir taraf-ı hums oğlu Hâcî Hâfız Nezir ve bir taraf-ı tarîk-i amm ile mülk derûnunda mevcûd olan bi'l-cümle emvâl ve eşyâ zevcem mezbûre Ümmü Gülsüm Hatunundur benim asla ve kata menzîl-i mahdut mezkûr ile derûnunda mevcûd eşyâyı alaka ve medhalim yoktur dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î ma vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi 29 S sene 66

Şuhûdü'l-hal

Mahalle-i mezbûre muhtârı Arif Ağa bin Ali Efendi, Muhtab Hasan, Kerbiççi oğlu Hüseyin oğlu Hâcî Hüseyin çörtükçü oğlu Hâcî Mehmed Ağa kâtib-i Mahkeme Şâkir Efendi ve gayruhum

Varak 35b Hücet 81

Elli altı senesine mahsûben edremid kazâsından alelhesap namıyla tahsîl olunan mebalîğ

220315 sene-i merkûmeye ruz-ı hızırına mahsûben İslâm zi kudretlerinden Ba defter tahsîl olunan der zaman Hâcî Ahmed Ağa

45190 reâyalardan tahsîl olunan

265505 t

247705 sene-i merkûme ruz-ı kasımına mahsûben ale'l-hesap olarak umum üzerine tevzî' ve tahsîl olunan der zaman Rüşdi Efendi

513210 t

Kazâ-i mezkûrun vergisi elli yedi senesi tahsis kılınıb sene-i mezkûrda icrâ olunan tevzî'at

329000 elli altı senesi kazâ-i mezkûrun vergiyi mahsûsası

329000 elli yedi senesi vergisi

658000 t

513210 balada mezkûr mebalîğ iki senenin vergisinden tenzîl kılındığı ba ma'rîfet müteveffâ? Hakkı bey'

144790

265505 İslâm ve reâya zi kudretlerinin mukaddema vermiş oldukları

410295 gören oğlu Hâcî Mustafa Ağa ma'rîfetiyle tevzî' olunan mebalîğın mikdârı

144790 irsâl-i hazine kılınan mebalîğ

265505 t

220310 İslâm zi kudretlerinin Ahz olunan mebalîğın mahallerine tadiye kılınıb ibra ki

45190

Hüccet 82

Muma ileyh Hâcî Mustafa Ağadan suali icâb edeceği

İftharü'l-emâcid vel ikram hacegan-ı divân-ı hümâyundan ayvalık Kâim-makâmı fütüvvetlü efendi ve Edremit Kâzası müdürî rif'atlı ağa dame mecdühûma ve şer'î şiar kazâin-i mezkûriye nâibleri faziletlü efendiler ile Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve emrud abad ve Kozak ve Bergama ve nevâhi-i Bergama ve eylice-i Bergama kazâlarının nâibleri meveddetlü efendiler zîde ilmihüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân müdür ve a'zâyı mecalisi hamiyetlü ağalar zîde kadruhum inhâ olunur ki rabbimiz te'ala ve tekaddes hazretleri zat-ı şevket simat cenâb-ı mülûk-âneye tükenmez ömürler ihsanıyla ilelebet erike-i piraye kemâl-i tenderisti-i? Akıbet buyursun mevhub ve mütehâllik buyuruldukları şeyha-i? Behiyye-i fukara perverileri iktizâyı meali ihtidasından olarak sâye-i ihsandaye-i mülûk-ânelerinde müstezil olan bi'l-cümle tebea-i ve sekene-i ahâli ve neferatın mezalim ve tadiyahattan vikayesi ve lasima aralık vukû' bulan kıta'l madde-i kerihası ve bunun emsali mevaddan dolayı katilin zâhire çıkarılması sıralarında ihbâr-ı zaife ve mesmuat na münâsibe şunun bunun derdest ve habse ilka-i birle şahs-i vahide eziyet ve işkence misüllü hâlâtın adem-i vukû'uyla herhal ve karda istihsal asayiş halleri akdem-i imal hayriyet-i iştimâl-i mülûk-ânelerinden olarak bu husûs hayriyet-i nususun her bir taraflarda dâima ve müstemirran icrâ kılınması iktizâyı emr-i irâde-i seniyyeden olarak ber mûceb irâde-i seniye-i keyfiyet evvel ve âhir taraflarınıza iş'âr ve muahharen şer'f vürûd olan ta'limât-ı seniyyenin birer kıta' sûretleri ihrâç ve inhâda kılınmış ise de bu usuleadem-i riâyetle bundan akdemce Soma kazâsında mütekavlen vefat etmiş olan tırhaleli bir kimesnenin vukû'-ı katli ta'limât-ı seniyyeye tatbîken ibtidayı emîrde merkez livaya ba mazbata ifâde ve iktizâsı meclisce lede't-tezekkür ba'dehû buradan dirilecek cevaba göre 'amel ve icrâ olunmak lâzımeden iken mügayir-i ta'limât olarak mütekavvil-i merkûmun katillerini zâhire ihrâç eylemek hilesiyle heman mezanne olunan birkaç kimesneleri habse ilka ve mugayir-i şer' ve nizâm biçareleri eziyet ve işkence ve ayaklarına kibrit sararak hark etmiş oldukları bilihbâr mesmuumuz olmuş ve bu keyfiyet külliyyen şer'î şerîf ve ta'limât-ı seniyyeye mugayir ve mukaddema vâki' olan

Varak 36a

... münafi düşmesinden dolayı derhâl kazâ-yı mezkûr müdür ve a'zâyı meclis celb olunarak vukû' bulan uygunsuzluğun nizâmı veçhiyle icrâsı derdest olunmuş isede keyfiyeti mukaddema taraflarınıza iş'âr kılındığı vecihle bundan böyle kazâlarınızda o husûsa mevadd-ı kerihenin vukû'unda ashab-ı cünha ve katilin zâhire ihracı murad olduğu halde sûret-i teshile meclisce lede'l-mütalaa ol vecihle ashab-ı cünha ve katilin mevadd-ı kabihaya ihtisar eylediği şer'an tebeyyün eylediği halde heman o misüllü ashab-ı cünha ve katil ber müceb ta'limât-ı meclisce bittevkîf iktizâ eden istintak nâmesiyle lâzımgelen mazbatasının mevadd-ı kerihe ne vecihle ve ne sûretle vukû' bulduğu tafsilen gösterilerek istintak nâmesinin keffiyle keyfiyetin bu tarafa iş'ârı husûsuna mübaderet ve bunu hilâfî olarak bilâ istizan hod be hod nehyinin? Zâhire ihrâcî zımnında bir takım mazanne olan kimseleri eziyet ve işkence misüllü hâlât vukû'a gelir ise sonra vehameti nefsinize raci olacağından ana göre hareket ve hilâfiyat gayetü'l-gaye zarar ve mücanebet eylemeniz bâbında tenbihen ve ifhâmen ve ihtaren ve mahsûsen divan-ı mutasarrıflık liva-i karesiden işbu buyuruldu tahrîr ve istar ve ileyhi ba'sehu? tesyâr kılınmıştır biminnehu te'ala vusulünde gerekdir ki ber müceb buyuruldu amel ve hareket eyleyesiz.

Fi 7 S sene 65

Hüccet 83

İcâr senedi hakkında lâyiha

1.madde

Fî-mâba'd der aliyyede ve gerek eyalette bi'l-cümle ashab-ı emlak ve akar-ı buyut ve dekâkin ve mağaza ve çiflikat ve bağ ve bağçelerini taliblerine icâr eylediklerinde iktizâ eden kontratosenedleri hüccet-i belde muvâfakatiyle tanzim olunacağından ashab-ı emlak ile müste'cerin beytlerinde olunan mukavelât ve şer'ait-i sâire-i mukteziye derûn-i senedde sarahaten derç olunacaktır

2. madde: Senede rabt olunacak dükkân ve mağaza ve hân ve emsali emlak-i zeşi? İçin icâr olunacağı ve isticâr edecek kimesne kangî devlet tebeasından ve ne esnaftan bulunduğu lede's-su'âl keyfiyeti kontrato senedine derç olunacağı misüllü sened-i mezbûrun kat' olunacak defterlere koçanında kalacak parçasına dahi aynen kayd olunarak mutasarrıf ve müste'car beyninde karargir olarak mukavelât dahi tafsilen

Varak 36b

Mezkûr parçaya tahrîr ve işâret olunacaktır ve akar sahibi senedi temhir edeceği misüllü müste'car tarafından irae olunacağı kefil dahi mahall-i kefalete isim ve künye ve şöhretini vaz' ile temhiren tasdîk ve mührü olmadığı halde imza edecektir

3. madde: İcâr olunan akarın icâre-i hasılası her neye baliğ olur ise ber minvâl muharrer guruşda bir para resm alınacağı misüllü varaka biha dahi el-hâletü hâzihî her tarafta mütedavil olan varaka-i sahîha kıymetine tatbîken yüz guruştan beşyüz guruşa kadar olan icâre senedinden yirmi para ve bin guruşluk icârdan bir guruş ve andan yukarısı ale hâzihî îfâsı beher binde bir guruş hesabıyla isti'fâ' kılınacağı ma'lûm olmak üzere şer'h verildi

İşbu kontrato senedâtından ba irâde-i seniye tahsîl-i mukarrer olan guruşta bir para haraç ashab-ı emlak ve akar taraflarından tadiye olunacaktır

4.madde: Derûnunda demirbaş ve gerek alâti bulunan çiftlik ve bostan ve bağ ve bağçe ve emsali emlakın icâr ve isticârında mutasarrıf ve müste'carının birbirlerine memhuren verecekleri demirbaş defterleri ve tekasit madude ile itâ kılınacağı bedel-âti be vech-i icmal kontrato senedâtına derç ve işâret olunacaktır

5.madde: Düvel-i ecnebiye tebeasından hâne ve dükkân ve mağaza isticâr edecek olan kesanın yedlerine dahi bend-i sanide beyân olunduğu üzere verilecek kontratolara nizâmat-ı beldeye ve tebea-i devlet-i aliyeye tatbîken derç olunacağı ve anlar dahi kabul kılınacağı şerâit tamamıyla icrâ edeceklerine muteber kefil olunarak şer'ait-i mündericeyi kabul eylediklerini meşar gerek müste'car ve gerek kefil tarafından zir kontratoya vaz' ve imza olunacaktır.

Varak 37a Hücet 84

Bais-i defter-i kâssâm oldur ki

Medîne-i Edremit kuralarından Taht Köyü sâkinlerinden iken bundan akdem vefat iden İsmail bin hüseyin verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Ümmühân binti 'Abdullah ile sağîre kızı güllü ve li-ebeveyn kız karındaşı hatice münhasıra olduğu lede'ş-şer'-i enver zâhir ve nümayan olduktan sonra sagîr mezbûre tesviye-i umûruna bi'l-hücet-i şer'î ye vasî-yi mensûbesi vâlideleri mezbûre Ümmühân Hatun ile mezbûre hatice Hatun talep ve ma'rîfetleri ve ber-vechi hasbi nâzırı köy-i mezbûre muhtârı Mustafa bin Ahmed iltimasla tahrîr ve terkîm ve beynel verese tevzî' ve

taksîm olunan tereke-i müteveffâ-yı mezbûr defteridir ki ber vech-i âti zikr ü beyân olunur

Fi ..ra sene 65

Bir bâb menzil 600 guruş

Kara sığır ineği re's 1 150 guruş

Köy-i mezbûre bir kıta' kürümi mülk bağ 1 dönüm 200 guruş

Evan-ı nuhas 10 k 70 guruş

Müsta'mel menan? 50 guruş

Müsta'mel sandık 2 (silik)

.... 1 20 guruş

Yün memlü döşek 1 25 guruş

Müsta'mel yorgan 2 20 guruş

Yastık 4 20 guruş

Müsta'mel halı 1 10 guruş

Nacak 1 10 guruş

Hırdavat-ı menzîl 20 guruş

Der anbar-ı rugan zeyt bi't-tahmin dest 7 f 32 2240 guruş

3467 guruş

Minhâü'l-ihracât

Deyn-i müsbit Hâcı 'Osmân Efendi mahsul-i bağ desti 25 f 32 800 guruş

Deyn-i müsbit Hâfız Emin Efendi mahsul-i bağ rugan zeyt desti 12 f 34 384 guruş

Deyn-i müsbit Delibaş Ağa oğlu hüseyin mahsul-i bağ rugan zeyt desti 10 f 32 320 guruş

Rugan zeyt-i mezbûrin öşri şer'î si desti 7 f 32 224 guruş

Rugan zeyt-i mezkûrin bir merkezde tafsil olundukta

icâb eden meskenet hakkı desti 7 f 32 224 guruş

Resm-i kısmet-i adi 86,5 guruş

İnam-ı sagîr-i mezbûre -20

66,5

Mihr-i zevce-i mezbûre

100 guruş

Yekûn

2138,5

Sahhü'l-baki li't-taksîm beyne'l-verese

1328,5 yalnız bin üçyüz yirmi sekiz buçuk guruştur

Hisse-i zevce-i mezbûre 5

166 guruş

Hisse-i binti mezbûre

664 guruş

Hisse-i uhti mezbûre 7/5

498 guruş

Varak 37 b Hücçet 85

Bais-i defter-i kâssâm oldur ki

Medîne-i Edremit gazi celal Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefat iden Fatîma bint-i Ahmed nam müteveffiyenin verâseti kebir kızı Aişe ile oğlunun oğlu sagîr Ahmed ve sagîr Aişe ve Emine münhasıra olduğu lede's-şer'î .. zâhir ve nümayan olduktan sonra sagîr mezbûrelerin vasîleri ... Ahmed bin Mustafa nam kimesne talep ve iltiması ile tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese tevzi ve taksîm olunan tereke-i müteveffiyeyi mezbûre defteridir ki ber-vech-i âti zikr ü beyân olunur

Fi gurre m sene 66

Yorgan 3

73 guruş 30

Döşek 1 ra yastık 1

23 guruş 5

Köhne kilim 1

10 guruş

Heybe 1

10 guruş

Melaz? Maa dağarcık

7 guruş

Nohut bulgur

20 guruş

Rugan zeyt bir mikdâr

20 guruş

Tekne ve tahta

11 guruş

Küp 2 desti 1

12 guruş

Alaca	30 guruş
Hurda ...	3 guruş
Müsta'mel entari 1	150 guruş
Sandık 1 hasır 1	10 guruş
Kebîr ve sagîr tâbe 3	251 guruş
Tas 2 tepsi 1	30 guruş
(silik)	23 guruş
Dağarcık 2 ...2 değirmen taşı maa tâbe 1 tas 1 tencere 2	31 guruş
İncir eşcarı 1	20 guruş
Pâşâ Sultân nam mahalde menzîl 10	450 guruş
.... 15	550 guruş
Mahalle-i mezbûre bir bâb mülk menzîl	800 guruş
İnek maa dana	300 guruş
Cem'ân yekûn	
2816 guruş	
Minhâül ihrâcât	
Teçhiz ve tekfin	246 guruş
Resm-i kısmet	71 guruş
Kaydiye dellaliye ve hammaliye	26 guruş
Cem'ân yekûn 343	
Sahhü'l-baki li't-taksîm beyne'l-verese 2523 guruş	35
Hisse-i bintil mezbûre	
Hisse-i ibnül ibnil merkûm 630 guruş 28	
Hisse-i bintil ibni mezbûre	315 guruş 14
Hisse-i bintil ibni mezbûre	315 guruş 14

Hüccet 86

Bais-i defter-i kâssâm oldur ki

An asıl asitane-i ‘aliyeli olup bundan akdem vefat iden liman reisi Ahmed ibni İbrahim Ağanın zâhirde verâseti ma‘rûf ve ma‘rûfesi olmayup terekesi cânib-i beytü’l-mâle aid ve raci olunan beytü’l-mâl mezkûr me‘mûru hamiyetlü Hamdullah Ağa talep ve ma‘rîfet ve ma‘rîfet-i şer‘le tahrîr ve terkîm ve ağası muma ileyh beyne’l-li-ecli’l-eman teslîm olunan tereke-i müteveffâ-yı mezbûre defteridir ki ber vech-i âti zikr ü beyân olunur

Fi gurre ce sene 65

Müsta’mel ihram 1	5 guruş
Gömlük maa don 2	3 guruş
Köhne setri? 1	10 guruş
Köhne aba 1	5 guruş
Bir mikdâr hırdavat	5 guruş
Çuka maa kese	2 guruş
Köhne yorgan 1 yastık 1	15 guruş
Kılıç 1	35 guruş

Yekûn 80

Hammaliye ve dellaliye -5,5

74,5

Teçhiz ve tekfin -70

4,5

Varak 38a Hüccet 87

Sûret-i vakfiye

Medîne-i Edremit mahallatından kapucubaşı Mahallesi sakinelerinden Ümmü Gülsüm bint Mehemed nam Hatun tarafından zikr-i âti vakıfda ikrâr-ı tam muhakeme vekîli olduğu zat-ı mezbûreyi bil ma‘rîfetişşer‘î ârifân olan Fertek? Köyü Mehemed Ağa bin Hâcı Mustafa ve tahnide? Köyü Saka oğlu Hâcı Ahmed bin Mustafa şehâdetler sâbitü’l-vekâlesi Zekeriya Efendi bin ebu bekir nam kimesne

meclis-i şer'î şerîf-i enverde vakf-ı âtiyü'l-beyânın li-ecli't-teseccül vel itmam emr-i tekmil ve iktizâ mezbûre tarafından mütevellî nasb ve ta'in olunan Hasan bin Hasan nam kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve itiraf sarîh meri edip müvekkillerim mezbûre Ümmü Gülsüm Hatun vakf-ı atî'l-beyânın suduruna değin yedimde ve taht-ı tasarrufumda mülk ve hakkım olup Medîne-i mezbûre tâbi' Tahta Köyü tahtında Bekir yeri nam mahalde vâki' bir taraf-ı adalı yeltezac zimmî zeytinliği ile mahdud 22 sak zeytin eşcârı ve yine köy-i mezbûr tahtında Hâcî ali oğlu zeytinliği (silik) Hâcî İbrahim Ağa zeytinliği ve bir taraf saka oğlu Hâcî Hasan zeytinliği ile mahdud 140 sak zeytin eşcârı ve yine Medîne-i mezbûre tâbi' Kolfer? Köyü ... gök diken nam mahalde vâki' bir taraf-ı vâlîde Sultân aleyhişşan efendimiz hazretlerinin ödemişler? Celilelerinden zeytin bağçesi ve bir taraf-ı hadî oğlu Türkmen Hüseyin zeytinliği ve bir taraf-ı Celil Ağa oğlu ve talebel cennatinniam vakf-ı sahîh-i müebbed ile vakf ve habs edip şöyle şart eyledim ki zikr olunan eşcârlar ale ma yümeckin ıslah ve tımar olunub menafi-i semaratından her ne hasıl olur ise oşr-i şer'î si ve masari'fat-ı sâiresi bedel ihrâç cami-i mezbûrun önünde beher gece sabahâ kadar bir kandil ikad oluna ve baki ne ki fazla kalır ise mütevellîye şurûd ola ve ben hayatta oldukça vakf-ı mezkûre kendim mütevellîye olup vefatımdan sonra üvey oğlum Hâfız Hüseyin Efendi bin Hasan mütevellî ola bade vefatehu mûmâileyh hüseyin evladı ve evlad evladı zükür ve ünası alesseviye ....mutasarrıf olalar bade inkırazil kül cami-i şerîf mezkûrun her kim sahip olur ise rey-i hakimüşşer'le mütevellî nasb oluna ve vakf-ı mezbûrun tebdil ve tağyiri merraten bade uhra yedimde ola deyü eşcâr-ı mezkûrun mukaddema ilhah-ı harirfi'l- yevmi sabi' min şehri şevvali'l-mükerrem sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elf

Hüccet 88

Sûret-i vakfiye-i aher

İhtisab me'mûru Halîl Efendi, ankaravi İbrahim Ağa, müderrisinden Trabzoni İsmail Efendi, kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi, muhızır Hâcî Hüseyin ve gayruhum

Medîne-i Edremit mahallatından kapucubaşı Mahallesi sakinelerinden Ümmü Gülsüm bint Mehemmed nam Hatun tarafından zikr-i âti vakıfda ikrâr ve muhakeme yine vekîli olduğu zat-ı mezbûreyi bil ma'rîfeti'ş-şer'î ârifân olan fernek? köyli Mehemmed bin Hâcî Mustafa ve mahalle-i mezbûr hatip Hüseyin Efendi bin Hasan nam kimesneler şehâdetleriyle ber nehci şer'î sâbitül vekâlesi Zekerîya Efendi bin

ebu Bekir nam kimesne meclis-i şer'î şerîf-i enverde vakf-ı âtiyü'l-beyânın li-ecli't-teseccül ve'l-itmam emr-i teknil ve iktizâ mezbûre tarafından mütevellî nasb ve ta'in tahtasız köy itasından Hâcî Ahmed bin Mustafa nam kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve itiraf sarîh meri edip müvekkillerim mezbûre Ümmü Gülsüm Hatun vakf-ı ati'l-beyânın suduruna deĝin yedimde ve taht-ı tasarrufumda mülk ve hakkım olup Medîne-i mezbûre tâbi' Tahta Köyü tahtında armutluk nam mahalde vâki' bir taraf-ı bostancı? Oĝlu Hasan bey zeytinliĝi ve bir taraf-ı bostancı oĝlu Ahmed zeytinlik ve bir taraf-ı bölükbaşı oĝlu ve bir taraf-ı Bayezid oĝlu kerîmesi Fatîma Hatun zeytinliĝi mahdud yüz sak zeytin eşcârımı hasbeten lillahil izam ve talebel cennatinniam vakf-ı sahîh-i müebbed ile vakf ve habs edip şöyle şart eyledim ki zikir olunan eşcâr ale ma yümekkin ıslah ve tımar olunub menafi-i semaratından her ne hasıl olur ise öşr-i şer'î si ve masari'fat-ı sâiresi badel ihrâç köy-i mezbûr mescid-i şerîfnde ba berat-ıaleşşan her kim imam olur ise senede on desti rugan zeyt edremiti verilip baki kalan fazlası mütevellî merkûm Hâcî Ahmed Ağaya mutasarrıf olalar ve bade inkırazül kül .. mezkûr imamına şurûd ola eşcâr-ı mezkûru mukaddema mütevellî-i merkûm Hâcî Ahmede teslim oldu ... ileri dedikte ila aher

Şuhûdü'l-hal

Müderresin-i kiramdan Trabzoni İsmail Efendi ankaravi İbrahim Ağa ... Halîl Efendi Ali ile Molla Mehemed Kocabaş oĝlu Molla Mehemed kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi muhzır Hâcî Hüseyin ve gayruhum

Varak 38b Hücet 89

Edremit ve Kemer-i Edremit Kazâsı nâibleri faziletlü meveddütlü efendiler ve müdür ve a'zâyı mecalis hamiyetlü ağalar

Ba irâde-i seniye-i şahâne beynennas tedâvülü memnu' olan ecnas-ı meskûkât-ı atikiyenin kazâlarınız ahâlisi beynlerinde dahi tedâvülü men' olunmak ve kaffe-i ecnas akçeler taraflarına verilmek üzere kazâin-i mezkûrin cânibine mubayaacı ke-fevk-i yarargan tarafından Kebîrbaş Oĝlu Ferran ve Ağacan Oĝlu Felyuz? Me'mûr ta'in kılınarak gönderilmiş olmakla rüsûmâtın vusulünde zinhâr ve zinhâr ferd-i aferidenin ecnası alıp vermelerinden men' olunarak kâffesinin vekîl-i rüsûmât taraflarına tadiyesine gayretle bir güna mugayir-i rızayı ale hal ve hareket vukû'a getirilmemesi husûsa mübaderet eylemeniz siyakında şukka tahrîr olundu

Fi 11 l sene 65 vusulü fi 17 l sene 65

Hüccet 90

Sûret-i emîrnâme-i hazret-i vekâlet penahi

Atufetli efendim hazretleri

Orduyu hümâyunlar merkez ve mevâki'inde ikâmet üzere bulunan küçük ve büyük zabitan-ı 'askeriyeden teehhül murad edenlerin orduyu müşiri hazretleri cânibinden ve müstesna bulunanların dahi en büyük zabıt tarafından tetkikat-ı lâzimesi bilicrâ akd-i nikâha ruhsâti hâvi yedlerine birer kıta' memhur ilm ü haber itâ olunacağından işbu ilm ü haber ibraz olunduğu halde o makulelerin emr-i mesnun nikâhlarının icrâsı ve ber vech-i muharrer ilm ü haber ibraz olunmadıkça akd-i nikâh maddesinde mücanebet olunması husûsunun taşrada eimme ve muhtâran eğiden tenbih kılınması dar-ı şurayı 'askeride tensib olunduğu devletli ser 'asker Pâşâ hazretleri tarafından ifâde olunmuş olduğundan çaker-i hümâyun-ı şahânedan bi-l-istîzân ol vecihle icrâyı icâbı husûsuna emr ü fermân cenâb-ı hilâfet penahi müteallık ve şer'ef sudur buyrulup mantuk-ı alisi üzere keyfiyet delat-ı izam ve mutasarrifin ve me'mûrin taraflarına bildirilmekle zat-ı valaları dahi ber minvâl-i muharrer keyfiyetin eimme ve muhtârana eğiden tenbih ettirilmesi ve ale'd-devam işbu usulün düstûr-i amel tutulması husûsuna heman buyurmaları siyakında şukka-i huludari terkîm kılındı

fi 11 l sene 65 tarih-i vürûd 25 za sene 65

Hüccet 91

Medîne-i Edremit mahallatından tuzcu murat Mahallesi sakinlerinden fesci şeyh Mehemed bin 'Abdullah tarafından zikr-i âti ba'dehû ikrâr-ı? vekîl olduğu Mehemed bin 'Abdullah ali bin Mehemed şehâdetleriyle ale vechi şer'î sâbit olan ... Mustafa bin selman meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu râfi'atü'l-kitâb Emine bint ali nam Hatun tarafından tasdik-i vekîl müseccel-i şer'î arif bin ali iktizâ muvâcehesinde bi'l-vekâle ikrâr-ı tam ve takrîr-i kelâm edip müvekkilim mezbûre şeyh Mehemed akd-i atiz zikrin suduruna değin mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûre vâki' bir taraf-ı bayi'-i mersûm şeyh Mehemedin dikar?-ı menzîl ve bir taraf-ı sais Mustafa menzîli ve bir taraf-ı hizmetkar Ahmed menzîli ve bir taraf-ı tarîk-i am ile mahdud fevkani bir oda ve tahtani bir oda ve bir fırın ve nisf-ı mai leziz çeşme ve bir mikdâr havlu peştamal bir bâb mülk menzîlimi be cümleten ma yeştemil la yehura? Tarafeynden icâb ve kabul hâvi bey'-i sahîh-i şer'î ile mezbûre Emine Hatuna 10 bin guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber vech-i

muharrer iştırâ ve temellük ve teslîm ve kabz ve kabul eyledikten sonra semen-i mezkûru müşteriye-i mezbûre yedinden bi't-temam vel ikmal ahz u kabz eyledim badel yevm menzîl-i mahdud-ı mezkûrede benim alaka ve müdah'alem kalmayup müşteriye-i mezbûre Emine Hatunun mülk-i müşterâsı olmuştur dedikte gıbbe'ttasdîkü'-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu

Fi 3 ca sene 66

Şuhûdü'l-hal

Emin zâde Hasan Efendi saki .... Sadi bin 'Abdullah, berber 'Abdullah kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi muhzır molla Mustafa ve gayruhum

Varak 39a Hüccet 92

Ma'ruz-ı dâ'ileridir ki

Medîne-i Edremit mahallatından Hakemzâde Mahallesi sakinlerinden ikem bundan akdem müteveffiye olan Ümmü Gülsüm bint-i Hâcî Mehemed bin Ahmed nam mütevaflının verâseti zevce-i metrûkesi mahalle-i mezbûr müezzin Mehemed Efendi bin Mehemed ile vâlidesi Emin bint-i İbrahim ve li ebin ammisi el-Hâcî Hasan Ağa bin el-Hâcî Ahmed nam kimesnelere münhasıra ve tashih-i mesele mirasları bi-hükmi'l-ferâiz altı şehm 'itibâr ile şihâm-ı mezkûresi üç şehmi zevc-i merkûm Mehemed bin Mehemedde ve iki şehmi Ümmül mezbûre Emine ve baki bir şehmi ammi li ebin mersûm Hâcî Hasan Ağaya isabet-i muhakkakından sonra zevcîl merkûm Mehemed Efendi meclis-i şer'î şerîf-i enverde tereke-i müteveffiye-i mezbûreye vazatül yed bulunan Ümmül mezbûre Emine nam Hatun tarafından zikr-i âti muhakemeye vekâleti İbrahim bin musa ve kahve(ci)Hüseyn bin Mustafa nam kimesneler şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâleti Hâfız Emin Efendi bin ali nam kimesne mahzarında üzerine dava ve nefret-i kelâm edip mevrûsumuz müteveffiye-i mezbûrenin ba defteri müfredât 36700 guruş kıymetli emlak ve eşyâsı ale ma farz ile beynimizde tevzi ve taksîm ile her birerlerimiz hisse-i irsiyelerimizi ahz u kabz eylediği lakin hariç ez defteri müteveffiye-i mezbûrenin malı olup benden ketm ve ihfâ eylediği Çıkrıkçı Köyü nam mahalde ma'lûmu'l-hudut 5000 guruş kıymetli yüz sak zeytin eşcârı ve yine Çıkrıkçı Köyü nam mahalde ma'lûmu'l-hudut yüz sak ... zeytin ve yine yeri kuyu nam mahalde ma'lûmu'l-hudut 2500 guruş kıymetli 60 sak zeytin eşcârı ve yine çıkme? nam mahalde ma'lûmu'l-hudut 2600 guruş kıymetli 54 sak zeytin eşcârı ve yine beler değirmeni nam mahalde ma'lûmu'l-hudut 5500 guruş

kıymetli 130 sak zeytin eşcârı ve yine değirmeni mezkûr kurbunda bir çift altın ... ve 500 guruş kıymetli bir adet altın kuşak ve 1500 guruş kıymetli inci gerdanlık ve 1500 guruş kıymetli incili yassı? Ve 3000 guruş kıymetli inci ... ve 600 guruş kıymetli iki adet elmas seccâde ve 1500 guruş kıymetli incili salkım? Ve 200 guruş kıymetli bir adet mercan teşbih ve 300 guruş kıymetli hilali bir adet sâ'at ve 200 guruş kıymetli iki adet rehâvi çekmecesini ve 100 guruş kıymetli sim gülabdan ve buhurdan ve 150 guruş kıymetli 10 adet sim tarak ve 150 guruş kıymetli bir adet sim mirat ve 25 guruş kıymetli bir çift altın küp ki cem'ân 38625 guruş kıymetli eşyâdan tashih-i mezbûrun ile altı şehimden üç şehmi hisse-i irsiyet-i asabet eden 19312,5 guruşu gıbbessu'âl vekîl-i merkûm cümlesini külliyyen inkar edicek müdde-i merkûm Mehmed Efendiden dava-i meşrû'asına mutabık beyyine taleb olundukta imtiyan-ı beyyineden izhar-ı acz edip müvekkile-i mezbûre Emine Hatun teklif? Dahi olunmamagıyla mücebince müdde-i merkûm Mehmed Efendi meblağ-ı mezbûr 19312,5 guruşu metalibesıyla müvekkile-i mezbûre Emine Hatun bilâ beyyine muarazadan men' olunduğu bi'l-iltimas huzur-ı alilerine 'ilâm olundu baki emr hazret-i men lehul emr.. fil yevmit tasi vel işrin min şehri Muharrem-i şerîf sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhûdü'l-hal: Himmetoğlu Ahmed, Moralı Numan ağa Hâcî Abdi Ağa, çizmecici oğlu İbrahim usta, Hâcî cevad, ve kâtibü'l-mahkeme Şâkir Efendi ve muhızır molla Mustafa ve gayruhum

Varak 39b Hücet 93

Vilayet-i anadoluda balıkesiri sancağında vâki' Edremit Kâzasında sakin iken işbu sene-i mübâreke zilkadetüş şerifesinin ikinci günü vefat eden karantina me'mûrlarından es-seyyid Hâfız Mehmed Efendi bin es-seyyid Mustafa bin abdullahın verâseti zevece-i menkûha-i metrûkeleri rabia binti Mehmed ve nefise binti Abdullah nam Hatunlar ile liebeveyn er karındaşının sulbiye-i kebire kızları istanbulda Ceb Ali kapısı dâhilinde Seferikoz Mahallesiinde sakineler şerife Tevhide Ve şerife Emine bint müteveffâ Es-Seyyid el-Hacı Mehmed Arif ibnül mezbûr es-seyyid el-Hacı Mustafa nam Hatunlara badel inhisar zatlari mahalle-i mezbûre ehâlisinden es-seyyid Mehmed Emin Ağa bin İsmail ve taşçı Ahmed bin Mahmûd nam kimesneler ta'rifleriyle olan mezbûretân şerife tevhide ve şerife Emine Hatunlara mahmiye-i mezbûrede meclis-i şeri şerifi enverde tersane-i amire gavaslarından işbu baisül kitâb el-Hac Ahmed Ağa bin Ahmed mahzarında her biri

bi'l-verase ikrâr-ı tam ve takrir-i kelam edip mezbûr Mehemmed Ağa bu esnada lieclil musleha kazâ-i mezbûra gidecek olmakla mevrusimiz müteveffâ-i mezbûrun kazâ-i mezbûrda hin-i fevtinde yanında mevcûde bilcümle terekesine vazulyed olanlardan zimem-i nasda olan hukuk'undan hisse-i irsiyemizi mahallinde talep ve dava ve ahz u kabz ve ledel iktizâ sulh ve ibraya ve makbuzunu bize isâle ve teslîme ve hûsus-ı mezkûr müteveffiyet olduğu umurun küllisine taraf-ımızdan mezbûr el-hacı Mehemmed Ağayı vekâlet-i amme-i mutlaka ile vekîl ve naib-i menab nasb ve ta'in eylediğimize oldahi vekâlet-i mezkûresi kabul ve merasimini kemâ yenbaği mahallinde edâ'ya taahhüt ve iltizam eyledi dedikte gibbe'ttasdikü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fil yevmis sabi min zilhiccetiş şerife sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elf

Şühûdul hal

Ahmed bin Mehemmed el-Hacı Ahmed bin Mustafa ve gayruhum

Hüccet 94

Sûret-i emîrname

Hamiyetlü ağa

Emine ve tevhide Hatunların karındaşı Edremit karantina müdürü Hâfız Mehemmed Ağanın vefatı veçhiyle tereke-i vakiasından hisselerine isabet eden emval ve eşyânın ba hüccet-i şeriye vekîl ta'in kılınan liman çavuşlarından hacı Ahmed Ağaya tesellümü ve ağayı merkum hakkında hürmet ve riayet olunması istida olunmağın tereke-i mezkûre marifetiş şerle tahrîr ve mezbûrelerinin hisse-i mücebleri vekîl-i merkuma teslîm olunarak hakkında dahi hürmet ve riayet-i layikasının icrâsı hûsusuna mübaderet eylemeniz siyakında şukka tahrîr ve tesyir kılındı

fi ce sene 65

es-seyyid Mustafa

Varak 40a Hüccet 95

Bâdî-i defter-i kassâm oldur ki

Fi'l-asıl âsitâne-i 'aliyye memleketlerden olup Medîne-i Edremit'te Kemer'in teba'asından iken bundan akdem mürd ve hâlik olan nuradok veled kirkor nâm hâlikin zâhirde vâris-i ma'rûf ve ma'rûfesi olmayup terekesi cânib-i beytü'l-mâl âid

ve raci' bulunmuş ise de hâlik-i mersûmun duyûnu terekesinden ezid bulunmakla Medîne-i mezbûr beytü'l-mâl Emîni bulunan müdürî-i Kazâ rif'atlü ve El-Hâc 'Ömer Efendi 'Ömer Ağa terekeden keff-i yed etmesiyle hâlik-i mersûmun tereke-i kâsırası kabz ve duyûn-u müsbetesi edâ'ya kabl-i şer' den vasî ve rakim-i nasb olunan Medîne-i mezbûr Kemer'in sarrafı Doca Filyos veled mamas ve sâir ashâb-ı hukûk talep ve ma'rifetiyle tahrîr ve bey' ve beyne'l-guramâ 'ale vech'i-l guramâ tevzî' ve taksîm olunan tereke-i hâlik rusûm defteridir ki ber vech-i âti zikr ü beyân olunur.

Fİ 21 L sene 65

Musta'mel berber takımı 1	16 guruş	
Bir mikdâr şişe	13 guruş	
Köhne şalvar ra lübade 1	19 guruş	
Musta'mel şukka şalvar lübade 1 şal 1	170 guruş	
Döşek 1, yorgan	20 guruş	
Berber leğeni.. 1	4 guruş	
Mülhem takîm 1	13 guruş	
(silik) Def'a .. 1	90 guruş	
Sâat kösteki 1	4 guruş	
Kıbrıs taşı küpe 1	3 guruş	
Remzü'l-ibâre kitâb	5 guruş	
Hırdavât	98 guruş	
Der zimmet vech-i âti ..	70 guruş	
Fakat	15 guruş	
Cem'ân yekûn	630 guruş	
Minhâ'l-ihracât		
Masarıf-ı Hadriye	122 guruş	
Deyni müsbet Kiryokin Endon 120	79 guruş	20
Deyni müsbet Makradiç ve Hacador 60	38 guruş	
Deyni müsbet Müfitzâde Reşit Efendi 75	47 guruş	25

Deyni müsbet .. Petros 65	39 guruş	30
Deyni müsbet İzmirli .. Kirkor 175	111 guruş	1/5
Deyni müsbet Miyare zimmî 20	17 guruş	
Deyni müsbet Kostanti zimmî 60	38 guruş	
Deyni Müsbet Yorgi zimmî 20	17 guruş	
Dellâliye ve Hammâliye	10 guruş	
Yekûnü duyûn ve masarîf-ı kadriye	867 guruş	
Yekûnü'l- guramâ	620 guruş	

Varak 40b Hücet 96

Rif'atlu Ağa bu kerre vârid olan mazbata meâlinde kontrato usûlünün ba'zı şeylerin icrâsına şüphe vâki' olmuş olduğundan izâle-i şüphe için husûsu mezkûr isti'zân ve istisâl bulunmuş şüphe-i vâki'nin birisi seneliği 1200 guruş'a bâliğ olmayan icâreden rûsm alınmayup yalnız 1 guruş varaka bahâsı alınmak ve beş yüzlü olan icâreden de 20 para varaka bahâsı ahz kılınmak duyûndan aşağı olan icârlar dahî kezâlik 20 para varaka esmânından mâ-adâ bir akçe alınmayacağı misüllü gayr-i ez evkâf mehd-i ülyayı saltanat-ı seniyye kusûr-ı evkâf olan zeytin bahçeleriyle sâir ashâb-ı uhdelinde bulunan zeytin bahçeleri 3 veya 5 veya 1 aylık olsun kaç desti yağ icâr olunmuş ise mezkûr yağ râyiç para üzere lede'l-hesâb bedeli kaç guruşa bâliğ olur ise ber-mûceb nizâm-ı kontratoya rabtıyla lâzım gelen rusûmâtının istihsâli husûsu nizâm iktizâsından bulunmak ve kontrato usûlünün tevcihîyle icrâ olunmuş gönderilmiş olan teslîmât ve evâmîr-i tâmme-i seniyelerde açık açık musarrah bulunmuş olduğundan bu taraftan isti'zânı lâzım gelmeyip hemen ta'limâtına nazar olunarak sür'at-ı icrâsı husûsuna bi'l-ittifâk mezîd-i i'tinâ ve dikkat olunmak ve bu tarafa söz düşürmemesi esbâbının istikmâline dikkat kılınmış siyâkında şukka-i mahsûs tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 11 Muharrem sene 66

Es-seyyid Mehmed Mutasarrîf-ı livâ-i karesi

Hücet 97

Medîne-i Edremit mahallâtından Hakemzâde Mahallesi sâkinlerinden Mustafa bin Ahmed bin kimesne meclis-i şer'î şerîfi enverde işbu ba'isü'l-kitâb vâlidesi cennet

bint-i ‘Abdullah Hatun tarafından tasdîk-i vekîl-i müseccel-i şer‘îsi mahalle-i mezbûr muhtârı Himmetoğlu Ahmed Ağa mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i atiyü’z-zikrin günâ sudûruna deyin bi’l-irsişser‘î mülk-i sahîh olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ bir taraftan bayiü’l-mezbûr Mustafanın diğêr menzil ve bir taraftan Hâcî Halîl kızı ve bir taraftan yoğurcu ‘Osmân menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âmm ile mahdûd kâinni bir oda bir mikdâr havalî müştemil bir bâb menzilime bi-cümlet’i-l tevâbi’ ve kâffeti’l- hukûk ve’l-murâfîk tarafından îcâb ve kabûl hâvi ve şurût-u müfsideden ‘ârî bey’i bât-ı sahîh-i şer‘îyle 2000 guruş mezbûra cennet Hatun bey’ ve temellük ve teslîm eylediğinde ol dahî ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr 2000 guruşu müşterâsı mezbûre cennet yedinden bi’t-temâm ve’l-ikmâl ahz-u kabz edip fimâ ba’d menzil-i mahdûd-u mezkûr ve benim asla ve kat’a ‘alâkâm kalmayub müşterâsı mezbûre cennet Hatunun mülk-i müşterâsı sahîh ve hakk-ı sarîh olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrîf olsun dedikte gibbe’t-tasdîkü’ş-şer‘î mâ-vaka’a bi’t-taleb ketb olundu fil yevmi’l-hâmis muharrerü’l-haram sene sitte ve sittîn ve mi’eteyn ve elfün

Şuhûdü’l-hâl

Şa’bân oğlu Ahmed Efendi Hâcîbekir Hasan Molla ‘Osmân ve gayruhum

Varak 41a Hücet 98

Kontrota hakkında buyruldu

iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim câmi’ü’l-mehâmid ve’l-mekârim dergâh-ı mu’âlla kapucu başlarından Edremit ve Kemer-i Edremit Kazâlarının müdürileri ri’fatlü Ağalar dâme mecdühû ve şerâyi’-i şî’âr Edremit Kazâsı nâibi mevâlî-i fuhâmdan faziletlü Efendi ile karesi sancağının hâvi olduğu Kazâların kuzât ve nüvvâbı meveddetlü Efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân müdürî ve ‘azâyı mecâlisiyle atil husûsât me’mûr olunan hademe-i devlet-i ‘aliyyeden fütüvvetlü ‘Osmân hulusi Efendi zîdet mekâdirahüm inhâ olunur ki mahz-ı husûsum emniyet-i ahâli ve süknâ ve vikâye-i nizâmât-ı belediyeye zımmından ashâbı akarın mutasarrîf oldukları dekâkin ve sâirenin vukû‘ icâr ve isticârında dersa’âdette mer’iyül icâre olan kontrato nizâmının tenkît ve istikrâr-ıyla beraber taşralarda dahî münâsib mahallerde icrâ olunması ve nizâm-ı mezkûrun îfâsı için mu’temet ve müstakîm me’mûr intihâb ve ta’yîn olunarak kontrato hâsılâtından yüzde beş

guruşun me'mûr mumâ-ileyh terk ve kusur hâsılâtın bâ mazbata irsâl kılınması husûsuna irâde-i 'aliyye mute'allık buyrulmuş ve ol bâbda şeref-sudûr olan emîrnâme-i seniyye ve ta'limâtı matbû' olarak sahîhan bu def'a livâ-i mezkûr Kazâlarının kontrato nizâmâtının icrâsına me'mûr hademe-i devlet-i 'aliyyeden darende-i buyruldu kıdvetü'l-emâcî ve'l-ihsân fütüvvetli 'Osmân Efendiye teslîmen bu def'a taraflarınızâ' gönderilmiş olmakla siz ki muhâtâbûn mumâ-ileyhimsiz keyfiyyet-i me'mûr mumâ-ileyhim yedinde olan evâmir nâme-i sâmiye ve ta'limnâme-i seniyyelerden bi'l-etrâf ma'lûmlarınız olacağı vecihle ber-mûceb irâde-i seniyye ve ta'limât me'mûr mumâ-ileyhim ma'iyetine lüzumu mikdâr ketebe ve zabta itasıyla icrâyı emîr me'mûriyetine meclisce mu'âvenet-i kâmilenin icrâsına kemâl-i i'tinâ ve dikkat ve bâlâda muharrer olduğu üzre kontrato hâsılâtından beher üç mâhda kaç guruş hâsılâ vukû' bulur ise müfredât vechiyle bâlâsı defterli mazbatasının ma'rifet-i meclis ve me'mûr mumâ-ileyh ma'rifetiyle tanzîm ve temhîr olunarak hâsılâtı merkûme ile maan bu taraf-ı irsâl ve îsâline dikkat eylesiz ve senki efendi mumâ-ileyhimsin sunuh-u .. dirâyet-mendâne hareketle îfâ-yı emîr me'mûruna mezîd-i i'tinâ ve dikkat ve mugâyir-i irâde ve ta'limât bir gün hâl ve hareket vukû'unu tecvîzden mubâ'adet etmek bâbında me'mûriyetine hâvi dîvân mutasarrıfı livâyı karesiden iş bu buyruldu isdâr ve tesyâr kılınmıştır vusûlünde ber-vechi muharrer hareket eylesiz deyü

Fi 15 CE sene 65

Vusûlü fi 15 Muharrem sene 66

Hüccet 99

Kontrato lâyihası olup altıncı maddeden yukarısı beş kağıt evvel tahrîr olunup bâkisi dahî işbu muharrer şerh kılındı.

Altıncı madde: tebe'a-i ecnebiden bulunan müste'cerlerden biri kontrato senedinde münderiç şerâit ve mukâvelât ve nizâmât ve kavâninin-i beldeye muhâlif-i hareket eder ise keyfiyetin mensûb olduğu sefâret ve konsolosuna ihbâr olunarak derhâl me'mûr ta'yîniyle hilâf-ı usûl ve şerâit-i hareket anların nezdinde dahî tahakkuk eyledikten sonra kendisi o mahalden çıkarılıp kontratosu nesh olunacaktır.

Varak 41 b

Yedinci Madde: icâr ve isticâr olunacak emlak ve akar kaç hisse olarak tasarruf bulunduğu ve tasarrufları kimler deyü ve beheri ne sûretle sâhib-i hisse bulunduğu

dahî evvel be evvel kendilerinden suâl ve tahkîk olunarak keyfileri verilecek kontrato yedine ber-vechi îzâh derç olunacağı misüllü her birerlerinin hisse-i vecibeleri kontratonun kuyûd-u iznibatisi ? cetvelinde dahî tasrîh olunacaktır ve üç veya beş sene müddetle kontratoya mesağ olacağı misüllü seneden noksan müddet kalile ile kontrato rabtına dahî müsâ'ade olunacaktır.

Sekizinci Madde: iş bu kontrato nizâmına herkes tarafından kemâliyle takayyud ve ihtimâm olunarak mutasarrıf ve müstecâr beyinlerinden karargir olup kontrato senedine derç olunacak mukâvelât ve şerâitin icrâsıyla usûl-u nizâm-ı beldeyenin herhalde tezât hallerle vikâyesiyle ve bu bâbda anlaşılamayan bir madde olur ise mesûliyetten beri olmak için îcâbının isti'lâmına müsâra'at olunmak üzere ve mâlik-i mahrûsenin her tarafına ta'limât tasdîr ve irsâl olunmuş olmakla şayet mutasarrıf-ı müsteceriyye taraflarından bu usûl ve nizâm mukarrereye mukayyet etmeyen olduğu hükûmet-i belediyeye haber verilerek kontratoya rabt etmeyerek emlak ve akar icâr ve isticâr eden bulunur ise mesûl olacağından başka beyinlerinde hafî olarak karargir olan şerâitin yek diğer tarafından icrâ ve adem-i icrâsından dolayı münâza'a zuhûruyla bir da'vâ vukû'unda cânib-i hükûmetten istima' olunmayarak ve kanki mutasarrıf müseddet bulunur ise hâli üzere terk ve ibkâ olunacaktır.

Dokuzuncu Madde: Numûne-i melfûfeden müstebân olunacağı veçhiyle sened-i mezkûr bi't-tahrîr bâlâsına birinci sene olduğu üzere birinci kurâ konmak ve ikinci ise ikinci demek yüz elli adede varınca ya'nî bir cild hitâm bulunmaya demek olacağı cild-i mezbûr hitâm bulup diğerine mübâşeret kılındıkta târih-i bedeli vaz'ıyla bâlâyı sahîfede muharrer matbû' olan cild lafzının tahtına iki rakamı konularak ve kat'i olacak ve akçeye dahî ber-minvâl meşrûh numara gösterilerek nihâyet bulduracaktır.

Onuncu Madde: Ashâb-ı akardan istihsâli muktezâ-ı irâde-i seniyyeden bulunan guruşta bir para harcı ile varaka-i sahîha bahâsının Numûne-i merkûmede beyân bulunduğu veçhiyle senet koçanına kayd olunarak üç mahta bir kere zincir yolu defterinin bâ ma'rifet-i meclis bâ tanzîm hazîne-i celîle-i mâliyyeye teslîm kılınmak üzere ayrıca bâb-ı zaptiyeye gönderilmesi defter-i merkûmda harç varakayı sahîha bahâsı birleştirilmeyerek öbür vechi terkîm ve imlâ kılınması îcâb kılınmıştır.

Fi 9 SA sene 65

Vusûlu Fi 15 Muharrem sene 66

Varak 42a Hücçet 100

Bâ'is-i defter-i kassâm oldur ki fi'l-asıl midilli cezâresinden molde Kazâsı kurâlarından istibse ? köyli olup bundan akdem mürd ve hâlik kalabolid oğlu Yorgi veled Nikola nâm zimninin verâseti zevcî-i metrûkesi emresvede veldetün atnas ile kebir oğulları Vasil ve likör ve sagîr oğulları esterat ve enderya ve sağîre kızları bamendeye ve maryeye münhasıra olduğu lede'sş-şer'î 'l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra sagîr-i mersûmun kabl-i şer'den mensûb ve vasileri ibnü'l-mersûm vasıl .. nâzır Medîne-i Edremit çopacası büyük Lefter veledi Nikola nâm zimmîlere talep ve iltimâsla Medîne-i mezbûre tabi Üçler Köyü ve ... emlâk ve eşyâları bi't-tahrîr ve terkîm olunan tereke-i hâlik-i mersûm defteridir ki ber kazıyye âti zıkr ü beyân olunur.

Fi 19 m sene 66

Medîne-i Edremit kurâlarından Üçiler Köyü

tahtında büyük ala nâm mahalde zeytin 95	8000 guruş
Def'a ittisâlinde zeytün eşcârı 17	1500 guruş
Köy-i mezbûrda der ammar rugan zeyd kıymeti tahmin	10220 guruş
Cem'ân yekûn	19720 guruş
Minhâ'l-ihracât resmi kısım	493 guruş
Kaydiyye	35 guruş
Ücret-i tahnit	72 guruş
Sahhü'l-bâki lit-taksîm beyne'l-verese	19120 guruş
Hisse-i zevcîl mersûme	2390 guruş
Hisse-i ibnil mersûm	3346 guruş
Hisse-i ibnil mersûm	3346 guruş
Hisse-i ibnil mersûm	3346 guruş
Hisse-i ibnil mersûm	3346 guruş
Hisse-i bintil mersûm	1673 guruş

Hüccet 101

Medîne-i Edremit kurâlarından Zeytinli Köyü sâkinlerinden Mehmed Ağa bin Hacı İbrahim nâm kimesne meclis-i şer'î şerîfi enverde işbu ba'isü't-terkîm sarı oğlu Lefter veledi Yorgi nâm zimmî mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb bil'irsi's-şer'î mülk ve hakkım olup köy-i mezbûr civârında vâki' bir taraf-ı karındaşım Hüseyin zeytinliği ve bir taraf-ı çolak mihâl zevcesi zeytinliği ve bir taraf-ı mâlmiri börekçi bayırı ve bir taraf-ı tarîk-i 'âmm ile mahdûd 110 sak 112 adet zeytin eşcârı ile ma'lûmu'l-hudûd delice eşcârı şâmil bir kıt'a mülk zeytin bahçemi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi şurûtu müfsideden 'ârî bey-i bât-ı sahih-i şer'î yle 7000 guruşa merkûm Lefter veledi Yorgi zimmîye bey' ve temellük ve teslîm eyledikten sonra semeni olan meblâğı mezbûr 7000 guruş müşterâsı mersûm Lefter veled Yorgiden yedinden bi't-temâm ve'l-ikmâl ahz-u kabz eyledim fimâ ba'd eşcârı mahdûd mezkûrda asla benim 'alâkâm kalmayup müşterâyı mersûm Lefter veled Yorgi zimmînin mülk-i müşterâsı sahihi ve hakkı sarîhi olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi 11 SA sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Müdüri-i Kazâ Abdulkerîm Ağa nalbat Hacı Hüseyin Ağa kâtib mahkeme Şâkir Efendi ve gayruhum

Varak 42b Hüccet 102

Cenâb-ı hak ve feyyâzı mutlak hazretleri zât-ı şevket simât hazret-i mülûkâneye tükenmez ömür ihsânıyla erike birâyı saltanat hilâfet penâhîlerinde ila âhirü'd-devrân müstedâm ferah feravât buyursun sâye-i 'inâyet dâye-i âsifânelerinde beldemiz bulunan Edremit Kazâsının umûr mîrliği? ber-vechi vekâlet hamiyetlü El-Hâc Abdulkerîm Ağanın .. uhde-i âcizânesine ihâle buyrularak me'mûriyetini sârî ol bâbda şeref-yezîd-i sudûr buyrulan bir kıt'a buyruldu vezîrâneleri mücebince harekete dikkat olunarak îfâyı merâsim inkiyâd-ı 'abîdânelerimizi hâvi lâzım gelen bir kıt'a mazbatası bundan akdemce takdîm ziyâkârî düsturileri kılınmış ise de Ağayı mumâ-ileyh bendeleri Kazâmızın eşref sâdât-ı zâdelerinden bulunarak her bir hareket ve senektâtî ? şer'î şerîfe mutâba'a ve kanûnu emr-i münîfe muvâfık olduğundan

başka kendisinde dergâh-ı olan fetânet ve isti'dâdı kâmile si lâzimesi sâire mikyâs olmayarak dâimâ mütebassirâne hareketle her bir umûru mühim devlet-i 'aliyye-i ebedü'd-devvâmın bir mesâlih fukarâ ve reâyânın nizâmına tatbiken dikkat ve zamanıyla zerrin? ve tesviyesinde istihsâl-i refah-ı hâl ibâd ve zabt-ı rabt idâre-i memleket farîzasında can siperâne bezl-i tâb-ı rucur? ile an be an rızâ cûyâne hareketinde olduğundan Ağayı mumâ-ileyhim bu vecihle derkâr olan harekât-ı mergûbe ve tedâbir-i hasenesinden sakar rekpâr cümlemiz hoşnut ve râzî ve Şâkirûn olduklarını mebnî Ağayı mumâ-ileyhim me'mûriyet-i mezkûresi her ne kadar vekâlet cihetiyle icrâ buyrulmuş ise de me'mûriyet-i mezkûre asâleten olmak üzere îcâb eden irâdei seniye-i alinin istihsâli husûsuna muhtâç olduğunu müsâ'ade-i seniyye-i rahîmâneleri erzân buyrularak bu bâbda dahî tekrâr isticlâb da'vât-ı hayriyyelerimize mazhar buyrulmak niyâzında Kazâ-i mezbûr meclisinden işbu mazbata 'abîdânelerimiz takdîmine isticâr kılınmıştır ol bâbda emr-i fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 24 sene 66

El-Hâc Halîl vekîl-i müdürî-i ziraat El-Hâc ali ...zâde a'zâ, Mısırlı Hâcî Mehmed a'zâ, El-Hâc Hasan a'zâ, müftî-i belde musa, bâb-ı şurra Mehmed rıza, mevâlî sarı oğlu Lefter vekîl-i ..

Varak 43a Hücet 103

Bâdi-i defteri kassâm oldur ki fi'l-asıl midilli cezîresinden molde Kazâsı kurâlarından Eslem Tubâ ? Köyü mütemekinlerinden olup li-ecli't-ticâret Medîne-i Edremit kurâlarından Zeytinli Köyünde mukîm iken bundan akdem mürd ve hâlik olan Nesevre veled Endom nâm hâlik verâseti zevcî-i metrûkesi Emresvede binti Bazur ile anası Karafsife bint-i Naksaya ve sagîr oğulları Estelyanosa münhasıra olduğu lede'ş-şer'î 'l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra sagîr-i mersûmunların bâ hüccet-i şer'î ye vasîleri mihâl veled bagos bir ber-vechi hasbi .. estadora veledi endon nâm zimninin talep ve iltimâsları ile tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese tevzî' ve taksîm olunan tereke-i îsâlin mersûm defteridir ki ber-vechi ati'z-zikr ü beyân olunur.

Fi 21 M sene 66

Zeytinler Köyünde ali can nâm mahalde zeytin eşcârı 21 800 guruş

Def'a Alican nâm mahalde zeytin eşcârı 120 5500 guruş

Köy-i mezbûr tahtında zeytin 30	2500 guruş
Def'a Zeytinli Köyü tahtında yantibağlı çaklar zeytin 80	4500 guruş
Fidanlık nâm mahelde zeytin 122	7000 guruş
Nafte nâm mahalde zeytin 7	400 guruş
Ekmekçi Köyü tahtında 70	2500 guruş
Def'a ittîsâlinde zeytin 150	2000 guruş
Zeytinli Köyünde bir bâb oda ve bir mağaza ve bir dam	2300 guruş
Der ambar zeytin bittahmin desti	210 6720 guruş f 32
Der zimmet Hâci Kostanti oğlu Nikola zimmî bâ tahvil	4500 guruş
Nükûd-u mevcûdu	3532 guruş
Cem'ân yekûn	39073 guruş
Minhâ'l-ihracât	
.. üzre masararı ..	1251 guruş
.. üzre sebuta? ve kensabe? ve papazlara verilen	750 guruş
Deyn-i müsbet İngiltere tebe'asından Patalya bâzîrgân	896 guruş
Deyn-i müsbet sandık kariyan ve Nikola ve melon	265 guruş
Deyn-i müsbet Rûmeli Ya'nî zimmî	70 guruş
Kaptan-ı zimmî deyn-i müsbet	13 guruş 30
Deyn-i müsbet terzi İstîrâtî zimmî	132 guruş
Deyn-i müsbet terzi Ya'nî zimmî	127 guruş
Deyn-i müsbet Vigor oğlu Mihalaki zimmî	151 guruş
Deyn-i müsbet Marya oğlu İstîrâtî zimmî	26 guruş
Deyn-i müsbet Askem Anetosi zimmî	25 guruş
Hastalığında bakma olan hekim Hiristakinin ücreti ve vermiş olduğu .. bahâsı	275 guruş
Der ambar bulunan zeytinleri hin-i takrîrinde verilen müzekkere ücreti	640 guruş

Öşr-i şer'î deyni	640 guruş f 32
Def'a hastalığında bakma olan hakîm zimmînin ücreti ve vermiş olduğu .. bahâsı	300 guruş
Resm-i kısmet	977 guruş
Kaydiyye ve dellâliye	150 guruş
Cem'ân yekûn ihrâcât	6687 guruş f 30
Sahhü'l-bâki lit-taksîm beyne'l-verese	
Hisse-i zevceil mersûm	4048 guruş 8
Hisse-i ibnil mersûm	5397 guruş 25
Hisse-i ibnil mersûm	11469 guruş 38
Hisse-i ibnil mersûm	11469 guruş 38

Varak 43b Hücçet 104

Vakfiye sûretidir.

Elhamdülillahillezi cea'lessadakati'l-câriye sebebü'n-necât mine'n-nar ve's-selatü ve's-selâm 'ala Muhâmmedin şefi'il müznibîn fi'l-yevmil mahşer ve'l-karar ve 'ale elihî'l-ebrâr ve sahbihî'l-ehyâr emma ba'd işbu gerçi hüccet-i nesâbın tahrîrine ba'is oldur ki Medîne-i Edremit mahallâtından Kapucu Bey Mahallesi sâkinlerinden Ümmü Gülsüm binti Mehmed nâm Hatun tarafından husûsu âtide ikrâre ve muhâkeme vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifet-i şer'î 'ârifân olan Hüseyin bin Mehmed ve Mehmed bin Hâlil olan nâm kimesneler şehâdetleriyle ber-nehc-i şer'î sâbit olan Emin Efendi câmi'-i şerîf imâm Zekeriya Efendi bin Ebubekir nâm kimesne meclis-i şer'î şerîfi enverde vakf-ı âtiyülbeyân lieclitteseccül ve'l-itmâm emr-i tekemmül vakfı mezbûre tarafından mesvâyı? nasb ve ta'yîn olunan mahalle-i mezbûr câmi'-i şerîf imâm Hüseyin Efendi bin Hasan nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip müvekkilim mezbûre Ümmü Gülsüm Hatun ve zikr-i âtiyü'l-beyânın sudûruna deyin yedimde ve taht-ı tasarrufumda mülk ve hakkım olup Medîne-i mezbûr civârında incirli binler nâm mahalde vâki' bir taraf-ı konusili oğlu hâcî Ahmed tarlası ve bir taraf-ı tahtâcî Mustafa tarlaları ve bir taraf-ı Hurşit 'Osmân oğlu 'ali zeytinliği ve bir taraf-ı Karahâcî 'Ömer tarlası ile mahdûd elli sak zeytin 10 eşcârımı ve yine Medîne-i mezbûr civârında çınar kuyu kurbunda

vâki‘ ve bir taraf-ı bahri oğlu Hâlil Ağa kerîmesi zeytinliğı ve bir taraf-ı göze zâde Hâcı Mehmed bağı ve bir taraf-ı Emin zâde Hasan Efendi zeytinliğı ve bir taraf-ı hilmizâde müderrisi bağ ve tarîk-i âmm ile mahdût 30 sak zeytun ve 50 sak incir eşcârımı hasbeten lillahilazîm talebül merzatü'n-na'îm vakf-ı sahîhi müeyyed ile vakf-ı .. edip şöyle şart eyledim ki zikir olunan eşcârların ale ma yümkin ıslâh ve tumar olunup menâfi' ve semerâtından her ne ki hâsıl olur ise öşr-i şer'îsi ve masârif-ı sâiresi ba'de'l-ıhrâç bâki kalan fazlasından mahalle-i mezbûre müceddeden ferş eylediğim kaldırım ile destimi bedeli El-Hâc Hasan Ağanın mahalle-i mezbûrede vâki‘ hânesi derûnunda müceddeden ihdâs eylediğim çeşme ile havyanlarının tâmire ve termimine dahi harc u sarf ve sarf oluna ve andan bâki fazlasını müteveli mûmâ-ileyh Hüseyin Efendiye meşrûta olsun ve mersûm ile Hüseyin Efendi dahî vefât ettikten sonra evlât ve evlât evlâtlarının meşrûta olup ıslâh ve .. müteveli olalar fazlayı mezkûru zükur ve ünâs beyinlerinde alesseviye iktisâm edeler ma'âzallahi te'âlâ min kudretil feyyâz ba'delinkirâz mahalle-i mezbûre câmi'-i şerîfte her kim hâtib bulunur ise müteveli-i olup masârif-ı muâyene-i mezbûre ve ta'mire termiminden sonra fazla kalan gulle-i ahz ile deyü fergan-ı anışsevâğil müteveli mumâ-ileyh ne kim ol dahî vakfiyyet üzre tesellüm ve kabz ve kabûl ve sâir mütevelliler mutasarrıf oldukları evkâf gibi mutasarrıf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkü's-şer'î vekîli mumâ-ileyh bi'l-vekâle vakf-ı mezkûrdan rucu' edip eşcâr-ı mevkûfunun vakfiyyeti imâm-ı a'zâm hazretleri 'indinde gayr-ı lâzım olduğundan benim için rucu' caiz olmakla vakf-ı mezkûrdan bi'l-vekâle rucu' edip müvekkilim mezbûrenin mülküne istirdat olunmak bi'l-vekâle matlubumdur dedikte müteveli mumâ-ileyh cevâb-ı tasdîk edip gerçi hâl bi-hükmihi ... minvâldir lâkin imâmeyn-i hemmâmîn hazerâtı 'indlerinde vâkıf-ı vakfiyyet demekle ve tesellüm ile'l-müteveli olmakla vâkf-ı mezbûr-ı sahîh? ve müşarun ileyhimanın kavlı-i şerîfleri beyne'l-enâm müte'ârif olmağın 'ale kavlihi men yerâhu vakf-ı mezkûrunun sıhhat ve lüzûmuna hükmi-i şer'î talep ederim dedikte hakîm mevki'-i sadr-ı tevcîh iktizâ dahî terğibât-ı linnas vakf-ı cânibini tercîh edip mezkûrun sıhhat ve lüzûmuna hükmi-i sahîhi şer'î Kazâyı sarîh-i şer'-i birle evkâf-ı lâzımeden olup min ba'd nakz ve tebdil ve tağyîre muhâl olup mimmen (arapça)

Fi 21 SA sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Ali Efendi bin Halîl ve kâtib-i Mahkeme Şâkir Efendi muhızır molla Mustafa kocabaş
zâde Hâcî Mustafa .. zâde Hâcî ‘ali bey benli oğlu ‘Osmân Ağa ve gayruhum

Varak 44 a Hücet 105

Medîne-i Edremit mahallâtından tuzcu Murat Mahallesi sâkinlerinden bundan bir buçuk sene akdem vefât eden Mustafa Ağa ile El-Hâc İbrahim bin ‘Abdullah nâm müteveffânın verâseti zevceteyni metrûketeyn Emine binti Hâcî Ahmed Şerîfe binti Hâcî İbrahim ile sulbiye-i sağîre kızı ‘Âişe ve li-ebeyvn er karındaşları Ser bevâbîn dergâh-ı ‘âliden Hâcî Ahmed Ağa ve Hâcî Hasan Ağaya münhasıra olduğu lede ‘ş-şer‘î ‘l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra zevce-i mezbûre Emine bint-i Hâcî Ahmed nâm Hatunun zikr-i atiyü‘l-beyân da‘vâca muhâkeme vekîl-i müseccel-i şer‘î yesi mahalle-i mezbûr muhtârı ‘Ârif Ağa bin Ali Medîne-i mezbûre ve meclis-i şer‘î şerîf-i enverde sağîre-i mezbûre ‘Âişenin vasî‘ ve diğere zevcei‘l-mezbûre şerîfe binti Hâcî İbrahim nâm Hatun tarafından kezâlik vekîl-i müseccel-i şer‘î yesi usta ‘Ömer oğlu küçük Hâcî Mustafa ağa bin Hâcî ‘Ömer ve ehu‘l mü‘min ile El-Hâc Ahmed Ağa ve Hâcî Hasan Ağa‘nın dahî kezâlik vekîl-i müseccel-i şer‘î müsecceli .. ‘Ali Ağa bin ‘Abdullah nâm kimesneler mahzarında üzerlerine takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı merkûm Mustafa Ağa‘nın mine‘l-kadîm mülki olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ bir taraf-ı battat oğlu İbrahim menzili ve bir taraf-ı ... oğlu Hüseyin menzili ve bir taraf-ı Kara Mehmed oğlu Mehmed ve menzili ve bir taraf-ı tarîk-i âmm ile mahdûd kâinni iki oda ve tahtâni bir oda ve mağaza ve bir hamam? ve bir kiler ve bir fırın ve bir masura mâi leziz ve bir miktâr suyu müstemil bir bâb mülk-i menzil 5000 guruşa ve yine Medîne-i muzbur civârında köprübaşı mahalde vâki‘ ve bir taraf-ı esirci Hâcî Ali bahçesi ve bir taraf-ı .. Delibaş Ali Efendi ve muhızır Molla Mustafa üzüm bahçeleri ve bir taraf-ı tarîk-i âmm ile mahdûd muhâmmena 5 dönüm mikdârı kûrum mülk üzre üzüm bahçesini 4000 guruş ki cem‘ân 9000 guruş müteveffâ-yı Mustafa Ağa vefâtından iki sene akdem müvekkillerim zevce-i mezbûre Emine Hatuna bey‘-i bât-ı sahih-i şer‘î ile bey‘ ve temlik ve teslim eyleyüp ve müvekkilim mezbûre Emine Hatun dahî ba‘del kabûl meblâğ-ı mezbûr 9000 guruş mukâvelesinde 9000 guruş kıymetli bir elmas altın gerdanlığı zevç bayi-i müteveffâ-yı merkûm Mustafa Ağa‘ya deyn üzre meblâğ-ı mezbûr 9000 guruş bedel-i nukâdı ve mahsûb olmak üzre müteveffâ-yı merkûme verib ol dahî ahz ve kabzı ve kabûl edip .. ile hâne ve bahçe mahdûd-ı mezkûr müvekkillerim zevce-i mezbûre Emine Hatunun

mülk-i müşterâsı olmuşken vasî-yi mezbûre ile ehu'l-mü'min ileyhüma menzil-i mahdûdu mezkûr ile bahçe-i mezkûrları mevresleri müteveffâ-yı merkûm Mustafa Ağa'nın mülk-i olmak zu'muyla bi-gayr-ı hak vaziyet ederler suâl olunur kasr-i yedler tebeyyün olunmak bi'l-vekâle matlûbumdur dedikte gıbbe's-suâl vekîl dahî merkûm Mustafa vekîl-i ehil merkûm Ali Ağa bey'-i mezkûru külliye inkâr edecek vekîl-i müdde'a merkûm Ârif Ağadan ber-vechi muharrer müdde'asına mütâbık beyyine talep olundukta udûl-i ısdâr-i ricâl-i müslimînden Hakemzâde mahalle muhtârı Himmetoğlu Ahmed Ağa bin Mehmed nâm kimesnenin celli şehâdet meclisi şer'î hatırat olup iştihât olundukta fi'l-hakîka müteveffâ-yı merkûm Mustafa Ağa bin Hâcî İbrahim bin 'Abdullah vefâtından iki sene akdem kemâl-i akıl ve sıhhatte bizleri ve sâir ma'lûmü'l-şâhid-i müslimîn hâne-i mezkûreye getirip zevce-i müddeiyeti müvekkilerim Emine bint-i Hâcî Ahmed nâm Hatunun bizim huzûrumuzda menzil-i mahdûdu mezkûru 5000 guruşa nâm Mahallesi ma'lûmu'l-hudûd kûrum mülk mezkûr üzüm bahçesini 4000 guruşa cem'ân 9000 guruşa bey' ve temlik ve teslim edip müvekkele-i mezbûre Emine Hatun dahî 9000 altın gerdanlık zevç-i bâyi' müteveffâ-yı merkûm Mustafa Ağa'ya verip ol dahî 9000 guruş ile alacağına (arapça)ve bu kitâb-ı mu'teberândan kitâb oldur gayr dahî mestur ve musarrah olmağın menzil-i mahdûdu mezkûr ile bahçeyi mahdûdu mezkûrlardan dahî mezbûr ile ehil mü'min ile kasr-i yedlerine vekîlleri merkûm Hâcî Mustafa Ağa ile Akhisârî 'Ali Ağa'ya tembihe mezîd-i mezbûre Emine Hatun teslim-i tenbîh olup ma .. el-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

Fi 25 M sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Sâatçi Mustafa Efendi Doğan bey muhtârı Hâcî Mehmed câmi'-i vusta imâm Halîl Efendi ve muhtârı Kara Dabık Oğlu Mehmed kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi muhızır cafer Hüseyin muhızır Hâcî Hüseyin

Varak 44 b Hücet 106

nasihatnâme sûretidir

insânın cins-i hayvânâtta fark ve temyîzine Allah'ın verdiği akıl ve fikir yetişirken insânın birbirine ettiği mazarrâtı hayvân kendi cinsine etmiyor ve âher bir hayvân cinsine mazarrât edecek olsa kurtarmağa sefer eder benî âdemden olupta hayvân kadar insâf ve gayreti olmayanların hallerine acıyarak eşyânın yolunu göstermek

insâniyyet yolunu göstermek için bir tenbîhât icrâsı meclis-i eyâlette tertîp ve tensîb olunmuştur şöyleki cüz-i şey için hak birini dövmek ve sövmek gibi şeyleri adet etmişler bundan fena şeylerdir döğüşmek derken silâh tutmak başı yarmak ve kol kırmak ve kan çıkmak ve bazen adam telef olmak çok mahallerde vukû‘ buluyor döğene sorulsa kendisi haklı çıkarıp bana şunu dedi ve namusuma ve ‘ırzıma geçti der halbuki kimesnenin .. deyü reâyâ olsun şerân mâlî mâlımız ve canı canımız ve ‘ırzı ‘ırzımız gibi olduğundan başka nev-i benî âdem .. anlara dahî bir şey demeyüb zâbita ifâde eylemeler iken herkes gücü gücü yetene urub keserek nihayet kendi hakla bile olsa olsa büyük kabâhatte bulunmasıyla kısâs edilmek ve barakalarda çürüyüp telef gitmeleri meydanda görünmektedir bundan sonra herkes kendi hâlinde olup biriyle kavga ve nizâ’ olduğu vâkit zâbita şikâyet eylemesi cümleye tenbîh ve tefhîm etmekte Kazâda bulunan hükkâm ve zâbitân ve ‘ulemâ ve mutehayyizân velhâsıl söz anlayanlar me’mûrdur mecbûrlardır bu sûrette ana bâbâ nasîhati gibidir dinleyenler selamete erer dinlemeyenler ve nasîhat tutmayacaklar anlamayanları olur ise isimlerini pusûla edip meclis-i eyâlete göndermek dahî me’mûrlardır ve çok yerde ahâli kabâhat (silik) göz yumup ve inkâr edenlerin kabâhatlerini isbât etmeyüp edebisizleri baştan çıkarmağa sebep olduklarından bundan sonra bir gün ve cümlede bir günâ kabâhat ve kavga bulmamasına ve cesâret edenleri tutup vermeye ve hak şehâdet etmeğe mute’ahhit olmalıdırlar zira her yerde kabâhat edecek şahıs besbellidir sonra mesûliyet köyler ve mahalleliye dahî âid olacaktır ve’l-hâsıl işbu tenbîhât münâsîp olduğundan ilan olundu. bundan böyle her veçhi tahkîkattan hâli kalınmayacağı mebnî büyük ve küçük hulasayı tenbîhât insâniyyet yolunu güzelce anlatıp ve herkes anlayıp ve rızâyı ilâhi ma’delet-i seniyye-i hazret-i şehinşâhi mugâyir âdem döğölmek ve urmak ve öldürmek gibi şeylerin vukû‘ bulmaması me’mul ve matlûb olunur vesselâm

Varak 45 a Huccet 107

Mûcebince buyruldu

iftihâru’l-emâcid ve’l-ekârim dergâh-ı Ali kapucu başlarından Kemer-i Edremit Kazâsı müdürü rif’atlü Ağa dâme mecdühüm ve şerâyî-i şî’âr Edremit Kazâsı nâibi mevâlî-i kirâmdan faziletli Efendi ve Kemer-i Edremit ve Çandarlı ve Ayazmend ve Bermudabâd ve Kozak ve Eyverendi Kazâlarının nâibleri meveddetlü Efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân müdürü ve a’zâyı meclis hamiyetlü Ağalar zîde mekadirâhüm (silik) cümle erbâb-ı fikir ve dirâyet ve ashâb-ı dikkat

hamiyyet ma'lûm olduğu üzre hilkat-i 'Aliyye-i ilâhiye iktizâsınca cemi-i ehl-i islâm bir bâbadan doğma yekdiğerinin ve bir karındaş deyü cihetiyle mâlî ve can ve 'ırz ve namusu muhâfazasında mu'in ve arkadaş bulunmaktan nâşi zerre kadar akıl ve insâfi olanlar dünyada huzûr ve rahatla âhiretinde fevz ve felâh ve selâmet isteyenler ve edeb ve insâniyet ve tarîk-i müstakîm (silik) ve hakkâniyeti bilenler dâimâ din karındaşlarını kendi canı gibi zarar ve ziyândan gözetmek kitâbça bunlarına borç demek olduğu misüllü tâife-i reâyâ her ne kadar din-i âherde ise de cümlesi hazret-i hallâk-ı cihânın te'âlâ ve mahlûku ve padişâh-ı 'âlempenâh Efendimizin sirâç güzâr tebe'a-i mahsûs bulunduğu hasebiyle onların mâl ve can ve 'ırz ve namuslarını himâyet ve siyânet etmek dince devletçe her Müslümana lâzım ve bu sûretler gâfil olan câhillere böyle anlatmak ve hayr ve şerri tamâmıyla tefhîm eylemek ve nasihpendi kabûl etmeyüp fena yolda güzâr ve halka mazarrât dâ'iyesinde ısrâr edenleri liecli't-te'dib derhâl isim ve şöhretleriyle zabıtlere .. vermek ve kararları takdîrinde bulundurulması husûsunda mu'âvenet ve müttefik olmak her beldenin ehl-i 'ırz ve 'ukalâsına ve muhtâran kurâsına ehem ve elzem ve emîr (silik) üzre bu maddelerinin mültezim olarak her bar emniyet-i turûk-i hûsus cümleinin muhâfazayı mâl ve can ve namus emrinde tenbîhât-ı celîle-i cenâbı pâdişâhi vukû' bulmakta (silik) mehamca ma'lûm ve müsellemler iken yine ba'zı taraflarda cehâlet ve hamâkat muktezâsınca bir takım edepsiz .. tebdil kimesnelerin ya mâl ya 'ırza tesaddî veyahut âherler husûmet ve ... ederek günâ gün cesâret ve şekâvet cür'et ve silâh ve sopa ile telef-i nefse dahî cesâret etmekte oldukları mütevâliyen vukû' bulan şikâyetten zâhir olmuş ve eğerçi pâdişâh cihânpenâh şevketli muhâbbetlü kudretlü Efendimiz hazretlerinin kâffe-i 'âlemiyân hakkında merhamet ve şefkâtî seniyeleleri mebzul-i derayegân ise de

Varak 45b

mücerret husûl-u istirâhat-ı umûmiye ve ıslâhat-ı kâmile-i mülkiye için cemi' edepsiz ve eşkıyânın bilâ amân şerân ve kanûnen icrâr-ı mücâzât ve tenbîhiyeleri ve hûsus-i enver dahî emîr ve fermân vâcibü'l-lâzimesi mülûkâneleri iktizâyı ma'delet etimmasında bulunmuş olduğundan şu darp ve cerh ve kitâl madde-i giryesinin? nushen ve utken ve beher hâl önü kesilmek ve sâye-i merâhim dâye-i cenâb-ı kitî sitânide herkes mesâlih-i surûriyesi için geşt-i güzâr eylediği yerde mâl ve can ve namustan Emin ve müsterih olmak üzere bi'l-cümle me'mûrîn taraflarından ikdâmât-ı külliye ve takayyudât-ı ittifâkiyenin icrâsı husûsu bu kerre sadâdendigâr eyâleti

müşiri devletlü paşa hazretleri tarafından buyruldu seniye-i emîr ve iş'âr buyrulmuş ve ol bâbda eyâlet-i mezkûrdan bi't-tanzîm tevârüs eden bir kıt'a nasihatnâmenin icrâda olunan sûreti leffen taraf-ınıza gönderilmiş olmakla ve sonda nasihatnâme-i mezkûr meclisce lede'l-mutâla'a bundan böyle leyl ü nehar arkasını borçlanmayacak cihetle her kim müslim ve reâyâyâ darp ve cerh ve telef-i nefis misüllü zulm ve teaddî eder ise kanûn icra iktizâsınca prangabend olunmak için behe mahâl zâbitân-ı belde ma'rifetleriyle ahz ve .. kâffe-i ehl-i 'ırz ve 'ukalâ cânibinden mu'âvenet ve bir tarafa kaçıp saklandığı halde zinhâr hafi' ve celi' hiç yiyecek verilmeyip sâye-i hazret-i pâdişâhide sadev ve ihtiraz olunmayup derakeb tutulub zâbıtâ teslim ve mümkün olamadığı sûrette ve keyfiyeti bulunduğu mevki'-i ihtifâsı ihtiyâr ve tefhîm olunmak ve'l-hâsıl 'âmme-i nâsın emniyyet ve rahatları 'aled-devâm bâki kalmak üzere o makûle edepsiz akrabası tarafından bile meydan ve emân gösterilmemek ve ketm ve ihtifâsıyla veyahut .. töhmetini beyân ve şehâdetten içtinâb eden kabâhate mâ'an müşterek olunmamak ve bu halde asâyiş-i ahâli ve fukarâyâ evvelkiden ziyâde ittifâkâtî umûmiye ve takayyudât-ı dâime-i sahiha ile ihtimâm ve gayret ve her bir vukû'âtın sıhhâtî veçhiyle böyle jurnalleri irsâline mübâderet ve yedlerinde mürûr-u tezkeresi olmayınca hiçbir kimsenin Kazâyı âhere salıverilmemesine dahî begâyet ikdâm ve gayret eylemeniz bâbında dîvân-ı mutasarrıflık livâ-i karesi işbu buyruldu istâr ve tesyâr kılınmıştır. Bi minneti te'âlâ vusûlünde gerektir ki ber müceb buyruldu 'amel ve hareket edesiz deyü.

Fi 3 S sene 65

Târih-i vürûdu Fi 3 RA sene 66

Varak 46 a Hücet 108

Edremit Kazâsı nâib faziletlü Efendi ve müdürü ve a'zâyı meclis hamiyetlü Ağalar

Haylice müddetten berü medyûnen mahbûs olan dereli Deli İsmail tesviye-i mesâli ? için ihzârını bâ-arzuhâl iltimâs etmiş nefisine kefâlete rabt ile ihzârı tarafına bildirilmiş idi. Merkûm nefisine kefil bulamamış olduğu beyânıyla yanına zabtiye neferi terfikiyle irsâli isti'zânına dâir vârid olan şukkanız meâli ma'lûm olmuş ve fakat akdemce merkûmun duyûn ve emvâlini isti'lâmımıza cevâben vârid olan mazbata meâlinden merkûm henüz dâyinleriyle ma'rifet-i şer'î ve yahut meclis ve timar ma'rifetleriyle muhâkeme olup duyûnunu sıhhâtî ve hükmü cârî taraf-ı şer'î den i'lâm-ı şer'î yeye rabt olunmadığından mâ-adâ duyûnunun ekserisi hakkında

ısrâr-ı inkârda bulunduğu anlaşılmış sûrette bilâ hükm-i şer'î ve ticârethâne medyun-ı merkûmun mahbûsiyyeti şer'an ve kanûnen ödemeyecek derkar ve sâye-i merâhim dâye-i samâdeniye-i hazret-i şâhânedede hiçbir fert hakkında gadri müstelzem hareket vukû'a gelmeyeceğinden bu misullü müstedi'lerin istidâ'larına güzelce bakılıp tarafeynin muhâkeme olmaları nizâm-ı ma'delet-i mülûkâne ve hakkâniyetten bulunmuş olduğundan bu takdîrce medyûn-ı merkûmun yanına zabtiye neferi terfikiyle baygiri ? Mahallesine ihsâr olunup istidâ'sı ne müzekkerde ve tediye-i duyûnu hakkında ifâdesi ne demek olduğü bi'l-istintak anlaşılıp ana göre şerân ve nizâmen icâb iktizâsına bakılmak lâzım geleceğü ber mantûk ta'limât-ı seniyye karar (silik) bulunmuş olmağla ol vecihle merkûmun zabtiye neferine terfiken bu tarafa irsâline ve ba'dema gerek bu makûle medyûn ve gerek ba'zı cüneha zimmetinde bulunanları şer'î şerîf ve ta'limât-ı seniyyeye tatbiken meclisime muhâkemeleri bilicrâ husûs-ı merkûm cânib-i şer'den veyahut taraf-ı ticâret hânededen i'lâmât ve mürâselata rabt olunmadıkça haps ve ... etmek husûslarına cesaret eylememek ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i irâde-i hazret-i hilâfet penâhî işkence ve eziyet madde-i giryelerinden ? begâyet ictinâp ve hazer etmek ve bundan başka ihkâk-ı hak maddesi ziyâde mültezim hazret-i raiyet perveriden olmakla bu makûle husûsa dahî kemâl-i i'tinâ dikkat eylemeniz siyâkında şukka tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 12 re sene (12)66

Vusûlü fi 16 Re sene 66

Es-seyyid Mehmed Mutasarrıf-ı karesi

Varak 46 b Hücçet 109

Sûret-i emîrnâme-i sâmi

'atûfetlü Efendim hazretleri

Anadolu ve Rûm ilinde hâne-i kurâ ve çifligân hayvânatının ra'yine mahsûs olan mer'i yerleriyle defterhâne-i 'âmirede resm-i tahrîr olunmayup cibâl-i mubâhadan ma'dut olan orman ve kuru mahalleri tâliblerine tefvîz kılınarak tapu senedâtı gönderilmekte ise de bunların furûzeti mugâyir-i kanûn-ı kadîm ve nizâm olduğundan bunların ba'dema dahî hiçbir kimesneye furûzet olunmaması ve tapu senadâtı nizâmen evkâf müdürileri ve olmadığı sûrette evkâf-ı hümayûn nezâret-i behiyyesi tarafından verilmek nizâmگیر olan arâzi-i evkâftan vukû' bulan mahlûlat mu'accelâtıyla ferâğ ve intikâlât-ı harç-ı mu'tadası dahî arâzi-i miriyye misüllü

cânib-i hazîne-i celîle için ihtira olunarak tapu senedâtî i'ta olunması ba'zı mahallerde bâ-mazbata inhâ olunmakta ise de bu dahî münâfi-i usûl ve nizâm olduğundan ba'de ezîn evkâf-ı arâzi-i mu'accelât ve harç-ı intikâlâtı mazbata ve sâir evrâkıyla beraber doğruca evkâf-ı hümâyûn hazînesi tarafına irsâl olunması ve Kazâlar taraflarından arâziye mütedâir evrâk vürûd ettikçe sancak başlarında terâküm ve te'hir ettirilmeyerek heman bu tarafa irsâl kılınması ve birde mahlûl olan ve âhere tasdîr olunan arâzi-i miriyyeye mu'âcele ve harç-ı mu'tada ve sâiresi beher mâh takdîm olunan cetvellerin ekserisinde müfredât üzre yazılmadığından bu tarafta tatbîk-i kabûl etmediğinden bundan böyle o makûle arâzi-i mahlûle-i miriyye mu'accelâtıyla ferâğ ve intikâlât-ı harç-ı mu'tada ve sâiresinin dahî müfredât veçhiyle birer kıt'a pusûlasının bi't-tanzîm cetvellere rabtıyla cânib-i hazîneye irsâl olunması husûsuna meclis-i vâlâ kararı üzre irâde-i seniyye müte'allik buyrularak keyfiyet ta'mimen iş'âr olunmuş olmakla zât-ı sâmilere dahî ber vech-i muharrer tesviye-i îcâbı husûsuna himem-i 'Aliyyeleri derkâr buyrulmak manasıyla terkîm rakîme-i hacziye ibtidâr olunmuştur ol bâbda irâde efendimindir

Fi 16 Re sene (12) 66

Hüccet 110

Sûret-i emîrnâme-i vekâlet penâhî

Sunûf-ı 'asâkir-i nizâmiye-i şâhânedan ve 'asker-i redîfenin muvazzaf zâbitânından ba'zı ... ve kabâhat-ı cesimeye mebnî nizâmen silk-i 'askeriden tart ve def' olunanların ve 'asker-i redîfe küçük zâbitân ve neferâtıyla hizmet-i 'askeriyeden mahreç ve mütekâ'id olarak sâir şân hükmünde bulunanlardan kat'i tarîk ve katli nüfus ve sirkat ve yan keSicil'ik ve beldeyi fesâda vermek misüllü evsağ-ı na ... cür'et eyleyenlerin nâil oldukları madalyalarının ma'a berât-i 'Ali ahziyle darphâne-i 'âmireye teslîm olunması dâr-ı şurâyı 'askeri ve meclis-i vâlâda tensîb olunmuş ve keyfiyyet-i hükmü mekârim-i intihâbı hazret-i pâdişâhiden bil-isti'zân emîr ve irâde-i seniyye-i hazret-i zillullahı dahî ol merkezde sâğ-erayı sudûr buyrulmuş olmakla ber mantûk-ı emîr ve fermân-ı hümâyûn-ı şâhâne ba'de ezîn bu sûretin usûl-i iftihârıyla bundan böyle zîr irâde-i vâlâlarında bulunan mahallerde o makûle harekât-ı kabîhaya cür'et ve cesâret edenler olduğu halde hâmil oldukları madalyaları ma'a berât-i 'Ali ahz ve irsâli husûsuna himmet buyurmaları siyâkında şukka-i senâveri terkîm-i ibtidâr kılındı.

Fi 13 S sene (12)66

Varak 47 a Hücçet 111

Sûret-i emîrnâme-i sadâret penâhî 'atûfetli Efendim hazretleri

Dersa'âdette gelmemek üzere memleketlerine tard olunan ashâb-ı kubûh ve kabâhatten gelen ba'zıları birer takrîb tezkereli ve tezkeresiz dersa'âdete gelmekte ve bu ise memleketleri zâbitânın sermed-i nizâmının icrâsına dikkatsizliklerinden ne'şet eylemek olduğu tahkîk ve istihbâr kılınmış olmasıyla bundan böyle bu makûle eşhâsın müretteb olduğu cünhaları ve memleketlerine tard ve defî târihleri cânib-i zâbitadan güzelce zabt ve mürûr tezkerelerinde tasrîh olunarak ve evrâkları mahalde dahî kayd-ı birle memleket zâbiti tarafından başka mahalle gitmemesine ve eğer bertakrîb gider ve âher Kazâdan tezkere almağa say olur ise yerinde kendi Kazâsı tezkeresi bulunmadıkça tezkere verilmemesine ihmâm ve dikkat olunup yine bunlardan eşhâs-ı muttarideden tezkereli ve tezkeresiz bir kimesnenin dersa'âdete geldiği görüldüğü halde gerek memleket zâbitânı ve gerek meclis-i a'zâsı cümleten mesûl ve mu'âteb olacakları misillü eşhâs-ı merkûmeye tezkere verenlerin dahî nefis olunmak ve prangaya ve hapse konulmak mücâzâtıyla te'dib olunması ve sebeple ashâb-ı sâhibân ve mesâlihîn der bâr-ı ma'rifet karara gelip ma'delet karara gelip gitmelerine zinhâr mûmâne'at olunmayup fakat men'i mürûr muhâfazasına dahî kemâliyle takyîd ve ihtimâm olunması meclis-i vâlâda tensib ve .. hümayun hazret-i cihândariden isti'zân olunarak emîr ve irâde-i mekârim-i ba'de-i cenâb-ı pâdişâhi dahî ol merkezde ecânib-i efzâyı sunûh ve sudûr buyrulup mantûku celîli üzre keyfiyeti lâzım gelenlere bildirilmiş olmakla ber-mûceb irâde-i seniyye-i hazret-i şâhâne îcâb-ı hâlin icrâ ve bu bâbda takyîdâtı mütemâdiyenin îfâsıyla herhalde nizâm-ı mezkûrun hallerine vikâyesine mezîd-i i'tinâ ve himem buyurmaları siyâkında şukka-i senâveri terkin-i ibtidâr kılındı.

Fi 6 RECEB sene 66

Mûcebince mutasarrıf-ı karesi vekîli ethem beyin buyruldu.

Varak 47 b Hücçet 112

Nâfizpaşa kerîmesinin olup zeytinlide nefer-i bâzîrgân idâresinde bulunan zeytin bahçelerinin .. husûsa gelen hâsılâtı bâzîrgân mersûm zimmetinde olduğu

rugan zeyd testi

2 vukiyye 221 desti 58 senesi midilli nâzırı kulaksız oğlu ma‘rifetiyle

1 v 123 d 59 senesi müdürü Hâcî Hasan Ağa ma‘rifetiyle

2 v 131 d 60 senesi müdürizâde Hâcî Mustafa Ağa ma‘rifetiyle

1 v 194 d 67 senesi müdürü yörükçüoğlu Hâcî Mustafa Efendi tarafından Hâcî kerîm Ağa ma‘rifetiyle

2 v 177 d 62 senesi İzmir’li müdüriliğinde mahlûlcü oğlu Hâcî Mustafa ma‘rifetiyle

0 v 134 d 63 senesi müdürü Ali Efendi tarafından Hâcî kerîm Ağa ma‘rifetiyle

2 v 190 d 64 senesi Hâcî ‘Ömer Ağa zâde Hamdullah Ağa ma‘rifetiyle

1 v 3 d 65 senesi Hâcî ‘Ömer Ağa ma‘rifetiyle

yekûn

2 v 916 d

Ber-vechi bâlâ rugan-ı mezkûr cem‘ân yekûn 916 desti 2 vukiyye kebir-i Edremit meclisine tamâmen ve kâmilten teslîm olunup mesfûr Lefter bâzîrgânın zimmetinde birer resm-i bâki kalmayub beraât-i zimmet eylediği işbu mahalle şerh ve temhîr kılındı. Fi’l-yevmi’l-hâmis min şehri Rebîyyü’l-evvel sene semânun ve sittîn ve mi’teyn ve elfün nâib-i Edremit Es-seyyid Ahmed sıtkı.

Hüccet 113

İftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim dergâh-ı ‘âli kapucu başlarından Kemer-i Edremit Kazâsı müdürü rif’atlü Ağa dâme mecdühüm ve şerâyi’-i şî’âr Edremit Kazâsı nâibi mevâli-i fihâmından faziletli Efendi ile Örendi ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve emrutabâd ve Kozak Kazâlarının nâibleri meveddetlü Efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân müdürü ve a’zâyı mecâlis hammiyetlü Ağalar zîde kadrühüm inhâ olunur ki cümleye ma‘lûm ve âşikâr olduğu üzere ‘âlEmin ifsâdına ve cihânın erîka.. bağına cârî olup şerân ve ‘aklen memnu’ bulunan rüşved madde-i kerîhesi ‘asr-ı hümâyûn hazret-i şâhânedede külliyyen memnu’ olarak sâye-i aheste dâye-i mülûkânede me’mûrin-i saltanat-ı seniyyenin bu makûle halât-i mekrûhiye ihâle-i nazar olmayacağı gibi sâye-i pâdişâhiyede bu vecihle ihtiyâç olmayacakları beyânıyla bu misüllü mevâdd-ı kerîhenin memâlik-i islâmiyeden mümed? ve ilkâsı zımnında nâib ve müfti ve müdürü ve mecâlis-i a’zânın kâffesinin merkez-i livâya celbi ve cemî’ ile icrâyı tahlîf ve îfâyı kasem olunmak husûsuna

irâde-i seniyye ta'alluk ederek ol bâbda şeref-vürûd eden emîrnâme-i sâmi cenâb-ı vekâletpenâhinin bir kıt'a ve taşralarda vukû' bulan ... ve 'iydiye ve sâir .. kurşunlu tüfeng ve pişto endaht ettirilmemesine dahî bir kıt'a memâlik-i mahrûse-i hazret-i şâhânede usûle gelen duhânın ekserisi zürrâ' tâifesi tarafından rusûmât-ı gümrüğü verilmeksizin hafiyeten mahall-i âhere nakl ve furûhat olunmakta olduğundan husûsuna mütedâir bir kıt'a ve ba'zı umûr-u mühimmeye dâir şeref-vârid olan tahrîrat-ı sâmiyye ve âmir-i 'Aliyyelerin lâzım gelen ecvibesi vakt ve zamanıyla gelip takdîm olunamamasından dolayı bunun dahî bir def'a matlûb-u icrâsı tenbîhâtının şâmil bir kıt'a cem'ân dört madde üzerine şeref-sudûr olan dört kıt'a evâmir-i tâmme seniyyelerin .. ettirilen sûretleri leffen taraflarımıza gönderilmiş olmakla imdi vusûlünde keyfiyyet sûret-i

Varak 48 a

mezkûr mütâla'alarından bi'l-etrâf ma'lûmunuz olacağı vechiyle sûret-i emîrnâme-i mezkûr derûnunda münderiç ve muharrer olan vasâyâ ve tenbîhât-ı münîfenin sarf be harf icrâsına dikkat-i ferâiz-i 'Aliyyeden olacağı mevâdd-ı erbe'adan evvel be evvel îfâsı umûr-u mu'tenadan olan tahlîf maddesinin sür'at-i icrâsı zımında Kazâlarınızın müfti ve nâib ve müdiri ve a'zây-ı meclisin birisi geriye kalmayarak bu tarafa celbi ve 61 senesine mahsûben Kazâların a'sâr-ı müzâyedesiyile ihâlesi dahî emîrnâme-i seniyye emîr ve irâde buyrulmuş olduğundan a'sâr deruhdesi talepli olanlar olduğu halde anlar ile ma'an gelmeniz ve bu husûs ve tahlîf maddesi için bu tarafa gelecekleri kurâ muhtârlarına dahî ilan eylemeniz lâzımeden olarak ol vecihle hemen ol taraftan fekk-i rabîta-i hareket ve bir sâat evvelce savb-i hâlisânemize 'azîmet ve müdâhele-i mübâderet ve hilâfeti tecvîzden hazer ve mübâ'ad3at eylemeniz bâbında .. ve ifhâmen ve mahsûsen dîvân-ı mutasarrıflığa livâ-i karesiden işbu buyruldu istâr ve tesyâr kılınmıştır usûlünde gerektir ki ber-mûceb buyruldu 'amel ve hareket eyleyesiz deyü.

Fi 13 R sene 66

Târih Fi 17 R sene 66

Hüccet 114

Medîne-i Edremit mahallâtından Hakemzâde Mahallesi sâkinelerinden şerîfe Hanife Hatun bint-i Halîl Ağa tarafından zikr-i âtî bey'de ikrâra vekîl olduğu zimmî mezbûreyi 'ârifân İzmirli Mehmed Ağa ibn-i Mehmed ve kâim oğlu Hâfız İbrahim

bin Mehmed ve çınar oğlu berber Hâcî Hasan bin Halîl nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit-i vekâletine hükm-ü şer'î lâhık olan zenci .. bin 'Abdullah meclis-i şer'î şerîfe lâzım-ı teşrîfte işbu ba'isü'l-kitâb evkâf-ı seniyye müdiriü ve mu'accelât nâzırı tüccar-ı hayriyeden İzmir'de Ahmed Efendi bin Hâcî Ali muhzıra bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm edüb müvekkilirim mezbûre şerîfe Hanife Hatun akd-i âtizzikrin sudûruna değîn bâ hüccet-i şer'î ye şerân ve müstakillen yedinde mülk ve hakkım olup Medîne-i mezkûreye tâbi' Kolkular Köyü tahtında bir taraf-ı bağcı oğlu Hâcî İbrahim Ağa zeytinliğı ve bir taraf-ı ümmet oğlu Hâcî Hüseyin zeytinliğı ve bir taraftan Kürt Hâcî Mustafa Ağa zeytinliğı ve bir taraftan köy-i mezkûr 'avârız-ı vakıf zeytinliğı ile mahdûd Toros oğlu Üzne dikmeliğı denmekle ma'rûf nâm bir kıt'a bahçe derûnunda .. 151 adet zeytin eşcârımı tarafeynden îcâb ve kabûl-u hâvi şurût-u müfside ve 'uhûd-i mubtileden 'ârî ve cebr-i kerh ve muvâza'adan hâli bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ve safka-i vahide ile mumâ-ileyh Ahmed Efendiden 9553 guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğinde ol dahî ber-vechi muharrer iştirâ ve tesellüm ve kabz ve kabûl edip semeni olan meblâğ-ı merkûm 9553 guruşu müşterâ mumâ-ileyh Ahmed Efendi bana nakt ve tamâmen ve kâmilen def' ve teslîm eylediğinde ben dahî yedinden bi't-temâm ve'l-ikmâm ahz-u kabz eylediğimden sonra bey'i mezkûrun gabîn ve takrîr-ine mute'allık 'âmme-i de'âvi ve mutâlebât ve kâffe-i eymân ve muhâsemâttan mumâ-ileyh Efendinin zimmetini ibrây-ı 'âmm sahîh-i şer' ile ibrâ ve iskât eylediğinde ol dahî kezâlik husûs-u merkûmeye mute'allık 'âmme-i şuhût da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât ve her birimiz bervechi muharrer âherin ibrâsını kabûl eyledikten sonra fimâba'd marru'l-beyân bir kıt'a bahçe ve derûnunde 151 adet eşcâr-ı mefruşe-i muhârere mahdûd ve benim asla ve kat'a 'alâkâm ve medhâlim kalmayub müşterâyı mumâ-ileyh Ahmed Efendinin emvâl ve emlâki müşterâsı ve hakkı sarîhi olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıf olsun dedikte gibbe't-tasdîkü'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu

Fi 25 R sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Müderresinden Hâcî Tâhir Efendi a'zâdan Hâcî Hasan Ağa, mukayyed Kazâ Ahmed reşit Efendi, kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi, münâdi Mehmed, muhzır-ı Molla Mustafa ve gayruhum

Varak 48 b Hücçet 115

Karesi nâm diyâr-ı Balıkseri sancağında vâki‘ Edremit Kazâsında Hakemzâde Mahallesinde sâkine iken bundan 20 sene mukaddem vefât iden Ümmühân bint-i İbrahim nâm Hatunun verâset-i ancak sadr-i kebir oğlu olup 35 seneden berü ve diyâr-ı âherde bulunub bu def‘a li-eclissıla kasabayı mezbûreye gelmiş olan adalı İsmail Ağa bin Süleyman nâm kimesneye inhisârı ‘inde’ş-şer‘î ‘l-enver mütehakkık ve mütebeyyin olduktan sonra merkûm İsmail Ağa Medîne-i Balıkseride bâki paşa kapusunda halen livâ-i merkûm mutasarrıfı kudemâyı vüzerâyı nizâm saltanat-ı seniyyeden ‘atûfetlü es-seyyid Mehmed paşa hazretleri huzûrunda akt olunan meclis-i şer‘ide kasabayı mezbûre ahâlisinden olan er karındaşının oğlu olup zikr-i âti menzil ve bağ ve zeytin bahçelerine vaz‘ülyed olduğu ber-nehc-i şer‘î nümâyân olan işbu sâhibü’l-kitâb helvacı Mehmed şerîf Ağa bin Ahmed mahzarında üzerinde da’vâ ve takrîr-i kelâm edüb vâlidem ve mevrûsum müteveffâ mezbûre hayatında ile’l-vefât yedinde .. mâlî ve mülkü olup ba‘delvefât bana mevrûs olan mahalle-i mezbûrede kâin ma’lümülhudûd ve’l-cirân fevkâni ve tahtâni 3 bâb oda ve bir fırın ve mâi lezizi cârî bir adet çeşme ve bir mikdâr havlu ve sokak kapısı müştemil bir bâb mülk-i menzil ve kezâlik kasabayı mezbûre haricinde Karapınarlar nâm mahalde kâin ma’lûmu’l-hudûd ve’l-müştemilât kurumu mülk 4 dönüm mikdârı bağ ve kezâlik Kemer-i Edremit kasabası kurbunda karınca çay nâm mahalde kâin hudûd ve müştemilât-ı ma’lûm 36 sak eşcârı hâvi bır kıt‘a zeytin bahçeleriyle zikir olunan menzil ve bağ vâlidem ve mevrûsum müteveffîye-i mezbûre Ümmühân Hatunun terekesinden olup benden gayr-i vâris ve müstehakkı âheri yoğ iken ben vâlidem müteveffâ-yı mezbûrenin hin-i vefâtında yanında bulunmayup diyâr-ı âherde bulunmam münâsebetiyle merkûm Mehmed şerîf Ağa pederim müteveffâ Ahmedden mevrûs ve müntakil mülk-i sarîh ve hakk-ı sahîhimde diyerek fuzûli ve bi gayr-i hak zabt ve vaziyet etmekle marruzzikir menzil ve bahçe ve zeytin bahçelerinin her birinden keff-i yed mahallinde birle bana teslîm taraf-ı şer‘î şerîf-i enverde tenbîh olunmak bi’l-verâse matlûbumdur deyü tesaddî eylediğim da’vâyı mezkûr ..sıfat müslihîn-i merkûm Mehmed şerîf Ağa ile kat’an li’ş-şerâ’ ve def‘a li’l-husûmet 7500 guruş nakit ile 20 desti rujan zeyd üzerine bi’t-terazi ba‘de akdil musâlaha ve’l-kabûl bedel-i sulh meblâğ-ı merkûm ile rujan zeyd mâ-‘adâ ziyâde müdde’ama ve bi’l-cümle husûsu mezkûre ve vâlidem müteveffâ-yı mezbûrenin terekesine ve hukûku mîrâs ve sâir cem’i hukûku şer‘î yeye mute’allık ‘âmm-i de’âvi ve mütâlebât ve

kâffe-i iâne ve munâsebâtan merkûm Mehmed şerîf Ağa'nın zimmetini ibrâyı 'âmm sahih şer'î ile ibrâyı iskât eylediğim ol dahî ber-minvâl-i muharrer ibrâyı mezkûru ba'del kabûl ibrâdan müstesnâ bedel-i sulh meblağ-ı merkûm 7500 guruş ile 20 desti rugan zeyd-i merkûm Mehmed şerîf Ağa bana tamâmen ve kâmilen edâ ve teslîm ta'ahhüd eyledi dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a .. ve imlâ olundu. fi'l-yevmi'l-sâdis ve'l-işrîn min cemadiyelula sene hamse ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün Şuhûdü'l-hâl

A'zâdan Hâcî Halîlzâde Hâcî Halîl, a'zâdan celalzâde el Hâcî Hâfız yakup Efendi, müfti esseyyid .. Hâfız Ahmed Efendi a'zâdan bayramzâde Ahmed Ağa, Edremit'li tahmis oğlu Hâcî Ali Efendi şerbetçi oğlu Hâcî Hâfız Mehmed Efendi, a'zâdan ramazânzâde Hâfız Mustafa Ağa, Hâcî 'Abdullah Ağa a'zây-ı meclis Hâcî 'Osmân Ağa usta 'Ömer oğlu Hâcî Mustafa Ağa bekir oğlu 'Osmân Ağa kerli oğlu Ahmed Ağa ve gayruhum

Varak 49a Hücçet 116

Karesi sancağı tasarruflüğunda kâin Edremit Kazâsının 65 senesi martı ibtidâsından sene-i merkûme şubatı gâyetine değin bir sene-i kâmile zarfında mâl vergi ve cizye ve vâridât-ı sâire-i mütenevvi'adan tahsîlâtın mikdârıyla mahsûbât ve medfû'âtını mübeyyin sûret-i muhâsebesi

Mâl vergisi 440903

Bedel-i a'şârı 225000

Cizye-i kübra 51015

...Sahîha bahası 1006 guruş 260

Murur tezkeresi 4266 guruş

Beyt'ü-lmâl hâsılatı 20251 948

Paçahâne 'âidâtı 13760

Sahime mirisi 1000

Kiremithâne 'âidâtı 1000

Leblebicilerden 'âidâtı 500

Değirmenlerden kaşık 'âidâtı 1175

Tahtâcı Türkmenlerden dağ harcı 2500

kıbtiyân Mâl cizye senedi 600

karantina rüsûmu gurre-i evvel martın gâyet-i şubat beher 2875

Ferâğ ve intikâl ve mahlûlat .. 24379

Toplam 790231

a'şârın mültezimi başka idiğünden ibrâsı ? muhâsebesi mültezimi Hâcı basir Ağa
rü'yet olunmak üzere ... 225000

Toplam 565231

19025 guruş mahlûl

3546 guruş beyâniyeden

403 guruş kâğıt

1359 posta

Toplam 24379

Cem'ân yekûn 565231 guruş verilen 'ilmühaber mûcibince mahsûbât ve teslîmât
565231 behre

Kazâ-i mezkûrun 65 senesi martı ibtidâsından sene-i merkûme şubatı gâyetine değın
bir sene-i kâmile zarfında vukû' bulan mâl vergi ve cizye ve vâridât-ı sâiresi ber
vech-i bâlâ 565231 buçuk guruş 2 paraya bAliğ ve reside olmuş ve meblâğ-ı mezkûr
Tevârîh-i muhtelifle ile balıkseri mâl sandığına nakit ve poliçe ve senedât-ı sâire
vechiyle teslim olunarak sene-i merkûme emvAlinden fakat mültezimi başkaca olup
ba'dehû hesâbı rü'yet olunmak üzere tenzîl olunan a'şâr bedelinden mâ-adâ bakaya
kalmamış olmakla Kazâyı mezkûr cânibine işbu sûret-i muhâsebe verildi.

A'zâ seyyid Ahmed, a'zâ El-Hac hâfız yakup, a'zâ El-Hac Halîl Es-Seyyid, müdîri-i
mâl İsmail müftü suudi kâtib Mehmed aziz, mutasarrıf-ı karesi Es-Seyyid Mehmed
Ermeni kocabaş Kirkor Rûm kocabaş li-eclil... ber-vechide kâtib reside-i mâl Es-
Seyyid Mehmed s'ârî kâtib-i muharrerât Hüseyin hüsnü a'zâ Mustafa a'zâ Mehmed

Varak 49 b Hücet 117

Mutasarrıf-ı karesi

iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı 'âli kapucu başlarından Kemer-i Edremit müdürü rif'atlı Ağa ile hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan Ayvalık Kâimmakâmı fütüvetlü Efendi dâme mecdühü ve şerâyi-i şî'âr mevâli-i fihâmdan Edremit Kazası nâibi faziletlü Efendi avyalık ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Emrutabât ve Çandarlı Kazâlarının kuzât ve nevâibleri meveddetlü Efendiler zîde 'ilmühüm ve mefâhirü'l-emâcid ve'l-akrân müdürü ve a'zâyı meclis hamiyetli Ağalar zîdet mekâdirahüm inhâ olunur ki Kazâ hâ-i merkûmenin 63 ve 4 seneleri rugan zeyd a'sârı için masârıf-ı nakliye vesâiresi taraflarından ve resm-i gümrüğü cânib-i hazîne inhâ ve havâle olunacak Mahallerinde gemi yanaşır iskele başında nizâmî vechiyle safî ve temeyyüz olarak 'aynen teslim kılınmak şartla mülzetimleri taraflarında mâliye hazînesine 'aynen i'tası mukarrar olan rugan zeydden cânib-i hazîne olan matlûblarına mahsûb baltacı ve ilyona bâzîrgânları i'tası muktezâsı irâde-i seniyyeden olan 23078 kantar rugan zeydin bâzîrgân-ı merkûmanın adamlarına kâmilen ve seri'an bâ-sened tesellüm ve îfâsıyla senedât-ı me'huzenin bilâ te'hir cânib-i hazîneye irsâli husûsu mukaddema cânib-i nezâret penâhiden bâ-emîrnâme emîr ve 'işâr buyrulmuş ve keyfiyyet bundan akdemce taraflarınızâ' ez-bâr kılınmış ise de henüz senedâtı mezkûrenin adem-i zuhûruna mebnî musâraat-ı irsâline dahi bunda dahi nezâret-i mezkûreden te'kid-i isti'câli kılınmış olmaktan nâşi usûl buyrultumuzla mukaddema işâr kılındığı vechiyle zikir olunan rugan zeyd in bâzîrgân-ı mersûmanın adamlarına kâmilen teslim-i birle senedât-ı mehuzenin bilâ te'hir hazîne-i mezkûreye gönderilmesi üzre savb-ı hâlisânemize sür'ât-i irsâli kangî türle esbâbâ menût ise ol vecihle icrâsı îcâbına mübâderet eylemeniz bâbında dîvân mutasarrıflığı livâ-i karesiden işbu buyruldu tahrîr ve isdâr ve taraflarınızâ' baas ve tesyâr kılınmıştır. Bi minnehu te'âlâ vusûlunde gerektir ki ber müceb buyruldu 'amel ve hareket ve hilâfından tevakkî ve mübâ'adat eyleyesiz.

Fi 27 R sene 66

Hüccet 118

Medîne-i Edremit kurâlarından İbrahimi Köyü sâkinlerinden iken bundan akdem vefât eden Müsli bin 'Abdi nâm müteveffânın sulbî oğlu musa ve sağîre kızı 'Âişenin tesviye-i umûrlarına bâ-hüccet-i şer'î vasî-yi mensûbu olan 'ammileri Mehmed bin 'Abdi meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu baisü'l-kitâb Mustafa bin Mehmed mahzarında bi'l-vesâye ikrâr ve takrîr-i kelâm edib müteveffâ-yı merkûmun terekesinden olup Medîne-i mezbûrda aşağı çarşıda vâki' bir taraf-ı İzmirli Mehmed

kahvehânesi ve bir taraf-ı karadebbağ oğlu .. dükkânı ve bir taraf-ı evkâf-ı celîl ve tarîk ile mahdûd bir kepenk küşad eder bir bâb dükkân ba'de'l-vefât sagîr-i mezkûrlara intikâl edip tarih-i kitâbdan bir mâh mukaddem ve vukû' bulan harîkte dükkân-ı mezkûr tahrîk olmuş ve sagîr-i mezbûrların binaya kudretleri olmayup 'arsa-i mezkûrun ale hâlihi kalması sagîr-i mezbûrlara özr-i külli olmak mukadder olmağına 'arsa-i mezkûr semen-i misli ile âhere bey' ve semeni istirbâh olunub sagîr-i mezbûrlar ittifâka ve eksa olunmak sagîr-i mezkûrlar hakkında minküllî'l-vucûh enfâ' ve evlâ olduğu bundan akdem hakîm-i mevki sadr-ı kitâb hazretlerine cemmi gafir ile haber verildiği ba'dehû kabl-i izel şer'î den izn-i yedime hüccet-i şer'î ye olunmuştu 'arsa-i mahdûd-u mezkûr münâdi-i yediyle müddet-i medîde sûk-u sultânîde nidâ ve bey' 'arz olundukta ragâbât-ı nâs inkitâ'ında merkûm Mustafa üzerinde 1000 guruş karar edib ziyâde ile şirâyâ tâlib-i âheri dahi zuhûr etmeyib meblâğ-ı mezkûrun 'arsa-i mezkûrun elyevm semen-i misli olduğu dahi zeyl hicre merkûmul esâmî-yi müslimîn haberleriyle mütehakkak olmağın 'arsa-i mezkûr tarafeynden îcâb ve kabûl-u hâvi şurût-ı fâsideden 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile 1000 guruşu merkûm Mustafa bi'l-vesâyâ bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ' ve temellük ve teslîm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr 1000 guruş ve .. hesâbıyla tamâmen ahz eyledim fimâ ba'd 'arsa-i mezkûrda 'alâkâ kalmayup merkûm Mustafanın Mülk-i müşterâsı olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkû's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi Gurre-i Me sene 66

Şuhûdü'l-hâl

İmam Celîl Efendi, Helvacı Hâcî Hasan, Topçu Halîl, Kürtüoğlu Hâcî Mehmed, Kâtib-i Mahkeme Şâkir Efendi, Muhzır Molla Mustafa ve gayrum

Varak 50 a Hüccet 119

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı 'âli kapucu başlarından Kemer-i Edremit müdürü rif'atlı Ağa ile hâcegân-ı dîvân-ı hümayûndan Ayvalık Kâimmakâmı fütüvetlü Efendi dâme mecdühûme ve şerâyî-i şî'âr Edremit ve Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Emrutabâd ve Çandarlı Kazâlarının kuzât ve nevvâbı meveddetlü Efendiler zîde 'ilmühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân müdürü ve a'zâyı meclis hamiyetli Ağalar zîdet mekâdirahüm inhâ olunur ki Avrupa tüccârından Mihalaki

bâzîrgânını Edremit ve Emrutabâd ve Ayazmend ve Çandarlı ve Ayvalık Kazâlarının ahâlisinde 260 senesinden 64 senesi gâyetine kadar 4 senelik rügan zeyd a'şârından bakaya olan matlûbâtını ahâli-i merkûme imrâr-ı vakt ile ta'diyeden imtinâ etmekte oldukları bu keyfiyeti tarafeyn-i gadri ve bilâhire cânib-i hazîne-i celîleye hasârı müeddi bulunduğu beyânıyla behersene a'şârından ne mikdâr bakaya mevcûd ise senesi fiyatıyla şimdiki râyih-i fiyatı beyninde olan tefâvütün zammıyla mevcûd rüganı bulunanlardan i'ta ve olmayanlardan bedelen ve ba'zı ashâb-ı zimemden diyar-ı âhere firâr edenler zimmetlerinde dahi emlâk-i mevcûdelerinin furûhatiyla semeninden istihsâl olunması husûsu tâcir-i mersûm tarafından bâ-arzuhâl istidâ olduğundan kuyûdu ihracıyla keyfiyet-i meclis-i muhâsebeye ledelhavâle zikir olunan Kazâlar rügan zeyd a'şârıyla .. ve .... emlâki rügan zeyd hâsılâtının 60 ve 61 senelerine mahsûben senevîsi 13050 kantar .. 26100 kantar 'aynı yağ verilmek üzere mersûm Mihalaki ta'ahhüdüyle re'âyâyı devlet-i 'Aliyyeden atnaş ve neşdaş uhdesine ve gayr-ı hâsılât ... ve emlâk zikir olunan Kazâlar itiyânında 62 ve 63 senelerine mahsûben senevîsi 11914 kantardan .. 23828 kantar 'aynı rügan zeyd vermek şartıyla sarraf Cezayirli oğlu makrediç ta'ahhüt mersûm Mihalaki uhdesine ve 64 ve 5 senelerine mahsûben senevîsi 12164 kantardan kezâlik sentini 24328 kantar 'aynı rügan zeyd vermek şartıyla mersûm Mihalaki ta'ahhüdüyle Avrupa tüccârlarından kostaki bâzîrgân uhdesisine bilâsala zabtı için emr-i şerîf tasdîr kılındığı ve marruzzikir 60 senesinden 64 senesi gâyetine değin 'aynı birli olan ol mikdâr kantar yağ fiyat-ı ma'lûme ile zuhûr eden tâliplerine furûhat olduğuy ve 61 senesi mahsûlünden 62 senesi mahsûlü olup 64 senesi istihsâl kılınarak a'şârdan ahâli üzerlerinde 7000 kantardan ziyâde matlûbu olduğuy mersûm tarafından mukaddem ifâde olunarak icâbının icrâsı zımnında yazılan tahrîratın vusûlünden bahisle alacak Ayvacık Kazâsının 61 ve 62 seneleri a'şârını vaktiyle ahâlisinden istihsâl etmemesinden naşi ahâli-i merkûm mevcût olan yağlarını havâic-i zarûriyelerine sarf edip mu'âhheren anı dahi istihsâl eylediği ve fakat ahâli-i merkûmede 500 kantar mikdârı matlûbâtı var ise de matlûb mezkûr a'şârdan olmayub fâizden teraküm iderek işbu fâiz dahi 63 senesi mahsûlünden olarak bunun ta'diyesi 64 mahsûlünün edârikine mutavakkıf bulunduğu sabık biga sancağı mutasarrıfı tarafından mukaddema gelen şukka ve mazbatada muharrer ise de mahall-i sâireden henüz bir günâ cevâb vürûduna dâir bulmadığı derkenarda gösterildiğinden bâzîrgân-ı mersûmun mezkûr Kazâlardan Ayvacık Kazâsından mâ-'adâ diğer Kazâlarda olan matlûbâtı ne cihetten dolayı olduğuna dahi henüz

Mahallerine bir günâ iş'âr vukû' bulmamak hasebiyle keyfiyeti ma'lûm olmadığına binâen mersûmun iddi'â eylediği matlûbâtı takarrür şeydir ve kimlerin zimmetlerindedir. Mahallerinde ashâb ve senedâtı celb ve mu'âyene ile ma'rifet-i şer' Mahalleri meclis ma'rifetiyle tahkîk ve tetkîk olunarak ba'dehû icâbına bakılmak üzere keyfiyetlerinin iş'ârı husûsu bâ-emîrnâme-i sâmi cenâb-ı vekâletpenâhî emîr ve iş'âr buyrulmuş olmakdan nâşi imdi siz ki

Varak 50 b

muhâtabûn-ı mümâileyhimsiz keyfiyyet-i ma'lûmeniz oldukta ber-minvâl-i muharrer bâzîrgân-ı mersûmun iddia eylediği matlûbâtı ne kadar şeydir ve kimlerin yed ve zimmetlerindedir ma'rifet-i şer' ve meclis-i ma'rifetiyle bi'l-etrâf tahkîk olunarak îzâhen ve tafsîlen leffinin bir daha iş'âra hacet bırakılmamak üzere bâ mazbata surat-i iş'ârı husûsunda mezîd-i i'tinâ ve dikkat eylemeniz bâbında işbu buyruldu mutasarrıf ı livâ-i karesiden isdâr ve tesyâr kılınmıştır. Bi minnehü te'âlâ vusûlünde 'amel ve hareket eylemesiz deyi.

Fi 27 R sene 66

vusûlü Fi 17 CA sene 66

Hüccet 120

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı 'âli kapucu başlarından Edremit müdürü rif'atlı Ağa dâme mecdühû ve şerâyi'-i şî'âr mevâli-i fihâmdan Kazâ-i mezkûr nâibi faziletli Efendiler Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve Emrutabâd ve Bergama Kazâlarının kuzât ve nevvâb meveddetli Efendiler zîde 'ilmühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân müdürü ve a'zâyı meclis hamiyetli Ağalar zîdet mekâdirahüm inhâ olunur ki evkâf-ı hümâyûn kabz-ı meşhur-ı şâhânedan makbût cennet mekan gazi sultan Mahmûd hân-ı sâni tabe sırrahu hazretleri evkâf-ı celîlesi mülhakâtından olmak üzere Kazâ hâ-i mezkûre hudûdlarında vâki' kara Osman zâde Hâcî Hüseyin Ağa ve Hakemzâde ve Es-Seyyid Mehmed Ağa ve Mehmed Emin Ağa ve Hâcî Hanife evkâflarından zeytin eşcârları ve .. vesâirelerin işbu 65 senesi mahsûl ve hüsn-i idâresi mehdî ülyâyı saltanat-ı mezîd devletli ismetlü vâlide simât? aleyhişşan hazretlerinin evkâf-ı şerîfesi müdürü fütüvetlü izmirî Ahmed Efendi uhdesine ihâle buyrulmuş ve bugünleri evkâf-ı celîle-i mezkûr mahsûlünün .. iltizâm ve furuhatı derkar bulunmuş idiği beyânla îfâsı me'mûriyeti ve husûsu mezkûrun muhavver lâyıkında tesviye kılınmak üzere buyruldu muz ez bâr-ı bu kere iktizâ-i

mümâileyh tarafından .. ve iltimâs olunmuş ve sûret-i iş'âra nazâren evkâf-ı celîle-i mezkûre mahsûlatının telef ve sirkden bi'l-vekaye muhavver-i lâyıkında rü'yet ve tesviyesi ve emr-i muhâfazasıyla tekessür-i akârâtı müceb hâlâtın istihsâliyle lâzime-i hâlden bulunmuş olmakla imdi siz ki muhâtâbûn-ı mümâileyhimsiz keyfiyet-i ma'lûmeniz oldukta ber-minvâl-i muharrer evkâf-ı celîle-i mezkûr mülhakâtından olarak Kazâlarınız dahilinde bulunan zeytin eşcârıyla .. vesâirenin usûle gelecek mahsûlâtının iltizâm ve furûhat ve idâre-i sâiresinden dolayı mümâileyhin taraflarınıza dâir vâki' olan umûr ve husûsatına ezher cihet-i mu'âvenâtına ve muzâharet eylemeniz işbu buyruldu isdâr ve tesyâr kılınmıştır. Bi minnehu te'âlâ vusûlunda gerektir ki ber müceb buyruldu 'amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücânebet eyleyesiz.

Fi 13 CA sene 65

Hüccet 121

Ma'rûz-i dâ'î-i devlet-i 'Aliyyeledir ki cenâb-ı mehd-i ülyâyı saltanat devletlü ismetlü vâlide sultan aleyhi'ş-şan Efendimiz hazretlerinin Edremit ve Kemer-i Edremit ve mahall-i sâirede vâki' evkâf-ı celîlelerinden .. ve zeytin eşcârları müdürü ve vekîl-i şer'î si İzmiri ulyâzâde Ahmed Efendi ibnil merhum Mehmed Efendi Medîne-i Edremit mahkemesinde mahall-i şer'î de Medîne-i mezkûr mahallâtından Hakemzâde Mahallesinde sâkin iken bundan akdem dersa'âdette vefât iden Ahmed Âkif Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi ganime hanım bint-i Osman ile sulb-i sagîr oğulları abdulhakîm ve Mustafa ve rıf'at ve Ahmed Âkif'e ve sulbîye sağîre kızı ferideye i'zâr-ı tahakkukundan sonra sigâr-i mezbûratenin vâlideleri ve bâ hüccet-i şer'î ye vasî-yi mensûbeleri zevce-i mezbûre ganime hanımın husûsi ibtidâ vekîl-i müseccel-i şer'î si Mehmed Emin Ağa ibn-i Mustafa muvâzasında vakf-ı celîle-i mezkûre mâlından olup Medîne-i mezkûre muzâfe Yenice ve Kırcalar Köyünde vâki' iki bâb ... hisse-i vakıfları 65 ve 6 seneleri müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Âkif Ağa 216 desti 2 vukiyye rугan zeyd Edremit'i benden isticâr ve ben dahi icâr ve teslim edip rугan zeyd mezkûrun 127 destisini müteveffâ-yı mezbûrun hayatında (silik) ahz-u kabz edüp baki 89 desti 2 vukiyye rугan zeydi kablel ahz ve'l-isti'fâ' müste'car müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Âkif Ağa vefât etmekle rугan zeydi baki-i mezkûru .. (silik) icâre bakiyesinden edevât-ı ...den ve müteveffâ-yı mezbûrun tereke-i vâkiyesine vazii'l-yed olan vasî-yi zevce-i mezbûre ganime hanıma izafetle vekîl-i merkûm Mehmed Emin Edâ' hâlâ

taleb ederim deyü ba'de'd-de'âvi ve'l-istintâk olduğu ol dahi cevâbında müvekkilim mezbûrenin bi'l-verâse ve bi'l-vesâya tereke-i müteveffâ-yı mezbûre vaz'iyedini ikrâr lâkin müdde'i müdürü mûmâileyhim ber-vechi muharrer müdde'âsı ma'lûmum deyildir deyü inkâr edicek müdde'i müdürü mûmâileyhim Ahmed Efendi ber-vechi muharrer müdde'âsını her biri mahallinde lede't-tezkiye 'adl ve makbûl işhâde idükleri ihbâr olunan tüccâr-ı hayriyeden El-Hac Abdulkerîm Ağa ibn-i el-Hac Halîl ve yine tüccâr-ı hayriyeden Eğinli Mustafa Ağa ibn-i Ömer nâm kimesneler şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î ba'de'l-isbât ve'-tahlîf mücebince müvekkele-i mezbûrenin bi'l-verâse ve bi'l-vesâya vâzi'atü'l-yedi olduğu tereke-i vâkiyye-i müteveffâ-yı mezbûrdan rügan zeyd bâki-i mezkûru vakf-ı celîle-i mezkûre için müdürü müdde-i mûmâileyhim Ahmed Efendiye edâ ve teslîme müvekkilim vasiyye-i zevce-i mezbûreye izâfetle vekîl-i merkûm Mehmed Emin Ağa'ya tenbîh olduğu bi'l-iltimâs huzûr-u 'Alilerine i'lâm olundu. ve'l-emru limen lehü'l-emr fissâlis 'aşera min şehri rebîü'l-evvel sene sitte ve sittîn ve mietenyn ve elfün

Varak 51 a Hüccet 122

Evlenmek murat eden kimesne gelin için telli urbâ yamayub? nihayetül nihaye şam alacası ve çınarsı ve bunların emsâlleri elbise yapılmak ve düğüne da'vet olanlar asla hediye getirmeyecek ve alınmayacaktır ve güvey tarafından gelin tarafının akrabâ ve mute'allikâtlarına kat'a cüz'i ve külli hiçbirşey hediye verilmeyecektir evlenme haktır ve düğünde pehlivân güreştirilip masrûfundan çıkılmayacaktır ve gelin geldiği vakitte vesâir evkâtta şenlik için tüfenk ve pişto atılmayacaktır.

Haccı şerîfe gidip gelen Hâcıların ahibbâ ve akrabâ ve mute'Alikâtına hediye vermek isteyenler fakat tesbih ve misvakı verip ve zemzem-i şerîf içürüb ve misk yağı sürüp bunlardan başka hiçbirşey hediye vermeyecek ve alınmayacaktır.

Ashâb-ı zirâ'at vakti harmanda borçlusuna mahsûben borçlusuna duyûnuna mahsûben rehine verecek olduğu halde memleket meclisine bi'l-ifâde değeri bahası kat'i olmadıkça verilmeyüb alınmayacaktır.

Bal kovanlarından çıkarılan balın on kıyyeden bir kıyye bal öşri alınıp kovan içinde arı için kalsın yiyecek olarak alıkonulsun balından 'öşür namıyla bir dirhem alınacak ve verilmeyecektir.

Vakt-i harmanda öşrü zâhiresini köyden yine akşama kadar dolup köye gelecek kurbu civârına naklinde beher kil İstanbul için sâ'at başına üçer para ücret

verilecektir ve nakl-i zâhire husûsu harman vaktini geçirib çamurlu havâlara kalmayacaktır eğer mültezimler öyle uzak mahalde zâhire naklini murât eyledikleri halde mutâd-ı merkûmdan ziyâde ... için ücreti bi't-terâzi ve bâ ma'rifet meclis karar verilecektir.

Taraf-ı şer' den nikâh için verilecek izinnâmelere harç olarak bikir olur ise 3 guruş şeybe olur ise 2 guruş verilip ziyâde verilmeyecektir ve zükûr ve inâs ve birli ve yabancıdır her kim fevt olur ise terekesi veresesı hâzıra ve gâibesi keyfiyetleri bilinmek için mahkemeye muhtâr haber verecektir.

Zükûr ve inâstan olup vârisi olmayan kimesneler hastalık halde vasiyyet eder ise veyahut mâlından biraz şey hâzıra verecek olur ise mutlaka mahkemeye ma'rifetle rü'yet olunup hüccetle rabt olunacaktır.

Vergi tahsîlâtı ve medâr-ı hukukîye için ihzâra giden süvâri zabtiye neferâtının hayvânâtı için yem ve yiyecek ve kendisine hizmet ve bahşiş gibi akçe verilmeyecektir ve eğer ol nefer ve mübâşir metâlibe edip haber eder ise derhâl mecâlise haber verilmesine dikkat edilecektir.

Husûsat-ı tahrîrenin hilâfından hareket olunmaması ve eğerçi hilâf-ı harekette bulunan olur ise bi'l-muhâkeme niyet etmediği halde cezâ kanûnnâme-i hümâyûnu ahkâmınca te'dibât-ı lâyikasının icrâsı husûsuna dakika fevt olmayacağı muhâkkak bilip ana göre hareket olunmak üzere işbu Mahalle şerh verilip tahrîr olundu.

Fi 5 KA sene 66

Meclis-i balıkseri nezâret-i Ali cânib

Varak 51 b Hüccet 123

Bais-i defter-i kassâm oldur ki Medîne-i Edremit mahallâtından Hakemzâde Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât eden kır ismail bin halîl nâm müteveffânın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi şerîfe binti abdufettah ile vâlidesi Emine binti ve'l-ebeveyn er karındaşı Hâcî Halîl ve gâib-i ani'l-belde liümm er karındaşı Hasan nâm kimesnelere münhasıra olduğu lede'ş-şer'-i enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra bâ ta'limât-ı seniyye gâib-i mezbûr Hasanın mâlının hıfzına kayyım ve haps-i nasb ve ta'yîn olunan Medîne-i mezbûr mâl müdürü El-Hac Abdulkerîm Ağa ile vârisi merkûmların talep ve iltimâsları ve ma'rifetleri ve

ma'rifet-i şer'le tahrîr ve terkîm olunan tereke-i müteveffâ-yı mezbûr defteridirki ber
vechi âti zikr ü beyân olunur.

Fi 25 KA sene 66

Mahalle-i mezbûrda vâki' bir bâb menzil	800 guruş
Havran-ı Kebîr civârında zeytin eşcârı 6	260 guruş
Tutlu kuyu nâm mahalde kürûm mülk bağ dönüm 3	1500 guruş
Öküz 2, ma'a arabâ ve çift	700 guruş
1 yaşında malâka 1	60 guruş
Hınta kile 20 şinik 3	1080 guruş
Aktâri kile 2	70 guruş
Mısır harası kil 32	48 guruş
Camus derisi 1	70 guruş
Pekmez desti 4	120 guruş
Abâ 1, yağmurluk 1	30 guruş
Mezru hınta kil 9	450 guruş
Mezruu şair kil 15	385 guruş
Der zimmet İbrahim Köyünde Havranlı Hasan	900 guruş
Der zimmet bakkal istirâtî kefere	400 guruş
Cem'ân yekûn	6863 guruş
Minhâ'l-ihracât	
Techîz tekfîn	301 guruş
Mihir	100 guruş
Deyn-i müsbete kurbancı	600 guruş
Deyn-i müsbete nalbant Hâcî Hasan	43 buçuk guruş
Resm-i kısmet	163 guruş
Bâ ta'limât-ı seniyye binde yirmi hesâbtan dellâliye	137 guruş

Kaydiyye	10 guruş
Cem‘ân yekûn	817 buçuk guruş
Sahhü’l-bâki lit-taksîm beyne’l-verese	6045 buçuk guruş
Hisse-i zevil mezbûre	1511 guruş 10
Hisse-i Ümmül mezbûre	1008 buçuk guruş
Hisse-i ehul ümmi gâibil mezbûre	1008 buçuk guruş
Hisse-i Ümmül liebeveyn	2517 guruş 3

Gâibe mezbûr Hasanın hisse-i irsiyyesi Emin mümâileyh teslîm olunduğu işbu mahalle şerh verildi.

Varak 52 a Hücçet 124

İftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan Ayvalık Kâimmakâmı fütüvetli Efendi ile dergâh-ı mu’âlla kapucu başlarından Kemer-i Edremit Kazâsı müdürî rif’atlı ağa dâme mecdühü ve şerâyi-i şî’âr mevâli-i fihâmdan Edremit Kazâsı nâibi faziletli Efendi ile Kemer-i Edremit ve Ayazmend ve Çandarlı ve Emrutabâd Kazâlarının kuzât ve nevvâbları meveddetlü efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân müdürî ve a‘zâyı meclis hamiyetli Ağalar zîdet mekâdirahüm inhâ olunur ki Yunan devlet-i sefâini kaptanlarından defranzi ahâlisinden Dimitri konrüyâti râkip olduğu sefîne ve ma’iyetinde bulunan hemşehrilerinden keyfe konrüyâti Dimitri karayâti ve kostanti ve imbatos nâmule... melâh ile bundan birkaç mâh mukaddem gemlik limânında lenger endâz oldukları halde ülkesine arnavutlukta izhâr-ı şekâvet eden ma’hud .. takımından birisi bulunan 3 nefer Arnavut yunanların üzerine gelerek cümlesini i’dâm ve sefîneyi gark ettikleri kapudan merkûmun rabt-ı metrûkesi cânibinden zarar verilerek keyfiyet lede’l-taharrî gemlik ve bursa’da ehl-i islâmından Arnavut kıyafetli üç nefer eşhâs kaptan-ı merkûmun sefînesi Edremit tarafına gitme lakırtısı ettikleri mu’âhheren Edremit ve midillü taraflarından görüldükleri ba’zı erbâb-ı vukûf cânibinden tahkîk-i ‘âli buyrulduğu misüllü midüllü ahâlisinden yirmişer yaşlarında kahveci Numan İbrahim ve Ahmed bin Yusuf ile loca Kazâsı sâkinlerinden 22 yaşında hâfız Hüseyin bin Hayrullah nâm 3 nefer kimesne sâl-i hâl nisâninin 8.tarininde kapudan-ı merhûmun sefînesine rakiben gittikleri gemlik karantinasında mukayyed olduğu tahkîk buyrulmuş olduğundan merkûmların kâtili bu adamlar olması mazmûn bulunduğundan bahisle bunların bi’t-taharrî

buldurulub liecli'l-muhâkeme dersa'âdete ihzârları husûsu yunan sefâreti tarafından bâ-takrîr ifâde ve istid'â olunmuş ve bunlar mazanne-i su olduklarından istintâkları lâzım gelmiş olduğu beyân-ı 'âlisiyle icrâyı îcâbı mukaddem ve mu'âhhar bâ - evâmirnâme-i sâmi-i vekâlet penâhî emîr ve irâde buyrulmuş ve icrâyı îcâbı ve muktezâsı me'mûrîn-i sâlifânemizden bulunduğum misillü keyfiyyet bundan akdemce taraflarınıza bâ buyruldu iş'âr ve eşhâs-ı merkûmûnun bi't-taharrî ele getirilmesi husûsu ez bâr kılınmış ise de henüz bu husûsa 'adem-i dikkatle merkûmlar bulunamamış ve husûsu mezkûr dâima te'kît ve isti'câlden gayr-i hâli bulunmuş olmakla emr-i 'âli ki muhâtâbûn mümâileyhimsiz keyfiyeti ma'lûmeniz oldukta bâlâda muharrer olan şahıstan Kazâlarınız dâhilinde mazanne olan mahalleri taharrî-i birle derhâl ele getirilmesi beraber mukayyeden savb-ı sâlifânemize irsâli husûsuna bi'l-ittifâk mezîd-i i'tinâ ve dikkat ve hilâfından tevakkî ve mübâ'adet eyleyesiz deyü

Fi 21 R sene 66

Varak 52 b Hücçet 125

'atûfetli efendim hazretleri memleket-i mahrûse-i şâhânedan usûle gelen balların kovanlarında damızlık olarak alıkonulanlarından 'öşür alınmak îcâb etmez iken bura mültezimler taraflarından hilâf-ı kanûn-u şerîf ve mugâyir-i emri münife 'öşür ahz ve tahsîl olunmakta olduğu beyân ile men'i husûsu bu sene mahallerinden inhâ ve istid'a olunmasa ve kadîmden olsun gelen ... kovanın ... emr-i meşrû olduğu vecihle fakat mahalline ne üzre bir 'öşür ahzı mu'âhheren nizâma rabt olunarak 'asel hâsîlâtından mahall-i meclisinin kararına tevfiken râyici belde üzere bedelen veyahut 'aynen 'öşür alınmış târife-i umûmiye derç ve imlâ olunarak eğerçi damızlık olarak alıkonulan kovandan cedîd 'asel hâsîl olmadıkça 'öşür alınıp alınmamasına dâir nizâm-ı mezkûrda sarâhat yoksa da kovana yalpanların tasarruflarında olan kovanlardan husûsla gelen ballardan şer'lemizce olan onda bir 'öşürleri alındıktan sonra fakat arıların kasr-ı 'ivâsı? için alıkonulan kovanlar ballarından 'öşür alınmış olduğu vâki' ise red verilip bundan böyle ber-mûceb usûl ve kanûn alınacak kovanlar bulunan arıları kasr-ı 'ivâsı? için bırakılan baldan bir şey alınmayup mâ-'adâ mahsûlden onda bir 'öşür alınmış ve hilâfından hareket vukû'a getirilmemesi husûsuna meclis-i vâlâyı ahkâm-ı 'adliye kararı üzere irâde-i 'Aliyye mute'allıka buyrularak keyfiyeti ta'mîmen iş'âr kılınmış olmakla zât-ı sâmilere dahi ber-mûceb karâr ve irâde-i 'Aliyye îcâb-ı mülk-i icrâsıyla hilâfına hareket vukû'a getirilmemesi

esbâbından istikmâlen himem-i ‘Aliyeleri derkâr buyrulmak ... terkîm rakîme-i ‘âcizimce ibtidâr kılınmıştır.

Fi 12 S sene 66

Hüccet 126

Medîne-i Edremitte gazi İlyas Mahallesi ahâlisinden evkâf-ı hümâyûn mülûkâneye mülhâk evkâftan Medîne-i mezbûrede vâki ‘âlemizâde vakf-ı mütevellisi serdarzâde Mehmed Ağa bin İsmail nâm kimesne Medîne-i mezbûr evkâf müdürü devletlü Ahmed Efendi hâzır olduğu halde meclis-i şer‘î şerîf-i enverde işbu bâisü’l-kitâb Es-Seyyid Mehmed Şâkir Efendi bin Emin Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idip ben ihtiyâr ve ‘Alil olduğum ecilden vakf-ı mezkûrun zeytin bahçelerini lâyıkıyla tımar ettiremeyüb ve mahsûlâtının furûhatında dahi zarûri kusûr etmekte bulunduğumdan müteveli olduğum vakf-ı mezkûrun ma‘lûmü’l-kıt‘a zeytin bahçelerinin sene be sene tımarı ile mahsûllerini furûhat ve hâsıl olan hâsılâtından şart-ı vâkıf vecihle vezâif-i ehli .. vakit ve zamanıyla edâya ve câmi’-i şerîfin levâzımât-ı zarûriyesini şart-ı vâkıf vechiyle edâya ve tâmire muhtâç olan Mahallerine evkâf müdürü bulunan zâtın reyî ve inzimâmla tâmir ve termîmine her ne ki fazla kalır ise ma‘lûmü’l-esâmî kesana olan ma‘lûmü’l-mikdâr duyûnumu edâya ve andan dahi fazla kalır ise ol fazlayı bana irsâl ve îsâle ve bunların mutavakkıf olduğu umûrun küllisine tarafımdan mümâileyh Es-Seyyid Mehmed Şâkir Efendiyi vekâlet-i ‘amme-i mutlaka ile vekîl ve nâib metâb-ı nasb ve ta’mîme ve şehriye 100 guruşa kendisini rızam ile maaşî mahsûs eylediğimde ol dahi ber-vechi muharrer vekâlet-i merkûmeyi ve hizmeti lâzımesini kemâ yen bagi edâya ta’ahhüt ve iltizâm eyledi dedikte gıbbe’t-tasdîkü’ş-şer‘î mâ-vaka’a bi’t-taleb ketb olundu fil yevmi’l-hadi ve’l-işrin min şehri cemaziye’l-evvel sene sitte ve sittîn ve mi’eteyn ve elfün.

Şuhûdü’l-hâl

Müderri-i kirâmdan El-Hac Tâhir Efendi müdürü Kazâ El-Hac Abdulkerîm Ağa Sarraçzâde Mustafa Efendi imâm Halîl Efendi şilteci hâfız Mehmed Emin Efendi muhızır Molla Mustafa ve gayruhum.

Varak 53 a Hüccet 127

İftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim dergâh-ı ‘âli kapucu başlarından Kemer-i Edremit Kazâsı müdürü rif’atlü ağa ve hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan Ayvalık Kâimmakâmı faziletlü efendiler dâme mecdühûm ve şerâyi’-i şî’âr mevâli-i fihâmdan Edremit

Kazâsı nâibi faziletli efendi ile Ayvalık Kemer-i Edremit Çandarlı ve Emrutabâd Kazâlarının nevvâbı meveddetli Efendiler zîde ‘ilmühüm ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân müdürü ve a‘zâyı meclis hamiyetli Ağalar ile bu defa karesi sancağı hâvî olduğu Kazâlarına takım takım 5 kol olarak gönderildiği misillü Kazâ hâ-i merkûmenin emri muhâfazası zımında tarafımızdan kır zâbıtı ta’yîn kılınan izzetli Muharrem Ağa zîde kadrühüm inhâ olunur ki beyândan müstağni olduğu üzre râbbimiz te’âlâ ve tekaddes hazretleri zât-ı şevketsimât-ı mülûkâneye bitmez tükenmez ömürler ihsân buyursun mevhûb oldukları şime-i ? behime-i fukarâ perverileri iktizâsınca memâlik-i mahrûse-i şâhânelerinde sâkin ve mutavattın olan bi’l-cümle tebe’a-i saltanat-ı seniyyelerinin mezâlim ve te’arriyâttan vikâyesiyle herhalde istihsâl-i asâyîş emniyet ve istirâhat halleri murâd-ı hayriyet ihtiyât-ı mülûkânelerinden olarak bu cihetle ahâli-i fukarânın emri muhâfazaları bi’l-cümle me’mûrîn-i saltanat-ı seniye üzerlerine ve .. olduğu misüllü zir idâre-i hâlisânemizde bulunan livâ-i mezbûr Kazâlarında şayet eşkiyâ zuhûruyla ahâli-i fukarânın iz’âç ve hasar dide olmaları mülâhazadan gayr-i ba’îd olarak bu cihetle Kazâ hâ-i merkûmenin hıfz ve ferâseti zımında me’mûr mûmâileyhim sefâletiyile ma’iyetine 9 nefer zabtiye terfik olunarak taraflarında irsâl kılınmış olmakla emri siz ki muhâtâbûn-ı mûmâileyhimsiz keyfiyet-i ma’lûmeniz oldukta mûmâileyh ve mevcût ma’iyeti bulunan zabtiyelerin yem ve yiyecekleri kendi taraflarından tesviye olacağı misüllü bunların birinin uygunsuzluğu vukû’a gelir veyahut me’mûriyetlerini yoluyla icrâ etmedikleri halde icrâyı icâbına bakılmak üzere mütecâsir oldukları nâ sezâ hareketlerinin doğrudan doğruya bâ mazbata bu tarafa iş’ârı ve mûmâileyh dâima Kazâ hâ-i merkûmeye geçtü güzar ederek ahâli ve neferâtın emri muhâfazaları husûsuna taraflarınızdan lâzım gelen mu’âvenetin icrâsına dikkat ve şayet eşkiyâ zuhûr edübte derdesti zımında taraflarınızdan adem istediği halde muhâlefet olunmayarak luzûmu mikdârı ademler i’tasıyla fimâba’d dâhili Kazâda zinhâr bir günâ uygunsuzluk ve katl ve kitâl madde-i kerîhesinin vukû’a getirilmemesi husûsunda kemâl-i i’tinâ ve dikkat ve hilâfından hazer ve mücânebet eylesiz ve sen ki kır zâbıtı mûmâileyhsin sen dahi Kazâ hâ-i me’mûriyet ve sadâkatin üzre Kazâ hâ-i merkûmenin mahuf ve muhâtara olan Mahallerini leylünnehar geç ü güzar ederek ahâli ve fukarânın emri muhâfaza ve şahs-ı vâhidleri .. zarar ve hazer vukû’a getirilmemesi emri ehemmine mezîd ve i’tinâ ve dikkat ve mevcût ma’iyetin olan zabtiyeler Kazâ hâ-i merkûmenin zaptiyesinden ma’dût olarak müdürileri taraflarından her ne ki emîr olunur ise râilerine itâ’at ve mezkûr Kazâların emvâl vergilerini tahsîlâtlarına kemâliyle gayret

ve şayet eşkıyâ tâifesi ve yâd ayak serseri makûleleri zuhûrunda derhâl üzerlerine varılarak ahz ve girift birle te'dibât-ı lâyıkaları icrâ olunmak üzere mukayyeden bu tarafa irsâline ve eşkıyâyı merkûmenin hin-i giriftlerinde 'adem-i itâ'atla silâha davranırlar ise Kazâ hâ-i merkûm bulunan ta'limât-ı seniyyede muharrer nizâmâ tatbîken ya'nî silâha davranan olacağı me'mul olduğu sûrette civâr bulunan kurâ ahâlisi vesâireye haber verilerek anlar mevcût olarak üzerlerine varılıb teslîm

Varak 53b

olmaları kendilere haber verilip itâ'at eylemedikleri halde nizâmı vechiyle mukâbele-i bi'l-misil ahkâmı iktizâsınca beri tarafından dahi silâha davranılarak ahz ve girift-i birle mukayyeden bu cânibe irsâline kemâl-i i'tinâ ve dikkat eylemeniz bâbında me'mûriyetine hâvi dîvân-ı mutasarrıflık livâ-i karesiden işbu buyruldu isdâr ve tesyâr olmuştu vusûlünde gerekdir ki 'amel ve hareket edesiz

Fi 25 CA sene 66

Hüccet 128

Hamiyetlü Ağa Edremit Kazâsı ahâlisinden şeyh oğlu Mehmed Ağa'nın yanına 9 nefer piyâde terfikiyle sevâhile kır serdârı ta'yîn ve îcâb eden buyruldu tasdîr olunarak ol tarafta gönderilmiş olmakla işbu 66 senesi nisan-ı ibtidâsından i'tibâren kendisine 140 ve ma'iyeti bulunan 9 nefer piyâdenin dahi beherine 60 guruştan i'tibâren cem'ân 680 guruş makbuza senedi istihsâliyle şehr-i mezkûr ibtidâsından i'tibâren mâh be mâh i'tasıyla sened-i mezkûru aybaşı defterine idhâlen bu tarafa irsâline mübâderet eylemeniz siyâkında şukka-i mahsûsa tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 25 CA sene 66

Hüccet 129

Mutasarrıfı livâ-i karesi Es-Seyyid Mehmed

Hateme bi'l-hayri elhamdüllahi râbbül alEmin

Mehmed Rıza Efendinin isti'fâ eylediğinde yerine vekîl eylediği havranlı Hocazâde Es-Seyyid İbrahim Efendinin yedinde bulunan mürâsele-i şer'î ye sûretidir

'izzet-me'âb mükerremetlü Hocazâde Abdurrahim Efendi hazretleri ba'de't-tahiyetü'l-vâfiye inhâ olunur ki umûr-u niyâbet-i şer'î yesi muhâvvel uhde-i dâ'iyem olan edremit Kazâsında bu def'a isti'fâ'-yı âcizânem vukû'una binaen

halefimiz Efendi hazretlerinin teşrîflerine kadar taraf-ı dâ'iyane ve zât-ı şerîfler icrâyı ahkâm-ı şer'î yeye cümle ittifâkla vekîl ve nâib nasb olunmuş olmakla inşallahü te'âlâ halefimiz Efendi hazretlerinin teşrîflerine kadar icrâyı ahkâm-ı şer'î yeye begâyet iltimâm ve dikkat buyurmaları asfel-i niyaz-ı 'âcizânemdir.

Fİ 5 C sene 66

Said Efendi zâde Mehmed zâde Efendi

Varak 54 a Hücet 130

Medîne-i Edremit mahallâtından hakîmzâde Mahallesi sâkinlerinden müteveffâ deli Mahmûd oğlu 'Ali Ağa zevcesi Fâtıma binti El-Hac Mehmed tarafından zikr-i âti ba'dehû ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi 'ârifân Mahalle-i mezbûr sâkinlerinden İzmir'li Mehmed bin Mehmed ve Himmetoğlu Ahmed bin Mehmed ve kasım oğlu hâfız İbrahim bin Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübûtu vekâletine hükm-ü şer'î lâhık olan Mahalle-i mezbûr sâkinlerinden sülükçü hâfız Mehmed Emin Efendi bin Ali meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu bâ'is evkâf müdürü ve mu'accelât nâzırı tüccârı hayriyeden İzmirli ulyazâde Ahmed Efendi bin El-Hac Mehmed mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm ve ta'bir-i ani'l-merâm edip müvekkilim mezbûre Fatma Hatun 'akd-i âti zikrin sudûr una değîn pederimden muntakil irse-i yedinde mülk ve hakkım olup Medîne-i mezbûr civârında Eminler nâm mahalde Topuz Ağa çeşmesi kurbunda bir taraftan mehd-i ülyâ-i saltanat-ı seniyye Efendimiz hazretlerinin evkâf-ı celîlelerinden mavice nâm zeytin bahçesi ve ba'zı 'âlemizâde evkâfından delibey nâm zeytinliği ve bir taraftan 'âlemizâde câmi'-i şerîfine meşrûta serdarzâde evkâfından deli Hâcı bağları nâm zeytin bahçesi ve tarafeyn-i tarîk-i 'âmm ile mahdûd küçük mavice denmekle ma'rûf bir kıt'a zeytinlik ve derununda makrus? 161 adet zeytin eşcârını şâmil bir kıt'a bahçe kâmilâtıyla tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi ve şurût-u müfside ve uhûd-u mubtileden 'ârî ve cebr ve kerh ve muvâza'adan hâli ve takrîr ve gabinden beri olarak lede'l-müzâyede bey'i bât-ı sahîh-i şer'î safka-i vâhîde ile mümâileyh Ahmed Efendi 9553 guruş semen mukâbelesinde bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vechi muharrer iştirâ ve temüllük ve tesellüm ve kabz ve kabûl edip semeni mezkûr 9553 guruş müşterâ mümâileyh Ahmed Efendi bana nakden ve tamâmen ve kâmilen def' ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden bi'l-umûm ve'l-kemâl ahz-u kabz eylediğimden sonra mübeyyi'-i mezkûrun gabin ve takrîrine mute'allika 'âmme-i

de'âvi ve metâlibâtta ve kâffe-i eymana ve muhâsemâtta mûmâileyh Ahmed Efendinin zimmeti ibrâ-i 'âmm sahîh-i şer'î ile ibrâ ve iskât eylediğinde ol dahi kezâlik husûs-u merkûma mute'allika dava ve benim zimmetimi ibrâ ve iskât ve her birimiz ber-vechi muharrer âherin ibrâsı kabûl eyledikte fimâba'd marrulbeyân bir kıt'a bahçe derûnunda ve şâmilâtında 161 adet eşcârı muhârrer-i mahdûde benim asla ve kata 'alâkâ ve medhâli m kalmayub müşterâ-i mûmâileyh Ahmed Efendinin emvâl ve emlâk-i müşterâsı ve hakk-ı sarîhi olmuştur keyfe mâ yeşâ ve hasbemâ yehtâru mutasarraf olsun dedikte gıbbe't-tasdikü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Harrere Fi elyevm-i esabi' min şehri cemaziye'l-âher sene sitte ve sittîn ve mi'etyn ve elfün

Şuhûdü'l-hâl

Müfti-i belde faziletli Musa Efendi müderrisinden erzincâni El-Hac Hüseyin Efendi kadı zâde Hattat Mustafa Efendi havran kebîr hânedânından Ali Efendi yine havrandan Emin Ağa yine havrandan ahsenmevi Hâcî Numan Efendi şam oğlu hâfız Osman Efendi yörükân tâifesinden kalaz cemâ'atinden beyazıd Efendi ve gayruhum

Varak 54 b Hücçet 131

Medîne-i Edremit mahallâtından Hakemzâde El-Hac Hüseyin bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'î hatîr lâzımü't-tevkîrde işbu sâhibü'l-kitâb Emin bin Hâcî Hüseyin mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti zikrin sudûruna deyin silk-i mülk-i sahîhimde münselik olup Mahalle-i mezbûrede bir taraf-ı çıkırıkçı Hâcî Mehmed menzil ve bir taraf-ı torb ? menzil ve tarafeyn tarîk-i âmm ile mahdûd fevkâni 2 oda ve 1 mâi leziz çeşme ve bir mikdâr havlu müştemil bir bâb menzilimi 5000 guruşa ve yine zeytinli civârında pamuk değirmeni nâm mahalde bir taraf-ı frenk patalya zeytini ve bir taraf-ı İsmail zeytini ve bir taraf-ı helvacı Hâcî Mehmed zeytini ve bir taraf mâl-ı miri zeytini işbu hudûd ile mahdûd 230 sak zeytin eşcârımı 7500 guruş bicümleti't-tevbi' ve'l-levâhıkı ve kâffei'l-hukûk ve'l-murâfa'a tarafeyden icâb ve kabûl hâvi şurût-u müfsideden 'ârî bey'i bāt-ı sahîhi şer'î ile 12500 guruşa mezbûr Emin bey' ve temlik ve teslim eylediğimi ol dahi ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezkûrda ve bahçe-i mahdûdu mezkûrede asla benim 'alâkâm kalmayub müşterâyı merkûm Emin Ağa'nın Mülk-i müşterâyı sahîh ve hakkı sarîhi olmuştur keyfe mâ

yeşâ ve hasbema yehtâru mutasarrıf olsun dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi 3 CA sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Himmed Zâde Ahmed Ağa Mukayyed Reşit Efendi Ünyeli Hâcı Osman, Sülükçü Hâfız Emin, Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum.

Hüccet 132

Medîne-i Edremit mahallâtından .. Mahallesinde bundan akdem vefât eden 'Âişe bint-i İbrahim nâm müteveffiyenin verâseti zevç-i İbrahim ile kebîre kızı Fâtıma ve sağîre kızı Ümmü Gülsüm ve Emine ve kebîr oğlu Ahmed ve vâlidesi Fâtıma bint-i Hasan münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir ve nümâyân olan tereke-i müteveffiyedir ki ber-vechi âtî zikrû beyân olunur.

Minder 3	40 guruş
Nuhas sahan 10	50 guruş
Mir'at 1	10 guruş
Köhne tefarik entari 1	20 guruş
İşli entâri 1	20 guruş
Köhne lübade 1	5 guruş
Gömlek	10 guruş
Beyaz ferace 1	10 guruş
Üslük 1	10 guruş
Döşek 1, yorgan 1	40 guruş
Zeytin 1, ticâri	100 guruş
Toplam	1000 guruş
Hırdavat-ı menzil	20 guruş
Cem'ân yekûn	1225 guruş
Minhâ-l ihracât resm-i kısmet	32 guruş
Kaydiyye ve dellâliye	12 guruş

Yekûn	44 guruş
Sahhü'l-baki lit-taksîm beyne'l-verese	1195 guruş
Hisse-i ..	299 buçuk guruş
Hisse-i Ümmül mersûm	199 guruş
Hisse-i bintil mezbûre	139 guruş 10
Hisse-i bintil mezbûre	139 guruş 10
Hisse-i bintil mezbûre	139 guruş 10
Hisse-i ibnil mezbûr	278 guruş 20

Varak 55 a Hücet 133

Kemer-i Edremit Kazâsı sâkinlerinden iken bundan akdem Mustafa bin Alinin verâseti vâlidesi Fâtıma bint-i Osman ile liebeveyn kız karındaşı rukiyye ve liebeveyn 'ammisi Mehmed Ağa bin İsmail nâm kimesneye inhisârı tahkîkten sonra merkûm Mehmed Ağa meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu baisü'l-kitâb mezbûre Fâtıma ve rukiyyenin vekîl-i müseccel-i şer'î yesi Mehmed Efendi bin Osman müvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mevrûsûmuz müteveffâ-yı merkûmun bi'l-cümle tereke-i ma'lûmesini beynimizde bi't-terâfû iktisâm ve her birimiz hisse-i irsiyyelerimizi ahz-u kabz eyledikten sonra mevresimiz müteveffâ-yı merkûm Mustafanın terekesine mute'allik 'Âmme-i de'âvi ve metâlibât ve kâffe-i eyman ve muhâsemâttan her birimiz âherin zimmetini ibrâ-i rafîü'l-hisâm ibrâ ve iskât edüb ve ben her birimiz âherin ibrâsını bi'l-âsale ve bi'l-vekâle ber minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikte gibbe't-tasdîkü

Şuhûdü'l-hâl

Sülüscü Hâfız Emin Efendi İmam Halîl Efendi Arap Kara Mehmed Muhzır Molla Mustafa ve gayruhüm.

Hücet 134

Medîne-i Edremit'e muzâfe Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden Ali Dedeoğlu Ahmed ibn-i El-Hac Hasan meclis-i şer'î şerîf-i lâzımü't-tevkîrde yine köy-i mezbûre sâkinlerinden işbu baisü'l-kitâb hâfız Halîl Efendi ibn-i El-Hac Hasan nâm kimesne müvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bey'i âti zikrin sudûruna deyin silk-i mülk-i sahîhimde olup köy-i mezbûrenin yukarı Mahallesinde kâin bir

taraf-ı karındaşım İbrahim menzili ve tarafeyni sâhib vesika hâfız Halîl Efendi menzili ve taraf-ı rabi-i tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtâz fevkânî bir oda ve tahtânî bir oda ve bir mağaza ve mikdâr havlu ve sokak kapısını ve nisf-ı masur mâi lezizî müştemil bir bâb mülk-i menzilimi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi ve şurût-u mübtileden bey'î bât-ı sahîhi şer'î ile mümâileyh hâfız Halîl Efendiye 7000 guruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahi iştirâ ve temellük ve ve teslîm kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan mebAliğ-i mezbûr 7000 guruşu mümâileyh yedinden kâmilen ahz-u kabz edüb menzil-i mahdûdu mezkûr mümâileyh mülk-i müşterâyı sahîh ve hakkı sarîhi olub benim asla 'alâkâm kalmadı keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarraf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkû'ş-şer'î ketb olundu.

Fi 23 C sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Muhtârı Evvel Hâcî Mehmed Efendi İmamzâde Muhtâr Sani Hâcî Ali Leblebici Ümmü Köy Osman Efendi Meşamzâde Cansız Oğlu Mehmed Ağa Koca Ali Oğlu Hâcî Mehmed Ağa .. Zâde Ali Efendi Tüccârandan Emin Ağa Osman Oğlu Hâfız Halîl ve gayruhum

Varak 55 b Hücçet 135

Şerî'at meâb Edremit Kazâsı nâibi meveddetlü Efendi zîde 'ilmühüm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'zâyı meclis-i ve vucûhu memleket vesâir iş erleri hamiyetlü Ağalar ile re'âyâ kocabaşılıarı bâ sirrahüm inhâ olunur ki irâde-i beyân olduğu üzre Kazâyı mezkûrda bâ irâde-i seniyye müdürî bulunan dergâh-ı 'âli kapucu başlarından rif'atlı Hâcî Ömer Ağa'nın vâki' olan istîfâsına mebnî yerine zuhûr irâdeye deyin Kazâyı mezkûr hândanından hamiyetlü El-Hac Abdulkerîm Ağa vekâleten müdürî ta'yîn kılınmış ise de Ağayı mümâileyhin müdürîlik mezkûrda asaleten ibkâ ve irâdesi husûsu bu defa bâ emîrnâme-i sâmi-i cenâb-ı vekâletpenâhî emîr ve irâde buyrulmuş ve icrâyı îcâbı me'mûriyetimizden bulunmuş olmakla imdi siz ki muhâtâbûn-ı mümâileyhimsiz keyfiyeti ma'lûmeniz oldukta Ağayı mümâileyh Kazâ hâ-i mezkûre asâleten müdürî salub her vecihle re'yine mütebâ'is ve hüsn-ü inkiyâd ederek umûr-i müham-ı seniyye ve mesâlih-i ahâli-i kuzâtı usûl-i cedide-i haseneye tevfiiken rû'yet ve tesviyeye bi'l-ittifâk dikkat ve mezîd-i say' ve gayret ve hilâf-ı rızâ vaz ve hâlât vukû'unu tecvîzden hazer ve mübâadet eyleyesiz ve sen ki müdürî-i mümâileyh sen dahi muktezâyı me'mûriyet ve dirâyet ve istikâmetin üzre ahâli-i

Kazâ ve meclis-i a'zâ ile hüsn-i ülfet ve mu'âşeret ederek evvel be evvel umûr-u mu'tenâdan olan tahsîlât-ı madde-i ehemmine leyl ü nehâr ikdâm ve dikkat ve her bir mevâdd-ı vâki'ayı şer'î şerîf ve kanûnu münife tevfikten ve rü'yet ve tahşîşe kemâl-i ihtimâm ve say' ve gayret ve bu bahâne ile vedia-i cenâbı vahibü'l-ataya olan aceze-i fukarâyı iz'aç etmeyüb herhalde cümleden cenâbı hazret-i mülûkâne için da'avâtı hayriyye aldırmağa mezîd-i i'tinâ ve dikkat ve hilâfından hazer ve mübâ'adet eyleminiz bâbında dîvân mutasarrıflık livâ-i karesiden işbu buyruldu tasdîr ve bâ'is ve tesyîr kılınmıştır. Bi minnehu te'âlâ vusûlunda gerektir ki ber müceb buyruldu 'amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücânebet eyleyesiz.

Fi 29 CA sene 66

Hüccet 136

Sâmî-i himem-i Ağayı muhterem hazretleri

Umûr-u ahkâm-i şer'î ye muhâvvel uhde-i 'âcizânem olan Edremit Kazâsına dâ'iyânem ve himem ise de şayet birkaç gün geri kalınmak îcâb eder ise de'âvi-i şer'î ye ve husûsâtı sâiremizi elyevm mahkememizde vekîl bulunan efendi daileri tarafımızdan bi'r-rü'ye ihâlesi ve mahkeme-i mezbûrede mahfel odasının ferşi husûsuna dahi himem-i seniyyeleri mebzûl buyrulmak bâbında ve herhalde lutf-u himem efendimindir.

Fi 13 CA sene 66

Vusûl-u ileyna Fi 3 N sene 66

Hüccet 137

Medîne-i Edremit'te tabi Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden iken bundan akdem vefât eden Kehiyye oğlu El-Hac Ahmed ibn-i Hüseyin nâm kimesnenin verâseti zevce-i metrûkesi Hatice bint-i Zeynel Abidin ile sulbî oğlu Mustafa bin Zeynel Abidin inhisârı tahakkukundan sonra merkûm Zeynel Abidin meclis-i şer'î enverde işbu baisü'l-kitâb er karındaşı Mustafa muvâcehesinde ikrâr-ı tâm edip mevresimiz müteveffâ-yı merkûm bâbamızın bi'l-cümle terekesini beynimizde bi't-terazi iktisâm ve her birimiz hisse-i irsiyyelerimizi ahz u kabz eylediğimizden mevresimiz müteveffâ-yı merkûmun terekesine ve bundan akdem ben 'askerlikte diyar-ı âherde iken karındaşım merkûm Mustafa hisse-i şayi'amdan husûle gelen hisse-i vâridâtımı istihlak etmiş ise de vâridât-ı mütehellige-i mezbûreme elhâsıl gerek tereke ve gerek

istihlâke mute'allıka 'âmme-i de'âvi ve metâlibât ve kâffe-i ey mân ve muhâsemâttan herbirimiz âherin zimmetini ibrâ ve iskât-ı deyn her birimiz âherin ibrâsını kabûl eyledik dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î Fi Gurre-i Receb sene 66

Hüccet 138

Ve yine havran sâkinelerinden fevt olan rukiyye bint-i abduallahın verâseti zevce-i metrûki Mustafa binti Ahmed ile sulbî oğulları Hüseyin ve Ahmed'e ve sulbîye kerîmesi şerîfeye inhis'ârî tahakkukuyla mezbûr Hüseyin ve Ahmed'in ve şerîfe huzûr-u şer'î de işbu baisü'l-kitâb Mustafa ibn-i Ahmed muvacehesinde ikrâr-ı tâm edip mevresemiz müteveffiyeye anamızın terekesini beynimizde iktisâm ve her birimiz hisse-i irsiyelerimizi kabz ettikten sonra tereke-i merkûmeye davanın küllisinde n ibrâ ve her birimiz âherin ibrâsını kabûl eyledik dediklerinde gibbe't-tasdîkü's-şer'î ketb olundu.

Fi Gurre-i Receb sene 66

Muhtâr-I Evvel İmam Zâde Hâcî Mehmed Ağa ve Leblebici Hâcî Ali Ağa ve Şam Zâde Hâfız Osman ve Hazar Köyli Hâcî Halîl

Varak 56 a Hüccet 139

Medîne-i Edremit mahallâtından soğanyemez Mahallesi sâkinlerinden sarraç özdem oğlu Mehmed bin Mustafa nâm kimesne meclis-i şer'î hatîr lâzımü't-tevkîrde işbu sâhibü'l-kitâb El-Hac Ali Ağa bin Nebi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip 'akd-i âti zikrin sudûruna değin silk-i mülk-i sahîhimde mülk olub yukarı çarşıda vâki' bir taraf-ı 'abâcî sutur dükkânı ve tarafeyni desti kerîmesi fevkânî dükkânı ve bir taraf-ı tarîk-i âmm mahdûd ve bir kepenk küşad eder bir bâb dükkânımı bi'l-cümle tevabi ve levâhıkı tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi şurûtu müfsideden âtî bey'i bât-ı sahîh-i şer'î ile 3000 guruşa mezbûr El-Hac Ali Ağa'ya Bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr 3000 guruşu müşterâyı merkûm Hâcî Ali Ağa yedinden bi't-temâm ve velekmel ahz kabz eyledim fimâ ba'd dükkânı mahdûdu mezkûrda asla benim 'alâkâm kalmayub Hâcî Ali Ağa'nın mülkü olmuştur. Keyfe mâ yeşâ mutasarrıf olsun

Fi 3 Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Usta Ömer Zâde, Büyük Hâcî Mustafa Ve Küçük Hâcî Mustafa, Hâcî Yusuf Zâde Hasan Usta, Ramazan Oğlu Ahmed, Yenice Köyünden Molla İbrahim, Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum.

Hüccet 140

Medîne-i Edremit ‘te câmi’-i vusta Mahallesi sâkinlerinden El-Hac Hasan Ağa ibn-i İbrahim nâm meclis-i şer’î şerîf-i ezherde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bey’i âtiyü’z-zikrin sudûruna değin silk-i mülk-i sahîhimde müsellik mülk ve hakkım olub Medîne-i mezbûre civârında kâin harman yerleri nâm mahalde vâki‘ etrâf-ı erba’ası El-Hac Ahmed Ağa kerîmesi şerîfe ve hâfız Süleyman Efendi ve yörük Molla Hasan bağları tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtaz eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmiresiyle 9 dönüm mikdârı kürûmu üzüm bağını tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi ve şurût-u müfside ve muktileden ‘ârî bey’i bât-ı sahîhi şer’î ile işbu bâ’isü’l-kitâb midilli Kâimmakâmı izzetli İsmail bey hazretlerinin evlâd-ı mu’âlla emcedları hamiyetli Halîl beye 12000 guruşa bey’ ve temlîk ve teslîm eylediğimde mümâileyhim dahi ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra esmar-ı ma’lûmesi olan 10 esmân-ı ma’lûmesi olan 12000 guruş mir mümâileyhim tarafından tamâmen ve kâmilan ahz-u kabz edib ba‘de’l-yevm bağ mahdûdu mezkûrda benim asla ve kat’a ‘alâkâm kalmayub mir mümâileyhin Mülk-i müşterâ sahîh-i şer’î ve hakkı sarîh mer’isi olmuştur. Keyfe mâ yeşâ ve hasbema yehtâru mutasarrîf olsun dedikte gıbbe’t-tasdîkü’ş-şer’î mâ-vaka’a bi’t-taleb ketb olundu. Hurrîre fil yevmin işrûn min şehri cemaziyelâher sene sitte ve sittîn ve mi’eteyn ve elfün.

Şuhûdü’l-hâl

Gören Oğlu Hâcî Mehmed Ağa, Helvacı Hâcî Halîl Usta, Çınarbaş Zâde Hâcî Ahmed Ağa, Küçük Hasan Ağa, Sâ’atçi Molla Mustafa ve gayruhum.

Varak 56 b Hüccet 141

Medîne-i Edremit mahallâtından câmi’-i vusta Mahallesi sâkinlerinden El-Hac Hasan Ağa ibn-i ibrâhim nâm kimesne meclis-i şer’î hatîr lâzımü’t-tevkîrde işbu sâhibü’l-vesîka ve re’âyâyı devlet-i ‘Aliyyeden olub, soğanyemez Mahallesi mümekkinlerinden ve Avrupa tüccârından kiruğ veled ananya nâm zimni muvâcehesinde a ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bey’i âtiyü’z-zikrin sudûruna değin silk-i emlâkimde mülk-i hakkım olub sâkin olduğum Mahalle-i mezbûrede

vâki‘ etrafı kendi menzirim ile sâbık müfti Hâcî Osman Efendi ve hâfız Ömer Efendi ve leblebici zâde El-Hac şerîf menzilleri ve eski menzil hânı ve tarîk-i âmm mahdûd ve mümtaz tahtâni 3 bâb oda ve bir memşa ? ve bir hayvân damı ve bir mikdâr havlu ve bir masur ma-i leziz ve mümâileyh Hâcî Osman Efendi tarafında olan duvardan mâ-adâ etraf-ı sülüsesinin duvarı ve sokak kapısını müştemil bir bâb mülk-i menzilimi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi şurûtu mübtile ve müfsideden ‘ârî bey’i bât-ı sahîh-i şer‘î ile 12000 guruşa mersûm kirlo bâzîrgâna bey’ ve temlîk ve teslîm eylediğimde mersûm dahi iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra esmân-ı ma‘lûmesi olan 12000 guruşu mersûm kirlo yedinden tamamen ve kâmilen ahz kabz edib menzil-i mahdûd-u mezkûrda asla benim ‘alâkâm ve medhâlim kalmayub mersûmun mülkü müşterâyı sahîh ve hakkı sarîh-i şer‘î si olmuştur. Keyfe ma yaşa ve hasbema yehtâru mutasarrıf olsun dedikte gibbe't-tasdik mâ-vaka'a bi't-taleb ketb ve imlâ olundu. Hurrîre fil yevmi's-sâlis min şehri recebüşşerîf sene sitte ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün.

Şuhûdü'l-hâl

El-Hac Ahmed Ağa, Gören Oğlu Hâcî Mehmed Ağa, Helvacı Hâcî Halîl, Esirci Hâcî Ali, İzmirli Mehmed Ağa, Ünyeli Mehmed Efendi Ve Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum.

Hüccet 142

Medîne-i Edremit'e tabi Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden Ali Efendi bin El-Hac İshak nâm kimesne meclis-i şer‘î şerîf-i enverde iş bu baisü'l-vesîka yine köy-i mezkûre sâkinlerinden Cansız oğlu El-Hac Ali nâm kimesne muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bey’i âtiyü'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-i sahîhimde mülk ve hakkım olub köy-i mezbûrda vâki‘ etrafı rabiası İmâmzâde muhtâr Hâcî Mehmed Ağa dükkânı ve kara .. oğlu Ahmed Ağa dükkânı ve odacı oğlu Ali menzili ve tarîk-i âmm ve mümtaz dükkânını tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi ve şurûtu mübtile ve müfsideden ‘ârî bey’i bât-ı sahîh-i şer‘î ile merkûm El-Hac Ali Ağa'ya 5200 guruşa bey’ ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber vech-i meşrûh iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra esmân-ı ma‘lûmesi olan meblâğ-ı mezbûr 5200 guruş mümâileyhim yedinden tamamen ahz edib dükkân-i mahdûd-u mezkûrda benim asla ‘alâkâm kalmayıb mümâileyhim El-

Hac Ali Ağa'nın mülk-i müşterâyı sahîhidir. Mutasarrıf olsun dedikte gibbe't-tasdîkü'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi Gurre-i Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Şamzâde Hâfiz Osman Efendi, Leblebici Hâcî Ahmed Ağa, .. Oğlu Mustafa, Yeniceli Molla İbrahim Efendi, Kavuk Oğlu Ahmed Ve gayruhum

Varak 57 a Hücet 143

Medîne-i Edremit mahallâtından kapucubaşı Mahallesi sâkinlerinden Süleyman bin El-Hac nâm kimesne meclis-i şer'î hatîr lâzımü't-tevkîrde işbu sâhibü'l-kitâb El-Hac Ali Ağa bin nebi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akdi âtiyü'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-i sahîhimde münselik çift değirmen nâm mahalden vâki' ma'lûmu'l-hudûd 80 adet zeytin eşcârımı bi-cümleti't-tevâbi' îcâb ve kabûlü hâvi bey'i bât-ı sahîh-i şer'le 4000 guruşa mezbûr El-Hac Ali Ağa'ya bey' ol dahi ber vechi muharrer iştirâ edib semeni olan meblâğ-ı mezbûr 4000 guruşu müşterâyı merkûm yedinden tamâman ahz-u kabz eyledik dedimde

Fi 7 m sene 66 Şuhûdü'l-hâl

Muhsin Zâde El-Hac Ali, Akıllı Oğlu Hâcî Osman, Ârif Molla İzmirli Mehmed Ağa, .. Baş Halîl Nazif Köle Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum.

Hücet 144

Medîne-i Edremit mahallâtından Turhanbey Mahallesi sâkinlerinden zâtî tÂrif-i şer'î ile mu'ârref mimar endon veled nâm zimmî meclis-i şer'î hatîr lâzımü't-tevkîrde işbu sâhibü'l-kitâb Halîl bin nebi mahzarında ikrâr-ı tâm akd-i âtiyü'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-i Mahalle-i mezbûrede vâki' bir taraf-ı çeşmeci odası ve bir taraf-ı burgu menzil ve tarafeny tarîk-i 'âmm ile fevkâni ve tahtâni ve derûnunda iki masur mâi leziz çeşmesi ve bir çamaşır taşı ve bir fırın ve bir mikdâr havlu müştemil bir bâb menzilimi bicümleti't-tevâbi' şurût-u müfsideden 'ârî bey'i bât-ı sahîh-i şer'le 6800 guruşa mezbûr Halîl Ağa'ya bey' ol dahi ber vechi muharrer iştirâ eyledikten sonra semeni olan 6800 guruşu bi't-temâm ve'l-ikmam ahz eyledik dedikte fimâ ba'd merkûm Halîl Ağa'nın mülk-i müşterâyı sahîhi olsun

Fi 5 Me sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Muhtâr-ı mahalle hacı Ârif Ağa, El-Hac Ali Bey, Emin Oğlu İbrahim, KaraHacı Oğlu İbrahim, yetim Hasan Ağa, Hacı Terzi Oğlu Ali, Muhzır Molla Mustafa ve gayruhum.

Hüccet 145

Medîne-i Edremit'e tabi Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden Ali Efendi ibn-i İshak meclis-i şerîf vâcibü't-tevkîrde işbu hâze'l-kitâb seyyid zâde El-Hac Ali Ağa ibn-i mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mülkümde münselik köy-i mezbûrda câmi'-i şerîf karşısında vâki' biri hatip oğlu Hacı Hüseyin dükkânı ve bir taraf Hacı Ahmed Ağa kerîmesi dükkânı ve tarafeny tarîk-i 'âmm mahdûd fevkâni ve tahtâni bir bâb bakkal dükkânı şurût-u müfsideden 'ârî bey'i bât-ı sahîh-i şer'le 10400 guruşa merkûm Hacı Ali Ağa'ya bey' ve teslim eylediğinde ol dahi ber vechi iştirâ ve kabûl eyledikten sonra meblâğ-ı mezbûr 10400 guruş merkûm Hacı Ali Ağa yedinden ahz eyledim bade'l-yevm dükkân-ı mahdûdu mezkûrda benim 'alâkâm kalmayup mümâileyhin mülk-i müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ mutasarrıf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkû's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi 7 Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Koca Ali Oğlu Hacı Ahmed, Molla Hüseyin Oğlu Bakkal Mustafa, Receb Hâfız Efendi, Bölükbaş Oğlu Hasan Ağa, ZerbAli Zâde Hacı İsmail ve gayruhum.

Varak 57 b Hüccet 146

Medîne-i Edremit tâbi' Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden Ocağı Küllüoğlu Hacı Ahmed zevcesi Hâlime binti Ali meclis-i şer'î şerîfte işbu sâhibü'l-kitâb bakkal Mendo veled İstirati mahzarında ikrâr edib akdi âtiyü'z-zikrin sudûruna değin mülkü sahîhimde münselik olup Porsuk Harmanı nâm mahalde kâin bir taraftan vâlîde sultan aleyhi'ş-şan hazretlerinin vakf-ı celîlleri ve bir taraftan Sancarloğlu Halîl ve bir taraftan Saruhân oğlu Ahmed zeytinleriyle mahdûd bir kıt'a zeytin eşcâr ve aşılak değerlice olarak cem'ân 80 adet zeytin eşcârımı mersûm istirâti oğlu bakkal mendonun köy-i mezkûrda vâki' kösükçü kuyusunda vâki' 7 dönüm mikdârı ve bir kıt'a tarla ile bâ ezîn sipahi 2 şer' bin guruş kıymet takdîriyle bundan 3 sene mukaddem tarefeynden îcâb ve kabûlü hâvi bey'i şer'î mübâdele eylediğinde ol dahi

ber vechi muharrer kabûl eyledikten sonra semeni olan 2000 guruş mukâbil tarlayı mahdûdu mezkûr mersûm yedinden ahz eyledim fi-mâba'd zeytinlik mezkûrda benim 'alâkâm kalmayub müşterâyı mersûmun mülk-i sahîhi olmuştur. Fi 7 Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Kadı'asker Zâde Ahmed Efendi, Mescid İmamı Kürd Mustafa Efendi, Şamzâde Hâfız Osman Efendi, .. Oğlu Ahmed Ağa ve gayruhum.

Hüccet 147

Medîne-i Edremite tâbi' Havran Köyünden Haçerlioğlu Halîl bin Ahmed meclis-i şer'î şerîfte işbu baisü'l vesîka Mendo veled İstirâtî muvâcehesinde ikrâr edib akd-i âtiyü'z-zikrin sudûruna değin mülk-i sahîhimde Münselik köy-i mezbûrda Porsuk Harmanı nâm mahalde vâki' bir taraf-ı miri mâlî ve bir taraf muytâb zahari ve bir taraf-ı Karabıçakoğlu Hüseyin ve bir taraf-ı tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtâz 140 adet aşılak ve delice ve bâ-ezîn sipahi bir mikdâr tarlamı bundan 2 buçuk sene mukaddem tarafeyden îcâb ve hâvi bey'i bât-ı sahîh-i şer'le 1700 guruşa Mendoya bey' ve temlîk eylediğimde ol dahi iştirâ eyledikten sonra semeni olan 1700 guruşu mersûm yedinden ahz eyledim fimâ ba'd zeytinlik ve tarlayı mahdûdu mezkûrda benim 'alâkâm kalmayup mersûmun mülk-i müşterâsı olmuştur. Fi 7 Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Cansız Zâde Hâcî Ali Ağa, Koca Ali Oğlu Hâcî Mehmed, sarıncalı Oğlu Ahmed ve gayruhum.

Varak 58 a Hüccet 148

Medîne-i Edremit'te tuzcu murat Mahallesi sâkinlerinden müteveffâ hazînedâr zâde Mustafa ibn-i El-Hac Mehmed Efendi meclis-i şerîf-i lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb evkâf müdürü ve mu'accelât nâzırı tüccâr-ı hayriyeden İzmirli ulyâzâde Ahmed Efendi ibn-i El-Hac Mehmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm edib 'akdi âtiyü'z-zikrin sudûruna değin pederimden irsaen müntakil silk-i mülk-i sahîhimde münselik yedimde hakkım olup Medîne-i mezbûr civârında cennet ayağı nâm mahalde vâki' bir taraftan birâderim hazînedâr zâde Hasan Ağa ibn-i Hâcî Mehmed Efendi ve bir taraftan Hâcî abdukkadir oğlu Hâcî İsmail ve ba'zı

berber Hasan ve bir taraftan kâtib Mehmed Efendi zevcesi Fâtıma Hatun üzüm bağçeleri ve bir taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd 6 dönüm mikdârı bir kıt'a üzüm bahçemi derûnunda eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmiresi ve kâffe-i şâmilâtıyla tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi şurût-u müfside ve 'uhûd-ı mübtileden 'ârî cebr ve kerih ve muvâza'adan hâli ve tagrîr ve gabinden beri olarak bey'i bât-ı 301arih-i şer'le ve safka-i vâhîde mûmâileyh Ahmed Efendiye 5053 guruş semen mukâbelesinde bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vechi muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl edip mezkûr 5053 guruşu müşterâ mûmâileyh Ahmed Efendi bana nakden ve tamâmen ve kâmilen ref ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden bi't-temâm velkemâl ahz-u kabz eylediğimden sonra bey'i mezkûra gabin ve takrîr-ine mute'allika-i 'âmme-i de'âvi ve metâlibattan ve kâffe-i eymân ve muhâsemâttan mûmâileyh Ahmed Efendinin îbrâ-i 'âmm sahîh-i şer'î ile îbrâ ve iskât eylediğimde ol dahi kezâlik husûsu merkûme mute'allika dava ve benim .. îbrâ ve iskât ve her birimiz ber-vechi muharrer âherin îbrâsını kabul eyledik fimâ ba'd marrulbeyân bir kıt'a bağçe-i mahdûde benim asla ve kat'a 'alâkâ ve medhâli m kalmayub müşterâ mûmâileyh Ahmed Efendinin emvâl ve emlâk müşterâsı ve hakk-ı sarîhi olmuştur. Keyfe mâ yeşâ ve hasbema yehtâru mutasarrîf olsun dedikte gıbbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Hurreire filyevmis sâbi' min şehri recebişşerîf li sene sitte ve sittîn ve mi'eteyn ve elfün

Şuhûdü'l-hâl

Kâtib-i Mahkeme Edremit ve .... Mehmed Şâkir Efendi Muhzır-ı hademe-i Mahkeme Mezbûr Molla Mustafa Emek Zâde Hasan Efendi, Sarraç Uzun Oğlu Mehmed Usta Mukayyed Ahmed Reşit Efendi, Kâtib Mehmed Efendi ve gayruhum

Varak 58 b Hücet 149

Medîne-i Edremit mahallâtından Hâcî Tuğrul Mahallesi sâkinlerinden Hâcî Abdulkadir bin Osman bin İbrahim meclis-i şer'î şerîf-i lâzımü't-tevkîrde işbu sâhibü'l-kitâb evkâf müdürü tüccârî hayriyyeden evliya zâde Ahmed Efendi ibn-i El-Hac Mehmed Efendi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm edip, 'akdi âtiyü'z-zikrin sudûruna değîn şer'ân mutasarrîf ve yedimde mülk ve hakkım olup, Mahalle-i mezbûrda vâki' Ali zaviyenin duhancısı Hasan Ağa menzil ve ba'za şeyh oğlu Mehmed Ağa ve Hâcî abdulcadir oğlu Hâcî İsmail menzillîğinde ve 3 taraf tarîk-i âmm ile mahdûd tahtâni 2 oda ve bir mağaza ve

zeytin ambarları ve bir mikdâr .. ve masura cârî ma-i leziz ve bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhıkı bir bâb mülk-i menzilimi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi şurût-u müfside ve 'uhûd-ı mübtileden 'ârî ve tagrîr gabından müberra olduğu geçen 61 senesi şehr-i zilhicce-i şerîfinin 25. gün tarihiyle bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î le mûmâileyh Ahmed Efendiye yalnız 8000 guruş semeni ma'lûm mukâbelesinde bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi vechi muharrer üzere iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra esmânı olan meblâğ-ı mezkûr 8000 guruşu müşterâyı mûmâileyh Ahmed Efendi bana nakden ve tamâmen ve kâmilen def' ve teslîm eylediğimde ben dahi bi't-temâm ve'l-kemâl ahz-u kabz eylediğinden sonra bey'i mezkûra gabin ve tagrîrine mute'allika-i 'âmme-i de'âvi ve metâlibattan ve kâffe-i eymân ve muhâsemâttan mûmâileyh Ahmed Efendinin zimmetini ibrâ-i 'âmm sahîh-i şer'î ile ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahi kezâlik husûsu merkûme mute'allika dava ve benim zimmetimi ibrâ ve iskât ve her birimiz ber-vechi muharrer âherin ibrâsını kabûl eyledik fî-mâba'd menzil-i mahdûdu mezkûrda benim asla ve kat'a 'alâkâ ve medhâlîm kalmayub mûmâileyhim Ahmed Efendinin mülk-i müşterâsı ve hakkı sarîhi olmuştur. Keyfe mâ yeşâ ve hasbema yehtâru mutasarrîf olsun dedikte gibbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi 7 Receb sene 76

Şuhûdü'l-hâl

Müderri-i kirâmdan El-Hac Tâhir Efendi, kâtib-i mahkeme Şâkir Efendi, Hâc- Ali bey zâde Hâc- Mustafa, cura El-Hâc- Hasan reis .. müfti belde-i musa Efendi, Maslahat Mustafa Efendi, muhızır Molla Mustafa ve gayruhum.

Hüccet 150

Midilliden olup edremitte mütemekkin tüccârandan mihoylo bâzîrgân meclis-i şer'î şerîfde pavli ve Dimitri muhızırunda ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bey'i âtiyü'z-zikrin sudûruna değin mülk ve hakkım olan harman yerleri nâm mevzîde ma'lûmülhudûd velceyran bir kıt'a 5 dönüm üzüm bağımı tarafeynden bil-îcâb velkabûl 5000 guruş mersûm pavliye bey' ve temlîk ve ol dahi ber-vechi muharrer iştirâ ve temlîk edip ve mersûmdan meblâğ-ı mezbûr 5000 guruşu tamâmen ahz ve kabz ederek bağ-ı mahdûdu mezkûrda benim asla ve kat'a 'alâkâm kalmayub mersûmun mülk-i müşterâsı olmuştur. Keyfe mâ yeşâ mutasarrîf olsun dedikte

gıbbe't-tasdîkü's-şer'î ketb ve mersûm pavliye verilen hüccetin meâlidir. Fi 11 Re sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Ve Gayruhum Ve Vîsâliye Bâzîrgân Muhzır Molla Mustafa, Övenli El-Hac Musa, Hâfız Şer'betçi Oğlu Reşit Efendi,

Varak 59 a Hüccet 151

Medîne-i Edremit'e muzâfe Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden Emin İsmail ibn-i El-Hac Hasan meclis-i şer'î şerîf-i lazimü't-tevkîrde işbu baisü'l-kitâb El-Hac Ahmed ibn-i Ahmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm edip 'akd-i âtiyü'z-zikrin sudûruna deyin silk-i mülk-i sahîhimde münselik yedimde hakkım olup köy-i mezkûrda vâki' câmi'-i şerîf karşısında vâki' bir taraftan Emin Ağa dükkânı ve bir taraftan yine merkûm Emin Ağa menzili ve bir taraftan sâhibü'l-vesika Hâcî Ahmed dükkânı ve taraf-ı rabi'-i tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtaz bir bâb etmekçi fûrunu dükkânımı bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık tarefyenden îcâb ve kabûlü hâvi ve şurût-u müfsideden ve uhud-u mübtileden 'ârî tağyir ve gabinden beri ve muvâza'adan ârî bey'i bât-ı sahîhi şer'î ile 8323 guruşa mezbûr El-Hac Ahmed Ağa'ya bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve ve tesellüm kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan mezbûr 8323 guruşu müşterâyı merkûm El-Hac Ahmed Ağa bana nakden ve tamâmen def ve teslîm eylediğimde ben dahi yedimden bi't-temâm ve'l-kemâl ahz-u kabz eyledim fi-mâba'd fırın-ı mahdûd-ı mezkûrda asla benim medhâl ve 'alâkâm kalmadı müşterâyı merkûm El-Hac Mehmed Ağa'nın mülk-i müşterâyı sahîhi ve hakkı sarîhi olmuştur. Keyfe mâ yeşâ ve hasbu yahtaru mutasarrif olsun dedikte gıbbe't-tasdîkü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

Fi 11 Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Havrandan İmam Zâde Hâcî Mehmed, Havranda Cansız Zâde Mehmed Ağa, Havranda Hâfız Halîl Efendi, Havranda Şamzâde Hâfız Osman, Havranda Leblebici Hâcî Ali, Havranda Sarraç Hasan Ağa, Havranda Pazarköylü Hâcî Halîl, Havranda Cansız Zâde Hâcî Ali, Köylüceli Hâfız Halîl Efendi ve gayruhum,

Hüccet 152

Medîne-i Edremit'e muzâfe Havran-ı Kebîr Köyü sâkinlerinden Ali Efendi ibn-i İshak Efendi meclis-i şer'î şerîf-i lâzîmü't-tevkîrde sâhibü'l-kitâb Mustafa ibn-i Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip 'akd-i âtiyü'z-zikrin sudûruna deyin mülk ve hakkım olup, köy-i mezkûr civârında .. nâm mevzîde ma'lûmü'l-hudûd ve'l-cirân 95 sak zeytin eşcârımı tafaynden îcâb ve kabûlü hâvi bey'i bât-ı sahîhi şer'î ile 8311 buçuk guruşa mezbûr Mustafa Ağa'ya bey' ve eylediğimde ol dahi kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan 8311 buçuk guruşu müşterâyı merkûm Mustafa Ağa yedinden tamâmen ahz kabz eyledim. Fimâ ba'd zeytin mahdûdu mezkûrda asla benim 'alâkâm kalmadıp müşterâyı merkûm mülk-i müşterâyı olmuştur. Keyfe mâ yeşâ ve hasbe ma yahtaru mutasarrîf olsun dedikte gıbbe't-tasdikü's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

19 Receb sene 66

Şuhûdü'l-hâl

İmam Zâde Hâcî Mehmed, Cansız Zâde Mehmed Ağa, Hâfız Halîl Efendi, Şam Zâde Osman Efendi, Leblebici Hâcî Ali, Sarraç Hasan Bâba, Pazar Köylü Hâcî Halîl, Cansız Hâcî Ali, Hâfız Halîl ve gayruhum.

Nân-ı aziz 100 dirhem pişmiş 10 para

Lahm-i koyun ve kuzu v1 3 guruş

Lahm-i bakar v1 70 para

Bu mezkûratta cümlesi has ve temiz olmak üzere recebü's-şerîfte 8.meclis ma'rifetiyle terk verilmiştir.

Fi 8 Be sene 66

Varak 59 b Hücet 153

Bâdî-i rakm oldur ki fi'l-asıl mağnisa kasabasından olup, edremit'e çerçilik ile sâkin iken bundan çent sene akdem firâren mefkût olan merino mezdehi nâm yahudinin bir mikdâr hırdavât eşyâsını Tuzcu Murad Mahallesinden El-Hac Hüseyin ile Turhan bey Mahallesinden çobarmetro nâm kimesnelerin yedlerinde bulunan muzır-ı mersûmun bu makûle eşyâlarının bermûceb nizâmisine cânib-i beyt'ü-l mâlde hıfz-ı lâzîmeden olduğuna mebnî bu defa merkûmun yedlerinden eşyâyı mezbûru bi't-tahkîk Kazâyı mezbûr müdürü ve beyt'ü-l mâl me'mûru hamiyetlü El-Hac Abdulkerîm Ağa ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le eşyâyı mezbûru sûk-i sultânîde ve

mecma'-ı nâsda furûhat olunup, ve esmâni mâl sandığına i'ta kılınarak eşyânın defter-i müfredâtıdır ki ber-vechi âtiyü'z-zikri beyân olunur.

Fi 25 Receb sene 66

Kutu? derununda bir mikdâr hırdavat	25 guruş	
Köhne çizme 2	3 guruş	30
.. 2 maa hırdavat 2 guruş	20	
Teneke, maşrabâ ve sagîr fener	4 guruş	
Köhne kaşık maa ..	2 guruş	20
Toplam 38	37 guruş	30
Dellâliye ve hammâliye ve kaydiyye	5 guruş	
Toplam	32 guruş	30

Yalnız 32 guruş 30 para olup, mâl sandığına i'ta kılınmıştır.

Hüccet 154

Medîne-i Edremit mahallâtından 'adilzâde Mahallesi sâkinlerinden estatir veled Yorgi nâm zimmî meclis-i şer'î hatîr lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb semun veledi ya'nî nâm nasraniye mahzarında takrîr-i kelâm edib Kızıl Keçili Köyü tahtında etrafı Molla oğlu Halîl zeytinliği ve kurcası ve mağara .. ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd 25 sak 2500 guruş ve yine Kadı Köyü makbere kurbunda etrafı Gelibolulu vakf ve yoğurtçu oğlu Hâcî Hasan ve Hâcî kadirin Hasan zeytinleri ile mahdûd 21 sak zeytin eşcârı 600 guruşa cem'ân 4100 guruşa Mülk-i zeytinimi şurût-u müfsideden 'ârî bey'i bât-ı sahîh-i şer'le 4100 guruşa esmuna nasraniyeye bey' eyledim ol dahi ber-vechi muharrer iştirâ eyledi fimâ ba'd bahçe-i mezkûratanda benim 'alâkâm kalmayup merkûme esmonanın mülk-i müşterâsı olmuştur dedikte.

Fi 3 Re sene 66

Şuhûdü'l-hâl

Usta Ömer Oğlu Küçük Hâcî Mustafa, Sarraç Uzun Oğlu Mehmed, Kümün Mihaylo Kiril Bâzîrgân Bakkal Başî Lefter ve gayruhum.

Hüccet 155

Bundan akdem maktûlen mürd ve hâlik olan mihlace zimmînin müşâhidlerini tezkiyü’ş-şân kesânın isimlerini beyân alaiyeli Molla Mehmed bin İbrahim necip Efendi bin Mehmed, Halîl Efendi bin Hâcî Ahmed, Ahmed bin Mehmed, ermeni makradiç veldi petros, terzi hokkas veledi evans, bakkal istirâdi veledi Yorgi, bakkal ya’nî veledi ebustov, hâfız Mehmed bin Ahmed, Hâcî Mehmed bin Mustafa, Hâcî Mehmed bin Süleyman, Ahmed bin Mehmed, Hasan bin çelevi İbrahim bin abdulaziz, Hüseyin bin Mustafa, Şâkir-i müezzîn bin Abdullah,

Fi 5 Re sene 66

Varak 60 a Hücet 156

‘Atûfetlü efendim hazretleri taşrada ekser mahalde temrîr ve kur’a-i şer‘a-i madde-i mu’tena bihâsının cemm-i icrâsında usûl ve nizâmât mevzu’asının bi’l-vusûlu olarak bir takım esnaf-ı ‘askeriye erbâb-ı ketim ve ihfâ olunduğundan başka kurâ meclisine celb olunan neferâtın içinde mute’addid mu’inleri olanlar ba’zı hâmilere tarafından ma’iyetsizdir denilip ve ahâlileri dahi öylece şehâdet ettirilip kurtulmağa ve ma’iyyetsiz bulunanlar dahi ta’arruz manası derenlerin ‘askere yazdırılmak ve ismine kurâ isabet edip, nizâmı vecihle 20 gün müdde-i mühle ile hânelerden gidüb gelmek mezun olanların avdetlerinde birazı alıkonulup yerlerine 13 15 yaşlarında çocuklar sokuşturulmak misillü müdürî ve muhtârlar taraflarından türlü türlü hilekarlık ve uygunsuzluk vukû‘a gelmekte olduğu bu kerre sahîhatpişe ve tahakkuk etmiş olup cümlenin ma‘lûmu olduğu üzre hizmet-i ‘askeriye dinen ve milleten farîza-i zimmet olan bir madde olarak buna karşı hareket eyleyenler dünyevi ve uhrevi pek büyük kabâhat eylemiş veliyyi ni’met peymânımız pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin te’sisine muvaffak buyruldukları tensikât-ı celîle-i ‘askeriyenin esasî olan kurâ-i şer‘î ye gibi bir usûlü hayriyenin ihlâlüne sebep olanlar mücâzât-ı şedîdeye müstehak görülmüş olmaları ba‘de ezin böyle harekât-ı nâ hayriyye cesaret edenler haklarında bir cezâyı ‘umûmi tertîp olunup şöyleki evlât hakkında vâlidenin rahm-i şefkâtî tabi ve emr-i zarûri olmasıyla ebeveyninden mâ-adâ her kim ketm-i nüfus maddesine cesâret eder ve mu’inleri olanları mu’insiz ve ma’iyyetsiz bulunanları ma’nası olarak ihbâr eyler ise üçer sene müdde-i nefîy ile mücâzât olunması ve ihfâ olunan neferâtın ketmi tahakkukundan sonra yerine bedel vermek isteyenler olduğu halde kabul olunmayarak nefer-i merkûmun bizzât hizmet-i ‘askeriyede istihdâm kılınması

sûretlerine kanûnnâmme-i hümâyûn .. kayd ve ilâve olunması ve ismine kurâ isabet ederek usûl üzre Mahalle-i mezkûr ile hânelerine gitmek me'zûn olanların 'avdetlerinde çocuk makûleleri sokuşturulduğu tebeyyün eylediği takdîrde hasbelme'mûrine memleket meclisleri mes'ul ve mu'âteb tutulması meclis-i vâlâ kararı ol bâbda muta'allik ve şeref-sudûr buyrulan emr ü fermân hazret-i cihândâri iktizâsından olarak sûret-i hâl-i şerîf gelenlere bildirilmiş olmakla irâde-i seniye-i hazret-i pâdişâhi mantûk-u Alisi üzerine keyfiyetin zîr-i idâre-i vâlâlarında kâin Mahallere neşir ve işâ'asıyla bundan böyle mugâyir-i fermân-ı 'âli bir günâ hâl ve hareket vukû' bulmaması ve sâirenin istikmâline ... .. buyurmaları siyâkında işbu şukka-i mahsûs tahrîr ve tesyîr kılındı.

Fi 8 B sene 66 Vasela ileyna Fi 6 .. sene 66

Bafralı Osman ve refiki Mehmed Ali

Varak 60 b Hücet 157

Ma'rûz-ı dâ'î-i âsifâneleridir ki zîr-i cenâh-ı müşirilerinde mahmiyi Medîne-i Edremit mahallâtından Tuzcu Murad Mahallesi .. murassahlar cemâl Hasan ve karındaşları Mustafa ibn-i El-Hac Mehmed Medîne-i mezkûr meclisinde ma'hûd hudûdu şer'î kadîmde cânib-i seniyyü'l-cevânib hidivilerinden me'mûr Mustafa Ağa kulları ve müfti-i belde ve a'zâyı meclis ve zikri âtî mülk bahçe vaz'ıyedi tahakkuk olan Hayriye-i tüccârından mu'accelât nâzırı izmiri evliyâ zâde Ahmed Efendi bin Mehmed Efendi hatîr oldukları halde merkûm Hasan karındaşlar Mustafa mahzarında şöyle takrîr eder ki işbu mah-ı hâlin sekizinci günü Medîne-i mezbûr civârında cennet ayağı nâm mahalde vâki' bir taraftan kendi mülküm ve bir taraftan abdukkadir oğlu Hâcî İsmail ve ba'zâ berber Hasan ve bir taraftan kâtib Mehmed Efendi zevcesi Fâtıma Hatun ve bir taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd 6 dönüm mikdâr bir kıt'a üzüm bahçesi derununda eşcâr-ı müsmire ve müştemilâtiyla karındaşım merkûm Mustafa 5053 gruşa bedel-i ma'lûme bâten ve sahîhan bana bey' ve teslîm ve semeni olan meblâğ-ı mezbûr 5053 gruş edâ teslîm etmek üzere iken karındaşım merkûm bahçe-i mezkûru işbu hatîr-ı bi'l-meclis Ahmed Efendiye birgün sonra mâh-ı mezkûrun 9.günü fuzul-i bey' etmiş olmağın bahçe-i mezkûrdan keffiyet ve bana teslîme tenbîh-i şer'î olunmak matlûbundur dedikte gibbessuâl merkûm Mustafa cevâbında fi'l-hakîka takrîr-i meşrûhasını ikrâr ve ancak karındaşım merkûm Hasan bahçe-i mezkûrun yevm-i mezkûrda iştirâsına nadim olup ikale murâd etmeyin ben

dahi bey'i mezbûru ikale-i sahîha-i şer'î ye ike ikale edip beynimizde olan akd-i fesh eyledikten sonra ben dahi bahçe-i mezkûru mûmâileyhim Ahmed Efendiye 5053 guruş bedel-i ma'lûme bey' ve teslîm eyledim bu defa tesaddî etmekle def'a meşruasını beyyine taleb oldukça Medîne-i mezbûr müdürî hamîyyetli El-Hac Abdulkerîm Ağa bin El-Hac Halîl Efendi ile Âkîf Ağa bin Ali li-ecli'ş-şehâde meclis-i ma'hud-u mezkûre haziran olup, iştihât olunduklarında fi'l-hakîka mâh-ı mezkûrun 9.günü merkûmun müdürî-i Emine mahsûs konakta merkûm Hasan bahçe-i mezkûrun şirâsına nadim olup, ikâle murâd etmekle bayi-i mezbûr Mustafa dahi bey'i mezbûru ikâle-i sahîha-i şer'î ye ile ikâle edib beyinlerinde olan akd-i fesh etmiş olduklarından bizler şâhidiz, ve şahâdet dahi ederiz deyü edây-ı şehâdet-i şer'î ye etmeleri ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûl olmağın bu sûretde merkûm Hüseyin'in bu vecihle vâki' olan kelimât-ı meşrûhası şer'ân ittifâkı şâyân olmayup bi vech-i şer'î merkûm Hasan merkûm mu'ârızdan men' olunduğu huzûr-u fâizet olunur ve vezirânelerine i'lâm olundu bakiyü'l-emîr li hazret-i men lehül emrindir.

Fi 8 Şe sene 66

(Arapça beyit)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Üzerinde çalıştığımız bu şer'îye Sicil'i defterinin ihtiva etmiş olduğu dönem Hicri 1265-1266 (M.1849-1850) yılları Osmanlı Devleti'nin siyasî ve iktisadî açıdan çok büyük bunalımların içinde olduğu bir döneme rast gelmektedir. Bu dönemde devlet birçok badire yaşadığından bir hayli sıkıntılar çekmiştir. Yüzyılın başında meydana gelen isyanda Sultan III. Selim öldürülmüş ve ondan sonra tahta geçen Sultan II. Mahmut ise bütün hayatı boyunca iç ve dış problemleri çözmekle geçirmiştir.

Bu dönemde Osmanlı Devleti, yeniçeri isyanı, Osmanlı-Rus savaşları, yeni orduların kurulması, Yunan isyanı, Tanzimat Fermanı, Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı gibi birçok problemlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bütün bunların neticesinde ister istemez Osmanlı topraklarında kargaşa ve düzensizliğin hüccet sürmesine sebebiyet vermiştir. Böyle bir ortamda *Tanzimat-ı Hayriye* adı altında yeni düzenlemelere gidilmiştir. Bu şekildeki siyasî, iktisadî ve toplumsal baskıların had safhada olduğu bir ortamda imzalanmış olan Tanzimat Fermanının taşra bölgelerine uygulanma çabaları sürmüştür.

Osmanlı Devleti'nin siyasî, iktisadî ve sosyal hayatını bütün canlılığıyla anlamak için şer'îye sicil'leri önemli bir yer tutmaktadır. Bu şer'îye Sicil'i defterinin Edremit ve Edremit'e ait olan 1239 No'lu şer'îye sicil'i, bölgeyi anlamamız için yeterince veriler ihtiva etmektedir.

Defterin barındırmış olduğu belge türleri bakımından çok zengin bir kaynak olmasından dolayı önemi bir kat daha artmaktadır. Tanzimat-ı Hayriye'nin taşra bölgelerinde uygulama çalışmaları defterde açık bir şekilde görülmektedir.

O dönemle ilgili bize kaynak teşkil eden elimizdeki bu defter, Edremit kazasının miladi 1849 yılına aittir. Çalışmamızın birinci bölümünde Edremit kazasının geçmişinden Osmanlı Devletinin yönetimine geçtiği dönem ve defterin yazıldığı tarihe kadar ki süreçten bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise defterde geçen olaylar ayrı başlıklar altında verilmeye çalışıldı. Defterde geçen hüccetlerin türleri, belgelerin barındırmış olduğu konulara göre tasnife gidilerek her başlık aynı mevzuları ihtiva eden olayları belgelerin hüccet numaralarıyla birlikte verilmeye çalışıldı. Defterde 158 adet hüccet mevcuttur.

Bunlar tek tek transkript edilip araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Defterde birçok farklı konularda hüccetler mevcuttur. Defterde geçen belgeler sadece kadıya intikal etmiş olaylar değil, aynı zamanda merkezden taşradaki nizam, düzen ve olaylarla ilgili belgelerin de olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada deftere göre Osmanlı idarî taksimatı değerlendirilmeye tabi tutulup defterde geçen mahalleler ve köyler tespit edilerek buralardan kadıya intikal eden olayların ne tür davalar olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Defter içeriği genellikle tereke ve emlak alım satımına daİR belgeler olmakla birlikte 2 adet hüccet katl ve cinayet, 1 adet küçük yaşta kız çocuğunun suda boğulması, bir kişinin deli bir inek tarafından yaralanma olayı, vergilerin toplanmasına daİR belgeler, atama ve tayin işlemleri, vakıf yönetimi ile ilgili belgeler, oşrn ve sair devlet vergilerinin iltizama verilmesiyle ilgili hüccetler ihtiva ettiği tespit edilmiştir. Bu belgelerin bölge halkının kadıya intikal eden davalarına daİR olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra merkezden kazaya gönderilmiş birçok ferman, buyuruldu, berat, şukka ve layiha gibi belgelerin olduğu tespit edilmiştir. Merkezden gelen belgelerin ekseriyeti siyasî, iktisadî ve hukukî durumlarla ilgili olduğu görülmüştür. Tazminat-1 Hayriye'nin taşrada uygulanmasına daİR bilgilerin içermiş olduğu belgelerin yanı sıra tayin ve atama, asker toplama, oşr ve vergilerin toplanması, vesikalardan alınan harçların zayi edilmeden toplanılması, adaletin hâkim kılınması, zulüm ve zorbalığın kaldırılması, eşkıya taifelerinin ortadan kaldırılması ve bölge asayişinin temin edilmesine daİR belgeleri ihtiva ettiği tespit edilmiştir.

Defter tarihsel olarak Tanzimat-1 Hayriye'den sonra tutulmuş bir defter olması hasebiyle özellikle bu dönemde meydana gelen siyasî, iktisadî, hukukî ve toplumsal değişimlerin taşrada uygulanması için yoğun bir haberleşmenin olduğu tespit edilen olaylar arasında gösterilebilir. Bu açıdan defter, belge türleri cihetiyle çeşitlilik arz etmektedir.

Defterde geçen terekeler tespit edilip o dönemde insanların günlük hayatta kullanmış oldukları malzemeler, kişisel malzemeler, ss, zinnet, takı gibi değerli eşyalar tespit edilerek tablolar şeklinde verilmeye çalışıldı. Yine aynı şekilde terekelerden mutfak araç gereçleri, gıda maddeleri, tarım araç ve gereçleri, silah, delici ve kesici aletler tespit edilerek ayrı tablolar halinde verilerek değerlendirilmeye tabi tutulmaya çalışıldı. Bunların yanı sıra yine defterde geçen kitap türleri ve isimleri, hayvan

türleri tek tek tespit edilip ortaya çıkarılıp tablolar şeklinde verilmeye çalışıldı. Yine aynı şekilde defterde geçen hüccetler bir tabloda sayfa ve hüccet numarası verilerek hükmün neye daîr olduğu yazılarak verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'i Defteri transkribe edilmiştir. Defterin transkribi esnasında defterin içinde bazı varakların eksik olduğu tespit edilmiştir.

Kısaca bütün çalışmalar, Osmanlı Tarihi kadar İslam hukuk'unun sahaya yansıma biçiminini de ortaya koymakta olup, kendi dinamiklerimizi tespit sadedinde her dönemde belgelere dayalı incelemeler hayati önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahışhalı, Receb. “Muhzır” *DİA*, İstanbul: TDV, 2006.
- Akdağ, Mustafa. *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası (CelAli İsyanları)*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1975.
- Akgündüz, Ahmet. *Şer’îye Sicil’leri*, İstanbul: TDAV, 1988.
- Akgündüz, Ahmet. “İ’lâm”, *DİA*, C. XVIII, İstanbul: TDV, 2000.
- Akgündüz, Ahmet ve Said Öztürk. *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul: OSAV, 1999.
- Aktepe, Münir. “Çandarlı”, *DİA*, C. 8, İstanbul: TDV, 1993.
- Aslan, Nasi. *İslâm Yargılama Hukuk’unda “Şuhûdü’l-Hal” Jüri Osmanlı Devri Uygulaması*, İstanbul: Beyan Yayınları, 1999.
- Atalar, Münir. “Şer’îye Mahkemelerine Daîr Kısa Bir Tarihçe”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 4, 1980.
- Atar, Fahrettin. *İslâm Yargılama Hukuk’unun Esasları*, 3. bs. İstanbul: İFAV, 2019.
- Atlı, H. HALit. *Örnek Çözümlerle Osmanlıca Edebî Metinler ve Arşiv Belgeleri*, İstanbul: Hayrât Neşriyat, 2013.
- Aydın, M. Akif. “Osmanlıda Hukuk”, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, C. I, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul: İrcica, 1994.
- Aydın, M. Akif. “Eski Hukuk’umuzda Gayrimüslimlerin Din ve Vicdan Hürriyeti”, *İslâm ve Osmanlı Hukuk’u Araştırmaları*, İstanbul: İz Yayınevi, 1995.
- Aydın, M. Akif. *Kadı Sicil’lerinde İstanbul*, İstanbul: İSAM, 2010.
- Aydın, M. Akif. *Kadı Sicil’lerinde İstanbul (XVI. ve XVII. Yüzyıl)*, bs. 2, İstanbul: İSAM, 2011.
- Aydın, M. Akif. *İstanbul Kadı Sicil’leri Galata Mahkemesi Nr. 32, (H. 1015-1016/M. 1606-1607)*, İstanbul: İSAM, 2012.
- Aydın, M. Akif. *Osmanlı Devleti’nde Hukuk ve Adalet*, İstanbul: Klâsik Yayınları, 2014.

- Aydın, M. Akif. “Osmanlı Araştırmalarında Hukuk’un ve Şer’îye Sicil’lerinin Yeri”, *Osmanlı Devleti’nde Fıkıh ve Hukuk*, Ed. Süleyman Kaya ve Haşim Şahin, İstanbul: Osamer, 2017.
- Aydın, M. Akif. *Osmanlı Devleti’nde Fıkıh ve Hukuk (Osmanlı Araştırmalarında Hukuk’un ve Şer’îye Sicil’lerin Önemi)*, Der. Süleyman Kaya, Haşim Şahin, İstanbul: OSAMER, 2017.
- Aykanat, Mehmet. *Osmanlı Hukuk’unda Dilekçe Hakkı*, (İstanbul: Adalet Yayınevi, 2019), 18-20.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük, (O-Z)*, C. 3, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2005.
- Balcıoğlu, Tahir Harimi. *Tarihte Edremit Şehri*, Balıkesir: Balıkesir Vilayet Matbaası, 1937.
- Başdemir, Baykal. *Osmanlı Vergi Sisteminde Öşür*, Adana: Karahan Kitabevi, 2015.
- Başgil, Ali Fuad. *Hukuk’un Ana Mesele ve Müesseseleri*, İstanbul: HAK Kitabevi, 1946.
- Bayındır, Abdülaziz. “Osmanlı Adli Teşkilatı”, *Yeni Türkiye Dergisi*, C. I, S. 31, (Ocak-Şubat 2001).
- Baykara, Tuncer. “Kaza”, *DİA*, C. XXV, Ankara: TDV, 2002.
- Bebiroğlu, Murat. *Osmanlı Devleti’nde Gayrimüslim Nizamnameleri*, İstanbul: Akademi Matbaası, 2008.
- Belin, M. *Osmanlı İmparatorluğu’nun İktisadi Tarihi*, Ankara: GünDoğan, 2010.
- Bilgen, Ali. “11 No’lu Niğde Şer’îye Sicil’i H. 1299-1301 (M.1882-1884)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Cin, HALil ve Ahmet Akgündüz. *Türk Hukuk Tarihi*, C. I, İstanbul: OSAV, 1995.
- Cin, HALil ve Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, Konya: Sayram Yayınları, 2003.
- Çakır, Coşkun. “Osmanlı İktisadik ve Sosyal Düzeninde Değişme: Nizam-Buhran-İslahat”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 135, (2001).

- Çataltepe, Sipahi. *İslâm-Türk Medeniyetinde Vakıflar*, İstanbul: TMKV, 1991.
- Çeker, Orhan (Haz.). *Arazî Kanunnâmesi*, İstanbul: Ebru Yayınları, 1985.
- Davison, Roderich H.. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform*, C. I, çev. Osman Akınhay, İstanbul: Papirüs Yayınevi, 1997.
- Değirmenci, Nihat. “30 No’lu Kütahya Şer’îye Sicil’i Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Demir, Abdullah. *Mecelle ve Küllî Kâideler*, İzmir: Işık Akademi Yayınları, 2011.
- Demir, Abdullah. *Medeni Yargılama Hukuk’u Osmanlı Mahkemesi*, İzmir: Yitik Hazine Yayınları, 2000.
- Demirel, Ömer. vd. “Osmanlılarda Ailenin Demografik Yapısı”, *Sosyo-Kültür Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. I, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1993.
- Demirtaş, H. Necâti. *Açıklamalı Osmanlı Fetvâları II*, İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2012.
- Develioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 1992.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 28. bs. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2011.
- Doğan, İsmail. *Osmanlı Ailesi-Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2001.
- Ekinci, Ekrem Buğra. *İslâm Hukuk’u Tarihi*, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2006.
- Ekinci, Ekrem Buğra. *Osmanlı Hukuk’u Adalet ve Mülk*, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2008.
- Emecen, Feridun. “Osmanlılar’da Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler”, *Osmanlı*, C. IV, Ankara: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 1999.
- Eraslan, Sadık. *Meşihat-ı İslâmiyye ve Ceride-i İlmiyye-Osmanlılarda Fetva Makamı ve Yayın Organı*, Ankara: DİB Yayınları, 2009.

- Eraslan, Zeki. *Şûrâ-yı Devletten Danıştaya Yapısal ve Fonksiyonel Dönüşüm (1868-1922)*, Ankara: TTK, 2018.
- Eravcı, Mustafa ve Mustafa Korkmaz, *Saruhanogulları ve Osmanlı Klâsik Döneminde Manisa'da Yaşayan Kültürel İzleri*, Manisa: Manisa VALiliği Yayını, 1999.
- Erden, Gülseren. "1890 No'lu Trabzon Şer'îye Sicil'ine Göre "Trabzon" H. 1140-1141 (1727-1728), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2000.
- Esen, Hüseyin. *İslâm'da Suç ve Ceza*, İzmir: Yeni Akademi Yayınları, 2006.
- Eş, Mecit. *Tarihsel Bir Bakışla Klâsik Osmanlı Malîyesi*, Kütahya: Ekspres Matbaası, 2011.
- Fikret, Yılmaz. "XVI. Yüzyılda Edremit Kazası" Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1995.
- Genç, Serdar. "19. Yüzyıl Ortalarına Doğru Kemer Edremit Esnafı Üzerine Bir Değerlendirme", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. XIX, S. 36, Aralık, Balıkesir: 2016.
- Güler, Ümit. "17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer'îye Sicil'lerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri ve İslâm Hukuk'u Açısından Tahlili", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2015.
- Güngör, Ekrem. "1 No'lu Kütahya Şer'îye Sicil'i Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2006.
- Gür, A. Refik. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadılık Müessesesi*, Haz. M. Nihat Aryol, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2015.
- Güran, Tefik. *Tanzimat Döneminde Osmanlı Malîyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861)*, Ankara: TTK, 1989.
- Güran, Tefik. *Resmî İstatistiklere Göre Osmanlı Toplum ve İktisadîsi*, İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2017.
- Halaçoğlu, Yusuf. *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara: TTK, 1995.

- Hanilçe, Murat. *1812-1813 Tarihli (16 No'lu) Tokat Şer'îye Sicil'i*, Ankara: TTK, 2013.
- Hayri Erten. *Osmanlı Aile Yapısı 18. Yüzyılda Konya Örneği*, İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2017.
- İlbeyi, Özer. *Darende Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri*, İstanbul: Mega Basım, 2000.
- İlgürel, Mücteba. "Subaşı", *DİA*, C. XXXVII, İstanbul: TDV, 2009.
- İnalcık, HALil. *Osmanlı İdare ve İktisadî Tarihi*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2011.
- İnalcık, HALil. *Osmanlı İdare ve İktisadî Tarihi*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2017.
- İnanır, Ahmet. *İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı Devleti'nde İslâm Hukuk'u*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2015.
- İpşirli, Mehmet. "Beylerbeyi", *DİA*, C. VI, İstanbul: TDV, 1992,
- İpşirli, Mehmet. "Klâsik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, Ed. Ekmelettin İhsanoğlu, İstanbul: İRCİCA yayınları, 1994.
- Jean-Louis Hout, vd. *Kentlerin Doğuşu*, çev. Ali Bektaş Girgin, Ankara: İmge Kitabevi, 2000.
- Karagöz, Mehmet. "Osmanlıda Şehir ve Şehirli Mekân-İnsan-Beşeri Münasebetler (XV-XVIII. Yüzyıl)", *Osmanlı*, C. 4, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999.
- Karamursel, Ziya. *Osmanlı Malî Tarihi Hakkında Tetkikler*, Ankara: TTK,1989.
- Karataş, Ali İhsan. "Mahkeme Sicil'lerine Göre XVIII. Yüzyılda Bursa'da Gayrimüslimler", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Kaya, Mehmet. *Vilayet Hususi İdare Bütçeleri Aydın Örneği 1331Malî Yılı (1915-1916)*, Konya: Kömen Yayınları, 2012.
- Kaya, Süleyman ve Haşim Şahin (Der.). *Osmanlı Devleti'nde Fıkıh ve Hukuk(Osmanlı Araştırmalarında Hukuk'un ve Şer'îye Sicil'lerin Önemi)*, İstanbul: Osamer, 2017.

- Kayra, Cahit. *Osmanlı Devleti'nde Fetvalar ve Günlük Yaşam*, İstanbul: Boyut Yayınları, 2008.
- Kazııcı, Ziya. *İslâmî ve Sosyal Açıdan Vakıflar*, İstanbul: MÂrifet Yayınları, 1985.
- Kazııcı, Ziya. *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, 5 bs. İstanbul: M.Ü. İFAV, 2003.
- Kazııcı, Ziya. *Uçbeyliği'nden Devlet-i Aliyye'ye Osmanlı*, İstanbul: Kayıhan Yayınevi, 2007.
- Kazııcı, Ziya. *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, İstanbul: M.Ü. İFAV, 2014.
- Kazııcı, Ziya. *Osmanlı Devleti'nde Vakıf medeniyeti*, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2014.
- Kazııcı, Ziya. *Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi*, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2014.
- Kazııcı, Ziya. *Osmanlı Devleti'nde Eğitim Öğretim*, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2016.
- Kazııcı, Ziya. *Osmanlı Devleti'nde Toplum Yapısı*, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2017.
- Keskiner, Osman. *Kadı Sicil'lerinde Samsun*, C. I, Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları-27, 2013.
- Kılıçbay, Mehmet Ali. *Feodalite ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı*, 2. bs. Ankara: Teori Yayınları, 1985.
- Kıvrım, İsmail. "Osmanlı Mahallesinde Gündelik Hayat", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 8, (2009).
- Kunt, Metin. "Siyasal Tarih 1300-1600", *Türkiye Tarihi- Osmanlı Devleti 1300-1600*, C. II, İstanbul: Cem Yayınevi, 1988.
- Kur'an, *el-Bakara*, 256.
- Kurdakul, Necdet. *Tanzimat Dönemi Basınında Sosyo-İktisadik Fikir Hareketleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Kütükoğlu, Mübahat S. *Osmanlılarda Narh Müessesesi*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1983.
- Kütükoğlu, Mübahat S. *Osmanlı Belgeleri'nin Dili*, İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 1994.

- Kütükoğlu, Mübahat S. *XVI. Asırda Tavas Kazasının Sosyal ve İktisâdî Yapısı*, İstanbul: Tavas Köy ve Belediyelere Hizmet Götürme Birliği Yayını, 2002.
- Moğol, Hasan. *Teke Sancağı Şer'îye Sicil'i*, Ankara: Mehter Yayınları, 1996.
- Mutaf, Abdülmecit. *Salnâmelerde Karesi Sancağı, (1847-1922)*, Balıkesir: Özel Baskı, 1997.
- Oğuz, Mustafa ve Ahmet Akgündüz. "Hüccet", *DİA*, C. XXII, İstanbul: TDV, 1998.
- Okur, Kâşif Hamdi. *İslâm Hukuk'unda Sosyal Sorumluluk-Âkile Örneği*, İstanbul: İSAM, 2017.
- Oran, Ahmet Remzi. "70 No'lu Kütahya Şer'îye Sicil'i Transkribi ve Değerlendirmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2004.
- Orhonlu, Cengiz. "Şehir Mimarları", *Türkler*, C. X, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Ortaç, Hilal. *Tapu Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Güzelhisar*, Ankara: AliAğa Kent Kitaplığı, 2018.
- Ortaylı, İlber. *Osmanlı Devleti'nde Kadı*, Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.
- Ortaylı, İlber. *Osmanlı Devleti'nde Milletler ve Diplomasi''* İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008.
- Ortaylı, İlber. *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 4. bs. Ankara: Cedit Neşriyat, 2012.
- Ortaylı, İlber. *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul: Kronik, 2017.
- Önkal, Ahmet ve Nebi Bozkurt, "Cami", *DİA*, C. VII, İstanbul: TDV, 1993.
- Öyün, Şeyhmus. "241 No'lu Malîyeden Müdevver Defterinin Latin Harflerine Çevirisi ve Değerlendirilmesi" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2015.
- Öz, Mehmet. "Reâyâ", *DİA*, C. XXXIV, İstanbul: TDV, 2007.
- Özdemir, Bülent. vd. *Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyete Balıkesir*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2007.

- Özdemir, Rıfat. *Osmanlı Vakıflarının Kurulması ve Yaşatılmasında Devlet Kurumlarının İşleyişi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yay. No. 4, 2005.
- Özkan, Selim Hilmi. *Osmanlı Devleti ve Diplomasi*, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2017.
- Özlü, Zeynel. *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Adli Mekanizmanın AnAlizi Bolu-Göynük Örneği*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2007.
- Öztürk, Namık Kemal ve Bayram, Pınar. “Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi İdari Reformlarının XIX. Yüzyıl Romanlarına Yansımaları”, *Türk İdare Dergisi*, S. 480, (2015).
- Öztürk, Said. *Askeri Kâssâma Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-İktisadîk Tahlil)*, İstanbul: OSAV,1995.
- Öztürk, Said. *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1996.
- Pamuk, Şevket. *Osmanlı İktisadisinde Bağımlılık ve Büyüme (1820-1913)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994.
- Parlak, Türkmen. *Ege Denizinde İlk Türk Derya Beyleri*, İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Yayınları, 1979.
- Rifa'at 'Ali, Abou-El-Haj. *Modern Devletin Doğası 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Osmanlı İmparatorluğu*, çev. Oktay Özel ve Canay Şahin, Ankara: İmge Kitabevi, 2018.
- Subaşı, Naciye. “422 No'lu Bitlis Şer'îye Sicil'ine Göre “Siirt” H.1317- 1325/1899-1907)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Yüzüncü Yıl Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1998.
- Şahin, İlhan. “Sancak”, *DİA*, C. XXXVI, İstanbul: TDV, 2009.
- Şeker, Mehmet. *İslâm'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1984.
- Şener, Abdullatif. *Sona Doğru Osmanlı*, Ankara: Kitabevi Yayınları, 2007.
- Şentop, Mustafa. *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuk'u, Kanunlar-Tadiller-Layihalar-Uygulama*, İstanbul: Yaylacık Matbaa, 2004.

- Topbaş, Osman Nuri. *Medeniyetimizin Fazilet Zirvelerinden Vakıf İnfak Hizmet*, İstanbul: Erkam Yayınları, 2002.
- Topuz, Ayhan. “32 No’lu Şer’îye Sicil’ine Göre Konya H.1609-1110 (M.1684-1699)’’ Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2001.
- Turan, Osman. *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu, 1969.
- Turan, Osman. *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2002.
- Umar, Bilge. *Türkiye’deki Tarihsel Adlar*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi, 1993.
- Umur, Ziya. *Türk Hukuk Tarihi Dersleri*, C. I, İstanbul: Beta, 1987.
- Uslu, Hüseyin. *İslâm Müesseseleri Tarihi*, İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1985.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Karesi Vilâyeti Tarihçesi*, İstanbul: Hasan Tabi’at Matbaası, 1341.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Ankara: TTK, 1988.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Karesi Vilayeti Tarihçesi*, Balıkesir: ZAğa nos Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2000.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: TTK, 2000.
- Üçok, Coşkun, vd. *Türk Hukuk Tarihi*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- Ünal, Asife. *Yahudilik’te, Hristiyanlık’ta ve İslâm’da Evlilik*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Ünal, Mehmet Ali. *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı*, Ankara: TTK, 1989.
- Yavuz, Ercan. *Osmanlı Yönetiminde Gayrimüslimler (Kuruluştan Tanzimat’a Kadar Sosyal, İktisadîk ve Hukukî Durumları)*, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2001.
- Yel, Ali Murat ve Mustafa Sabri Küçükaşçı. “Mahalle’’, *DİA*, C. XXVII, Ankara: 2003.
- Yetkin, Gıyas. *Yurdun Güzel Bir Köşesi Edremit*, Balıkesir: Türk Pazarı Basımevi, 1947.

Yıldırım, Sevda Nur. “79 No’lu Kütahya Şer’iye Sicil’i Transkripsiyonu ve Edisyon Kritiği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2001.

Yılmaz, Ömer Faruk. *Osmanlı VALide Sultanlarının Hayır Eserleri, Mâhpeyker Kösem Vâlide Sultan’ın Haremeyn-i Şerifeyn Vakfiyesi*, İstanbul: Çamlıca Basım, YTY.

Yurtışığı, Işıl. *979 No’lu Bolu Şer’iye Sicil’inin XIX. Yüzyıl Bolu Tarihine Katkıları (H. 1295-1296/ M. 1878-1879)*, Bolu: BAMER, 2008.

Yücel, Yaşar. “Osmanlı İmparatorluğunda DesantrAlizasyona (Âdem-i Merkeziyet) Daır Genel Gözlemler’”, *Belleten*, C. XXXVIII, S. 42, (1974), 657-708

EKLER

EK 1: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Emlak Alışverişi

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	6-b	14	Emlak Alışverişi	Hüccet
2	6-b	15	Emlak Alışverişi	Hüccet
3	7-a	16	Emlak Alışverişi	Hüccet
4	9-b	24	Emlak Alışverişi	Hüccet
5	11-a	28	Emlak Alışverişi	Hüccet
6	13-b	35	Emlak Alışverişi	Hüccet
7	15-a	38	Emlak Alışverişi	Hüccet
8	16-a	41	Emlak Alışverişi	Hüccet
9	17-a	44	Emlak Alışverişi	Hüccet
10	25-b	52	Emlak Alışverişi	Hüccet
11	25-b	53	Emlak Alışverişi	Hüccet
12	34-b	78	Emlak Alışverişi	Hüccet
13	39-a	91	Emlak Alışverişi	Hüccet
14	40-b	97	Emlak Alışverişi	Hüccet
15	42-a	101	Emlak Alışverişi	Hüccet
16	48-a	114	Emlak Alışverişi	Hüccet
17	49-b	118	Emlak Alışverişi	Hüccet
18	54-a	130	Emlak Alışverişi	Hüccet
19	54-b	131	Emlak Alışverişi	Hüccet
20	55-a	134	Emlak Alışverişi	Hüccet
21	56-a	139	Emlak Alışverişi	Hüccet
22	56-a	140	Emlak Alışverişi	Hüccet
23	56-b	141	Emlak Alışverişi	Hüccet
24	56-b	142	Emlak Alışverişi	Hüccet
25	57-a	143	Emlak Alışverişi	Hüccet
26	57-a	144	Emlak Alışverişi	Hüccet
27	57-a	145	Emlak Alışverişi	Hüccet
28	57-b	146	Emlak Alışverişi	Hüccet
29	57-b	147	Emlak Alışverişi	Hüccet
30	58-a	148	Emlak Alışverişi	Hüccet
31	58-b	149	Emlak Alışverişi	Hüccet
32	58-b	150	Emlak Alışverişi	Hüccet
33	59-a	151	Emlak Alışverişi	Hüccet
34	59-a	152	Emlak Alışverişi	Hüccet
35	59-b	154	Emlak Alışverişi	Hüccet
36	60-b	157	Emlak Alışverişi	İ'lâm

EK 2: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Terekeye Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	3-a	4	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
2	3-b	5	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
3	4-b	9	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
4	5-b	11	Terekeye daîr belgeler	Şukka
5	6-a	12	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
6	7-a	17	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
7	8-b	22	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
8	9-a	23	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
9	10-b	27	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
10	12-a	32	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
11	13-a	34	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
12	13-b	36	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
13	14-b	37	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
14	15-b	39	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
15	16-b	42	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
16	27-b	59	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
17	35-a	80	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
18	37-a	84	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
19	37-b	85	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
20	39-a	92	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
21	39-b	94	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
22	42-a	100	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
23	43-a	103	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
24	44-a	105	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
25	48-A	115	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
26	51-b	123	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
27	54-b	132	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
28	55-a	133	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
29	55-b	137	Terekeye daîr belgeler	Hüccet
30	55-b	138	Terekeye daîr belgeler	Hüccet

EK 3: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Vergiye Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	3-a	3	Vergiye daîr belge	Buyruldu
2	4-a	7	Vergiye daîr belge	Şukka
3	5-a	10	Vergiye daîr belge	Buyruldu
4	11-b	30	Vergiye daîr belge	Senet
5	11-b	31	Vergiye daîr belge	Senet
6	16-a	40	Vergiye daîr belge	Şukka
7	16-b	43	Vergiye daîr belge	Buyruldu
8	30-b	64	Vergiye daîr belge	Şukka
9	33-a	70	Vergiye daîr belge	Senet
10	33-a	71	Vergiye daîr belge	Senet
11	33-b	73	Vergiye daîr belge	Senet
12	33-b	74	Vergiye daîr belge	Senet
13	35-b	81	Vergiye daîr belge	Senet
14	47-b	112	Vergiye daîr belge	Senet
15	49-a	116	Vergiye daîr belge	Senet
16	49-b	117	Vergiye daîr belge	Senet
17	50-a	119	Vergiye daîr belge	Buyruldu
18	52-b	125	Vergiye daîr belge	Arz-ı hal

**EK 4: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Terekenin Beytülmale
Teslimine DaİR Belgeler**

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	6-a	12	Terekenin beytülmale teslimi	Şukka
2	11-a	29	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
3	12-b	33	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
4	25-a	49	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
5	25-A	50	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
6	25-B	51	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
7	30-A	64	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
8	37-B	86	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet
9	59-B	153	Terekenin beytülmale teslimi	Hüccet

EK 5: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Vakfa Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	17-a	45	Vakfa daîr belgeler	Vakfiye hücceti
2	38-a	87	Vakfa daîr belgeler	Vakfiye hücceti
3	38-a	88	Vakfa daîr belgeler	Vakfiye hücceti
4	43-b	104	Vakfa daîr belgeler	Vakfiye hücceti
5	50-b	120	Vakfa daîr belgeler	Buyruldu
6	50-b	121	Vakfa daîr belgeler	İ'lâm
7	52-b	126	Vakfa daîr belgeler	Arz-ı hal

EK 6: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Ta'yin ve Atamaya Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	8-a	20	Ta'yin ve atama	Şukka
2	8-a	21	Ta'yin ve atama	Buyruldu
3	42-b	102	Ta'yin ve atama	Arz-ı hal
4	53-b	129	Ta'yin ve atama	Arz-ı hal
5	55-b	135	Ta'yin ve atama	Berat

EK 7: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Nikâh ve Evliliğe Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	7-b	18	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Hüccet
2	28-b	60	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Şukka
3	28-b	61	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Şukka
4	28-b	62	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Şukka
5	31-b	69	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Şukka
6	38-b	89	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Şukka
7	51-a	122	Nikâh ve Evliliğe daîr belgeler	Ferman

**EK 8: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Cürüm-Cinayete Dair
Belgeler**

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	1-b	1	Cürüm-cinayet	Şukka
2	1-b	2	Cürüm-cinayet	Buyruldu
3	27-a	57	Cürüm-cinayet	Buyruldu
4	52-a	124	Cürüm-cinayet	Buyruldu
5	59-b	155	Cürüm-cinayet	Hüccet

EK 9: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen İcar, Mürur Tezkiresi ve Kontratoya Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	10-a	25	Mürur tezkiresi	Buyruldu
2	30-b	65	İcara daîr belge	Ferman
3	34-a	76	İcara daîr belge	Mektup
4	34-b	77	İcara daîr belge	Mektup
5	36-a/b	82	İcara daîr belge	Layiha
6	40-b	96	İcara daîr belge	Şukka
7	41-a	98	Kontrata daîr belge	Buyruldu
8	41-a/b	99	Kontrata daîr belge	Layiha
9	46-b	109	Tapu senedi	Buyruldu
10	47-a	111	Mürur tezkiresi	Buyruldu

EK 10: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Borca Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	33-b	75	Borca daîr belge	İ'lâm
2	40-a	95	Borca daîr belge	Hüccet
3	46-a	108	Borca daîr belge	Şukka

EK 11: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Toplumsal Davalara Daîr Belgeler

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	3-b	6	Zimmi mültezimle ilgili belge	Şukka
2	10-a	26	Davacının hakkını almasına daîr	Hüccet
3	26-b	55	İçkili yerlere daîr belge	Ferman
4	27-b	58	Anlaşmazlığın giderilmesi	Hüccet
5	44-b	106	Kadının nasihatnamesi	
6	55-b	136	Geç kalmış davanın görülmesi	Arz-1 hal
7	60-b	157	Usulsüz asker celbi	Ferman

**EK 12: 1239 No'lu Edremit Şer'îye Sicil'inde Geçen Siyasî Davalara Dâir
Belgeler**

Sıra	Sayfa No	Hüccet No	Dava Türü	Belge Türü
1	4-a	7	Memurların davranışlarına dâir	Buyruldu
2	7-b	19	Zimmete mal geçirme	Buyruldu
3	17-b/24-a	46	Memuriyet vazifelerine dâir	Ferman
4	24-a	47	Eşkiyaya karşı tutum ve davranış	Buyruldu
5	24-b	48	Dilekçelerin gecikmesine dâir	Şukka
6	26-a	54	Avrupa tüccarının engellenmesi	Ferman
7	29-a/b	63	Tıp okullarına dâir kanunname	İrade-i seniyye
8	31-a	67	Para değişikliğine dâir usul	Ferman
9	31-a	68	Konsolosluk kanunnamesine	Şukka
10	32-a	70	Adaletin sağlanmasına dâir	Buyruldu
11	32-b	71	Toplumun namaz kılmasına dâir	Buruldu
12	35-a	79	Fransız vatandaşına senet verme	Tezkire
13	35-b/36-a	82	Olayların tahkikatına dâir	Buyruldu
14	38-b	89	Eski paraların toplanılması	Şukka
15	45-a/b	107	Bölgedeki olaylara dâir belge	Buyruldu
16	46-b	110	Emekli ve askeriyeden atılıp eşkiya olmuş askerlere dâir	Şukka
17	47-b	113	Rüşvetle malların dışarıya ihracı	Buyruldu
18	53-a	127	Asayiş için zabıta görevlendirmek	Buyuruldu
19	53-b	128	Edremit sahil güvenlik ücretleri	Şukka

